

# FONTES IURIS

Az Igazságügyi Minisztérium szakmai folyóirata | 9. évfolyam, 1. szám

*„Magára az igazságra pedig nem annyira természet, mint ismeret útján jutunk, még pedig azon ismeret útján, melyet nekünk a törvény- és jogtudomány szolgáltat.”*

WERBŐCZY ISTVÁN



**94/2018. (V. 22.) Korm. rendelet  
a Kormány tagjainak  
feladat- és hatásköréről**

*„112. § (1) A miniszter az igazságügyért való felelőssége keretében felel a Kormány igazságügy-politikájának kialakításáért és az alkotmányos szervekkel együttműködve annak végrehajtásáért.”*

**Magyarország  
Alaptörvénye  
R) cikk**

*„(1) Az Alaptörvény  
Magyarország  
jogrendszerének alapja.”*

## Fontes Iuris – az Igazságügyi Minisztérium szakmai folyóirata

Megjelenik negyedévente.

Kiadja: Igazságügyi Minisztérium, H-1051 Budapest, Nádor utca 22., tel.: +36 (1) 795-1000

Felelős kiadó: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., Németh Balázs ügyvezető

Alapította: Prof. Dr. Trócsányi László

Főszerkesztő: Dr. Varga Judit

Felelős szerkesztő: Dr. Salgó László Péter, peter.laszlo.salgo@im.gov.hu

Szerkesztők: Dr. Petrasovszky Berta, Dr. Hódos Dániel, Dr. Jancsó Gábor, Dr. Czombos Tamás, Dr. Gyimesi Tamás Ferenc, Dr. Kupecki Nóra,

Dr. Pátkai Nándor, Dr. Szilágyi János Ede

Lapmenedzser: Dr. Ungvári Álmos

Címlapfotó: Guerini-Temesi Melinda

ISSN 2786-4057 (Online)

# Tartalom

## Bevezető

Miniszteri beköszöntő .....	3
-----------------------------	---

## Interjú

Interjú Varga Judit miniszter asszonnal .....	5
---	---

## Tanulmányok

### Kiemelt tanulmány

Suri Noémi – Színek Csütörtöki Hajnalka – Dudás Attila

A fogyasztó és vállalkozás közötti jogvita megoldására szolgáló alternatív vitarendezési fórumokra vonatkozó

összehasonlító elemzés, különös tekintettel Ausztria, Németország, Szlovénia és Szlovákia tagállami szabályozására .....

7

### Közjog

Szentpáli-Gavallér Pál

A jogszabály-előkészítés során alkalmazott hatásvizsgálati rendszerek jogi szabályozásának

közép-európai fókuszú komparatív elemzése .....

20

### Büntetőjog

Csemáné Váradi Erika

Az alternatív technikák mint az áldozati jogok gyakorlásának támogatói .....

26

### Magánjog

Szilágyi Gábor

A bitorlás jogintézményének megjelenése és jelentősége az iparjogvédelem körében II. ....

34

### Európai és nemzetközi jog

Traser Julianna Sára

Az átalányösszegű és a kényszerítő bírság alkalmazásának feltételei a tagállami átültető intézkedések bejelentésének hiánya miatt

indított kötelezettségsegési eljárásokban .....

46

Jogértelmezés .....	52
---------------------	----

Konferencia-összefoglaló .....	55
--------------------------------	----

## Hírek, események

Közéleti események .....	60
--------------------------	----

Kihirdetett törvények és az Igazságügyi Minisztérium tevékenységét közvetlenül érintő fontosabb

egyéb jogszabályok .....

65

# Miniszteri beköszöntő



Umberto Eco írta, hogy az, aki nem olvas, hetvenéves koráig csak egy életet élt: a sajátját. Ám aki olvas, az jelen volt, amikor Káin megölte Ábelt, amikor Renzo elvette Luciát, amikor Leopardi rácsodálkozott a végtelenre. Mert az olvasás halhatatlanság: visszafelé. Ha halhatatlanságot nem is feltétlenül, de egy kis olvasnivalót szeretnék most kínálni Önöknek a nyárra, egyúttal köszönetet mondani az eddigi megtisztelő figyelmükért, egyúttal átadva a stafétát Tuzson Bence miniszter úrnak.

Az interjúrovatban rejlő lehetőségeket kihasználva szeretném megragadni az alkalmat, hogy elköszönjek, valamint, hogy hálásan megköszönjem az Igazságügyi Minisztérium munkatársainak kitartását, profizmusát és szorgalmát. Az asztalra letett eredmények megszámlálhatatlanok, mégis próbát teszek arra, hogy összefoglaljam azt, amit az elmúlt négy évben közösen elértünk. Legyen szó jogalkotásról, klasszikus közjogi területről, családjogról, áldozatsegítésről, fogyasztóvédelemről, uniós tárgyalásokról, vagy éppen a büntetőjogi szakterületről, nagyon büszke vagyok kollégáimra, akik minden szakág esetében a maximumot nyújtva dolgoztak és dolgoznak a továbbiakban is hazájukért és a magyar emberekért. Számomra most egy új időszámítás kezdődik, az Igazságügyi Minisztérium dolgozóinak pedig kívánom, hogy a továbbiakban is sikeresen és azon a magas szakmai színvonalon végezzék munkájukat, ahogy eddig. Mindent köszönök!

Kiemelt tanulmányként közlünk összehasonlító elemzést a Suri Noémi – Szinek Csütörtöki Hajnalka – Dudás Attila szerzőhármastollából a fogyasztó és vállalkozás közötti jogvita megoldására szolgáló alternatív vitarendezési fórumokról. A három kutató a Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet munkatársa – bár e sorok megjelenésekor kettejük talán már a Közép-Európai Akadémia kebelében kamatoztatják majd jogtudományi és regionális nyelvi ismereteit. Ez az írásuk különös tekintettel Ausztria, Németország, Szlovénia és Szlovákia tagállami szabályozására tér ki az említett témában. A fogyasztóvédelem viszonylag új törekvése a modern államoknak és jogrendszereknek, amely párhuzamosan fejlődött azzal, ahogyan a fogyasztó fokozatosan a gazdaság központjába került a XIX. század második fele óta. A régi görögök számára még az ember volt minden dolog mértéke; tekintélyes modern és posztmodern közgazdászok szerint pedig immár a fogyasztó – ahogyan Frank Trentmann néhány éve a *The Atlantic* hasábjain megjelent cikkének címe

sugallja: „Hogyan lettek az emberi lényekből fogyasztók?”<sup>1</sup> Ő idézi egy maga korában népszerű francia közíró, Frédéric Bastiat már 1850-ben megfogalmazott mondását: „Meg kell tanulnunk mindent a fogyasztó szemszögéből nézni.” A fogyasztóvédelemnek ugyanakkor megvannak a szociális funkciói, amennyiben a gyengébbet óvja az erősebbel szemben. A fogyasztás bővülésével együtt nőtt a jogviták száma, ami innovatív megoldásokat kíván, mert a hagyományos bírósági rendszer tovább talán már nem terhelhető.

A közjogi rovatban a Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet másik kutatója, Szentpáli-Gavallér Pál jelentkezik *A jogszabály-előkészítés során alkalmazott hatásvizsgálati rendszerek jogi szabályozásának közép-európai fókuszú komparatív elemzése* c. dolgozatával. Különösen figyelemre is számot tart ez a cikk, ha figyelembe vesszük, hogy az Igazságügyi Minisztérium a jogalkotásért, a jogszabály-előkészítésért felelős tárca. Szeretném felidézni hajdani, drámai sorsú hivatali elődöm, Vladár Gábor alakját, akinek újralfedezését, a magyar közjog- és politikatörténetben az őt megillető helyre tételét jórészt közvetlen elődömmnek, Trócsányi Lászlónak köszönhetjük. Vladár – aki később a kiugrási kísérlet előkészítő Lakatos-kormány minisztere lett – tudományos akadémiai székfoglalóját 1939-ben éppen a kodifikáció témájában tartotta meg, *Tudományos munka-e a jogszabály-előkészítés?* címmel. Vladár jogtudósként és – rövid – miniszteri munkássága során is azt vallotta, hogy a jogalkotás nem lehet elvont, pusztán racionális tevékenység, hanem az életet kell szolgálnia, „húsból-vérből való emberek életviszonyait” alakítania. Ennek jegyében végez a modern jogalkotó előzetes hatásvizsgálatot – mely kifejezést Vladár még nem használta, de a lényegét leírta és megkövetelendőnek tartotta. Az előzetes hatásvizsgálat lehetséges módozatai közül néhány bemutatására vállalkozik a cikk, hozzánk közel álló nemzeti jogrendszerek számunkra tanulságos példáin keresztül.

Ugyancsak az MFI kutatója és a miskolci egyetemi oktatója Csemáné Váradi Erika, aki lapszámunk büntetőjogi témájú cikkét jegyzi *Az alternatív technikák mint az áldozati jogok gyakorlásának támogatói* címmel. A szerző határterületen mozog és tárja föl filozófiai, kriminálpszichológiai és kulturális antropológiai megfontolások és felfedezések segítségével, mit kell és lehet a bűncselekmények áldozatainak rehabilitációjáért tenni. A traumatizált és megalázott áldozat

<sup>1</sup> F. TRENTMANN: How Humans Became ‚Consumers’: A History. *The Atlantic*, November 28, 2016 <https://www.theatlantic.com/business/archive/2016/11/how-humans-became-consumers/508700/>

visszaútja a családba, közösségbe, társadalomba legalább ugyanolyan nehéz, mint az elkövetőé – bár paradox módon az áldozatról gyakran kevesebb szó esik. A tanulmány persze annak bemutatására fut ki, hogy milyen jogi-intézményes eszközökkel segíthet az állam nemcsak a büntető eljárásjog, hanem éppen a pszichiátriai, a pszichológiai, valamint pénzügyi és jogi segítségnyújtás biztosításával. Különösen is büszke vagyok arra a fejlődésre, amelyen az áldozatsegítésnek az igazságügyi miniszteri hivatalban eltöltött néhány évem alatt az áldozatsegítés intézményrendszere és eszköztára keresztülment. De vajon „vállalhatja-e [...] a bűncselekményt elkövető személy büntetőjogi felelőssége felőli döntést célzó eljárás azt, hogy a sértettek lelki szükségleteire is figyelemmel, arra megfelelő válaszokat ad[jon]?” – teszi fel a kérdést a szerző. Az írás második felében a szerző erre keresi a választ, amikor a kortárs kriminál- és szociálpszichológiai kutatások eredményeire támaszkodó transzformatív mediációban rejtlő lehetőségekről, az esetleges megbocsátás, az elkövetővel való párbeszéd gyógyító erejéről értekeznek, és nyugtázza, hogy a büntető eljárásjog fejlődése ezek elősegítése irányában halad.

A magánjogi rovatban Szilágyi Gábor folytatja az előző számban megkezdett tanulmányát, amelynek témája a bitorlás jogintézményének megjelenése és jelentősége az iparjogvédelem körében. A jellegbitorlást vizsgálhatjuk nemcsak mint a szellemi tulajdonjog, hanem úgy is, mint a verseny a versenyjog megsértését. Hiszen nyilvánvaló, hogy egy adott márka vagy termék jellegének bitorlása nem öncél, hanem versenylőny és ezzel piaci részesedés szerzése. Mindez akár elvont, teoretikus elemzést is sejtethetne, de a szerző konkrét jogesetek izgalmas felvonultatásával teszi érthetővé, milyen kihívással is néznek szembe a védjegyek, márkák birtokosai és az őket védő jogrend. Mivel a piac többé-kevésbé globális, a szellemi tulajdon és annak bitorlása is határokon átívelő, ezért a tanulmány egyik következtetése, hogy az iparjogvédelem, a bitorlás eseteinek visszaszorítása megkívánja a szellemi alkotások területének fokozatos harmonizációját a nemzetközi magánjog segítségével.

Traser Júlia Sára, a Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet munkatársa, a nemzetközi és uniós jogi rovatban publikálta cikkét, amelynek címe *Az átalányösszegű és a kényszerítő bírság alkalmazásának feltételei a tagállami átültető intézkedések bejelentésének hiánya miatt indított kötelezettség-szegési eljárásokban*. A kötelezettség-szegési eljárások ismertek: ezeket a Bizottság mint a Szerződés öre indítja abban az esetben,

ha valamely tagállam nem tesz eleget a tagságból folyó jogi kötelezettségnek, jellemzően úgy, hogy valamely uniós jogszabályt nem, vagy nem megfelelően ülteti át a hazai jogrendbe. Itt azonban a kötelezettség-szegési eljárások különleges fajtájáról van szó, amelynek lényege nem anyagi jogsértés, hanem egyfajta eljárási mulasztás: nem az átültetés, hanem annak nem megfelelő bejelentése, notifikációja marad el a tagállam részéről. Nyilvánvaló, hogy ez is veszélyezteti a jogbiztonságot és átláthatóságot, az uniós jog végrehajtását és érvényesülését. A szerző a vonatkozó szabályok lényegét és néhány példát is említi a Bizottság gyakorlatából és a Bíróság esetjogából. Tisztázza azt a kevésbé ismert körülményt, hogy a kötelezettség-szegési eljárásokban kétféle, átalányösszegű vagy kényszerítő bírságok szabhatók ki, ismertetve ezek mibenlétét, a köztük lévő különbséget.

Mint ismeretes, az Igazságügyi Minisztérium missziójának része a jogalkalmazók számára segítséget nyújtani, amennyiben valamely jogszabállyal kapcsolatban értelmezési nehézségük támad. A lap hagyományaihoz híven jogértelmezést ismertetünk egy magánjogi és egy közigazgatási jogi kérdésben.

Lindt Roland tollából beszámolót közlünk az új büntető törvénykönyv elfogadásának tizedik évfordulója alkalmából rendezett nemzetközi tanácskozásról. Az évforduló jelentőségét jelzi, hogy olyan magyar előadók fogadták el a meghívást és tartottak előadást, mint az Igazságügyi Minisztérium mellett társszervező Kúria elnökhelyettese, Patyi András; Polt Péter legfőbb ügyész; Pintér Sándor belügyminiszter és Czine Ágnes alkotmánybíró, valamint Bánáti János, a Magyar Ügyvédi Kamara elnöke. Megtisztelték a rendezvényt neves közép-európai jogtudósok is, ezzel jelezve, hogy a magyar jogfejlődés a maga hagyományai és sajátossági ápolása mellett nem szakadhat és nem is kíván elszakadni a nemzetközi, különösen a közép-európai környezettől.

A lapszámot a tárcánkat érintő néhány hír, valamint a közelmúltban elfogadott, fontosabbnak ítélt jogszabályok ismertetése zárja.

E köszöntő elején kellemes olvasást és nyári pihenést kívántam. Ezt megismételve szeretnék el is búcsúzni minden kedves Olvasónktól. Miniszteri megbízatásom megszűnésével a *Fontes Iuris* főszerkesztői székét is átadom utódomnak, Tuzson Bence miniszter úrnak. Biztos vagyok benne, hogy amint az igazságügyi tárca, úgy ez az értékes szakmai és tudományos orgánium is jó kezekbe kerül.

Varga Judit

# Interjú Varga Judit miniszter asszonnyal

*Az Igazságügyi Minisztérium irányítását 2019 júliusában vette át, majd 2022. május 24-én ismét Magyarország igazságügyi miniszterének kérték fel. Hogyan tekint vissza az elmúlt négy év kihívásaira?*

Sejtettem ugyan, hogy a haza miniszteri szintű szolgálata nem mindennapi kihívást fog jelenteni, de a világ eseményei minden képzeletet felülmúlóan szóltak közbe. Koronavírus-világjárvány, háború és egyre nagyobb erejű brüsszeli támadások hullámai között kellett kormányoznom az igazságügy hajóját, a navigálásban egy rendkívüli csapat, az Igazságügyi Minisztérium munkatársai álltak mögöttem, amiért nagyon hálás vagyok.

A koronavírus-járvány árnyékából hazánk az elsők között lépett ki, méghozzá erősebben, mint ahogy abba belemertünk. Ennek hátterében több ezer munkaóra, 14 törvény és 900 veszélyhelyzeti kormányrendelet állt. Emberfeletti munkát végeztek az Igazságügyi Minisztérium jogásza, és sikerült Európa legjavát megelőzve újra működő pályára állítani hazánkat egy megbénult világban.

A brüsszeli vitákban az igazságügyi tárca sikerrel teljesítette a rá eső feladatát, hiszen az elmúlt időszakban két nagy megállapodást is tető alá hoztunk. Tavaly decemberben a kondicionalitási eljárásban léptünk egy nagyot előre, májusban pedig az igazságügyi csomagot tudtuk lezárni, melyet azóta már végre is hajtottunk.

Kevés embernek adatik meg az életében, hogy a hazáját kormánytagként szolgálja, így soha nem lehetek elég hálás azért, hogy nekem ez a lehetőség megadatott, ráadásul ciklusokon átívelően. A munkát folytatom, csupán az európai politika másik frontján fogok küzdeni a magyar érdekekért.

*Milyen főbb célokat sikerült megvalósítani a klasszikus igazságügyi területeken? Ezek közül melyekre tekint kiemelt jelentőségüként, melyekre a legbüszkébb?*

A miniszteri mandátumom alatt elég szerteágazó portfólióval rendelkezett az Igazságügyi Minisztérium, különösen igaz ez az utolsó egy évre. A klasszikus igazságügyi területeken, például a családjogi jogalkotás vagy az áldozatsegítés terén is sikereket tudtunk elérni. Négy év alatt ötszörösére bővítettük az Áldozatsegítő Központok hálózatát, amely már 2024-re – egy évvel az ígért határidő előtt – el fogja érni az országos lefedettséget. A családjogi jogalkotás terén sokat tettünk a gyermekek és a családok jogainak erősítése érdekében a civil szférával és a jogalkalmazókkal együttműködve. Büszkén mondhatom, hogy a családjogi jogalkotás fókuszában immár a kiskorú gyermek mindenekfelett álló érdekeinek védelme áll. Arról se feledkezzünk meg, hogy első kinevezésemtől

sikerült három lépcsőben történelmi méretű, csaknem 70%-os bírói és ügyési illetményemelését végrehajtanunk.

2022 májusában került hozzánk a fogyasztóvédelem területe. Új fogyasztóvédelmi stratégiát tettünk le az asztalra, és létrehoztuk a Fogyasztóvédelmi Kerekasztalt, amelynek javaslatai révén máris több fogyasztóvédelmi problémát sikeresen kezeltünk. Megkezdtuk a Fogyasztóvédelmi Tanács megújítását és megerősítését is. A magyar emberek érdekeit szem előtt tartó, nemzeti elköteleződésű, a globális kihívásokra reagáló fogyasztóvédelmi területet sikerült kialakítanunk, melynek homlokterében idén a gyermekvédelem áll.

Emlékezetes a klasszikus igazságügyi feladatok kapcsán, hogy két rekordot is megdöntött a tárca. 2022 második felében az Országgyűlés 16, az Igazságügyi Minisztérium által előkészített törvényt fogadott el. Mindezt a kollégák úgy érték el, hogy közben veszélyhelyzeti jogalkotási körülmények vannak, és a 16 törvényből 12-t folyamatosan egyeztetni kellett az Európai Bizottsággal, nem beszélve ezen törvények végrehajtási rendeleteiről. A koronavírus miatti közjegyzői pályázati moratórium feloldása után rekordszámú pályázat kiírását és elbírálását tudhattuk a hátunk mögött.

A klasszikus igazságügy mellett ott vannak az uniós ügyek is, mely területen szintén szép eredményeket könyvelhettünk el. Az Európa Jövője Konferencia kapcsán a minisztérium széles körben népszerűsítette, bátorította, szervezte, koordinálta a konferencia magyarországi rendezvényeit, melynek eredményeképpen Magyarország dobogós helyre került a tagországok között a regisztrált események tekintetében több mint 800 rendezvénnyel és 6 polgári panellel.

Kiemelem még a hazai SOLVIT központ tevékenységét is, amely az egyik legnagyobb ügyszámú az Unióban, és 91%-os ügymegoldási rátájával a leghatékonyabb.

Az meg tényleg a cseresznye a torta habján, hogy a 2024 második felében esedékes magyar uniós elnökség sikeres lebonyolítása érdekében egy egészen új kormányzati struktúrát állítottuk fel az elmúlt hónapokban.

Büszke vagyok rá, hogy a rám bízott területeken kézzelfogható eredményeket tud a minisztérium felmutatni.

*Igazságügyi miniszterként sokat dolgozott azért, hogy Magyarország az Európai Unióban valóban egy erős nemzetállamként tudjon fellépni, amelynek van véleménye, és ennek hangot is mer adni, amely akár meg is lephette az Európai Uniót. Magyarország és az Európai Unió kapcsolata hogyan változott az elmúlt években?*

Sokan hajlamosak lesújtóan nyilatkozni az uniós kapcsolatainkról, a helyzet viszont nem fekete-fehér. Magyarország az európai közösség teljes jogú és büszke tagja. Az Uniót több,

teljesen más szervezeti és ideológiai alapokon nyugvó intézmény, közösség alkotja. Az Európai Tanácsban a magyar miniszterelnök a legtapasztaltabb vezető. Komoly tisztelet övezi ezért.

Az Európai Bizottsággal mindig is konstruktív és szakmai alapokon nyugvó párbeszédet folytattunk, amely az esetleges nézeteltérések esetén általában sikeres, kompromisszumos megoldással végződött.

Nagyobb vitáink leginkább az Európai Parlamenttel vannak, amely, ahogy azt a neve is mutatja, egy ízig-vérig politikai szervezet. Az EP baloldali többsége – különös módon – a legtöbb támadást a két legkonzekvensebben jobboldali vezetésű ország, Magyarország és Lengyelország ellen indítja. Ráadásul, ahogy közelednek az EP-választások, ezek a támadások egyre inkább sűrűsödnek, és egyre abszurdabb állításokat fogalmaznak meg. Legutóbb például határozatot hoztak arról, hogy az Unió legnagyobb demokratikus felhatalmazású kormányával rendelkező országa már nem demokrácia. Ez is az oka annak, hogy a tárcavezetői pozíció helyett más területen fogom képviselni hazám érdekeit. Úgy érzem, hasznosabb, ha megpróbálom a gyökerénél kezelni a problémát, és az ellen küzdeni, hogy a következő uniós ciklusban meg se tudjanak indulni a méltánytalan boszorkányüldözések Magyarországgal szemben. Ehhez a politikai többséget kell megszerezni és megváltoztatni a baloldali status quo-t az intézmények szintjén.

***Sokszor hangoztatta, hogy kiemelt feladatként tekint a magyar érdekek nemzetközi szintűen való érvényre juttatására, amelyhez elengedhetetlen a konzervatív erők megerősítése. Ez azonban eddig se volt zökkenőmentes. Hogyan látja, Magyarország egyre erőteljesebb jelenléte fényében mennyire lesz ez a jövőben könnyű folyamat?***

Hiszem, hogy az az út, amin a magyar emberek járnak, máshol is kiépíthető. Nagyon sok választó lehet Európában, akiket sem a baloldali progresszió pártjai, de a túl liberálissá vált néppárti politikusok sem tudnak megszólítani, mert például a migráció ügyében, a genderkérdésben és más fontos társadalmi kérdésekben nem adják meg azokat a válaszokat, melyekre a csendes többség vágyik. Mi, magyarok már régóta egységesen gondolkozunk ezekben a kérdésekben, és szeretnénk megszólítani azokat az európai „hangokat” is, amelyeket elnyom a baloldali mainstream média, de hasonlóan véleked-

nek, mint mi: „No migration, no gender, no war!” Személyesen részt akarok venni nemcsak a magyar európai parlamenti munkában, de az európai kampányban is, odaállni a hasonló gondolkodású pártszövetségek, a csendes többséget megszólító politikusok mellé Európa-szerte. Az biztos, hogy a felmérések, akár a nemzetköziet, akár a magyarokat nézzük, eltolódást jeleznek a konzervatív-szuverenista irányba. Ez még nem jelent abszolút többséget, ám az erőviszonyok alapján sok olyan képviselő juthat be az Európai Parlamentbe, akik java-részt a konzervatív, szuverenista oldalról érkeznek, de nem tartoznak egyik klasszikus pártcsaládhoz sem.

Azt látjuk, hogy egy éledő konzervatív mozgalom bontakozik ki Európa-szerte. Erre kell alapozni.

***Mint ahogy többször is nyilatkozta, a továbbiakban munkáját a 2024-es EP-választások aktív szereplőjeként kívánja majd folytatni. Ez a feladat azonban, mint fogalmazott, egész embert kíván, így az igazságügyi tárca vezetését olyanoknak adja át, aki erre maximálisan tud koncentrálni. Négy sikeres év után milyen érzésekkel adja át a stafétát az új igazságügyi miniszter, illetve az európai uniós ügyekért felelős miniszter számára?***

Hatalmas megtiszteltetés volt számomra ez a négy év, fel-emelő érzés a magyar érdekeket képviselni. Azt gondolom, hogy mindazokat a feladatokat, amelyeket a kinevezésemkor elvállaltam, elvégeztem. Köszönöm a csapatomnak és a minisztérium minden dolgozójának a rengeteg munkát, ők voltak azok, akik nélkül ez nem sikerülhetett volna.

Tuzson miniszter úr felkészült szakember, zseniális jogász, ezt a kormányületek alkalmával mindig bizonyította. Biztosan méltóan fogja képviselni a magyar érdekeket Deák Ferenc székében. Bóka miniszter úrral évek óta dolgozunk együtt, mindig nagy támaszom volt az „európai hadszíntéren”, tökéletesen átlátja az európai politikát. Véleményem szerint egész Magyarország csak nyert az ő kinevezésével, a tudása nemzeti kincs. Mindketten erős igazolást jelentenek a Kormányban. Teljes szívemből kívánom, hogy legyen sikeres a megbízatásuk, és tegyék naggyá Magyarországot!

Az interjút készítette: Petrasovszky Berta  
2023. július

Suri Noémi\* – Szinek Csütörtöki Hajnalka\*\* –  
Dudás Attila\*\*\*



# A fogyasztó és vállalkozás közötti jogvita megoldására szolgáló alternatív vitarendezési fórumokra vonatkozó összehasonlító elemzés, különös tekintettel Ausztria, Németország, Szlovénia és Szlovákia tagállami szabályozására

## 1. BEVEZETÉS

A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról szóló, 2013. május 21-i 2013/11/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv<sup>1</sup> 25. cikkének való megfelelés érdekében, 2015. július 9-ig valamennyi uniós tagállamnak eleget kellett tennie azon jogalkotási kötelezettségének, mely biztosítja a fogyasztók és a vállalkozások számára, hogy vitás ügyekben alternatív vitarendezési fórumhoz fordulhassanak. A tanulmány célja Ausztria, Németország, Szlovénia és Szlovákia polgári anyagi jogi és polgári eljárásjogi szabályozásának összehasonlító elemzése a fogyasztó és vállalkozás közötti jogvita megoldására szolgáló alternatív vitarendezési fórumok tekintetében.

E cél megvalósítása érdekében az írás az összehasonlító elemzés eszköztárával élve első lépésként azt tisztázza, hogy a kutatási feladatban vizsgálat alá vett országok, hogyan szabályozzák az alternatív vitarendezési fórumokra vonatkozó kérdésköröket. Ezt követően annak feltárására vállalkozunk, hogy

milyen speciális anyagi jogi és eljárásjogi szabályozás vonatkozik a fogyasztó és a vállalkozás közötti jogvita megoldására rendelkezésre álló alternatív vitarendezési fórumokra. Végül részletes vizsgálat alá vesszük a békéltető testületi tagokra (különösen a tagok választásra, kinevezésre, összeférhetlenségre) vonatkozó speciális rendelkezéseket.

## 2. A FOGYASZTÓ ÉS VÁLLALKOZÁS KÖZÖTTI JOGVITA MEGOLDÁSÁRA SZOLGÁLÓ ALTERNATÍV VITARENDEZÉSI FÓRUMOKRA VONATKOZÓ SZABÁLYOZÁS NÉMETORSZÁGBAN

2012. július 26-án lépett hatályba Németországban a közvetítésről (mediációról) szóló törvény („Gesetz zur Förderung der Mediation und anderer Verfahren der außergerichtlichen Konfliktbeilegung vom 21. Juli 2012, BGBl. I S. 1577”, a továbbiakban: „Mediationsgesetz”).<sup>2</sup>

A *Mediationsgesetz* Németországban az alternatív vitarendezésen belül a mediáció, vagyis a közvetítés keretjogszabályának tekintendő. E törvény útján Németország végrehajtotta a közvetítésről szóló európai irányelvből<sup>3</sup> fakadó tagállami jogalkotási kötelezettségét, másodsorban a vita jellegétől és

\* Suri Noémi, Ph.D., LL.M., adjunktus, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar; kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Magánjogi Kutatási Főosztály.

\*\* Szinek Csütörtöki Hajnalka, Ph.D. hallgató, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola; kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Magánjogi Kutatási Főosztály.

\*\*\* Dudás Attila Ph.D., egyetemi rendkívüli tanár, Újvidéki Egyetem, Jogtudományi Kar.

1 Az Európai Parlament és a Tanács 2013/11/EU irányelve (2013. május 21.) a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról (fogyasztói alternatív vitarendezési irányelv). Az Európai Unió Hivatalos Lapja L 165/63. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0011&from=HU>

2 <https://www.gesetze-im-internet.de/mediationsg/BjNR157710012.html>

3 Az Európai Parlament és a Tanács 2008/52/EK irányelve (2008. május 21.) a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól. Az Európai Unió Hivatalos Lapja L 136/3. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0052&from=HU>

a felek lakóhelyétől függetlenül valamennyi, Németországban folytatott közvetítő tevékenység alapjait is lefektette.

A *Mediationsgesetz* csak az eljárás alapvető elveit határozza meg. A közvetítőknek és a feleknek széles körű mozgástérrel kell rendelkezniük a közvetítés lebonyolításában. A törvény rögzíti a „közvetítés” és a „közvetítő” fogalmát annak érdekében, hogy elhatárolja a közvetítést egyéb konfliktuskezelési eljárásoktól. E meghatározás szerint a közvetítés olyan strukturált eljárás, amelyben a felek egy vagy több közvetítő segítségével, önként és saját felelősségükre keresik konfliktusuk békés rendezését. A közvetítők független és semleges, döntéshozatali jogkörrel nem rendelkező személyek, akik végigvezetik a feleket a közvetítésen. Titoktartási kötelezettségük – beleértve az egyéb közreműködőket is – kifejezetten törvényben szabályozott.<sup>4</sup>

Németországban több jogszabályba illesztettek különböző ösztönzőket a konfliktusok konszenzusos megoldásának előmozdítása érdekében. A *polgári perrendtartás (ZPO)*<sup>5</sup> 278. § (1) bekezdése értelmében a bíróság az eljárás minden szakaszában köteles a jogvita vagy az egyes vitás kérdések békés rendezésére törekedni. Ez is igazságügyi közvetítői feladatként értékelhető. A polgári bíróságokhoz benyújtott keresetlevél beadásakor a feleknek „nyilatkozniuk kell” arról, hogy megkísérelték-e a konfliktus peren kívüli rendezését, például közvetítés útján, és hogy – véleményük szerint – van-e okuk ellezni egy ilyen eljárást. A bíróság javasolhat közvetítést a feleknek, vagy más – peren kívüli – vitarendezési eljárást, és ha a felek elfogadják ezt a javaslatot, elrendelheti az eljárás felfüggesztését. Fontos azonban rögzíteni, hogy Németországban a közvetítői jogsegély jelenleg nem biztosított.<sup>6</sup>

A *FamFG*<sup>7</sup> 165. szakasza például szabályozza a bírósági közvetítést a gyermekek feletti láthatási joggal kapcsolatos konfliktusokban, továbbá a *FamFG* 363. §-a értelmében a közjegyző a hagyaték rendezésében valamelyik örökös társ kérelmére közvetít, kivéve, ha van a hagyaték jogi sorsának rendezésére jogosult végrendeleti végrehajtó. Az ügyvédi hivatás etikai kódexének („*Berufsordnung für Rechtsanwälte*”)<sup>8</sup> 18. §-a kimondja, hogy az ügyvédre akkor is vonatkoznak az etikai szabályok, ha közvetítőként, választott bíróként vagy békéltetőként jár el.

A közvetítői tevékenység csak akkor válik közvetítéssé, ha a közvetítő semleges, és nem „dolgozza ki” a megoldást az érintett felek számára. Ezt a konfliktusban részt vevő feleknek

maguknak kell megtalálniuk. A közvetítő a kommunikációban, valamint a tárgyalási és megegyezési folyamatban működik közre, ezáltal elősegítve az érdekek egyeztetését, a bíróval vagy választott bíróval ellentétben azonban nincs döntési jogköre, és a békéltetővel ellentétben nem tesz közvetlen megoldási javaslatokat.

A közvetítés Németországban társközvetítés útján is történhet, amikor két közvetítő együttesen jár el az adott ügyben. E módszer révén jobban biztosítható a semlegesség vagy mindkét fél érdekeinek képviselése. (Például egy családi konfliktusban a társmediációt végezheti egy férfi és egy nő mediátor, akik közül az egyik a jogi, a másik a pszichológiai hivatásrend képviselője.)

Németországban az alábbi területeken alkalmazzák a közvetítés intézményét:

- családi ügyekben, különösen különválással vagy válással kapcsolatban,
- nemzetközi jogvitákban, például a felügyeleti és láthatási jog területén,
- öröklési jogvitákkal kapcsolatban,
- az üzleti élet területén,
- a polgári jog területén (szomszédjog, bérleti jog, fogyasztói jog),
- az építési jog területén,
- a közigazgatás területén (a környezeti közvetítésre összpontosítva),
- a munkajog területén,
- az orvos-beteg konfliktusokkal kapcsolatban,
- a büntetőjog területén az áldozat és elkövető közötti közvetítéssel kapcsolatban,
- az oktatás területén (iskolai közvetítés),
- a politikai konfliktusok esetén.

A német „*Bundestag*” 2015. december 3-án fogadta el a fogyasztói ügyek alternatív vitarendezéséről szóló törvényt („*Gesetz über die alternative Streitbeilegung in Verbrauchersachen – Verbraucherstreitbeilegungsgesetz*”, *VSBG*<sup>9</sup>, a továbbiakban: „*VSBG*”) a német Bundestag Jogi Bizottsága által javasolt változatban. A fogyasztói ügyekben az alternatív vitarendezésről szóló irányelv végrehajtásáról és a fogyasztói ügyekben az online vitarendezésről szóló rendelet végrehajtásáról alkotott, 2016. február 19-i törvényt 2016. február 25-én tették közzé, és 2016. április 1-jén lépett hatályba. A vállalkozók tájékoztatási kötelezettsége csak 2017. február 1-jétől áll fenn. E törvény 18. §-a értelmében, a *VSBG*-ben nem szabályozott kérdésekre a *Mediationsgesetz* rendelkezései irányadók.

A fogyasztók és a vállalkozók bíróságon kívüli vitarendezési testülete („*Außergerichtliche Streitbeilegungsstelle für Verbraucher und Unternehmer e. V.*”) a fogyasztói jogviták rendezéséről szóló törvény (*VSBG*) 4. § (2) bekezdésének 2. mondata szerinti, a Szövetségi Igazságügyi Hivatal („*Bundesamt für Justiz*”) által elismert általános fogyasztói békéltető testület.<sup>10</sup> E testület vezeti és tartja nyilván azon közvetítők

4 [https://www.bmj.de/DE/Themen/GerichtsverfahrenUndStreitschlichtung/Mediation/Mediation\\_node.html](https://www.bmj.de/DE/Themen/GerichtsverfahrenUndStreitschlichtung/Mediation/Mediation_node.html)

5 Zivilprozessordnung („Zivilprozessordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 5. Dezember 2005 (BGBl. I S. 3202; 2006 I S. 431; 2007 I S. 1781), die zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 7. November 2022 (BGBl. I S. 1982) geändert worden ist”), a továbbiakban: „ZPO”. <https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/ZPO.pdf>

6 [https://www.bmj.de/DE/Themen/GerichtsverfahrenUndStreitschlichtung/Mediation/Mediation\\_node.html](https://www.bmj.de/DE/Themen/GerichtsverfahrenUndStreitschlichtung/Mediation/Mediation_node.html)

7 Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (*FamFG*) („Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit vom 17. Dezember 2008 (BGBl. I S. 2586, 2587), das zuletzt durch Artikel 12 Absatz 21 des Gesetzes vom 16. Dezember 2022 (BGBl. I S. 2328) geändert worden ist”), továbbiakban: „*FamFG*”. <https://www.gesetze-im-internet.de/famfg/FamFG.pdf>

8 [https://www.brak.de/fileadmin/02\\_fuer\\_anwaelte/berufsrecht/bora\\_stand\\_01.01.2020.pdf](https://www.brak.de/fileadmin/02_fuer_anwaelte/berufsrecht/bora_stand_01.01.2020.pdf)

9 „Verbraucherstreitbeilegungsgesetz vom 19. Februar 2016 (BGBl. I S. 254, 1039), das zuletzt durch Artikel 2 Absatz 3 des Gesetzes vom 25. Juni 2020 (BGBl. I S. 1474) geändert worden ist”. <https://www.gesetze-im-internet.de/vsbg/VSBG.pdf>

10 <https://www.streitbeilegungsstelle.org/faq/>



névjegyzékét, akik a fogyasztók és a vállalkozók közötti jogvitákban járhatnak el.<sup>11</sup>

A fogyasztói békéltető testületnek olyan intézmények, amelyek polgári jogviták peren kívüli rendezésére irányuló olyan eljárásokat folytatnak le, melyekben a fogyasztók és a vállalkozók ellenérdekű felekként vesznek részt, s a VSBG vagy más jogszabályi rendelkezések alapján elismert, megbízott vagy létrehozott fogyasztói békéltető testületnek minősülnek (VSBG 2. §). A fogyasztói békéltető testületnek bejegyzett egyesületnek kell lennie, a támogató szerv költségvetésétől elkülönített, saját és működéséhez elegendő költségvetéssel kell rendelkeznie.

A fogyasztói békéltető testület a fogyasztó kérelmére a polgári törvénykönyv („*Bürgerliches Gesetzbuch*” – BGB)<sup>12</sup> 310. §-ának (3) bekezdése szerinti fogyasztói szerződésből eredő vagy ilyen szerződéses jogviszony fennállásával kapcsolatos jogviták peren kívüli rendezésére irányuló eljárást folytat le. Kivételt képeznek ez alól a munkaszerződéssel kapcsolatos jogviták.

A fogyasztói békéltető testület hatáskörét korlátozhatja:

1. bizonyos gazdasági ágazatokra,
2. bizonyos típusú szerződésekre,
3. bizonyos vállalkozásokra, vagy
4. olyan vállalkozásokra, amelyeknek a székhelye egy adott országban van. (VSBG 4. §)

Saját eljárási szabályzattal kell rendelkeznie (a továbbiakban: Ügyrend), amely meghatározza a vitarendezési eljárás menetét, rögzíti annak eljárási szabályait, és szabályozza végrehajtásának részleteit. A békéltető testület nem folytathat olyan vitarendezési eljárást, amely a fogyasztóra nézve kötelező megoldást ír elő, vagy amely kizárja a fogyasztó bírósághoz forduláshoz való jogát (VSBG 5. §).

Németországban a közvetítés a konfliktusban érintett felek közötti, peren kívüli konfliktusmegoldó eljárás, amelyet egy vagy több közvetítő végez, külső, független és semleges harmadik félként az önkéntesség, a személyes felelősség és a közös megegyezés elvét követve. A közvetítők a felek közötti kommunikációért és egyeztetésért felelősek, de nem a tárgyalások érdemi eredményéért. Az eljárás eredményét írásban rögzítik. Az eljárás további jellemzője a bizalomteljes, nyílt kommunikáció és együttműködés. A közvetítői eljárás során is biztosítani kell az elhangzottak bizalmas kezelését.

A fogyasztók békéltetés iránti kérelmet nyújthatnak be az illetékes békéltető testülethez. Ezt követően a fogyasztói békéltető testület 90 napon belül békéltetési javaslatot terjeszt elő a felek számára. Az egyeztető eljárás az eredmény közlésével zárul. Az eljárás eredményét nem teszik közzé, és nem végrehajtható. Az eljárást bármelyik fél bármikor megszüntetheti. A költségeket általában a vállalkozás viseli, kivéve a visszaélések esetét.<sup>13</sup>

Németországban a békéltető testületnek legalább egy olyan személyt kell foglalkoztatnia, aki a viták bíróságon kívüli rendezésével van megbízva, és aki felelős az eljárás pártatlan és tisztességes lefolytatásáért (közvetítő). A közvetítőnek megfelelő jogi ismeretekkel – különösen a fogyasztóvédelmi jog területén –, valamint a békéltető testület hatáskörébe tartozó viták rendezéséhez szükséges szakértelemmel és készségekkel kell rendelkeznie. Ezen túlmenően e tevékenység csak a bírói tisztség betöltésére alkalmas végzettséggel vagy közvetítői képesítéssel gyakorolható.

A közvetítő nem folytathat aktív tevékenységet a kinevezését megelőző három évben:

1. olyan vállalkozásban, amely vállalta, hogy részt vesz a békéltető testület vitarendezési eljárásában, vagy jogszabályi rendelkezések alapján köteles részt venni;
2. az 1. pont szerinti vállalkozáshoz kapcsolódó vállalkozásban;
3. olyan egyesületben, amelyhez az 1. pontban meghatározott vállalkozáshoz tartozik, és amely a fogyasztói békéltető testület hatáskörébe tartozó gazdasági ágazatban a vállalkozás érdekeit képviseli;
4. olyan egyesületben, amely a fogyasztók érdekeit képviseli abban a gazdasági ágazatban, amelyért a fogyasztóvédelmi békéltető testület felelős.

Az 1., 3. vagy 4. pont szerinti egyesületnél végzett vitaközvetítői tevékenység nem akadályozza a közvetítői kinevezés megújítását (VSBG 6. §).

A közvetítő független személy, és nem kötik utasítások. Személyének garanciát kell biztosítani a vita pártatlan rendezésére. A közvetítő nem lehet kizárólag vállalkozó vagy kizárólag a vállalkozással kapcsolatban álló, a vállalkozás által díjazott vagy foglalkoztatott személy. Díjazása nem függhet a vitarendezési eljárás eredményétől.

A közvetítő köteles a függetlenségét vagy pártatlanságát esetlegesen befolyásoló körülményeket haladéktalanul feltárni a fogyasztói békéltető testület előtt. Köteles a felekkel közölni minden olyan körülményt, amely befolyásolhatja függetlenségét vagy pártatlanságát. Csak akkor járhat el ilyen körülmények fennállása esetén, ha a felek kifejezetten hozzájárulnak a közvetítői tevékenységéhez. Ha a vitarendezői feladatot olyan testületre bízták, amely a fogyasztói és a vállalkozói érdekek képviselőit egyaránt magában foglalja, a testületben mindkét oldalnak egyenlő számban kell képviseltetnie magát. E rendelkezés nem vonatkozik a testület üzleti vagy fogyasztói érdekeket képviselő tagjaira. A közvetítőt észszerű időtartamra kell kijelölni, a hivatali idő nem lehet rövidebb három évnél, újbóli kinevezése megengedett (VSBG 7–8. §).

### 3. A FOGYASZTÓ ÉS VÁLLALKOZÁS KÖZÖTTI JOGVITA MEGOLDÁSÁRA SZOLGÁLÓ ALTERNATÍV VITARENDEZÉSI FÓRUMOKRA VONATKOZÓ SZABÁLYOZÁS AUSZTRIÁBAN

Ausztriában a közvetítés (mediáció) a magán-, szakmai, gazdasági és környezetvédelmi szférában felmerülő konfliktusok

<sup>11</sup> <https://www.streitbeilegungsstelle.org/faq/>

<sup>12</sup> „Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 6 des Gesetzes vom 7. November 2022 (BGBl. I S. 1982) geändert worden ist”, a továbbiakban: „BGB”. <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BGB.pdf>

<sup>13</sup> <https://www.mediationskanzlei-goettingen.de/verbraucher-adr-schuetzt-verbraucher/>

bíróságon kívüli rendezésére szolgáló eljárás, melynek jogszabályi alapja a polgári jogi ügyekben történő közvetítésről szóló szövetségi törvény („Zivilrechts-Mediations-Gesetz – ZivMediatG”)<sup>14</sup>. A közvetítés a polgári peres eljárással összehasonlítva költséghatékonyabb eljárás, melyben nem áll fenn a másik fél költségei megterítésének kockázata. A felek a közvetítéssel időt takarítanak meg, mivel az eredmény gyakran gyorsabban születik meg, mint egy polgári peres eljárásban hozott bírósági ítélet. Az eljárásban való részvétel mindig önkéntes, a jogvita megoldása az érintett felektől függ. Az optimális megoldási stratégiák segítségével a konfliktus gyorsan és mindkét fél számára kielégítő módon kezelhető. A problémamegoldási folyamat fenntarthatósága olyan helyzetet teremt, amelyből mindkét fél profitálhat. Az eljáró közvetítőket a felek maguk választják ki, akik kötelesek titokban tartani a rájuk bízott vagy a közvetítés során egyébként tudomásukra jutott tényeket. Nem járhat el közvetítőként az, aki a felek közötti konfliktusban fél, a felek képviselője, tanácsadója, az ügyben bíróként eljár, vagy korábban határozatot hozott.

Ausztriában a közvetítés elsődlegesen az alábbi területeken alkalmazott alternatív vitarendezési eljárás: családjogi jogviták, gazdasági/üzleti konfliktusok, szomszédjogi jogviták, környezeti ügyek, oktatás-képzés (iskolai közvetítés), a közsféra, építőipar, politika.<sup>15</sup>

Németországhoz hasonlóan Ausztriában is – az általános közvetítésről (mediációról) szóló törvény mellett – egy további jogszabály rendelkezik a fogyasztó és vállalkozás közötti jogvita alternatív úton történő rendezéséről: az alternatív vitarendezésről szóló szövetségi törvény („Alternative-Streitbeilegung-Gesetz – AStG”, a továbbiakban: „Alternatív vitarendezési törvény” – vagy AStG) 2016. január 9-én lépett hatályba.<sup>16</sup>

E törvény szerint a vállalkozók a fogyasztókkal fennálló vitás ügyekben a bírósági eljárás helyett önkéntesen alávethe-  
tik magukat egy alternatív vitarendezési eljárásnak is. A törvény hatálya az interneten vagy azon kívül kötött, fizetés ellenében történő áru- és szolgáltatásnyújtásra vonatkozó szerződésekre terjed ki.<sup>17</sup>

Ausztriában az alternatív vitarendezés keretében nyolc államilag elismert intézményt határoz meg az alternatív vitarendezésről szóló szövetségi törvény (AStG) 4. § (1) bekezdése:

- „Schlichtung für Verbrauchergeschäfte”: fogyasztói ügyekért felelős békéltető testület;<sup>18</sup>
- „Internet Ombudsmann”: internetes jogsértésekért felelős ombudsman;<sup>19</sup>

- „Schlichtungsstelle der E- Control Austria”: E-Control Austria egyeztető bizottsága;<sup>20</sup>
- „Telekom Schlichtungsstelle der Rundfunk und Telekom Regulierungs GmbH”: a Rundfunk und Telekom Regulierungs GmbH távközlési egyeztető testülete;<sup>21</sup>
- „Post Schlichtungsstelle der Rundfunk und Telekom Regulierungs GmbH”: a Rundfunk und Telekom Regulierungs GmbH postai egyeztető testülete;<sup>22</sup>
- „Agentur für Passagier- und Fahrgastrechte”: az utasjogokért felelős ügynökség;<sup>23</sup>
- „Gemeinsame Schlichtungsstelle der Österreichischen Kreditwirtschaft”: az osztrák bankszektor közös egyeztető testülete;<sup>24</sup>
- „Ombudsmann Fertighaus”: az előre gyártott házakért felelős ombudsman.<sup>25</sup>

A fogyasztói ügyekért felelős békéltető testület („Schlichtung für Verbrauchergeschäfte”) államilag elismert, független, nonprofit egyesület. A testület – kizárólagos hatáskörrel és illetékességgel – ingyenes, önkéntes közvetítői eljárást kínál a fogyasztók és a vállalkozások közötti problémák megoldására. Nem áll sem a fogyasztó, sem a vállalkozás oldalán, mindkét fél támogatása útján törekszik megállapodás elősegítésére. Fontos kiemelni, hogy a békéltető testület nem fogyasztóvédelmi szervezet, hanem ún. „szolgáltató szervezet” a fogyasztók és a vállalkozások számára. Tekintettel arra, hogy a fogyasztói ügyekért felelős békéltető testület nem fogyasztóvédelmi szervezet, a fogyasztóknak nem nyújt jogi tanácsadást, illetve nem lát el fogyasztói érdekképviseletet sem bírósági, sem bíróságon kívüli eljárásokban (nincs perindítási jogosultsága sem).<sup>26</sup>

A fogyasztói ügyekért felelős békéltető testület egyesületi formában működik, melynek természetes és jogi személyek lehetnek a tagjai. Az egyesületnek tagja a Szövetségi Munkaügyi Kamara („Bundesarbeitskammer”), a Pénzügyi Piaci Hatóság („Finanzmarktaufsicht”), Burgenland tartomány („Land Burgenland”) és Felső-Ausztria tartomány („Oberösterreich”) képviselője. A békéltető testület öt főből áll. Az egyesület elnökségében a Szövetségi Munkaügyi Kamara és Burgenland tartomány egy-egy képviselője is helyet kapott.

A fogyasztói ügyekért felelős békéltető testület finanszírozását a szociális minisztérium („Bundesministerium für Soziales, Gesundheit, Pflege und Konsumentenschutz”), a Szövetségi Gazdasági Kamara banki és biztosítási osztálya („Sparte Bank und Versicherung der Wirtschaftskammer”), Alsó-Ausztria tartomány („Land Niederösterreich”) és az egyesület tagjai biztosítják.<sup>27</sup>

Az egyesületre vonatkozó további információk az alapszabályzatban<sup>28</sup> találhatóak. Az egyesület szervei a közgyűlés (7. és 8. §), a végrehajtó bizottság (9. és 10. §), az ügy-

14 Bundesgesetz über Mediation in Zivilrechtssachen (Zivilrechts-Mediations-Gesetz – ZivMediatG) StF: BGBl. I Nr. 29/2003 (NR: GP XXII RV 24 AB 47 S. 12. BR: AB 6780 S. 696.) <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20002753>

15 [https://www.oesterreich.gv.at/themen/familie\\_und\\_partnerschaft/scheidung/Seite.100800.html](https://www.oesterreich.gv.at/themen/familie_und_partnerschaft/scheidung/Seite.100800.html)

16 Bundesgesetz über alternative Streitbeilegung in Verbraucherangelegenheiten (Alternative-Streitbeilegung-Gesetz – AStG). StF: BGBl. I Nr. 105/2015 (NR: GP XXV RV 697 AB 772 S. 85. BR: AB 9411 S. 844.) <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20009242>

17 <https://www.wko.at/service/wirtschaftsrecht-gewerberecht/Alternative-Streitbeilegung.html>

18 <https://www.verbraucherschlichtung.at/>

19 <https://www.ombudsstelle.at/ueber-uns/>

20 <https://www.e-control.at/>

21 [https://www.rtr.at/TKP/was\\_wir\\_tun/telekommunikation/konsumenten-service/schlichtungsverfahren/TKKS\\_Schlichtung.de.html](https://www.rtr.at/TKP/was_wir_tun/telekommunikation/konsumenten-service/schlichtungsverfahren/TKKS_Schlichtung.de.html)

22 [https://www.rtr.at/TKP/was\\_wir\\_tun/post/konsumentenservice/schlichtungsstelle/PKS\\_Schlichtung.de.html](https://www.rtr.at/TKP/was_wir_tun/post/konsumentenservice/schlichtungsstelle/PKS_Schlichtung.de.html)

23 <https://www.apf.gv.at/de/apf.html>

24 <https://www.bankenschlichtung.at/default.htm>

25 <http://www.ombudsstelle-fertighaus.org/>

26 <https://www.verbraucherschlichtung.at/ueber-uns/>

27 <https://www.verbraucherschlichtung.at/ueber-uns/>

28 <https://www.verbraucherschlichtung.at/wp-content/uploads/2018/05/Vereinsstatuten-vom-27.04.2018.pdf>

vezetés (11. §), a békéltető testület (12. §), a könyvvizsgálók (13. §) és az ún. belső békéltető testület (14. §). A fogyasztói ügyekért felelős békéltető testület saját eljárási szabályzattal (Ügyrend)<sup>29</sup> rendelkezik.

Az osztrák szabályozás sajátossága, hogy békéltető testületek előtti eljárást kizárólag a fogyasztó kezdeményezhet. Az „AStG” a vállalkozások számára szigorú tájékoztatási kötelezettségi szabályokat határoz meg az illetékes békéltető testületről. Tájékoztatnia kell a fogyasztót az érte felelős AVR-szervezetről, beleértve a webhelyének címét is. A tájékoztatási kötelezettség részleteiről több jogszabály is rendelkezik, például a távközlési törvény („Telekommunikationsgesetz”)<sup>30</sup>, a vasúti törvény („Eisenbahngesetz”)<sup>31</sup>, a gépjárművonalakról szóló törvény („Kraftfahriniengesetz”)<sup>32</sup>, a légi közlekedési törvény („Luftfahrtgesetz”)<sup>33</sup> és a hajózásról szóló törvény („Schiffahrtsgesetz”)<sup>34</sup>. A vállalkozó köteles az információkat a honlapján és – adott esetben – az általános szerződési feltételekben világosan, érthetően és könnyen hozzáférhetően megadni. A tájékoztatási kötelezettség elmulasztása közigazgatási szabálysértésnek minősül, és 750,00 euróig terjedő pénzbírsággal büntetendő.

Az eljárás akkor indul, ha a fogyasztó panaszt nyújt be az illetékes békéltető testületnél. Az eljárásban nincs ügyvédkényszer, de megbízott személy vagy ügyvéd általi képviselés lehetséges. Az eljárásban való részvétel mind a vállalkozás, mind a fogyasztó számára önkéntes, és általában költséghatékonyabb, mint a bírósági eljárás.<sup>35</sup> Az eljárásnak 90 napon belül le kell zárulnia. Bármelyik fél időbeli korlát nélkül kezdeményezheti megszüntetését.

Ausztriában a közvetítés folyamata több szakaszra osztható. Az előzetes szakaszban a közvetítő megpróbálja meghatározni a vita alapjait, elmagyarázza a közvetítés céljait, folyamatát és szabályait, valamint valamennyi féllel közvetítői megállapodást köt. Ebben a megállapodásban a költségekről, a költségmegosztásról, az esetleges feltételekről, az esetleges határidőkről, az egyeztetés szabályairól is egyeztetnek. Az első szakaszban a közvetítő a megbeszélés során olyan

légkört teremt, amely elősegíti a bizalom kialakulását, és mindkét (valamennyi) fél lehetőséget kap arra, hogy ismertesse saját álláspontját. A közvetítő a konfliktus különböző nézőpontjait dolgozza ki; anélkül, hogy ítélkezne a felek felett, összeállít egy listát a kérdésekről. A második fázisban a felek kifejezik érzéseiket. A folyamat során a felek mögöttes érdekei, szükségletei és céljai konkretizálódnak. Az eljárás harmadik fázisában az érintett felek kívánságai és céljai alapján a konfliktus megoldásának minden lehetséges, elképzelhető módját felkutatják, és értékelés nélkül összegyűjtik az összes megoldási javaslatot. A negyedik fázisban a résztvevők közösen értékelik valamennyi megoldási alternatívát, ellenőrzik megvalósíthatóságukat és tartósságukat, és a fennmaradó lehetőségek közül kiválasztják azt, amelyik mindenki számára a legkedvezőbb. Az ötödik szakaszban – szakértők által végzett esetleges további külső felülvizsgálatot követően – a közvetítői megállapodást írásba foglalják, és azt a résztvevők aláírják. Ezen túlmenően még beszélhetünk az értékelés vagy másképpen a nyomon követés szakaszáról is, amelyben opcióként fontolóra lehet venni, hogy az eredmények megfelelnek vagy megfeleltek-e a céloknak és elvárásoknak annak érdekében, hogy a részleteket javítani lehessen. Sikeresen lefolytatott közvetítés során a felek közös megoldást találnak, és az eljárás peren kívüli egyezséggel zárul. Ellenkező esetben a felek továbbra is jogosultak a jogvitát peres úton rendezni.<sup>36</sup>

Ausztriában a hatályos szabályozás szerint a békéltető testületi eljárásban kötött egyezség nem eredményez végrehajtási jogcímet. Ezért lehetséges, hogy még a békéltető testületi eljárás befejezése után is bírósági eljárást (polgári pert) kell indítani, ha a fogyasztó nem teljesíti az egyezség alapján fennálló fizetési kötelezettségét.<sup>37</sup>

Ausztriában a békéltető testület tagjai közül legalább egy főnek jogi végzettségűnek kell lennie. Valamennyi tagnak rendelkeznie kell a peren kívüli vitarendezés vagy a fogyasztói jogviták bírósági rendezése terén a munkához szükséges ismeretekkel és készségekkel. A békéltető feladatuk ellátása során nincsenek utasításhoz kötve, és a testület legalább három évre nevezi ki őket. Tevékenységüket a vezetőség és az általa kijelölt személyzet támogatja. Hivatalukból csak alapos okból és az igazgatótanács egyhangú határozatával menthetők fel (alapszabályzat 12. §). Az alapszabályzat a békéltető testület tagjait illetően összeférhetlenségi szabályokat nem rögzít.

A közvetítői névjegyzéket a Szövetségi Igazságügyi Minisztérium („Bundesministerium für Justiz – BMJ”) vezeti.<sup>38</sup> A nyilvántartásba vétel feltétele – a megfelelő kérelem benyújtásán felül – a 28. életév betöltése, a szakmai képzés, a megbízhatóság igazolása (erkölcsi bizonyítvány útján), közvetítői felelősségbiztosítási szerződés kötése, valamint a közvetítő tevékenysége gyakorlásának helyére vonatkozó információk megadása. A bejegyzett közvetítőknél továbbképzéseken is részt kell venniük.

29 <https://www.verbraucherschlichtung.at/wp-content/uploads/verfahrensordnung.pdf>

30 „Telekommunikationsgesetz vom 23. Juni 2021 (BGBl. I S. 1858), das zuletzt durch Artikel 9 des Gesetzes vom 20. Juli 2022 (BGBl. I S. 1166) geändert worden ist”. [https://www.gesetze-im-internet.de/tkg\\_2021/TKG.pdf](https://www.gesetze-im-internet.de/tkg_2021/TKG.pdf)

31 „Allgemeines Eisenbahngesetz vom 27. Dezember 1993 (BGBl. I S. 2378, 2396; 1994 I S. 2439), das zuletzt durch Artikel 10 des Gesetzes vom 10. September 2021 (BGBl. I S. 4147) geändert worden ist”. [https://www.gesetze-im-internet.de/aeg\\_1994/AEG.pdf](https://www.gesetze-im-internet.de/aeg_1994/AEG.pdf)

32 Bundesgesetz über die linienmäßige Beförderung von Personen mit Kraftfahrzeugen (Kraftfahriniengesetz – KfzG) StF: BGBl. I Nr. 203/1999 (NR: GP XX IA 1118/A AB 2047 S. 180. BR: 6013 AB 6047 S. 657.) <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20000098>

33 Bundesgesetz vom 2. Dezember 1957 über die Luftfahrt (Luftfahrtgesetz – LFG). StF: BGBl. Nr. 253/1957 (NR: GP VIII RV 307 AB 318 S. 40. BR: S. 128.) <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10011306>

34 Bundesgesetz über die Binnenschifffahrt (Schiffahrtsgesetz – SchFG) StF: BGBl. I Nr. 62/1997 (NR: GP XX RV 564 AB 618 S. 67. BR: 5400 AB 5420 S. 624.) <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10012703>

35 <https://www.wko.at/service/wirtschaftsrecht-gewerberecht/ALTERNATIVE-STREITBEILEGUNG-IN-VERBRAUCHERANGELEGENHEITEN1.html>

36 [https://www.oesterreich.gv.at/themen/familie\\_und\\_partnerschaft/scheidung/Seite.100800.html#Liste\\_BMJ](https://www.oesterreich.gv.at/themen/familie_und_partnerschaft/scheidung/Seite.100800.html#Liste_BMJ)

37 <https://www.wko.at/service/wirtschaftsrecht-gewerberecht/ALTERNATIVE-STREITBEILEGUNG-IN-VERBRAUCHERANGELEGENHEITEN1.html>

38 <https://mediatoren.justiz.gv.at/mediatoren/mediatorenliste.nsf/docs/home>

#### 4. A FOGYASZTÓ ÉS VÁLLALKOZÁS KÖZÖTTI JOGVITA MEGOLDÁSÁRA SZOLGÁLÓ ALTERNATÍV VITARENDEZÉSI FÓRUMOKRA VONATKOZÓ SZABÁLYOZÁS SZLOVÉNIÁBAN

Szlovéniában a fogyasztói jogviták alternatív rendezésére külön törvény vonatkozik. Ez a fogyasztói jogviták bíróságon kívüli rendezéséről szóló törvény<sup>39</sup> (a továbbiakban: ZIsRPS). A jogalkotó szándéka szerint e törvénnyel valósult meg a 2013/11/EU Irányelv és az 524/2013 (EU) rendelet átültetése a szlovén nemzeti jogba.<sup>40</sup> A szakirodalom azonban kiemeli, hogy a ZIsRPS elfogadása előtti időszakban is léteztek alternatív vitarendezési fórumok, amelyek előtt a fogyasztó igények is érvényesíthetők voltak.<sup>41</sup>

Alternatív vitarendezési eljárás („*postopek izvensodnega reševanja potrošniških sporov*” – IRPS eljárás) csak olyan köz- vagy magánjogi személy előtt folytatható le (IRPS-szolgáltató), amely, illetve aki a ZIsRPS 35. cikkének megfelelően szerepel az IRPS-szolgáltatók nyilvántartásában.<sup>42</sup> Az IRPS-szolgáltató az egyes eljárások lefolytatására IRPS-lebonyolító személyt vagy tanácsot nevez ki.<sup>43</sup>

Az IRPS eljárásra vonatkozóan a ZIsRPS számos, meghatározóan eljárási szabályokat irányoz elő. Az általános szabályok között előírja, hogy IRPS-eljárást csak fogyasztó kezdeményezhet az IRPS-szolgáltatónál.<sup>44</sup> A szakirodalmi álláspont is megerősíti, hogy a vállalkozás nem kezdeményezhet IRPS-t.<sup>45</sup> A fogyasztónak és a vállalkozásnak joga van ahhoz, hogy az eljárás bármely szakaszában meghatalmazott képviselő képviselje vagy harmadik fél segítse az eljárásban. A képviselő a fél által kiállított meghatalmazással azonosítja magát az eljárásban.<sup>46</sup> Az eljárás a fogyasztó számára ingyenes, kivéve az IRPS-szolgáltató által megállapított eljárási díjat, amely nem haladhatja meg a 20 eurót.<sup>47</sup> Az eljárás díját vissza kell fizetni a fogyasztónak, ha a vállalkozás nem járul hozzá a fogyasztó által kezdeményezett IRPS-eljáráshoz, vagy a hozzájárulást az ZIsRPS 17. cikkének (4) bekezdése szerint visszavonja.<sup>48</sup> A fogyasztó viseli képviselője vagy a harmadik személy költségeit, ha van ilyen, valamint a fogyasztó által kért szakértői vélemény költségeit, még akkor is, ha az IRPS-szolgáltató úgy ítéli meg, hogy a jogvita eldönthető a szakértői vélemény nélkül is.<sup>49</sup> Az eljárásban a személyes adatok védelmét, az ezek védelmére és a szakmai titoktartásra vonatkozó szabályoknak megfelelően kell biztosítani.<sup>50</sup> Az eljárásból

eredő vagy azzal kapcsolatos minden információ bizalmas, kivéve, ha a felek másként állapodtak meg, ha a nyilvánosságra hozatalt jogszabály írja elő, vagy ha a nyilvánosságra hozatal a vitarendezési határozatnak való megfeleléshez vagy annak végrehajtásához szükséges.<sup>51</sup>

Az ZIsRPS kiemelt jelentőséget tulajdonít az IRPS-szolgáltató etikai kódexeinek. Kifejezetten kötelezi az IRPS-szolgáltatókat, hogy az eljárási szabályokat etikai kódexben, valamint szabályzataikban fejték ki részletesebben.<sup>52</sup> A kódexben az IRPS-szolgáltató különösen a következő kérdéseket köteles szabályozni: az IRPS-szolgáltató és az IRPS-eljárásokat végző vagy azokban részt vevő személyek hírneve és integritása oltalmát célzó intézkedéseket; az IRPS-eljárásokat lefolytató személy vagy az azokban részt vevő személyek kiválasztásának módját, illetve az ezen személyek összeférhetlenségére vonatkozó szabályokat.<sup>53</sup>

Az IRPS-szolgáltató az IRPS-eljárás szabályainak meghatározásában különösen a következő kérdéseket kell rögzítenie:<sup>54</sup>

- a fogyasztói jogviták azon típusait vagy területeit, amelyekben az IRPS-szolgáltató illetékes;
- a ZIsRPS 19. szak. (1) bekezdése szerinti vitarendezési eljárások típusait, valamint azt, hogy a határozat kötelező vagy nem kötelező erejű;
- a törvény 19. szak. (2) bekezdése szerinti vitarendezési eljárást;
- a törvény 16. szak. (2) bekezdése harmadik pontja alapján a jogvita értékének meghatározására vonatkozó korlátozásokat;
- az IRPS-szolgáltató által a vitarendezés alapjául szolgáló szabályzatokat és egyéb szabályokat;
- hogy a fogyasztó köteles-e előzetesen valamilyen vitarendezési eljárást lefolytatni közvetlenül a vállalkozással;
- azon okokat, amelyekre hivatkozva az IRPS-szolgáltató megtagadhatja az eljárás lefolytatását;
- az eljárás szlovéntől eltérő nyelvét, amelyen a fogyasztó benyújthatja indítványát, és amelyen az eljárást lefolytatják;
- az eljárás költségeinek viselésére vonatkozó szabályokat, beleértve a fogyasztó által fizetendő díjakat is;
- a kérelem benyújtásának határidejét, amely nem lehet rövidebb, mint a panasznak a vállalkozáshoz történő benyújtásától számított egy év.

Az IRPS-eljárás a fogyasztó kérelme alapján indul, amelyben köteles a következő adatokat megadni: nevét; lakcímét; legalább egy e-mail-címet, a vállalkozás adatait; a vállalkozás állítólagos jogsértéseivel kapcsolatos tényeket; a kérelem alapjául szolgáló bizonyítékokat. Ezenkívül a kérelemben a fogyasztónak nyilatkoznia kell arról, hogy az ügy nem képezi közigazgatási, bírósági vagy egyéb IRPS-eljárás tárgyát.<sup>55</sup> Az IRPS-szolgáltatónak lehetővé kell tennie, hogy a fogyasztó

39 *Zakon o izvensodnem reševanju potrošniških sporov, Uradni list Republike Slovenije* (A Szlovén Köztársaság Hivatalos Közlönye), 81/15. sz.

40 ZIsRPS 2. szak.

41 Suzana Kraljić, Katja Drnovšek, „A Basic Outline of Slovenian Consumer Protection with an Emphasis on Alternative Dispute Resolution” *Zeszyty Naukowe*, 8/2017., pp. 5–23., p. 7.

42 ZIsRPS 4. szak. 1. bek., 6. pont.

43 ZIsRPS 4. szak. 1. bek., 7. pont.

44 ZIsRPS 11. szak. 1. bek.

45 Kraljić, Drnovšek (2017), p. 16.

46 ZIsRPS 11. szak. 2. bek.

47 ZIsRPS 11. szak. 3. bek.

48 ZIsRPS 11. szak. 4. bek.

49 ZIsRPS 11. szak. 5. bek.

50 ZIsRPS 11. szak. 6. bek.

51 ZIsRPS 11. szak. 7. bek.

52 ZIsRPS 12. szak. 1. bek.

53 ZIsRPS 12. szak. 2. bek.

54 ZIsRPS 12. szak. 3. bek.

55 ZIsRPS 13. szak. 1. bek.

a kérelmet a szolgáltató honlapján, levélben vagy e-mailben is benyújthassa.<sup>56</sup>

Ha a fogyasztó az eljárás megindítására irányuló kérelmét az IRPS-szolgáltató honlapján nyújtja be, az eljárást azon a napon kell megindítotttnak tekinteni, amikor az IRPS-szolgáltató automatikus elektronikus válaszüzenetben visszaigazolta a kérelem kézhezvételét.<sup>57</sup> Amennyiben azonban a kérelmet postai úton, egyszerű postai küldeményként küldte el a fogyasztó, az eljárást azon a napon kell megindítotttnak tekinteni, amikor a postai küldeményt az IRPS-szolgáltató kézhez kapja. Ha a kérelmet ajánlott küldeményként küldte el a fogyasztó postán, akkor azon a napon kell az eljárást megindítotttnak tekinteni, amikor azt a postahivatalban feladták.<sup>58</sup> Amennyiben a kérelmet az IRPS-szolgáltató e-mail-címére küldte el a fogyasztó, az eljárást azon a napon kell megindítotttnak tekinteni, amikor az IRPS-szolgáltató a kérelem kézhezvételét automatikus elektronikus tértivevénnyel visszaigazolta.<sup>59</sup>

Az IRPS-szolgáltató az eljárás megindítására irányuló kérelem kézhezvételekor ellenőrzi, hogy a kérelem tartalmazza-e a törvény 13. szakasz (1) bekezdése meghatározott valamennyi elemet, és szükség esetén felhívja a fogyasztót a hiánypótlásra. A hiánypótlási határidő nem lehet 14 napnál rövidebb.<sup>60</sup> Ha a fogyasztó a hiánypótlási felhívás ellenére sem nyújt be hiánytalan kérelmet, úgy kell tekinteni, hogy a kérelmet visszavonta.<sup>61</sup>

A ZIsRPS előírja az IRPS-szolgáltató számára, hogy a 12. szakaszban említett szabályzatában részletesebben szabályozza azokat az eseteket, amikor érdemi tárgyalás nélkül elutasíthatja az eljárás megindítására irányuló kérelmet. Erre különösen akkor kerül sor, ha az ügy már közigazgatási vagy bírósági eljárás, vagy egy másik IRPS-szolgáltató előtti eljárás tárgyát képezi; a közigazgatási hatóság, bíróság vagy egy másik IRPS-szolgáltató már döntött ugyanabban az ügyben; a fogyasztó korábban nem fordult közvetlenül a vállalkozáshoz, amellyel szemben az IRPS-szolgáltatónál eljárást kezdeményezett.<sup>62</sup> (2) Az IRPS-szolgáltató határozhat úgy is, hogy az eljárás megindítása iránti kérelmet elutasítja, ha nyilvánvaló, hogy a fogyasztó nem fog sikerrel járni; a kérelem komolytalan, vagy nyilvánvalóan visszaélésnek minősül; a jogvita értéke egy bizonyos érték alatt van, amely nem haladhatja meg a 30 eurót; illetve a fogyasztó nem ad be kérelmet az IRPS-szolgáltatónál az eljárás megindítására, a vállalkozásnak benyújtott panaszt követő legalább egy éven belül, illetve a kérelem túlságosan összetett, és jelentős erőforrásokat igényel az IRPS-szolgáltató részéről, ami veszélyeztetheti hatékony működését.<sup>63</sup> Ha az IRPS-szolgáltató úgy dönt, hogy elutasítja a fogyasztónak az eljárás megindítására irányuló kérelmét, a kérelem kézhezvételétől számított három héten belül köteles a fogyasztót és a vállalkozást írásban tájékoztatni a kérelem elutasításának okairól.<sup>64</sup>

Az IRPS-szolgáltató az eljárás megindítására irányuló hiánytalan kérelem kézhezvételétől számított nyolc napon belül értesíti a vállalkozást a kérelemről, és felhívja, nyilatkozzon arról, hogy egyetért-e vele, kivéve, ha a vállalkozás részvétele az IRPS-eljárásban a ZIsRPS 8. szakasz (3) bekezdése alapján kötelező, vagy a szolgáltató önkéntesen elismeri az IRPS-szolgáltatót a fogyasztói jogviták rendezésére hatáskörrel és illetékességgel rendelkező szervként a törvény 32. szakasz (1) bekezdése alapján. Az értesítést a vállalkozásnak e-mailben kell megküldeni a honlapján megadott címre, vagy postai úton a cég székhelyére.<sup>65</sup> Az előző bekezdésben említett értesítés kézhezvételétől számított nyolc napon belül a vállalkozás értesíti az IRPS-szolgáltatót arról, hogy hozzájárul-e az eljáráshoz. Ennek hiányában a hozzájárulás nem tekinthető megadottnak. Ha hozzájárul a kérelemhez, egyúttal nyilatkoznia kell a fogyasztó kérelméről és az általa előterjesztett bizonyítékokról is.<sup>66</sup> Ha a vállalkozás hozzájárul az eljárás kezdeményezéséhez, az IRPS-szolgáltató a vállalkozás válaszána kézhezvételétől számított nyolc napon belül tájékoztatja a fogyasztót és a vállalkozást az eljárás további menetéről és időtartamáról.<sup>67</sup> Amennyiben a vállalkozás nem járul hozzá az eljárás megindításához, vagy visszavonja hozzájárulását, az IRPS-szolgáltató az eljárást megszünteti, és erről a vállalkozás válaszána kézhezvételétől számított nyolc napon belül tájékoztatja a fogyasztót.<sup>68</sup>

A ZIsRPS kötelezi az IRPS-szolgáltatót, hogy könnyítse meg a felek közötti információcserét, amely megvalósulhat közönséges postai úton vagy e-mailben, a fogyasztó vagy a vállalkozás választása szerint.<sup>69</sup>

Az alternatív vitarendezési eljárások típusait illetően a ZIsRPS előírja, hogy az IRPS-eljárás során az IRPS-szolgáltató tanácsadói, közvetítői, javaslattevői, döntőbírói vagy kombinált eljárást alkalmazhat. Az eljárás jellegének megfelelően az IRPS-szolgáltató meghatározza a vita ténybeli és jogi vonatkozásait, és felméri az eljárás sikeres lefolytatásának esélyeit, törekszik a fogyasztó és a vállalkozás álláspontjait egymáshoz közelíteni, javaslatot tesz a vita rendezésének módjára vagy dönt a vitában.<sup>70</sup> Amennyiben az IRPS-eljárásban az IRPS-szolgáltató javaslatot tesz a vita eldöntésére vagy ténylegesen dönt a vitában, a döntést döntőbíró vagy tanács hozza meg.<sup>71</sup> Ha az eljárást tanács vezeti le és hoz döntést a vitában, a tanácsnak – egy független és pártatlan elnök mellett – a fogyasztói szervezet, illetve a vállalkozások szakmai szervezetének vagy kereskedelmi kamarájának egyenlő számú képviselőjéből kell állnia.<sup>72</sup>

A ZIsRPS különböző típusú döntés meghozatalát teszi lehetővé az IRPS-szolgáltató számára. Azokban az eljárásokban, amelyekben az IRPS-szolgáltató megoldást javasol, ajánlást tesz, vagy érdemben dönt a vitában, a hiánytalan kérelem kézhezvételétől számított legfeljebb kilencven napon belül hoz határozatot. Ez a határozat lehet ajánlás, amelyre a törvény

56 ZIsRPS 13. szak. 2. bek.

57 ZIsRPS 14. szak. 1. bek.

58 ZIsRPS 14. szak. 2. bek.

59 ZIsRPS 14. szak. 3. bek.

60 ZIsRPS 15. szak. 1. bek.

61 ZIsRPS 15. szak. 2. bek.

62 ZIsRPS 16. szak. 1. bek.

63 ZIsRPS 16. szak. 2. bek.

64 ZIsRPS 16. szak. 3. bek.

65 ZIsRPS 17. szak. 1. bek.

66 ZIsRPS 17. szak. 2. bek.

67 ZIsRPS 17. szak. 3. bek.

68 ZIsRPS 17. szak. 4. bek.

69 ZIsRPS 18. szak.

70 ZIsRPS 19. szak. 1. bek.

71 ZIsRPS 19. szak. 2. bek.

72 ZIsRPS 19. szak. 3. bek.

a „nem kötelező erejű határozat” kifejezést használja, vagy döntés, amelyre a „kötelező erejű határozat” kifejezést alkalmazza.<sup>73</sup> Összetettebb vita esetében az IRPS-szolgáltató saját belátása szerint meghosszabbíthatja az említett 90 napos határidőt. A határidő meghosszabbításáról és a jogvita rendezéséhez szükséges várható időtartamról köteles tájékoztatni a fogyasztót és a vállalkozást.<sup>74</sup>

A határozat alakszerűségét és tartalmát illetően a ZIsRPS előírja, hogy a határozatot írásban, tartós adathordozón kell kiadni, valamint indokolással kell ellátni, kivéve, ha a fogyasztó és a vállalkozás megállapodtak abban, hogy nincs szükség indokolásra.<sup>75</sup> A határozatban fel kell tüntetni a kibocsátásának időpontját, az IRPS-szolgáltató székhelyét és az eljárást lefolytató személyek nevét.<sup>76</sup> A határozatot az eljárás lefolytatásában részt vevő valamennyi személynek alá kell írnia.<sup>77</sup> Az aláírásokkal ellátott határozat egy példányát ajánlott levélben vagy – amennyiben rendelkeznek ilyennel – biztonságos elektronikus postafiókban kell eljuttatni a fogyasztónak és a vállalkozásnak.<sup>78</sup>

A törvény külön rendelkezéseket tartalmaz a kötelező és nem kötelező erejű határozatokra vonatkozólag. Az előbbivel kapcsolatban előírja, hogy a határozat jogilag akkor kötelezi a fogyasztót és a vállalkozást, ha előzetesen tájékoztatták kötelező joghatásáról, illetve a jogilag kötelező határozat jogkövetkezményeiről, valamint az eljáráshoz írásban kifejezetten hozzájárultak.<sup>79</sup> A határozat kötelező joghatásához nem szükséges a vállalkozás kifejezett írásbeli hozzájárulása, ha: külön jogszabály írja elő, hogy az IRPS-szolgáltató döntése kötelező a vállalkozásra nézve, illetve, ha akkor válik kötelezővé a vállalkozás számára, ha a fogyasztó hozzájárulását adja az eljárás-hoz, és ezt írásban megerősíti; vagy ha a vállalkozás a vita alapjául szolgáló szerződésben vagy más módon vállalta, hogy az IRPS-szolgáltató döntését kötelezőnek fogadja el, feltéve, hogy a fogyasztó az IRPS-szolgáltatót bízza meg a vita rendezésével.<sup>80</sup> A kötelező erejű határozat joghatása a választott bírósági határozat joghatásával egyenértékű.<sup>81</sup> A kötelező erejű határozat bíróság előtt a határozat megsemmisítése iránti keresettel megtámadható, a választott bírósági eljárásra vonatkozó szabályok értelemszerű alkalmazása mellett.<sup>82</sup>

A határozatnak nincs kötelező ereje a fogyasztóra és a vállalkozásra nézve, ha azt ajánlás vagy megoldási javaslat formájában fogadták el. Az IRPS-szolgáltató a fogyasztót és a vállalkozást az eljárás megkezdése előtt tájékoztatja, hogy bármikor visszaléphetnek. Tájékoztatja továbbá őket arról, hogy elfogadhatják vagy elutasíthatják a javasolt megoldást, hogy a javasolt megoldás eltérhet attól, ahogyan a vitában bíróság dönthet, és hogy az eljárásban való részvételük nem zárja ki, hogy közigazgatási vagy bírósági eljárásban keressenek jogorvoslatot.<sup>83</sup> Az említett szabály azonban csak a fogyasztóra

vonatkozik, abban az esetben, ha az Európai Unió irányelve vagy rendelete előírja a vállalkozás kötelező részvételét az eljárásban.<sup>84</sup> Az ajánlás vagy a javasolt megoldás elfogadása előtt az IRPS-szolgáltató köteles a fogyasztónak és a vállalkozásnak észszerű időt biztosítani annak mérlegelésére.<sup>85</sup>

Vitarendezési megállapodás megkötése esetén a fogyasztót és a vállalkozást a megállapodáshoz való hozzájárulás előtt tájékoztatni kell annak jogi következményeiről.<sup>86</sup> Mindkét fél számára észszerű időt kell biztosítani arra, hogy a megállapodás megkötése előtt megfontolják azt.<sup>87</sup>

A ZIsRPS előírja: ha az eljárás nem kötelező erejű határozattal zárul, a polgári és kereskedelmi ügyekben folytatott közvetítési eljárásról szóló törvény rendelkezéseit kell alkalmazni az eljárás elévülési és jogvesztő határidőkre gyakorolt hatása tekintetében.<sup>88</sup> Az eljárást lezártnak kell tekinteni: ha a fogyasztó visszavonta a kérelmét; amikor a fogyasztót tájékoztatják a vállalkozás azon döntéséről, hogy nem járul hozzá az eljárás visszavonásához vagy visszavonja hozzájárulását az eljárás megindításához; amikor a fogyasztót tájékoztatják az IRPS-szolgáltató döntéséről és a vitarendezési megállapodás megkötésének napjáról.<sup>89</sup> Az IRPS-szolgáltató, a fogyasztó vagy a vállalkozás választása szerint, közönséges postai úton vagy e-mailben tájékoztatja a fogyasztót és a vállalkozást az eljárás befejezéséről.<sup>90</sup>

Szlovéniában a ZIsRPS előírja, hogy az IRPS-eljárást lefolytató személynek rendelkeznie kell levezetéséhez szükséges képesítéssel.<sup>91</sup> Akkor minősül alkalmasnak egy jelölt az eljárás lefolytatására, ha: legalább másodfokú jogi végzettséget (LL.M.) biztosító akkreditált tanulmányi programokon szerzett jogi ismeretekkel rendelkezik; vagy ennek megfelelő képzést biztosító programokon szerzett jogi ismereteket.<sup>92</sup> Ha az IRPS-eljárásban egynél több személy vesz részt, legalább az elsőfokú jogi szakképesítéssel (Bs.C.) vagy a felsőoktatásra vonatkozó jogszabályok alapján ennek megfelelő képzést biztosító programokon szerzett jogi szaktudással kell rendelkezniük.<sup>93</sup> Az IRPS-eljárások lefolytatására az IRPS-szolgáltatónál a kinevezés legalább két éves időtartamra szól és csak indokolt esetben lehet az eljárást lefolytató személyeket felmenteni; függetlenek a felek vagy azok meghatalmazottjainak utasításaitól; illetve díjazásukat úgy kell kialakítani, hogy az nem függhet az eljárás kimenetelétől.<sup>94</sup> Amennyiben olyan szakmai szervezet vagy szakmai szövetség alkalmazza vagy díjazza őket, amelynek tagja a fogyasztói jogvitában érintett vállalkozás, az IRPS-szolgáltatónak külön költségvetést kell elkülönítenie a díjazására, kivéve, ha az eljárásban tanács dönt, amelyben a fogyasztói szervezetnek, illetve a szakmai szervezetnek vagy a kereskedelmi kamarának azonos számú képviselője van.<sup>95</sup> A vállalkozás által működtetett IRPS-szolgáltató

73 ZIsRPS 20. szak. 1. bek.

74 ZIsRPS 20. szak. 2. bek.

75 ZIsRPS 21. szak. 1. bek.

76 ZIsRPS 21. szak. 2. bek.

77 ZIsRPS 21. szak. 3. bek.

78 ZIsRPS 21. szak. 4. bek.

79 ZIsRPS 22. szak. 1. bek.

80 ZIsRPS 22. szak. 2. bek.

81 ZIsRPS 22. szak. 3. bek.

82 ZIsRPS 23. szak.

83 ZIsRPS 24. szak. 1. bek.

84 ZIsRPS 24. szak. 2. bek.

85 ZIsRPS 24. szak. 3. bek.

86 ZIsRPS 25. szak. 1. bek.

87 ZIsRPS 25. szak. 2. bek.

88 ZIsRPS 26. szak. 1. bek.

89 ZIsRPS 26. szak. 2. bek.

90 ZIsRPS 26. szak. 3. bek.

91 ZIsRPS 27. szak. 1. bek.

92 ZIsRPS 27. szak. 2. bek.

93 ZIsRPS 27. szak. 3. bek.

94 ZIsRPS 28. szak. 1. bek.

95 ZIsRPS 28. szak. 2. bek.

nem minősül a ZIsRPS szerinti IRPS-szolgáltatónak, ha az eljárást lefolytató személyt az IRPS-szolgáltató vagy egy kapcsolt szolgáltató alkalmazza, vagy más módon díjazza.<sup>96</sup>

A törvény előírja, hogy az eljárást lefolytató személy köteles haladéktalanul tájékoztatni az IRPS-szolgáltatót minden olyan körülményről, az eljárás bármely szakaszában, amely befolyásolhatja vagy vélhetően befolyásolhatja függetlenségét és pártatlanságát a jogvita eldöntésében, vagy bármelyik fél részéről összeférhetetlenséget eredményezhet. Az értesítéssel egyidejűleg kérelmeznie kell kizárását is. Ez a bekezdés nem alkalmazandó, ha IRPS-szolgáltatóként egy természetes személy jelenik meg.<sup>97</sup> Az IRPS-eljárást lefolytató személy függetlenségét és pártatlanságát biztosító szabályokat az IRPS-szolgáltató rögzíti a szabályzatában. A ZIsRPS értelmében különösen a következő kérdéseket kell a szolgáltatónak a szabályzatában rögzíteni: az eljárást lebonyolító személy helyettesítését; amennyiben ez nem lehetséges, az IRPS-szolgáltató javaslatot tesz, hogy a fogyasztói jogvitát egy másik IRPS-szolgáltatóhoz utalják. Végül, ha ez sem lehetséges, ezt közölni kell a fogyasztóval és a vállalkozással, és az eljárást lefolytató személy számára engedélyezni kell, hogy vezesse tovább az eljárást, vagy az eljárásban részt vegyen, feltéve, ha a fogyasztó és a vállalkozás ez ellen nem tiltakozik.<sup>98</sup> Az utolsó két szabály nem alkalmazandó, ha az IRPS-szolgáltató természetes személy.<sup>99</sup>

## 5. A FOGYASZTÓ ÉS VÁLLALKOZÁS KÖZÖTTI JOGVITA MEGOLDÁSÁRA SZOLGÁLÓ ALTERNATÍV VITARENDEZÉSI FÓRUMOKRA VONATKOZÓ SZABÁLYOZÁS SZLOVÁKIÁBAN

Szlovákiában a fogyasztói jogviták peren kívüli rendezésének formái közé sorolják a fogyasztói vitarendezést („*spotrebitel'ská arbitráž*”), a mediációt („*mediácia*”), a fogyasztói jogviták alternatív rendezését a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló törvény alapján<sup>100</sup> („*alternatívne riešenie spotrebitel'ských sporov podľa zákona o alternatívnom riešení spotrebitel'ských sporov*”), valamint a fogyasztói jogviták online vitarendezési platformon keresztül történő rendezését<sup>101</sup> („*riešenie spotrebitel'ského sporu prostredníctvom platformy na riešenie sporov online*”).<sup>102</sup>

A téma kapcsán előljáróban rögzítendő, hogy több mint két évig tartó jogalkotási folyamat után, 2015. január 1-jén hatályba léptek a szlovák választott bírósági jogszabályok átfogó módosításai. A főbb változások a már meglévő, a választott bírósági eljárásról szóló 244/2002. sz. törvény<sup>103</sup> módosításából

és egy teljesen új, a fogyasztói választott bírósági eljárásról szóló 355/2014. sz. törvényből<sup>104</sup> állnak.

Ezenfelül, 2016. február 1-jétől Szlovákiában a fogyasztói jogviták alternatív rendezése kapcsán új rendszert vezettek be, melynek alapját a már fentebb is említett fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. új törvény<sup>105</sup> (a továbbiakban: fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló törvény) képezi.

E ponton megemlítendő még a fogyasztóvédelemről szóló 372/1990. sz. törvény,<sup>106</sup> mely rögzíti, hogy minden fogyasztónak jogában áll fogyasztói jogainak védelme érdekében alternatív vitarendezési jogalanyhoz<sup>107</sup> fordulni. A viták alternatív megoldási eljárásának ideje alatt a fogyasztó együttműködik az alternatív vitarendező jogalanyal a vita gyors megoldása érdekében. Határon átnyúló jogvita esetén a fogyasztónak jogában áll az Európai Fogyasztói Központhoz fordulni, amely rendelkezésére bocsátja a vitája megoldására hivatott alternatív vitarendező jogalany levélcímét, elektronikus címét vagy telefonos elérhetőségeit.<sup>108</sup>

Tanulmányunk szempontjából azonban kétségkívül a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló törvény bír kiemelkedő relevanciával. A szóban forgó törvény, amely a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló irányelv végrehajtásán alapul, a fogyasztó („*spotrebitel'*”) és a szolgáltató<sup>109</sup> („*dodávateľ*”) közötti peren kívüli vitarendezés egy különleges formáját vezeti be. A vonatkozó irányelv 1. cikkében foglaltak szerint az irányelv célja, a fogyasztóknak lehetőséget biztosítani arra, hogy a szolgáltatókkal szembeni panaszukat független, pártatlan, átlátható, hatékony, gyors és méltányos alternatív vitarendezési eljárásokat kínáló szervek elé terjesszék. Tekintettel arra, hogy a fogyasztói viták alternatív rendezéséről szóló törvény az imént említett irányelvet ülteti át a szlovák jogrendbe, a törvény az irányelvvél összhangban pozitív és negatív értelemben is meghatározza, mely jogviták tartoznak a törvény hatálya alá.<sup>110</sup>

Alternatív vitarendezési szervnek („*orgán alternatívneho riešenia sporu*”; a továbbiakban: AVSZ) minősül a vonatkozó törvényben kifejezetten rögzített szerv, valamint a Szlovák Köztársaság Gazdasági Minisztériuma<sup>111</sup> (a továbbiakban: gazdasági minisztérium) által vezetett AVSZ- jegyzékben szereplő jogi személy.<sup>112</sup> Az AVSZ-ek tehát a következők: Hálózati Iparágak Szabályozó Hivatala („*Úrad pre reguláciu sieťových odvetví*”), Elektronikus Hírközlési és Postai Szolgáltatások

104 Zákon č. 335/2014 Z. z. o spotrebitel'skom rozhodcovskom konaní.

105 Zákon č. 391/2015 Z. z. o alternatívnom riešení spotrebitel'ských sporov.

106 Zákon č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebitela.

107 Ennek kapcsán lásd a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvényt.

108 A fogyasztóvédelemről szóló 372/1990. sz. törvény, 3. § (6) bekezdés.

109 Bár a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény az „eladó” (*predávajúci*) kifejezést használja (akárcsak a fogyasztóvédelmi törvény), tekintettel arra, hogy a szóban forgó alternatív vitarendezési mechanizmus a fogyasztói szerződésekre mint olyanokra vonatkozik, jelen tanulmányban a következetes terminológia érdekében a „szolgáltató” kifejezést használjuk.

110 A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény 1. §

111 *Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky.*

112 Lenka Vačoková: *Alternative dispute resolution (ADR) for consumer disputes in the Slovak republic*, *Studia commercialia Bratislavensia*, 3/2020., 266. o.

96 ZIsRPS 28. szak. 3. bek.

97 ZIsRPS 28. szak. 4. bek.

98 ZIsRPS 28. szak. 5. bek.

99 ZIsRPS 28. szak. 6. bek.

100 A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény.

101 Az online fogyasztói vitarendezéséről szóló rendeletnek megfelelően.

102 Monika Jurčová – Marek Maslák – Veronika Borkovičová: *Spotrebitel'ské právo*. Elérhető: <https://www.aspi.sk/products/lawText/12/184/1/2> [letöltve: 2023. 01. 13.]

103 Zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní.

Szabályozó Hatósága („Úrad pre reguláciu elektronických komunikácií a poštových služieb”), Szlovák Kereskedelmi Felügyelet<sup>113</sup> („Slovenská obchodná inšpekcia”).<sup>114</sup>

E szervezetek mellett a gazdasági minisztérium által közzétett AVSZ-ek jegyzékében további, alternatív vitarendezésre felhatalmazott jogi személyek is szerepelnek. A 2023. január 16-i állapot alapján ezek a következők: Fogyasztóvédelmi Társaság (S.O.S.) Poprad („Spoločnosť ochrany spotrebiteľov (S.O.S.) Poprad”); Szlovák Bankszövetség („Slovenská banková asociácia”); OMBUDSPOT, Szövetség a fogyasztók jogainak védelméért („OMBUDSPOT, združenie na ochranu práv spotrebiteľov”); Szlovák Biztosítási Szövetség („Slovenská asociácia poisťovní”); Polgári Jogvédelmi Egyesület („Združenie na ochranu práv občana”).<sup>115</sup> E szervezetek tehát nem törvény által kijelölt AVSZ-ek, hanem olyanok, melyek a jegyzékbe való felvétel iránti kérelmet nyújtottak be a gazdasági minisztériumhoz. Rögzítendő továbbá, hogy csak olyan szerv nyújthat be kérelmet a minisztériumhoz, amely a fogyasztóvédelem céljából létrehozott vagy létesített jogi személy, törvény által létrehozott kamara vagy legalább tíz jogi személyt tömörítő érdekképviselő.<sup>116</sup> Tekintettel arra, hogy a fogyasztói jogviták alternatív rendezése újdonságnak számít Szlovákiában, a gazdasági minisztérium kiadott egy ajánlást<sup>117</sup> (2016. január 12.) az AVSZ-ek jegyzékébe történő bejegyzés iránti kérelmek benyújtásáról és a fogyasztói jogviták alternatív rendezésének eljárásáról. Az ajánlás információkat tartalmaz az AVSZ-szé válás iránt érdeklődők számára, valamint részleteket és iránymutatásokat a szervezetek által végrehajtandó eljárásra vonatkozóan. Az alternatív vitarendezési rendszerrel kapcsolatos bizonytalanságok esetén a jogalanyok és a kérelmezők a gazdasági minisztérium fogyasztóvédelmi főosztályához fordulhatnak.<sup>118</sup>

A gazdasági minisztérium honlapján minden egyes, az általunk ímént felsorolt szervhez kapcsolódóan rövid, összefoglaló anyag is elérhető, mely – többek között – tartalmazza a szerv rövid ismertetését, az AVSZ által kezelt viták típusait, az alternatív vitarendezés kezdeményezésének díját,

az AVSZ nevében jogvitákat rendező meghatalmazott természetes személyek névsorát, a megbízási időszakra vonatkozó információkat.<sup>119</sup>

Ami magát az eljárást illeti, megállapítható, hogy a fogyasztói jogvita alternatív rendezése a fogyasztó által benyújtott indítvány („návrh”) alapján indul.<sup>120</sup> A vonatkozó törvény megfogalmazása alapján a fogyasztónak jogában áll a szolgáltatóhoz jogorvoslati kérelemmel („žiadost’ o nápravu”) fordulni, ha elégedetlen azzal, ahogyan a szolgáltató a panaszát kezelte, vagy ha úgy véli, hogy a szolgáltató megsértette a jogait.<sup>121</sup> A fogyasztónak joga van alternatív vitarendezés kezdeményezése iránti kérelmet („návrh na začatie alternatívneho riešenia sporu”; a továbbiakban: kérelem) benyújtani az AVSZ-hez, amennyiben a szolgáltató a kérelmet elutasította, vagy a kérelem elküldésétől számított 30 napon belül nem válaszolt rá.<sup>122</sup> Ezt tehát úgy kell tekinteni, hogy a fogyasztónak először közvetlenül a szolgáltatóval kell megpróbálnia rendezni a vitáját, és csak ezután nyújthat be alternatív vitarendezési kérelmet. Ha ezt elmulasztja, az AVSZ elutasíthatja a kérelmét.<sup>123</sup>

Abban az esetben, ha több AVSZ is illetékes az alternatív vitarendezésben, a fogyasztónak joga van megválasztani, hogy melyikhez nyújtja be a kérelmet.<sup>124</sup> Az olyan szerződéses megállapodások, amelyek arra kötelezik a fogyasztót, hogy egy előre meghatározott szervhez nyújtson be kérelmet, teljesen érvénytelenek („absolútne neplatné”).

A kérelem benyújtható papíron, elektronikusan vagy szóban, jegyzőkönyvbe diktálva.<sup>125</sup> Az alternatív vitarendezés kezdeményezésére irányuló kérelem formanyomtatványát a fogyasztók számára elérhetővé kell tenni az egyes AVSZ-ek, valamint a gazdasági minisztérium honlapján.<sup>126</sup> Egyes AVSZ-ek honlapjaikon online űrlapot tesznek közzé, amelyet a fogyasztó kitölthet az eljárás megindításához.

Az AVSZ például akkor is elutasíthatja<sup>127</sup> a kérelmet, ha a fogyasztó a szolgáltatóval való közvetlen kommunikáció elmulasztása után egy év elteltével nyújtja be, ha a vita értéke nem éri el a 20 eurót, vagy ha az alternatív vitarendezés csak aránytalanul nagy erőfeszítések árán lenne lehetséges. Ez utóbbi ok azt tükrözi, hogy az alternatív vitarendezést nem szabad olyan ügyek megoldására alkalmazni, amelyekben kiterjedt

113 A Szlovák Kereskedelmi Felügyelet az alternatív vitarendezési jogorvoslati szerv szerepét is betölti, ami azt a követelményt tükrözi, hogy a tagállamoknak rendelkezniük kell egy olyan alternatív vitarendezési jogorvoslati szerv létrehozásáról, amely olyan jogvitákkal foglalkozik, amelyek rendezésére nincs külön alternatív vitarendezési szerv. A Szlovák Kereskedelmi Felügyelet hatásköre alól kivételt képeznek a pénzügyi szolgáltatások nyújtásával kapcsolatos viták – e kapcsán Szlovák Köztársaság Pénzügyminisztériuma az illetékes szerv.

114 A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény, 3. § (2) bekezdés.

115 Ennek kapcsán lásd a Szlovák Köztársaság Gazdasági Minisztériumának honlapját: <https://www.mhsr.sk/obchod/ochrana-spotrebiteľa/alternatívne-riesenie-spotrebiteľských-sporov-1/zoznam-subjektov-alternatívneho-riesenia-spotrebiteľských-sporov-1> [letöltve: 2023. 01. 15.]

116 A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény, 4. § (1) bekezdés

117 *Odporúčanie Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky z 12. januára 2016 k podávaniu žiadostí o zápis do zoznamu subjektov alternatívneho riešenia sporov a k postupu pri alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov*. Elérhető: <https://www.mhsr.sk/uploads/files/FMT7KSCW.pdf> [letöltve: 2023. 01. 16.]

118 Lásd a gazdasági minisztérium honlapját: <https://www.mhsr.sk/obchod/ochrana-spotrebiteľa/alternatívne-riesenie-spotrebiteľských-sporov-1/informacie-pre-subjektov-alternatívneho-riesenia-sporov-a-pre-zaujímavcov-ktori-sa-chcu-stat-subjektom-alternatívneho-riesenia-sporov> [letöltve: 2023. 01. 16.]

119 Lásd például a Szlovák Kereskedelmi Felügyeletet: <https://www.mhsr.sk/uploads/files/NxqkCfzh.pdf?csr=12684748593045461791> [letöltve: 2023. 01. 15.]

120 A szolgáltató nem nyújthat be kérelmet. A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény, 12. §

121 A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény 11. § (1) bekezdés

122 A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény 11. § (2) bekezdés.

123 Veronika Borkovičová – Monika Jurčová – Marek Maslák: *Spotrebiteľské právo*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021. Elérhető: <https://www.aspi.sk/products/lawText/12/184/1/2> [letöltve: 2023. 01. 23.]

124 A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény 12. § (2) bekezdés.

125 A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény 12. § (5) bekezdés.

126 Ennek mintáját a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény 1. melléklete tartalmazza.

127 Lásd bővebben: a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény 13. §.



bizonyítékokra van szükség, vagy amelyek jogi értékelése nehézkes stb.<sup>128</sup>

Az AVSZ kötelessége, hogy a fogyasztót felkérje a beadvány hiányainak pótlására, ha az kiegészítendő vagy érthetetlen. Az alternatív vitarendezési eljárás a hiánytalan beadvány beérkezésének időpontjában kezdődik.<sup>129</sup>

Az alternatív vitarendezési eljárás megindítására vonatkozó (hibátlan) kérelem kézhezvételét követően az AVSZ értesíti a feleket (azaz a fogyasztót és a szolgáltatót) az eljárás megindításáról, és a kérelmet a csatolt dokumentumokkal és az észrevételek megtételére vonatkozó kéréssel együtt megküldi a szolgáltatónak. Indokolt esetben a szolgáltató kérheti a határidő legfeljebb 30 nappal történő meghosszabbítását, amelyről az AVSZ dönt. Ha a szolgáltató nem működik együtt az AVSZ-szel a szóban forgó eljárás során, és ezért nem tesz észrevételt a kérelemre, az illetékes ellenőrző hatóság 500 és 10 000 EUR közötti bírságot szab ki rá.<sup>130</sup>

Az eljárás kontradiktórius és az AVSZ a fogyasztói jogviták alternatív vitarendezéséről szóló törvény 16. szakaszának (6) bekezdésével összhangban biztosítja, hogy a vitában részt vevő felek az alternatív vitarendezési eljárás során benyújtott valamennyi tényre és dokumentumra észrevételt tehesse. A fogyasztó bármikor, indokolás nélkül felmondhatja az eljárásban való részvételét. Ebben az esetben az AVSZ visszavonja a kérelmet. Az eljárásra nem vonatkoznak a közigazgatási eljárás általános szabályai, ami az eljárás jellege miatt indokolt. Fontos megjegyezni, hogy az elévülési idő az alternatív vitarendezés során nyugszik.<sup>131</sup>

A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló törvény értelmében az alternatív vitarendezést a megkezdésétől számított 90 napon belül be kell fejezni; különösen összetett esetekben az alternatív vitarendezési szervezet a határidőt 30 nappal meghosszabbíthatja, beleértve az ismételt eljárást is.<sup>132</sup> Az alternatív vitarendezés ingyenes, azonban AVSZ-ként nyilvántartásba vett, felhatalmazott jogi személyek legfeljebb öt EUR díjat (áfával együtt) számíthatnak fel a fogyasztónak az eljárás megindításáért.<sup>133</sup> Amennyiben költség merül fel, azt a vitában részt vevő felek külön-külön viselik, a visszatérítés lehetősége nélkül.<sup>134</sup>

Ha a felek az alternatív vitarendezés során kompromisszumra vagy békés megegyezésre jutnak, az AVSZ megállapodástervezetet („*návrh dohody o vyriešení sporu*”) készít,<sup>135</sup> amit a vitában részt vevő felekhez eljuttat, és egyúttal tájékoztatja őket arról a lehetőségről, hogy egy meghatározott

határidőn belül dönthetnek arról, hogy elfogadják-e a megállapodástervezetet.<sup>136</sup> A vitában részt vevő felek a megállapodástervezethez való hozzájárulásukat a megállapodástervezet papíralapú nyomtatványán saját kezűleg írt aláírásukkal fejezik ki. Az aláírt megállapodástervezetet a felek eljuttatják az alternatív vitarendezési szervnek. Az alternatív vitarendezésről szóló törvény 17. szakasza (5) bekezdésének első mondata kifejezetten úgy rendelkezik, hogy a vitában részt vevő mindkét fél megállapodásának az AVSZ-hez történő eljuttatásával a megállapodás létrejön (amennyiben a javaslatot fenntartás nélkül elfogadják). Az alternatív vitarendezés eredményeként létrejött megállapodás a vitában részt vevő felekre nézve kötelező.<sup>137</sup>

Az alternatív vitarendezés megszüntetésének másik módja az AVSZ által kiadott, nem kötelező erejű, indokolással ellátott vélemény („*nezávazné odôvodnené stanovisko*”). Ilyen véleményt az AVSZ akkor ad ki, ha a szolgáltató és a fogyasztó között nincs megállapodás, és az AVSZ arra a következtetésre jut, hogy a szolgáltató megsértette a fogyasztó jogait. Az AVSZ indokolással ellátott véleménye segítheti a fogyasztót jogai érvényesítésében, például bírósági úton, és a fogyasztó az abban kifejtett érveket felhasználhatja a bírósági eljárásban.<sup>138</sup>

A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló törvény szerint, az alternatív vitarendezés lefolytatására csak a jegyzékben szereplő természetes személy jogosult. Mindemellet a jegyzékben feltüntetett természetes személynek a következő feltételeknek kell megfelelnie: teljes jogképesség, büntetlen előélet, megbízhatóság, másodfokú jogi egyetemi végzettség és legalább egyéves, vitarendezésben szerzett szakmai tapasztalat vagy másodfokú egyetemi végzettség és legalább hároméves, vitarendezésben szerzett szakmai tapasztalat. Továbbá az említett természetes személynek az AVSZ-szel munkaviszonyban vagy közalkalmazotti jogviszonyban kell állnia, vagy az AVSZ tagjának, alapszabály szerinti szervének vagy alapszabály szerinti testületének tagjának kell lennie.<sup>139</sup>

Mindemellet a kutatás során arra a következtetésre jutottunk, hogy az egyes szervek külön belső szabályokat, szabályzatokat alkottak az alternatív vitarendezésre vonatkozóan. Például a Hálózati Iparágak Szabályozó Hivatala „alternatív vitarendezési szabályok” címet viselő dokumentumában, annak 3. részében az Alternatív vitarendezés iránti kérelem és a felhatalmazott tisztviselő által teendő első lépések címet viselő rész rögzíti, hogy a beadványnak a hivatalhoz való beérkezését követően a főosztály igazgatója a beadványt feldolgozásra egy általa meghatározott alkalmazottnak adja ki, aki szerepel a gazdasági minisztérium által vezetett jegyzékben. Ezt követően az alkalmazott haladéktalanul megvizsgálja, hogy a beadvány formailag, illetve tartalmilag megfelelő-e, és ezt követően dönt a további teendőkről. Mindemellet azt is rögzítették, hogy a felhatalmazott tisztviselő haladéktalanul

128 Veronika Borkovičová – Monika Jurčová – Marek Maslák: *Spotřebitelské právo*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021. Elérhető: <https://www.aspi.sk/products/lawText/12/184/1/2> [letöltve: 2023. 01. 23.]

129 A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény 14. § (1) bekezdés.

130 A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény 27. § (2) bekezdés.

131 A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény 16. § (10) bekezdés.

132 A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény 16. § (9) bekezdés.

133 A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény 22. § (1) és (2) bekezdés.

134 A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény 22. § (4) bekezdés.

135 A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény 17. § (1) bekezdés.

136 A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény 17. § (3) bekezdés.

137 A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény 17. § (5) és (6) bekezdés.

138 A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény 18. §

139 Ennek kapcsán lásd a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény 8. §-át.

tájékoztatója a hivatal minden olyan tényről, amely befolyásolhatja függetlenségét vagy pártatlanságát.<sup>140</sup> Összeférhetetlenségi szabályokat a kutatás Szlovákia tekintetében nem tárt fel.

## 6. KÖVETKEZTETÉSEK

Németországban, Ausztriában, Szlovéniában és Szlovákiában önálló törvény vonatkozik a fogyasztó és a vállalkozás közötti jogvita megoldására szolgáló alternatív vitarendezési fórumokra. A német „Bundestag” 2015. december 3-án fogadta el a fogyasztói ügyek alternatív vitarendezéséről szóló törvényt („Gesetz über die alternative Streitbeilegung in Verbrauchersachen – Verbraucherstreitbeilegungsgesetz, VSBG”<sup>141</sup>). E jogszabály 18. §-a értelmében, a VSBG-ben nem szabályozott kérdésekre a közvetítésről (mediációról) szóló törvény („Gesetzes zur Förderung der Mediation und anderer Verfahren der außergerichtlichen Konfliktbeilegung vom 21. Juli 2012, BGBl. I S. 1577.”)<sup>142</sup> – mely Németországban az alternatív vitarendezésen belül a mediáció, vagyis közvetítés keretjogszabályának tekintendő – irányadó.

Németországhoz hasonlóan Ausztriában is az ún. általános közvetítésről szóló törvény<sup>143</sup> mellett egy önálló jogszabály rendelkezik a fogyasztó és a vállalkozás közötti jogvita alternatív úton történő rendezéséről: az alternatív vitarendezésről szóló szövetségi törvény [„Alternative-Streitbeilegung-Gesetz (ASiG)”]<sup>144</sup> 2016. január 9-én lépett hatályba.

Szlovéniában a fogyasztói jogviták alternatív rendezésére szintén külön törvény vonatkozik: a fogyasztói jogviták bíróságon kívüli rendezéséről szóló.<sup>145</sup>

2016. február 1-jétől Szlovákiában a fogyasztói jogviták alternatív rendezése kapcsán új rendszert vezettek be, melynek alapját a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. új törvény<sup>146</sup> képezi.

Németországban és Ausztriában a békéltető testületek egyesületi formában működnek. Működésük és eljárásuk rendjét részben törvény, részben saját ügyrendjük határozza meg. Különbséggként rögzíthető a két ország viszonylatában, hogy míg Németországban több békéltető testület működik, addig az osztrák fogyasztói ügyekért felelős békéltető testület

(„Schlichtung für Verbrauchergeschäfte”) kizárólagos hatáskörrel és illetékességgel felruházott szerve a fogyasztók és a vállalkozások között jogviták alternatív rendezésének. Szlovéniában nyilvántartott, tartós jelleggel létesült köz- vagy magánjogi személy előtt folytatható le (IRPS-szolgáltató) közvetítői eljárás. Szlovákiában alternatív vitarendezési szerv a vonatkozó törvényben kifejezetten rögzített szerv, valamint a gazdasági minisztérium által vezetett AVSZ-jegyzékben szereplő jogi személy.<sup>147</sup>

Németországban, Szlovéniában és Szlovákiában törvényi szinten rögzítettek a békéltető testületi tagokra vonatkozó szabályok, melyek között elsődlegesen végzettségre vonatkozó rendelkezések lelhetők fel. Ausztriában a békéltető testület tagjaira az alapszabályzat irányoz elő rendelkezéseket.

Az összeférhetlenségi szabályok között kiemelhető, hogy a közvetítőnek független személynek kell lennie, nem köthetik utasítások. Személyének garanciát kell biztosítania a vita pártatlan rendezésére. A közvetítő köteles a függetlenségét vagy pártatlanságát esetlegesen befolyásoló körülményeket haladéktalanul feltárni az illetékes fogyasztói testület előtt.

Németországban törvényi szinten, a VSBG-ben szabályozottak a békéltető testületi tagokra vonatkozó előírások. A békéltető testületnek legalább egy olyan személyt kell foglalkoztatnia, aki a viták bíróságon kívüli rendezésével van megbízva, és aki felelős az eljárás pártatlan és tisztességes lefolytatásáért (közvetítő). A közvetítőnek megfelelő jogi ismeretekkel – különösen a fogyasztóvédelmi jog területén –, valamint a békéltető testület hatáskörébe tartozó viták rendezéséhez szükséges szakértelemmel és készségekkel kell rendelkeznie. Ezen túlmenően e tevékenység csak a bírói tisztség betöltésére alkalmas végzettséggel vagy közvetítői képzéssel gyakorolható.

A közvetítő nem folytathat aktív tevékenységet a kinevezését megelőző három évben:

1. olyan vállalkozásban, amely vállalta, hogy részt vesz a békéltető testület vitarendezési eljárásában vagy jogszabályi rendelkezések alapján köteles részt venni;
2. az 1. pont szerinti vállalkozáshoz kapcsolódó vállalkozásban;
3. olyan egyesületben, amelyhez az 1. pontban meghatározott vállalkozáshoz tartozik, és amely a fogyasztói békéltető testület hatáskörébe sorolt gazdasági ágazatban a vállalkozás érdekeit képviseli;
4. olyan egyesületben, amely a fogyasztók érdekeit képviseli abban a gazdasági ágazatban, amelyért a fogyasztóvédelmi békéltető testület felelős.

Az 1., 3. vagy 4. pont szerinti egyesületnél végzett vitaközvetítői tevékenység nem akadályozza a közvetítői kinevezés megújítását (6. §).

A közvetítő független személy, és nem kötik utasítások. Hitelességének garanciát kell biztosítania a vita pártatlan rendezésére. A közvetítő nem lehet kizárólag vállalkozó vagy kizárólag a vállalkozással kapcsolatban álló, a vállalkozás által díjazott vagy foglalkoztatott személy. Díjazása nem függhet a vitarendezési eljárás eredményétől. A közvetítő köteles a függetlenségét vagy pártatlanságát esetlegesen befolyásoló

140 Ennek kapcsán lásd a hivatal által kiadott szabályzat vonatkozó részeit: 2. o. 6–7. pont, illetve 3. o. 9. pont. Elérhető: <https://www.urso.gov.sk/data/att/eed/420.ca8ad5.pdf> [letöltve: 2023. 01. 16.]

141 „Verbraucherstreitbeilegungsgesetz vom 19. Februar 2016 (BGBl. I S. 254, 1039), das zuletzt durch Artikel 2 Absatz 3 des Gesetzes vom 25. Juni 2020 (BGBl. I S. 1474) geändert worden ist”. <https://www.gesetze-im-internet.de/vsbg/VSBG.pdf>

142 <https://www.gesetze-im-internet.de/mediationsg/BJNR157710012.html>

143 A polgári jogi ügyekben történő közvetítésről szóló szövetségi törvény [„Bundesgesetz über Mediation in Zivilrechtssachen (Zivilrechts-Mediations-Gesetz – ZivMediatG) StF: BGBl. I Nr. 29/2003 (NR: GP XXII RV 24 AB 47 S. 12. BR: AB 6780 S. 696.)”]. <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20002753>

144 *Bundesgesetz über alternative Streitbeilegung in Verbraucherangelegenheiten (Alternative-Streitbeilegung-Gesetz – ASiG)*. StF: BGBl. I Nr. 105/2015 (NR: GP XXV RV 697 AB 772 S. 85. BR: AB 9411 S. 844.). <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20009242>

145 *Zakon o izvennem reševanju potrošniških sporov, Uradni list Republike Slovenije (A Szlovén Köztársaság Hivatalos Közlönye)*, 81/15. sz.

146 *Zákon č. 391/2015 Z. z. o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov.*

147 Lenka Vačoková: *Alternative dispute resolution (ADR) for consumer disputes in the Slovak republic*, Studia commercialia Bratislavensia, 3/2020., 266. o.

körülményeket haladéktalanul feltárni a fogyasztói békéltető testület előtt. Köteles a felekkel közölni minden olyan körülményt, amely befolyásolhatja függetlenségét vagy pártatlanságát. Ha a vitarendezői feladatot olyan testületre bízták, amely a fogyasztói és a vállalkozói érdekek képviselőit egyaránt magában foglalja, a testületben mindkét oldalnak egyenlő számban kell képviseltetnie magát.

*Ausztriában* a békéltető testület öt főből áll, a testületi tagokra vonatkozó információk az alapszabályzatban<sup>148</sup> találhatóak. A békéltető testület tagjai közül legalább egy főnek jogi végzettséggel kell rendelkeznie. Valamennyi tagnak rendelkeznie kell a peren kívüli vitarendezés vagy a fogyasztói jogviták bírósági rendezéséhez szükséges ismeretekkel és készségekkel. Az alapszabályzat a békéltető testület tagjait illetően összeférhetlenségi szabályokat nem rögzít.

*Szlovéniában* a ZIsRPS előírja, hogy az IRPS-eljárást lefolytató személynek rendelkeznie kell az eljárás vezetéséhez szükséges képesítéssel.<sup>149</sup> Akkor minősül alkalmasnak az eljárás lefolytatására, ha legalább másodfokú jogi végzettséget (LL.M.) biztosító akkreditált tanulmányi programokon szerzett jogi

ismeretekkel rendelkezik; vagy ennek megfelelő képzést biztosító programokon szerzett jogi ismereteket.<sup>150</sup> Ha az IRPS-eljárásban egynél több személy vesz részt, az eljárásban részt vevő személynek legalább az elsőfokú jogi szakképzéssel (Bs.C.) vagy a felsőoktatásra vonatkozó jogszabályoknak megfelelően ennek megfelelő képzést biztosító programokon szerzett jogi szaktudással kell rendelkeznie.<sup>151</sup>

*Szlovákiában* az alternatív vitarendezés lefolytatására csak a jegyzékben szereplő természetes személy jogosult. A jegyzékbe történő felvétel feltétele: teljes jogképesség, büntetlen előélet, megbízhatóság, másodfokú jogi egyetemi végzettség és legalább egyéves, vitarendezésben szerzett szakmai tapasztalat, vagy másodfokú egyetemi végzettség és legalább hároméves, vitarendezésben szerzett szakmai jártasság. Továbbá az említett természetes személynek az AVSZ-szel munkaviszonyban vagy közalkalmazotti jogviszonyban kell állnia, vagy az AVSZ tagjának, alapszabály szerinti szervének vagy alapszabály szerinti testülete tagjának kell lennie.<sup>152</sup>

148 <https://www.verbraucherschlichtung.at/wp-content/uploads/2018/05/Vereinsstatuten-vom-27.04.2018.pdf>

149 ZIsRPS, 27. szak. 1. bek.

150 ZIsRPS, 27. szak. 2. bek.

151 ZIsRPS, 27. szak. 3. bek.

152 Ennek kapcsán lásd a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 391/2015. sz. törvény 8. §-át.

Szentpáli-Gavallér Pál\*



# A jogszabály-előkészítés során alkalmazott hatásvizsgálati rendszerek jogi szabályozásának közép-európai fókuszú komparatív elemzése

## 1. BEVEZETÉS

A kutatás aktualitását egyértelműen erősíti az a tény, hogy fontos szerepet tölt be a jogalkotás során a hatásvizsgálati eljárás, így érdemes górcső alá venni a hatásvizgálatra vonatkozó törvényi, rendeleti, valamint egyéb szintű szabályozást, továbbá vázlatosan kitérni a vizsgált országok szabályozásának eltéréseire, azok leíró bemutatására és a szabályozási szintek összehasonlítására, adott esetben a szabályozás(ok) specialitására. Mindezt érdemes – hazánk geopolitikai elhelyezkedésének megfelelően – közép-európai fókuszba helyezni. Ennek során vizsgálat tárgyát képezi Ausztria, Horvátország, Románia, Szlovákia, Szlovénia hatásvizsgálattal kapcsolatos szabályozása,<sup>1</sup> amelynek nyomós indokaként merül fel egyrészt az, hogy mindegyik vizsgált ország Magyarországgal szomszédos, másrészt szintén fontos ismérve mindegyik vizsgált országnak, hogy – Magyarországhoz hasonlóan – az Európai Unió tagállamai közé tartozik, viszont a tanulmány nem célozza az Európai Unió hatásvizsgálattal kapcsolatos szabályozásának és joggyakorlatának bemutatását.

A kutatott tárgykör kiválasztását – a fentiekén túl – indokolja az is, hogy a szerző kormányzati tevékenysége során hosszú évekig kodifikációs tevékenységet folytatott, így érthető érdeklődéssel fordul a külföldi példák elemzése felé.

## 2. A VIZSGÁLT ORSZÁGOK BEMUTATÁSA

A kutatás során a vizsgált országok esetében a törvényi szintű szabályozás mellett a rendeleti szintű szabályozás

bemutatására is sor kerül, valamint egyes speciális tulajdonságok leírása is tárgyát képezi az elemzésnek.

### 2.1. AUSZTRIA

Ausztriában 2013 óta minden törvény- és rendelettervezet esetében kötelező hatásvizsgálatot lefolytatni. Hatásvizsgálatot kell lefolytatni továbbá a nemzetközi és kormányközi megállapodások, a szövetségi állam és a tartományok közötti megállapodások, egyéb általános jogalkotási intézkedések, valamint a kiemelt jelentőségű pénzügyi intézkedések esetében.<sup>2</sup> A 2015-ben bevezetett *küszöbértékesztés*<sup>3</sup> (*Prüfung der Zulässigkeit der Durchführung einer vereinfachten Wirkungsorientierten Folgenabschätzung*) határozza meg,<sup>4</sup> hogy a jogszabálytervezetek esetében egyszerűsített vagy teljes hatásvizsgálatot kell-e végezni. Az utóbbi módszertana konkrétan megnevezett hatások értékelését írja elő, többek között a környezetre, a társadalmi szempontokra és a nemek közötti egyenlőségre gyakoroltak értékelését. A fent említett küszöbértékesztés alapján a küszöbértéket elérő jogszabályok esetében 2013-ban utólagos (*ex post*) értékelésekre vonatkozó követelményt is bevezettek. Az utólagos értékelések módszertanának részét képezi annak megvizsgálása, hogy az alapul szolgáló szakpolitikai célok megvalósultak-e, továbbá magában foglalja a tényleges és az előre jelzett hatások össze-

\* Szentpáli-Gavallér Pál: Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Közjogi Kutatási Főosztály, kutató.

1 A Hazánkkal szomszédos országok közül Ukrajna nem EU-tagállam, Szerbia pedig csak tagjelölt, ezért is indokolt vizsgálatuk mellőzése (vö. pl. <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/enlargement/serbia/>).

2 Bundeskanzleramt Österreich, Bundesministerin für Frauen und Öffentlichen Dienst: Handbuch Wirkungsorientierte Folgenabschätzung, 2013, 36. o.

3 A szerző a fordítás során az angol *comprehensive threshold test* kifejezést vette alapul.

4 Vö.: Austria Regulatory Impact Assessment and Regulatory Oversight. OECD, 2020, 53. o. <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/RIA-in-Austria-web.pdf> [letöltve: 2023. 05. 17.].

hasonlítását, valamint a jogszabályok költségeinek, előnyeinek és nem előre jelzett következményeinek meghatározását.<sup>5</sup>

A küszöbértékek, amelyek elérése esetén teljes hatásvizsgálatot kell lefolytatni, mennyiségi jellegűek, és főként a pénzügyekre, a környezetre, a munkaerőpiacra, a vállalkozásokra, valamint az éves szövetségi költségvetésre gyakorolt hatások mértéke alapján határozzák meg. Ha a jogszabályban lefektetett küszöbértékszinteket eléri a kérdéses hatások (pl. ha a pénzügyi hatás várhatóan meghaladja a 2,5 millió eurót, a tervezett intézkedés több mint 10 000 vállalkozást érint, vagy ha pl. a szén-dioxid-kibocsátás meghaladja az évi 10 000 tonnát, valamint, ha a tervezett intézkedéssel kiváltott hatás több mint 500 vállalkozás esetén érvényesül), az osztrák szabályozás szerint teljes hatásvizsgálat lefolytatása szükséges.

A küszöbértékeszt szintjét el nem érő szabályozási javaslatok esetén egyszerűsített hatásvizsgálat folytatandó le, amely lényegesen enyhébb követelményrendszert támaszt. A teljes körű értékelés helyett csak egy rövid (1-2 oldalas) leírást kell adni az új vagy módosított szabályozásra vonatkozó szándékról. Az előzőeken túlmenően az ilyen hatásvizsgálatok – ellenében a teljes körű hatásvizsgálattal – nem tartalmaznak eredménymutatókat, és nem írnak elő kötelező utólagos értékelést sem öt évvel a végrehajtás, illetve hatálybalépés után.

A 2015-ben megreformált küszöbértékeszt jól tükrözi azt a tényt, hogy a törvények és rendeletek jelentős hatás kiváltásával nem járó, kisebb jelentőségű módosításai – például egy szabályozó ügynökség átnevezése – évente nagy számban valósulnak meg. Az ilyen jogszabályok megalkotása, módosítása nem indikálja előzetes vagy utólagos átfogó értékelések szükségességét. Ennek következtében az új jogszabályok csak körülbelül 35%-a esetén kerül sor teljes hatásvizsgálatra.

Az osztrák jogrendszerben a hatásvizsgálatra vonatkozó szabályokat a következő jogszabályok fektetik le:

- a) a szövetségi kancellári rendelet a jogszabálytervezetek és más szabályozások tervezeteinek hatásvizsgálatáról<sup>6</sup> (a továbbiakban: WFA-GV),
- b) egyéb speciális miniszteri rendeletek,
- c) a hatásvizsgálatok ellenőrzésére vonatkozó rendelet (*Wirkungscontrollingverordnung*),<sup>7</sup>
- d) a szövetségi pénzügyminiszter rendelete a törvénytervezetek előkészítéséről, valamint az egyéb pénzügyi jelentőségű jogalkotási intézkedésekről.<sup>8</sup>

5 OECD: Better Regulation practices across the European Union 2022/ Austria. <https://tinyurl.hu/62wg> [letöltve: 2022. 12. 17.].

6 Verordnung des Bundeskanzlers über Grundsätze der wirkungsorientierten Folgenabschätzung bei Regelungsvorhaben und sonstigen Vorhaben (WFA-Grundsatz-Verordnung – WFA-GV) <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20008150> [letöltve: 2022. 12. 17.].

7 Verordnung des Bundeskanzlers über das ressortübergreifende Wirkungscontrolling (Wirkungscontrollingverordnung) <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20007397> [letöltve: 2022. 12. 17.].

8 Verordnung der Bundesministerin für Finanzen über die Vorbereitung und Durchführung von Vorhaben (einschließlich Vorbelastungen und Vorberechtigungen), sowie über den finanziellen Wirkungsbereich betreffend sonstige rechtsetzende Maßnahmen von erheblicher finanzieller Bedeutung und den Erwerb von Beteiligungen (Vorhabensverordnung) <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20008200> [letöltve: 2022. 12. 17.].

A WFA-GV rendezi a hatásvizsgálat alapvető szabályait, beleértve az eljárási és egyéb lényegi kérdéseket, továbbá definiálja a hatásvizsgálat fogalmát, amely szerint a hatásvizsgálat olyan eljárás, amelynek során megfogalmazzák a szabályozási intézkedés vagy a jogszabálytervezet céljait, és szisztematikusan megvizsgálják, értékelik, és konkrét hatásdimenziókban dolgozzák fel a szabályozási projekt vagy a különös jelentőségű pénzügyi projekt főbb hatásait.<sup>9</sup> A hatásvizsgálat keretében tehát megvitatják a jogalkotással elérni kívánt célok várható hatásait. A speciális miniszteri rendeletek az egyes hatásdimenziókat határolják el egymástól, és a vizsgálandó hatásdimenziók tekintetében tartalmaznak különleges rendelkezéseket. E rendeleteket az adott szabályozási tárgykörért felelős minisztériumok alkotják meg.<sup>10</sup> A hatásvizsgálatok ellenőrzésére vonatkozó rendelet a hatásvizsgálatok és a belső értékelések minőségbiztosítására vonatkozóan tartalmaz rendelkezéseket, ezzel szemben a szövetségi pénzügyminiszter rendelete a pénzügyi vonatkozású jogszabályok, valamint a kiemelt jelentőségű pénzügyi jogszabálytervezetek hatásvizsgálatára vonatkozó szabályokat tartalmaz.

## 2.2. HORVÁTORSZÁG

Horvátországban 2017-ben reformokat vezettek be a jogi szabályozás hatásvizsgálata területén. A legfontosabb jogszabályok a következők:

- a) a szabályozás hatásvizsgálatáról szóló törvény (a továbbiakban: Hatásvizsgálati tv.),<sup>11</sup> amely átfogóan szabályozza a jogi szabályozás hatásvizsgálatát, beleértve a célokat, a szempontokat, az előzetes és az utólagos hatásvizsgálatot, a kötelezettek körét és az eljárás felügyeletét is, a Hatásvizsgálati tv. ezenfelül kitér a kormány jogalkotási tervével szemben támasztott követelményekre is;
- b) a hatásvizsgálati eljárás végrehajtásáról szóló kormányrendelet (a továbbiakban: Hatásvizsgálati r.),<sup>12</sup> a horvát szabályozásban a Hatásvizsgálati r. értelemszerűen a Hatásvizsgálati tv. végrehajtására szolgál, és a részletszabályokat tartalmazza, különösen a hatásvizsgálat során vizsgálandó szempontokkal, a jogi norma címzettjeinek meghatározásával, valamint a hatásvizsgálat kivételezésével kapcsolatban;
- c) a jogalkotási hivatalról szóló kormányrendelet,<sup>13</sup> amely rögzíti a hivatal hatásvizsgálattal kapcsolatos feladatait,

9 WFA-GV 4. cikk (1) bekezdés.

10 Bundeskanzleramt Österreich, Bundesministerin für Frauen und Öffentlichen Dienst: Handbuch Wirkungsorientierte Folgenabschätzung, 2013, 25. o.

11 *Zakon o procjeni učinaka propisa*, NN 44/17. <https://www.zakon.hr/z/483/Zakon-o-procjeni-u%C4%8Dinaka-propisa> [letöltve: 2022. 12. 15.].

12 *Uredbu o provedbi postupka procjene učinaka propisa*, NN 52/2017. [https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017\\_06\\_52\\_1170.html](https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_06_52_1170.html) [letöltve: 2022. 12. 15.].

13 *Uredbu o uredu za zakonodavstvo*, NN 63/2019 (a továbbiakban: Jogalkotási hivatal r.), [https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019\\_06\\_63\\_1237.html](https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_06_63_1237.html) [letöltve: 2022. 12. 15.]. A Jogalkotási Hivatalra lásd még: 19. l.

- d) az útmutató a jogi szabályozás hatásainak értékeléséhez,<sup>14</sup> amely jogi kötőerővel elvileg nem rendelkezik, de a hatásvizsgálatot végző szakemberek részére iránymutatásként szolgál, pontról pontra bemutatva az eljárás technikai lépéseit, továbbá
- e) a horvát kormány ügyrendje,<sup>15</sup> amely meghatározza a kormány, valamint a többi központi államigazgatási szerv hatásvizsgálattal kapcsolatos kötelezettségeit.

A fentiekén kívül meg kell még említeni a hatásvizsgálat ún. tervezési aktusait is:<sup>16</sup>

- a) a *hatásvizsgálati stratégia* meghatározza a hatásvizsgálati rendszert és annak hosszú távú fejlesztését, céljait, a szabályozás minőségének javítását, valamint az igazgatási kapacitások fejlesztését;<sup>17</sup>
- b) az *intézkedési terv* a hatásvizsgálati stratégia végrehajtási aktusa, amely meghatározza a hatásvizsgálati rendszer keretében elvégzendő tevékenységeket, a végrehajtás módját és határidejét, valamint a végrehajtásért felelős személyeket.<sup>18</sup>

A stratégiát és az intézkedési tervet a *Jogalkotási Hivatal*<sup>19</sup> (*Ured za zakonodavstvo* – a továbbiakban: Hivatal) dolgozza ki.<sup>20</sup> A stratégiát a Hivatal javaslatára a kormány öt évre fogadja el,<sup>21</sup> ehhez képest az intézkedési tervet a Hivatal fogadja el a stratégia érvényességi idejére (szükség szerint rövidebb időtartamra).<sup>22</sup>

Horvátországban a stratégia alappilléreit képezik a következők:

- a) következetesen érvényesíteni kell a hatásvizsgálat előírásait a jogalkotási eljárásban;
- b) biztosítani szükséges az államigazgatás központi szervei részére a megfelelő adminisztratív kapacitást, hogy a törvénytervezetek elkészítésekor hatékonyan alkalmazzák a hatásvizsgálati előírásokat (ez elsősorban a belső képzést jelenti);
- c) a jogszabálytervezetek kidolgozása során biztosítani kell hatásvizsgálati eljárás nyitottságát és átláthatóságát.

14 *Smjernice za procjenu učinaka propisa* (a továbbiakban: Útmutató), <https://zakonodavstvo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti//171025%20UZ%20PUP%20smjernice%202.2.pdf> [letöltve: 2022. 12. 15.].

15 *Izvadak članaka iz Poslovnika Vlade Republike Hrvatske*.

16 Hatásvizsgálati tv. 7. szakasz.

17 Hatásvizsgálati tv. 8. szakasz (1) bekezdés.

18 Hatásvizsgálati tv. 8. szakasz (2) bekezdés.

19 A Jogalkotási Hivatal a Horvát Köztársaság kormányának szakértő közigazgatási szerve, amelyet a Horvát Köztársaság kormányáról szóló törvény (Narodne novine, 150/11, 119/14, 93/16 és 118/18) hozott létre, ugyanez a jogszabály előírja, hogy a hivatalt a kormány által a miniszterelnök javaslatára, előzetes nyilvános pályázatot követően kinevezett igazgató vezeti, valamint olyan hivatal, amely szaktudásával biztosítja a jobb jogszabályok kidolgozását, hogy az új jogszabályok alacsony költségekkel, a Horvát Köztársaság Kormánya céljainak megvalósítása érdekében elérjék a kitűzött célokat. A Jogalkotási Hivatal célja, hogy biztosítsa a jogszabályok hatásvizsgálatát, valamint hatékony rendszert alakítson ki a nyilvánossággal való konzultációra a törvények és egyéb rendeletek elfogadására irányuló eljárások során, valamint, hogy együttműködjön a miniszterelnöki hivatallal és a digitális társadalom fejlesztéséért felelős államigazgatási szervevel, <https://zakonodavstvo.gov.hr/o-uredu/9> [letöltve: 2022. 12. 09.].

20 Hatásvizsgálati tv. 8. szakasz (3) bekezdés.

21 Hatásvizsgálati tv. 8. szakasz (4) bekezdés. A 2018–2023-as időszakra szóló stratégiát a 129/2017. számú kormányhatározat fogadta el.

22 Hatásvizsgálati tv. 8. szakasz (5) bekezdés.

### 2.3. ROMÁNIA

A normatív aktusok kidolgozásának jogalkotási technikájára vonatkozó szabályokról szóló 2000. évi 24. számú törvény (a továbbiakban: 2000. évi 24. számú törvény) fontos szabályokat tartalmaz az új jogszabályok előzetes (*ex ante*) hatásvizsgálatával kapcsolatosan; e norma 2007 óta van hatályban.<sup>23</sup>

A törvénytervezetek, jogalkotási javaslatok, valamint egyéb jogalkotási aktusok tervezeteinek előzetes hatásvizsgálata olyan tevékenységek és eljárások összessége, amelyek célja a jogalkotási kezdeményezések megfelelő megalapozottságának biztosítása. Keleti szomszédunknál a jogszabálytervezetek előzetes hatásvizsgálatát a javasolt jogalkotási megoldások megalapozása eszközének tekintik, és a hatásvizsgálatot a jogszabály elfogadása előtt kell elvégezni. Romániában az új szabályozás indokolása során figyelembe kell venni mind a jogszabály tervezetének kidolgozásakor hatályos konkrét jogszabályok hatásának értékelését, mind pedig a szabályozási aktus tervezete által végrehajtott közjogi hatásnak az értékelését.<sup>24</sup>

A jogalkotás során az előzetes hatásvizsgálat kidolgozása nem kötelező a képviselők és szenátorok által benyújtott jogalkotási kezdeményezések, valamint a képviselők és szenátorok által előterjesztett, valamint a polgárok által benyújtott javaslatok esetében, tekintettel arra, hogy a képviselők és a polgárok nem rendelkeznek az előzetes hatásvizsgálati jelentés összeállításához szükséges eszközökkel.<sup>25</sup> Így minden olyan esetben, amikor a kormány nem tudja elvégezni az új jogszabálytervezetek előzetes hatásvizsgálatát, nem gyakorolja közvetlenül a jogalkotási kezdeményezési jogot, hanem közvetve, a képviselők útján vagy a képviselők segítségével, a kormánypárthoz (vagy pártokhoz) tartozó képviselők és szenátorok – mint meghatalmazottak – útján tesz jogalkotási javaslatot. A végrehajtáshoz szükséges adatokhoz és információkhoz hozzáférés tekintetében a képviselők és a szenátorok által benyújtott jogalkotási kezdeményezések, valamint a polgári kezdeményezések esetében a parlamenti képviselők kérhetik a kormánytól az előzetes hatásvizsgálat elkészítését.<sup>26</sup>

A hatásvizsgálat olyan tevékenységek és eljárások összessége, amelyek célja, hogy biztosítsák a jogalkotási kezdeményezések megfelelő megalapozottságát. Az előzetes hatásvizsgálat magában foglalja a gazdasági, a társadalmi, a jogalkotási és a környezeti hatások meghatározását és elemzését, valamint azon költségvetési vonatkozásokat, amelyeket a javasolt jogszabályok eredményez(het)nek. 2011 óta a jogszabálytervezeteket szükségszerűen az új jogszabályok emberi jogokra és alapvető szabadságokra gyakorolt hatásának előzetes értékelését követően alkotják Romániában.<sup>27</sup>

23 VERESS, Emőd: Legislation in Romania. In: KARPEN, Ulrich – XANTHAKI, Helen (szerk.): *Legislation in Europe A Country by Country Guide*. Hart Publishing, Oxford, 2020, 410. o.

24 2000. évi 24. számú törvény 7. szakasz (1)–(3) bekezdés. <https://legislatie.just.ro/Public/DetailiiDocument/21698> [letöltve: 2022. 12. 09.].

25 2000. évi 24. számú törvény 7. szakasz (5)–(6) bekezdés.

26 VERESS i. m. 411. o.

27 2000. évi 24. számú törvény 7. szakasz (3<sup>^</sup>1) bekezdés.

A 2000. évi 24. számú törvény értelmében a jogszabálytervezetekhez csatolni kell a következő dokumentumokat:

- a) az indokolást,
- b) az indokolási feljegyzést,
- c) a jóváhagyási dokumentumokkal kapcsolatos jelentéseket és
- d) a hatástanulmányokat.<sup>28</sup>

A tervezet és az indokolás tartalmazza a jogszabálytervezetek hatásvizsgálatának tartalmát, amely a következő részekből áll:

- a) a normatív aktus indokolása,
- b) a társadalmi hatása,
- c) a gazdasági hatása,
- d) a pénzügyi hatása,
- e) a jogrendszerre gyakorolt hatása,
- f) a normatív jogszabály megalkotásához szükséges konzultációk,
- g) a nyilvános konzultációk és végrehajtási intézkedések.<sup>29</sup>

A gyakorlatban azonban az előterjesztés és az indokolás dokumentumai nagyon ritkán érik el a valódi értékeléshez szükséges részletességet, a megfelelő pontosságot, a megfelelő szintű összetettséget, a tudományos alaposságot, továbbá a valósághoz való kötődést és kritikai szemléletet.<sup>30</sup>

A román szabályozásban a hatásvizsgálat célja:

- a) a gazdasági és társadalmi költségek becslése,
- b) a jogszabálytervezet elfogadása és előnyeinek bemutatása, valamint
- c) azoknak a nehézségeknek a körvonalazása, amelyek a jogszabálytervezet elfogadása, valamint végrehajtása során felmerülhetnek.<sup>31</sup>

## 2.4. SZLOVÁKIA

A szlovák alkotmány (*Ústava Slovenskej Republiky*) értelmében<sup>32</sup> törvénytervezet benyújtására jogosultak a parlamenti képviselők, a Parlament (*Národná rada Slovenskej republiky*) bizottságai és a kormány (*Vláda Slovenskej republiky*).

Az előzetes hatásvizsgálat (RIA) keretszabályait a jogalkotásról és a jogtárról szóló 2015. évi 400. számú törvény<sup>33</sup> (a továbbiakban: jogalkotási törvény) értelmében<sup>34</sup> a törvényjavaslathoz csatolni kell az ún. hatásvizsgálati záradékot (*Doložka vybraných vplyvov*), amely tartalmazza a hatásvizsgálat kiválasztott szempontjait és azok elemzését, továbbá a jog-

szabály értelmében<sup>35</sup> a törvényjavaslat indokolása két részre bontható: egy általános és egy különös részre, az előbbi pedig tartalmazza az ún. hatásvizsgálati záradékot.

A hatásvizsgálat lefolytatásának részletes szabályait, valamint a fent említett hatásvizsgálati záradék űrlapot az ún. Egységes Módszertan (*Jednotná metodika*)<sup>36</sup> nevű dokumentum tartalmazza, amely a 383/2022. (VI. 8.) Korm. határozatban<sup>37</sup> foglaltak révén az utóbbi időben egy többlépcsős módosítási folyamaton esik át. Ennek első lépcsőjében a kormányhatározat 2022. június 10. hatállyal az OECD ajánlásai és a nemzetközi gyakorlat alapján bevezette a jogszabályok (*materiály legislatívneho charakteru*) utólagos (*ex post*) hatásvizsgálatát (*ex post hodnotenie regulácií*). Az ún. *gold-plating* – vagyis az irányelvek által nem előírt eljárások bevezetése<sup>38</sup> – kiküszöbölését célzó rendelkezések 2022. december 31-én hatályosultak, míg a nem jogalkotási szabályok utólagos hatásvizsgálatára vonatkozó rendelkezések 2023. március 31-én léptek hatályba.<sup>39</sup>

Az Egységes Módszertan értelmében<sup>40</sup> a módszertan egyaránt alkalmazandó a jogalkotási és nem jogalkotási (*materiály legislatívneho a nelegislatívneho charakteru*) javaslatokra, az elsődleges és másodlagos jogszabálytervezetek hatásvizsgálatára. A hatálya a kérdéses módszertanban meghatározott kivételekkel kiterjed az uniós jogi aktusok tervezeteiről és az uniós politikák végrehajtásának koordinációs helyzetéről szóló vélemények megfogalmazására. Az Egységes Módszertan értelmében<sup>41</sup> e szabályozási eszköz nem alkalmazandó:

- a) az alkotmánymódosítást előirányzó jogszabálytervezet esetében;
  - b) a költségvetés tervezetére és annak módosítására;
  - c) a kormány munkatervére és annak módosításaira, valamint a kormány jogalkotási tervére és annak módosításaira;
  - d) a Szlovák Köztársaság Pénzügyminisztériumának hatáskörébe tartozó támogatások nyújtásáról szóló 2005. december 9-én kelt, 26825/2005 – 441. számú rendelet<sup>42</sup> hatálya alá tartozó kérdésekre.
- Az Egységes Módszertan alapján<sup>43</sup> az Egységes Módszertan 5., 8., és 9. pontjai nem alkalmazandók:
- a) a gyorsított eljárásban tárgyalt jogszabálytervezet;re;
  - b) a végrehajtási jellegű jogszabálytervezetekre;
  - c) a kormány döntése szerinti jogszabálytervezetekre;
  - d) a kormány munkarendjére (határidők stb.) vonatkozó tervezetekre;
  - e) a bizalmas információt tartalmazó jogszabálytervezetekre.

28 VERESS i. m. 411. o.

29 VERESS i. m. 411. o.

30 VERESS i. m. 411. o.

31 VERESS i. m. 411. o.

32 Alkotmány 87. cikk (1) bekezdés.

33 Zákon 400/2015 (z 18. novembra 2015) o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov, <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/400/20210101.html> [letöltve: 2022. 12. 07.]

34 A jogalkotási törvény 7. § (1) bekezdés c) pont.

35 A jogalkotási törvény 7. § (2) bekezdés.

36 Jednotná metodika na posudzovanie vybraných vplyvov – účinná od 10. júna 2022.

37 Rozhodnutie vlády SR č. 383 z 8. júna 2022 k návrhu zmien a doplnení Jednotnej metodiky na posudzovanie vybraných vplyvov.

38 Más megfogalmazásban *túlbuzgó* átültetése.

39 A reform folyamat leírását lásd a Gazdasági Minisztérium honlapján.

40 Egységes Módszertan 2.1–2.3. pont.

41 Egységes Módszertan 2.4. pont.

42 Výnos Ministerstva financií SR z 9. decembra 2005 č. 26825/2005-441 o poskytovaní dotácií v pôsobnosti MF SR.

43 Egységes Módszertan 2.5. pont.

Amennyiben<sup>44</sup> a jogszabálytervezet kapcsán már elvégezték a környezeti hatásvizsgálattól szóló törvény<sup>45</sup> által előírt környezeti hatásvizsgálatot, úgy nem szükséges az Egységes Módszertan 1.1. pontja – valamint a jogalkotási törvény 7. § (3) bekezdése szerinti –<sup>46</sup> környezeti hatásvizsgálatot elvégezni.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a szlovák szabályozásban – speciális jelleggel, de – meghatározó szerepet kap az Egységes Módszertan, mint nem jogszabályi szintű szabályozó eszköz.

## 2.5. SZLOVÉNIA

Szlovéniában a jogszabály-előkészítés során alkalmazott hatásvizsgálat (*regulatory impact assessment*, a továbbiakban: RIA) gyakorlata elsősorban az OECD standardoknak való megfelelés tükrében indult fejlődésnek 2009-től kezdődően.<sup>47</sup>

A RIA alapjogi gyökereit a Szlovén Köztársaság Alkotmánya<sup>48</sup> (*Ustava Republike Slovenije*) meghatározza<sup>49</sup> az állampolgárok közügyekben való (közvetlen, illetve közvetett) részvételét. A szlovén szabályozás szerint az állampolgárok közügyekben való részvételének garantálása érdekében a jogalkotás során:

- a) összegyűjtik az általános állampolgári és szakértői javaslatokat;
- b) közzéteszik a jogszabálytervezeteket;
- c) társadalmi egyeztetést irányoznak elő;
- d) indokolással látják el a jogszabálytervezeteket, és azt is megindokolják, ha a társadalmi egyeztetés vagy hatásvizsgálat eredményét figyelmen kívül hagyják;<sup>50</sup>
- e) nyilvánossá teszik<sup>51</sup> az elfogadott jogszabályokat.<sup>52</sup>

A normatív környezet bemutatásához két jogszabályt szükséges megemlíteni, egyrészt a Szlovén Köztársaság Nemzetgyűlésének eljárásrendjét<sup>53</sup> (*Poslovnik državnega zbora*, a továbbiakban: a Nemzetgyűlés eljárásrendje) és másrészt

a Szlovén Köztársaság Kormányának eljárásrendjét<sup>54</sup> (*Poslovnik Vlade Republike Slovenije*, a továbbiakban: a Kormány eljárásrendje). A RIA-t mind a Nemzetgyűlés eljárásrendje, mind a Kormány eljárásrendje olyan átfogó jellegű dokumentációként definiálja, amelynek kettős célja van: egyrészt az átláthatóság biztosítása a társadalmi konzultáció útján, másrészt az arányosság érvényre juttatása az adatokon alapuló döntéshozattal és tárcaközi egyeztetésekkel, azaz a jogalkotással kiváltandó hatások és együtt járó terhek elemzésével, valamint a bürokrácia csökkentésével.<sup>55</sup>

Emellett Szlovéniában számos *soft law* jellegű ajánlást is hoztak a RIA témájában, így például a Nemzetgyűlés által 2009-ben elfogadott *jogalkotási szabályozásról szóló határozatot* (*Resolucija o normativni dejavnosti*),<sup>56</sup> amelynek hatásvizsgálattól szóló rendelkezései az okos jogalkotás alapelveit, azaz a koherenciát, az átláthatóságot és a társadalmi részvételt helyezik fókuszba.

A fentiek ellenére meg kell jegyezni, hogy a jogszabály-előkészítés során alkalmazott hatásvizsgálat tekintetében a szlovén szabályozás még mindig számos joghézagot rejt. Az esetek többségében a RIA a gyakorlatban kimerül abban, hogy a formai kritériumoknak eleget tesznek a jogszabály-előkészítés során, ám esetenként előfordul, hogy még a Kormány eljárásrendje szerinti tárcaközi egyeztetések<sup>57</sup> sem történnek meg a jogalkotás során, vagy ha mégis, figyelmen kívül hagyják azok eredményeit.<sup>58</sup>

## 2.6. ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS

A fentiekben bemutatott országok szabályozásának összehasonlító elemzését szolgálja az alábbi táblázat, amelyre vonatkozó összefoglalást a 3. Összegzés című rész tartalmazza. Az elemzett országokhoz képest a magyar szabályozás törvényi,<sup>59</sup> miniszteri rendeleti,<sup>60</sup> valamint kormányhatározati<sup>61</sup> szinten valósult meg. Utóbbi szabályozási megoldás hasonlóságot mutat a szlovák szabályozással, bár eltérést jelent, hogy a magyar szabályozásban a miniszteri rendeleti szint is megjelenik.

44 Egységes Módszertan 2.7. pont.

45 Zákon 24/2006 (z. 14. decembra 2005) o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov, <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2006/24/20211101.html> [letöltve: 2022. 12. 29.].

46 A jogalkotási törvény 7. § (3) bekezdés.

47 Polonca KOVAČ – Katerina FABRIZIO: Legislation in Slovenia. In: Ulrich KARPEN – Helen XANTHAKI: *Legislation in Europe. A Country by Country Guide*. Hart Publishing, London, 2020, 445. o.

48 Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a in 92/21 – UZ62a), <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=USTA1> [letöltve: 2022. 12. 08.].

49 Alkotmány 44. cikk.

50 Kormány eljárásrendje 8/B., valamint 9. §.

51 Alkotmány 154. cikk.

52 KOVAČ – FABRIZIO i. m. 445. o.

53 Poslovnik državnega zbora (Uradni list RS, št. 92/07 – uradno prečiščeno besedilo, 105/10, 80/13, 38/17, 46/20, 105/21 – odl. US in 111/21), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=POSL34> [letöltve: 2022. 12. 09.].

54 Poslovnik Vlade Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 43/01, 23/02 – popr., 54/03, 103/03, 114/04, 26/06, 21/07, 32/10, 73/10, 95/11, 64/12, 10/14, 164/20, 35/21, 51/21 in 114/21), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=POSL32#> [letöltve: 2022. 12. 09.].

55 Vö.: Regulatory Policy Review of Slovenia, OECD, 2017, 27. o. [https://www.stopbirokraciji.gov.si/fileadmin/user\\_upload/mju/templates/pdf/pocilo\\_OECD.pdf](https://www.stopbirokraciji.gov.si/fileadmin/user_upload/mju/templates/pdf/pocilo_OECD.pdf) [letöltve: 2023. 05. 11.].

56 Resolucija o normativni dejavnosti (Uradni list RS, št. 95/09), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5516> [letöltve: 2022. 12. 09.].

57 Kormány eljárásrendje 10. § és 25. §.

58 KOVAČ – FABRIZIO i. m. 434. o., 445. o.

59 A jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételtől szóló 2010. évi CXXXI. törvény, valamint a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény.

60 Az előzetes és utólagos hatásvizsgálattól szóló 12/2016. (IV. 29.) MvM rendelet.

61 A Kormány ügyrendjéről szóló 1352/2022. (VII. 21.) Korm. határozat.



	Ausztria	Horvátország	Románia	Szlovákia	Szlovénia	Magyarország
A szabályozás jogszabályi, illetve egyéb szintjei	a) szövetségi kancellári rendelet, b) speciális miniszteri rendeletek, c) a hatásvizsgálatok ellenőrzésére vonatkozó rendelet, d) a szövetségi pénzügyminiszter rendelete	a) a hatásvizsgálatáról szóló törvény, b) a hatásvizsgálati kormányrendelet, c) a jogalkotási hivatalról szóló kormányrendelet, d) az útmutató, e) a kormány ügyrendje	a) 2000. évi 24. számú törvény	a) a jogalkotásról és a jogtárról szóló 2015. évi 400. számú törvény, b) a kormányhatározat (Egységes Módszertan)	a) az Alkotmány, b) az eljárásrendek, c) az ajánlások	a) a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételről szóló 2010. évi CXXXI. törvény, valamint a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény, b) az előzetes és utólagos hatásvizsgálatról szóló 12/2016. (IV. 29.) MvM rendelet, c) a Kormány ügyrendjéről szóló 1352/2022. (VII. 21.) Korm. határozat
Speciális eltérések	a) küszöbértékteszt, b) speciális miniszteri rendeletek	a) útmutató, b) a kormány ügyrendje, c) a Jogalkotási Hivatal szerepe	csak törvényi szinten szabályozott	kormányhatározatban is szabályozott	soft law szerepe	kormányhatározatban is szabályozott
Egyéb	-	a hatásvizsgálat ún. tervezési aktusai [lásd Speciális eltérések c) pontjának szerepe]	-	-	-	-

1. táblázat A hatásvizsgálat szabályozásának összehasonlítása

(Forrás: a szerző saját összeállítása)

### 3. ÖSSZEGRZÉS

A hatásvizsgálati tevékenység lefolytatásának jogszabályi környezetét érintően megállapítható, hogy a vizsgált országok közül Romániában törvényi szinten kerültek rögzítésre a hatásvizsgálat lefolytatásának szabályai, ehhez képest Horvátországban és Szlovákiában törvényi és végrehajtási rendelet szintjén szabályozták e tárgykört. Az előzőektől eltérően Ausztriában és Szlovéniában rendeleti, valamint határozati szinten szabályozott a hatásvizsgálat lefolytatása.

A fentiekkel kapcsolatosan számos speciális eltérést lehetett felfedezni. Míg az osztrák szabályozásban küszöbértékteszt és a speciális miniszteri rendeletek is szerepelnek, addig a román szabályozás csak törvényi szinten valósul meg, ahhoz képest a horvát és a szlovén több szintű, az utóbbi két szabályozás specialitása, hogy a horvát esetében az útmutatóban és az ügyrendben is szabályozott a hatásvizsgálat. Itt is észlelhető hasonlóság a magyar és a horvát szabályozás között, hiszen

mindkét ország szabályozásában fellelhető a kormány ügyrendje, mint szabályozási eszköz.

A kutatás alapján megállapítható, hogy Szlovákia esetében egyedülálló és speciális jelleggel bír a kormányhatározati szinten szabályozott Egységes Módszertan, míg Szlovénia esetében a soft law szerepén kívül kiemelendő az Alkotmányban való szabályozás is. A fentiek alapján a magyar szabályozási megoldás hasonlóságot mutat a szlovák szabályozással, bár eltérést jelent, hogy a magyar szabályozásban a miniszteri rendeleti szint is megjelenik.

Külön érdekességként lehet megemlíteni Horvátország esetében a hatásvizsgálattal kapcsolatosan alkalmazott ún. tervezési aktusokat, amelyek vonatkozásában a hatásvizsgálatot megalapozó stratégiát és az intézkedési tervet, valamint a hatásvizsgálatok lefolytatását a Jogalkotási Hivatal kezeli. Vajon szükség lenne-e egy, a horvát Jogalkotási Hivatalhoz hasonló közigazgatási szervre Magyarországon...?

Csemáné Váradi Erika\*



# Az alternatív technikák mint az áldozati jogok gyakorlásának támogatói

„A negatív érzelmek, indulatok emlékei bilincsbe verik, fogva tartják az embert.”<sup>1</sup>

Egy bűncselekmény elszენvedése igen sokféle, eltérő jellemű és mértékű következményt von maga után. Ezek egy része jól körülírható, objektíven meghatározható. Vannak azonban olyan – elsősorban pszichés – hatások, melyek sokkal szubjektívebbek, nehezebben (vagy egyáltalán nem) „szabványosíthatók”, s épp e komplexitásuk miatt kezelésük is nagyon különböző módszereket igényelhet. Ugyanakkor épp ezek azok, amelyek a legnagyobb sebet ejtik, s amelyek akár az életük végéig is képesek megnehezíteni az áldozatok mindennapjait.

## 1. EMBERI SZÜKSÉGLETEK ÉS ÁLDOZATI HELYZETEK

Bár a Maslow nevéhez fűződő *szükséglet*-piramis létjogosultságáról – pontosabban az egyes szintek hierarchiájáról és egymásra épüléséről – vita<sup>2</sup> folyik, az azonban nem kérdőjeleződött meg, hogy léteznek alapvető igények, melyek részben az ember, mint humán organizmus működési szükségletéből, részben a személyiség csak az emberi fajra jellemző folyamatos fejlődéséből, életkorfüggő szerepváltozásából adódnak.<sup>3</sup>

Egy viktimizációs helyzet – pszichés hatásait tekintve – legközvetlenebb formájában épp a szükséglethierarchia (a létfenntartáshoz elengedhetetlen feltételek, például étkezés utáni) második legfontosabb alapszintjén lévő *biztonsági* igényeket támadja. Az áldozat azonban nem csak biztonságérzetében szenvedhet csorbát; sokszor úgy érzi, elveszítette

az élete feletti kontrollt, a mindennapok kiszámíthatóságát, azt, hogy megfelelő, tudatos életvezetéssel, nagy valószínűséggel képes megteremteni a saját maga által kívánt életbiztonságot.

Noha legerőteljesebben ezek a negatív tapasztalások hatnak az érintettre, azonban a viktimizáció káros következményei nem állnak meg ennél a határnál. Érintik a mindennapi társas kapcsolatok minőségét jelentősen befolyásoló olyan pszichológiai igényt is, mint a *bizalom*. Egy bűnelkövetés számos bizalmi viszonyt megrengethet: bizalmat a szűkebb-tágabb környezet, a közösség, a társadalom tagjai, vagy épp a rend, az erkölcsi normák betartásának fontossága, az igazságosság, mint eszme meghatározó volta iránt. Azaz olyan bizalmi faktorokról van szó, melyek egy ember életszemléletének tartóoszlopait jelentik.

Már önmagában ezen érzelmi szükségletek elhúzódo kiélegítetlensége is képes a mindennapi viselkedést (is) befolyásoló pszichés problémák kiváltására, mint a szorongás vagy a magányosság, elhagyatottság. Az áldozat környezetében megjelenő személyek iránti bizalmatlanság mint alapattitűd, nemcsak a megfelelő minőségű magán- és szakmai kapcsolatok menedzselésében generálhat komoly nehézséget, de hosszabb távon fennmaradva – közvetlenül és áttételesen is – inkább a passzív viselkedési stratégia, az introvertált személyiség irányába taszítja az egyént. A hatásaiban nem kezelt irányítás- és bizalomvesztéssel oki összefüggésben, az újabb áldozati helyzet bekövetkeztétől való folyamatos félelem talaján végső esetben akár generalizált szorongásos zavar<sup>4</sup> is kialakulhat. A „generalized anxiety disorder” (GAD) jellemzője a legalább hat hónapon keresztül, szinte napi gyakorisággal a legkülönbözőbb dolgok miatt megjelenő aggodalom. A GAD jellegzetes tünete e folyamatosságon túl az is, hogy gyakran egyfajta általános érzésként, racionális ok vagy indok nélkül van jelen. Bár esetenként e belső feszültség lehet kimondottan intenzív, a csekélyebb mértékű szorongás megélése is – épp annak

\* Csemáné Váradi Erika: PhD, LLM, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Közjogi Kutatási Főosztály, vezető kutató.

1 POPPER Péter: Tudod, hogy nincs bocsánat... In: BAGDY Emőke – KOLTAI Mária – PÁL Ferenc – POPPER Péter: *A belénk égett múlt. Elengedés, megbocsátás, újrakezdés*. Kulcslyuk Kiadó, Budapest, 2011, 152. o.  
2 Lásd erre részletesebben FORGÁCS Attila: *Fejezetek a kommunikáció szociálpszichológiájából*. (1.4.4.4. Maslow szükségletpiramisa és az elmélet kritikája) Akadémiai Kiadó, Budapest, 2017.  
3 UYSAL, H. Tezcan – SIBEL Aydemir – Emine GENC: Maslow's Hierarchy Of Needs In 21st Century: The Examination Of Vocational Differences. Chapter 23. In ARAPGIRLIOGLU Hasan – Atilla ATIK – Robert L. ELLIOTT – Edward TURGEON (eds.): *Researches on Science and Art in 21st Century Turkey*. Gece Kitapligi, Ankara, 2017, 217. o.

4 KEREKES Zsuzsanna: *A szorongás, mint adaptív viselkedés. A szorongás-érzékenység mérésének tapasztalatai különböző csoportoknál*. PhD-értekezés. PTE, Pécs, 2012, 76–79. o.

tartóssága miatt – megterhelő a szervezet számára. Mindez állandó fáradságot, nem szűnő aggodalmat, heves szívverést, magas vérnyomást, illetve egyéb pszichoszomatikus tüneteket okozhat, s melyek súlyát felerősíti a beteg azon tapasztalata, hogy egyedül nem, vagy csak nagy erőfeszítések árán képes úrrá lenni rajtuk.

A pszichiátriai zavar kialakulása mögött a bűncselekmény elszenvedésének az emberi alapszüksületekre gyakorolt, és az áldozat által – különböző okok miatt – kezeletlenül hagyott hatásai állhatnak. Ez nem azonos a bűncselekmény – vagy más, az egyén által pszichésen traumatikus élményként detektált történés – megélésével összefüggésben megjelenő *poszttraumás stressz-szindrómával*<sup>5</sup>. A következményi tünetek kialakulása a konkrét személy rezilienciafokának, traumafeldolgozó képességének, pszichológiai adottságainak függvénye; így egy jogsértő deliktum kapcsán nemcsak a sértett válhat veszélyeztetetté, de akár egy szemtanú is.

A szimptomák közös jellemzője, hogy az érintett – noha képzeletben, rémálmok vagy hallucinációk formájában, nagyon intenzív pszichés vagy vegetatív reakciókkal kísértén újra és újra átéli a történeteket – kognitív szinten kerül minden olyan aktivitást és kontaktust, amely erre emlékeztetné őt. Az elkerülő viselkedés széles körű: kiterjedhet a helyszínre, az időjárásra, a napszakra, az öltözködésre, az étkezésre stb. csakúgy, mint azokra az emberekre vagy tevékenységekre, akik/amelyek képesek őt e múltbéli eseményekhez kötni (pl. város, ahová nem megy „soha többé” vissza; esős időben nem mozdul ki a lakásból egy közlekedési baleset miatt; nem eszik adott típusú ételt, mert mindig ezt főzött az elkövetőnek; menekül a korábbi kollégákkal való találkozás elől, mert ismerték őt és helyzetét, mikor együtt élt bántalmazó párjával). Háttérben nemcsak a „klasszikus” szégyenérzet állhat, hanem a beteg által megélt disszociatív flashbackek is. A traumatizáló esemény filmszerűen lefutó, élethű megismétlődése („flashback”) az eredeti áldozati helyzettel azonos lelki szenvedést okoz az egyénnek, amelynek „előhívója” bármi és bárki lehet [pl. egy illat, hangszín, látvány, esemény (pl. eső)]. A sértetti reakció a „betolakodó” kínzó emlékek visszatértének megelőzése (elkerülő viselkedés), ennek sikertelensége esetén a hatás „enyhítése” (pszichoaktív szerek, önkárosító, önsértő magatartások).

A mentális tünetek mellett, mint a beszűkült érzelmi tevékenység, az erős gyászreakció, vagy a depresszív hangulat, fizikai tünetek is megjelenhetnek: például alvászavarok, dühkitörések, koncentrációs nehézség, váratlan (és „indokolatlan”) sírások rohamok, szomorúság, elkeseredettség.

Ha az áldozat nem kér, a környezet nem nyújt segítséget (pl. szégyenérzet miatt, az okozati összefüggés felismerésének, a súlyosság helyes értékelésének hiányában), s a tünetek nem enyhülnek, akkor egy hónap eltelte után már PTSD diagnosztizálható.

Ha a tünetek fennállása nem éri el a három hónapnyi időtartamot, akkor akut, ha ezt meghaladja, akkor krónikus pszichiátriai kórképről van szó. Fontos kiemelni: lehet, hogy az áldozat látszólag jól megbirkózik a negatív hatásokkal,

ez azonban nem jelenti azt, hogy a PTSD veszélye elmúlt. Előfordul, hogy a tünetek fél évvel (vagy később) jelentkeznek először (késleltetett kezdetű PTSD). Egy bűncselekmény megélése olyan mélyen képes az emberi lelken sebet ejteni, hogy annak hatásai csak hónapokkal később válnak érzékelhetővé.

Visszatérve az emberi szükségletek körére: a bűncselekmény a pszichiátriai kórisémek kialakulásának „hiányában” is egy újabb, még magasabb szintű szükséglet károsodását idézheti elő; ez pedig az *elismerés*. A kategória két alelemre bontódik, attól függően, hogy kitől várjuk el ennek kinyilvánítását: önmagunktól vagy a környezetunktől? A kettő közül – álláspontom szerint – az előbbi csorbulhat jobban. A sértetti helyzet tipikusan nem (vagy csak egyes speciális körülmények esetén, közvetetten) érinti a másoktól érkező tisztelet vagy társadalmi presztízs meglétét, illetve annak konkrét megjelenési szintjét. Ezzel szemben az áldozati helyzettel járó kiszolgáltatottság, tehetetlenség érzete, az „elszenvedői pozíció” passzivitása, a „miért pont én” kérdésre adandó válasz mind az önértékelést mélyen érintő, az énképet erősen befolyásoló megközelítés. Önmagunk el nem fogadása kihat az önbizalmunkra, arra, hogy tudjuk-e, elhiszük-e: van, amiben jók vagyunk. Az énkép épp erre épül. A sértettre „ragadó” vesztes pozíció miatti önelutasítás az önbecsülés elvesztését, vagy jelentős csökkenését váltja ki, amely végső soron az önmagunkról kialakított mentális képet is torzítja. Az énkép milyenségében az önbizalom mellett az áldozati helyzet megéléssel érintett önértékelés és önbecsülés játszik jelentős szerepet.

Egy ember életszemléletének meghatározója azon személyiségvonásainak összessége, amelyeket önmagának tulajdonít. Minél közelebb van egymáshoz az aktuális énkép és az éniideált megtestesítő változat, amelyet elérni vágyunk, annál kiegyensúlyozottabb a személyisége, pozitívabb a szubjektív jólléte, annál inkább érzi jól magát a saját bőrében. Egy áldozat önmagáról kialakított képe saját helyzete okán nagyon messze kerülhet ideális énképétől. Egy sikeres, büszke, energikus, az életét irányítani tudó személy, és egy vesztes („lúzer”), a történeteket szégyellő, azt a megélt szerepébe kényszerített, így az eseményekkel passzívan sodródó személy képe nagyon messze áll egymástól. És ki választaná szívesen az utóbbit? Önmaga megvetése, elutasítása pedig további pszichés problémákat generálhat.

Hatásait tekintve a pszichiátriai zavarokká súlyosbodó pszichológiai problémák lehetséges következményei<sup>6</sup> is riasztóak, és közvetlenül vagy áttételesen az érintett környezetére, a kisebb közösségre, végső soron a társadalom egészére is negatívan hathatnak. A magatartás-változások körében megjelenő agresszió vagy antiszociális viselkedés, a hangulati és érzelmezavarok (mint a harag, ingerlékenység) növelik a jogsértő magatartások rizikóját. A kognitív funkciók károsodása – így a figyelem- és koncentrációzavar –, vagy a munkahelyi és szociális teljesítmény zavarai (pl. a csökkent munkateljesítmény) összességében az egyén munkavállalói aktivitását, hatékonyságát érintik. Az olyan magatartás-változások, mint az öngyilkossági kísérletek vagy a pszichoszomatikus tünetek (alvászavar,

5 KERÉKES Zsuzsanna: A Poszttraumás stressz. In GYÖNGYÖSINÉ KISS Enikő – SZ. MAKÓ Hajnalka (szerk.): *Gyász, krízis, trauma és a megküzdés lélektana*. Pro Pannonia Kiadó, Pécs, 2015, 248–275. o.

6 SZABÓ Emese: Poszttraumás stressz (PTSD) tünetei és kezelése. Házipatika, 2018. 05. 27. [Online:] [https://www.hazipatika.com/betegsegek\\_a\\_z/poszttraumas\\_stressz\\_ptsd](https://www.hazipatika.com/betegsegek_a_z/poszttraumas_stressz_ptsd) (megtekintés: 2023. 03. 10.).

testi panaszok) az egészségügyi ellátás, betegszabadság igénybevételének esélyét vetítik előre. Míg ezek a hatások pénzben is kifejezhetőek, le nem írhatóak azok a károk, amelyeket egy olyan családban felnövő gyermek él meg, ahol a szülő nem képes belső lelki problémái miatt rá figyelni, ellátni „feladatait”. Egyéb hatásait tekintve is – mint a hiányosan betöltött szociális szerep, a mások iránti közöny, a romló társadalmi interakciók – mind a szűkebb-tágabb közösség, mind a társadalom egésze számára negatív irány. Közvetlenül az áldozat vonatkozásában, közvetetten a többi érintettre kifejtett káros következmények miatt ezek a pszichológiai változások akkor is komoly rizikófaktort jelentenek, ha nem alakulnak ki a korábban jelzett kórismérvek.<sup>7</sup>

## 2. AZ ÁLDOZATHIBÁZTATÁSTÓL A MESÉK ÜZENETÉIG

Mint hogy ugyanazon magatartás még egy adott személy esetén is nagyon különböző reakciókat válthat ki épp aktuális érzelmi, pszichés, kognitív állapotának függvényében, így szinte lehetetlen vállalkozás lenne az áldozatok által megélhető valamennyi traumatikus élmény csokorba gyűjtése és áttekintése.

Mégis fontos két nagyon tipikus, az áldozat saját helyzetének megítélését és a sértetti szerep feldolgozását negatív irányba befolyásoló – külső és belső – tényező kiemelése.

A szűkebb-tágabb környezet egyik tipikus megnyilvánulása az *áldozat hibáztatása*<sup>8</sup>. Az általános, nem csak a bűncselekményekkel kapcsolatosan megjelenő reakció lényege, hogy az adott negatív esemény – legyen az valamely jogsértő magatartás, emberi tragédia, katasztrófa, baleset stb. – sértettjeit tesz ki felelőssé mindazért, ami velük történt.

Mi állhat mindennek hátterében? Miért nem az empátia, az együttérzés jellemzi ilyen esetben (sem) a társadalmat, hanem egy támadó, negatív reakció? A jelenség mögött tipikusan néhány pszichológiai működési mechanizmus, illetve azok sajátos magyarázata áll.

Ezek egyike az ún. attribúciós hiba. Az attribúció „az emberek viselkedésére adott magyarázat és értelmezés, vagyis különböző cselekedeteik okainak azonosítása”.<sup>9</sup> E folyamat során eltérő okok miatt számtalan téves feltevés, nem adekvát, nem a valóságnak megfelelő konklúzió vonható le. Az alapvető attribúciós hiba lényege, hogy valamely személy viselkedéséből határozottan és kétségektől mentesen vonunk le következtetéseket az érintett személyiségére vonatkozóan. Az attribúciós hibák hátterében sokszor a kognitív torzítás, mint szisztematikus gondolkodási hiba áll.

Az a tény, hogy egy áldozati helyzettel összefüggésben az érintett viselkedését belső, személyes jellemzőinek tulajdonítják, s a külső erők vagy változók szerepét – így például

az elkövető jelentőségét – figyelmen kívül hagyják, az érvédő torzításokra vezethető vissza, melynek célja azon hipotézis megőrzése, hogy „ez velük soha nem történhet meg”.

Az ún. önkiszolgáló típusú attribúciós torzítás oka nem kognitív, hanem motivációs jellegű. Az egyén célja a jutalom (azaz a siker, megbecsülés, elismerés, dicséret stb.) megszerzése, és a megszegyenülés (a kudarc, a lenézés stb.) elkerülése. Míg a pozitív történések okát az egyén önmagában látja (sokat dolgozott érte, kellően okos, felkészült stb.), addig a negatív történéseket a külső körülményekben, illetve más személyekben (csalt, gazdagabb, ügyesebb, szerencsésebb, nagyobb a kapcsolatrendszere stb.).

Az ember szemléletmódja, gondolkodása éncentrikus, így az áldozati helyzethez – amellyel egyébként sem szívesen azonosulna – kapcsolódó oktúlajdonítás során a saját magához kapcsolt pozitív megállapítások ellentétét rendeli a másik félhez. Azaz ő nem volt elég körültekintő, nem tett meg mindent a helyzet megelőzése érdekében stb. Ez nemcsak önmaga pozitívabb színben történő feltüntetését teszi lehetővé, de azt is, hogy a másik fél felelősségének kimondásával megőrizhető legyen a kontrollképesség.

Az önkiszolgáló, érvédő torzítás és a „just-world-hypotesis” mellett a motivációs kontroll szintén fontos szerepet kap az áldozathibáztatás jelenségének megértésénél. Az az emberi késztetés, hogy igyekezzünk megérteni a körülöttünk zajló eseményeket, és az így levont következtetéseinkre alapozva – épp a számunkra kívánatos elérhető „eredmény” érdekében – megpróbáljuk prognosztizálni a jövőbeli történéseket, valójában nem más, mint „törekvés az események kézben tartására”.

Ez fontos motivációs erő, cselekedeteink, döntéseink hajtórugója. Hisszük, hogy emberi lényként erre képesek vagyunk. Így, ha azt a következtetést vonjuk le, hogy az egyén áldozattá válásában valamely fokban ő maga játszott közre, kimondhatjuk ezért való személyes felelősségét. Másrészt megállapíthatjuk, hogy melyek azok a magatartások, amelyeket kerülnünk kell annak megelőzése érdekében, hogy mindez velünk is megtörténjen. A korábban ismertetett pszichés működési mechanizmusokkal együttműködésben e folyamatok az áldozat hibáztatásához, e tény rögzítéséhez vezethetnek, ezzel megőrizve azt a feltételezésünket, hogy képesek vagyunk uralni és befolyásolni saját sorsunkat.

A másik tipikus jelenség már belső eredetű; egy olyan, kultúrantropológiai jellegű alaptétel, mellyel gyermekkorunktól kezdve találkozhatunk – szüleink nevelési módszereitől a társadalom különböző szociálpszichológiai reakcióiig.

Alapigazságként – a mesék, anekdoták, erkölcsi tanítások üzeneteként – megtanultuk, hogy az életben mindenki elnyeri méltó jutalmát, hogy a „jó ember jót érdemel”, és ha valami rossz történik, annak oka van. A „rossz” általában valamilyen büntetés: egy helytelen döntés vagy elítélendő cselekedet jogos következménye, amelynek célja az egyensúly helyreállítása. Ez az elméleti tétel köszön vissza a klasszikus büntetőjogi iskola „megérdemelt büntetés”, „jogszerű megtorlás” szankció-megközelítésében is.

Ha valakivel egy bűncselekmény köntösébe bújva valamilyen „rossz” történik, akkor két ok miatt is hajlamos az önhibáztatásra. Egyrészt – a *világ igazságos működésébe vetett hit* („just-world-hypotesis”) logikája alapján – mindannyiunkban él az igazságosság iránti vágy. Szilárdan vélelmezve döntési

7 APA (American Psychiatric Association): *DSM-5 diagnosztikai klasszifikációs rendszer*. Budapest: Oriold és társai, 2016. [DSM – Diagnostic and Statistical Manual]

8 CHERRY, Kendra: *Why Do People Blame the Victim?* verywellmind, 2020. 07. 23. [Online:] <https://www.verywellmind.com/why-do-people-blame-the-victim-2795911> (megtekintés: 2023. 04. 02.)

9 ATKINSON, Richard C – Ernst HILGARD: *Pszichológia*. Osiris, Budapest, 2005, 735. o.

lehetőségünk, sorsunk irányítása feletti hatalmunk létét, igyekeznünk jó döntéseket hozni. Ha saját erkölcsi felfogásunk, világlátásunk szerint helyesen cselekszünk, akkor képesek vagyunk kizárni negatív hatásokat, azt, hogy bármi rossz is történjen velünk. Könnyebb azt elfogadni, hogy egy negatív történet elszenvedése valamely korábbi rossz cselekedetünk büntetése, semmint azt, hogy életünk feletti irányítási lehetőségeink korlátozottak, hogy egy erkölcsös, helyes, a társadalmi elvárásoknak megfelelő életvezetés még nem garancia sem a jóllétünkre, sem boldogságunkra.

Ez összefügg a másik, az emberi lélek működését meghatározó karakterjeggyel, a magyarázat keresésével. Örök emberi sajátosság, hogy szeretnénk megérteni környezetünk történéseit, a „világ” működését, azt, hogy mi miért történik. Ennek oka részben saját határaink feltérképezése, annak megismerése, van-e befolyásolási lehetőségünk mindezek alakulására. Ezért – ha nem találjuk a reális, racionális okot – akkor is ragaszkodunk annak létehez, néha átlépve a transzcendentális térbe. „Vajon mit tehettem előző életemben, hogy ezt érdemlem...” „Biztos valami nagy bűnt követhettem el...” „Bizonyára nagyon gonosz ember voltam...”

Mind ez könnyen elvezethet az önvádhoz. A külső környezet reakciói miatt megtapasztalható áldozathibáztatás is ebbe az irányba tolja az egyént. Ha e két folyamat hatására eljut annak elfogadásáig, hogy tulajdonképpen ő tehet áldozattá válásáról, arról, amit meg kell(ett) élnie, akkor már nemcsak vesztesként, de bűnösként is tekint önmagára. Egy ilyen személyt – még ha önmagáról van is szó – szeretni, elfogadni (vele azonosulni) pedig nehéz. Ez újabb rizikófaktorként jelenhet meg az egyébként is meglévők mellé a mentális, lelki zavarok, pszichés problémák kialakulásával összefüggésben.

### 3. VIKTIMIZÁCIÓS HATÁSOK, ÁLLAMI VÁLASZOK

Mint minden életbeli történet, az áldozattá válás is nagyon különböző spektrumú és mélységű hatásokat válthat ki, mely számtalan – egyénen kívüli, illetve belüli, állandó vagy időleges – tényező függvénye.

Így mértékét jelentősen befolyásolja, hogy az érintett mi- ben látja a történetek okát. A *magyarázó forrásmegjelölés elmélete* szerint az érintett általános életfelfogásának komoly szerepe lehet ebben. Az optimista attitűdű személyek a pozitív történeteket általában belső és globális, míg a negatív történeteket külső és speciális okoknak tulajdonítják, míg a pesszimizista személyek éppen fordítva.<sup>10</sup> Azaz, míg egy optimista attitűdű személy nagyobb eséllyel gondolja majd az áldozattá válás körülményeivel összefüggésben a külső környezet, az adott sajátos helyzet szerepét relevánsnak, addig a pesszimizista attitűdű inkább önnön jellemzőiben, az őt a személyisége részeként (azaz mindenkor) meghatározó tulajdonságaiban leli meg a választ. Így az utóbbi személyi kör esetén nemcsak a konkrét áldozati helyzettel járó viktimizációs hatások jelennek meg markánsabban pszichológiai rizikófaktorokként, de az egyébként is alacsonyabb fokú önbecsülése további sebeket kap.

Az általános életszemléletnek, egy-egy esemény értelmezési módjának mikéntje egy ember személyiségének viszonylag állandó – ugyanakkor alakítható – jellemzője. Szerepe kiemelkedő, hiszen a mindennapi társas lét számtalan kihívást, konfliktushelyzetet, akadályt hoz magával, s azt, hogy milyen stressz-szituációként azonosítja ezt az érintett személy, jelentősen függ optimista vagy pesszimizista felfogásától.

Önmagában egyetlen áldozati helyzet megélése is komoly következményekkel jár a pesszimizista személy esetén önbecsülésére, későbbi reakcióira. Ha azonban a viktimizációs hatások elhúzódnak, vagy ismétlődővé válnak, már nem csak esetükben jön létre a tanult tehetetlenség,<sup>11</sup> mint újabb rizikófaktor. A jelenség lényege: ha valaki rendszeresen azt tapasztalja, hogy a negatív élethelyzeteket nem tudja elkerülni vagy kezelni, azaz azok – vagy hatásaik – elől képtelen valamilyen módon elmenekülni, saját tehetetlenségének tényével szembesülve kialakul benne egyfajta érzelmi közömbösség ezen helyzetekkel kapcsolatban. Ennek eredményeként a későbbi, hasonló történetekre még akkor is tehetetlenül, megadóan, depresszíven reagál, ha egyébként módja és lehetősége lenne azok sikeres elhárításához. Ehelyett passzívan, a nehézségekbe beletörődve fogadja el „sorsát”.

Bármelyik tényezőre is (pesszimizista életfelfogás, attribúciós hiba, tanult tehetetlenség stb.) vezethető vissza az áldozattá válás következményeinek fokozott megjelenése, az érintett személy külső támogatás nélkül nem képes ezekkel megbirkózni; a hosszú távú, élete minden területét érintő negatív kihatások pedig mind környezete, mind a társadalom egésze szempontjából<sup>12</sup> jelentősek lehetnek.

Az egyes elemek kölcsönösen befolyásolják egymást, fel- erősítve, fokozva hatásaikat, melyek azonban e körön is túlnyúlva, igazolhatóan a személy egészségi állapotára is kihatással vannak. [Hazai vizsgálatok<sup>13</sup> igazolták, hogy a tipikusan pesszimizista felfogású férfiaknál (akik egyértelműen általánosságban is negatív elvárásokkal számolnak) ez egyértelműen veszélyeztető tényezőként jelenik meg az egészségre káros magatartások – így például az alkoholfogyasztás vagy dohányzás – vonatkozásában.]

Az áldozatsegítés szerepe a viktimizációs hatások mind közvetlen, mind közvetett vonatkozásait érintően kiemelkedően fontos – legyen szó akár az érintett személyről, akár a közösség vagy a társadalom szintjéről. A támogatás nyújtásának azonban komoly kihívással kell szembesülnie azáltal, hogy ezen sokféle, különböző fokban és szükségletében sértett, ezáltal eltérő beavatkozásiigényű személyi kört kell megcéloznia.

Maga az áldozatsegítés – ahogy az deklarálásra kerül – „a bűncselekmények áldozatává vált személyek részére nyújtott pénzbeli és egyéb szolgáltatás”.<sup>14</sup> Célja tehát ezen keretek közötti aktív fellépés, az ehhez szükséges intézményi, pénzügyi és humán keretrendszer megteremtése és ezek széles körű

11 BODNÁR Gabriella – SIMON Péter: *A viselkedés pszichológiai alapjai*. EKTf Liceum Kiadó, Eger, 1997, 55. o.

12 A pesszimizista életszemlélet egészségminőségre, a különböző betegségek gyakoribb előfordulási arányára, a hosszabb gyógyulási időszakra stb. vonatkozó kihatásaira lásd többek között ATKINSON et al, 2005: 543. o.

13 Szondy Máté: *Optimizmus, pesszimizmus, egészség és egészségmagatartás*. A doktori értekezés tézisei. ELTE, Budapest, 2008, 14–15. o.

14 DRASKOVICH Edina: *Áldozatsegítés, áldozatvédelem. Infójegyzet*, 2022/14. sz. 1. o.

10 ATKINSON et al, 2005: 542–543. o.

alkalmazása. Ez túlnyúlik az áldozatsegítés kiépített szervezetrendszerén is, hiszen például az 1744/2013. (X. 17.) Korm. határozat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013–2023) kiemelt céljaként deklarálja az áldozattá válás megelőzésével és az áldozatok segítségével kapcsolatos tevékenység fel erősítését.<sup>15</sup>

Mennyiben lehet, illetve lehet-e az áldozati helyzetből való pszichés kilépés támogatása ezen állami tevékenység feladata? Kell-e fókuszálnia az áldozatsegítő tevékenységnek az áldozat lelki egészségének helyreállítására, pszichés állapotának javítására?

Nem vitatható, hogy az áldozat fogalma nevesítetten is szerepelteti a lelki, pszichés sérülés lehetőségét, s ennek fontosságát számos formában a hazai áldozatpolitika is elismeri. A telefonos segélyvonal kialakítása, a pszichológusi segítség lehetőségének megteremtése közvetlenül is támogatást nyújt mindehhez.

Tény, hogy az elmúlt években igen komoly lépések történtek az állami áldozatsegítés további kiépítésére, eszközparkjának bővítésére, amely irányában a jelenlegi kriminálpolitika is elkötelezett. Az Áldozatsegítő Központok, illetve az Áldozatsegítő Pontok kiépítése mind e cél megvalósítását szolgálta. Ezeket keresztül az áldozatok felvilágosítást kaphatnak lehetőségeikről (és kötelezettségeikről is), jogi tanácshoz és ezzel összefüggésben (pl. beadványok elkészítése) gyakorlati segítséghez is juthatnak. Sőt, ha szükséges, akkor érdemi ügyvédi képviselőt igénybevételehez is hozzásegítik őt. Amennyiben a jogsértő magatartás egyben anyagi krízishelyzetet is okozott, úgy akár azonnali pénzügyi segélyben is részesülhet az érintett erre vonatkozó kérelme alapján (amelynek megírásában szintén kaphat támogatást). Az áldozatsegítés azonban nem csak a közvetlen áldozatot célozza meg: így személy elleni erőszakos bűncselekmények súlyos sérültjei mellett a halálos áldozatok hozzátartozói is élhetnek az állami kárenyhítés lehetőségével.

Bár az érzelmi, pszichológiai támogatás nyújtása is fontos elem, azonban – épp a lefedni kívánt áldozati kör sokféleségéből adódóan – e szolgáltatások csak a célcsoport korlátozott részét érhetik el. Másrészt a beavatkozás jellege okán sem lehetnek képesek e módszerek, illetve technikák teljes változást elérni.

Így igen jelentős segítséget, érzelmi támogatást tud nyújtani a hét minden napján, éjjel-nappal, ingyenesen hívható Áldozatsegítő Vonal. Ez azonban – értelemszerűen – nem egy terápiás, vagy hosszabb távon, személyre fókuszáltan megvalósítható beavatkozási forma (ez nem is célja). Az állami áldozatsegítés keretében igénybe vehető pszichológusi szolgáltatás pedig más okok miatt korlátozott, így azt a támogató, a traumafeldolgozás kompetenciáját erősítő hatást, amire az áldozatoknak szükségük lenne, csak egy szűk kör kapcsán tudja kifejezni. E lehetőségi kört bővíti, hogy az Áldozatsegítő Központok folyamatos szakmai együttműködésben dolgoznak az állami és civil szakmai társszervekkel, valamint a karitatív, egyházi szervezetekkel, az áldozatsegítő szolgálatokkal, és szükség esetén őket is bevonják a segítő-támogató tevékenységbe, így az áldozatok számára speciális, személyre szabott segítő támogatások biztosíthatóak.<sup>16</sup>

Fontos, hogy bármelyik formára is fókuszálunk, alapfeltétel, hogy az áldozat megjelenjen a rendszerben – azaz elsődlegesen egy aktív döntés szükséges részéről, hogy hajlandó/képes legyen az intézményrendszerhez fordulni, óhajtja igénybe venni a felkínált lehetőségeket.

Míg ez nem szükségképpen valósul meg, addig a büntető-eljárással, illetve az azt megtestesítő szervekkel valamennyi sértett biztosan találkozik. Így az a fontos kérdés, hogy ennek során milyen formában és körben érvényesülnek jogai, illetve milyen tapasztalatokat szerez az állam, a társadalom részéről áldozati státuszát illetően, kiemelt szerephez jut.

A büntető eljárásjog – mind nemzetközi, mind uniós, mind hazai szinten – kiemelten foglalkozik az áldozatok – többek között a specifikus védelmi szükségletekkel rendelkező áldozatok – érdekeivel, az áldozati jogokat egyre szélesebb körben és hangsúlyosabban garantálva. Minthogy ezek az eljárás egyes szakaszaihoz kapcsolódva eltérő tartalommal bírnak, így a szabályozás nevesítetten, ennek keretében határoz meg különböző garanciákat.

A törvényi rendelkezések fontos célja elsősorban az érintett személyek védelmének (pl. zárt tárgyalás, adatok titkosan kezelése), illetve jogérvényesítési lehetőségének (pl. információhoz való jog) biztosítása. Ezek közül néhány közvetlenül is szolgálja az ismételt viktimizációs rizikó bekövetkezéének csökkentését, illetve megelőzését (pl. szembesítés elkerülése, tanúvallomás zártcélú távközlő hálózaton keresztül). A formális (büntető) eljárás során tehát – melynek célja – funkciójából adódóan a törvény által szigorúan meghatározott – nem jelennek meg olyan eszközök, melyek a már kialakult áldozati helyzet traumájának feldolgozásában támogatják, erősítik a sértettet.

#### 4. ALTERNATÍV TECHNIKÁK, ÖNELFOGADÁS ÉS MEGBOCSÁTÁS

*„Ugyanazok az emlékek, sérelmek, indulatok vezérlik, ezek nem hagyják továbbmenni.*

*A tartós harag ezért veszélyes, mert megállítja az ember lelki, szellemi fejlődését és arra készteti, hogy a múltját ismételtesse.”<sup>17</sup>*

Fontos lenne az áldozati élménnyel való megküzdés képességének elsajátítása, hiszen a feldolgozatlan negatív tapasztalások mind a fizikai, mind a pszichikai egészségre károsan hatnak<sup>18</sup>. Az emberi agy ugyanis egy újabb negatív élmény esetén a korábbi fájdalomként megélt, s a megbocsátás hiánya okán ma is ugyanúgy ható események emlékképeit is előhossa – akaratunktól függetlenül. Részen ezzel is összefüggésben a szervezet működését például a stressz jelenlétének egy magasabb szintje, a test természetes védekező mechanizmusának kevésbé hatékony működése jellemzi. Hasonlóan rossz mentális állapot, depresszió, illetve poszttraumás hatások igazolhatóak

15 1744/2013. (X. 17.) Korm. határozat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013–2023).

16 Áldozatsegítő Központ honlapja: <https://vansegitseg.im.gov.hu/kerjen-segitseget/>

17 POPPER, 2011: 152. o.

18 Lásd erről részletesebben SZONDY Máté: A megbocsátás pszichológiája: kialakulása, hatásai és fejlesztése. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*, 2006/(7)1. sz., 15–34. o.

azoknál, akik alacsony megbocsátási hajlandósággal, illetve képességgel rendelkeznek.

Vállalhatja-e egy, a bűncselekményt elkövető személy büntetőjogi felelőssége felőli döntést célzó eljárás<sup>19</sup> azt, hogy a sértettek lelki szükségleteire is figyelemmel, arra megfelelő válaszokat ad?

Jelenleg hatályos büntetőeljárás törvényünk a felelősségre vonás célja mellett rögzíti, hogy különös hangsúlyt fektet „a bűncselekmények sértettjeinek fokozott védelmére, valamint jogaik érvényesítésére”. A 2017. évi XC. törvény 50. §-a értelmében sértettnek az a természetes vagy nem természetes személy tekinthető, akinek vagy amelynek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény közvetlenül sértette vagy veszélyeztette.

A törvény önálló cím alatt, az 51. §-ban határozza meg a sértett jogait és kötelezettségeit. Ezek nemcsak a már korábban (el)ismert sértetti jogokat garantálják, de azokat tovább bővítik. Az új megközelítésmód egyik jellemzője, hogy a sértett kímélete azáltal is fokozottabb szerephez jut, hogy ezek megmaradnak a lehetőségek szintjén: azaz a sértett dönthet úgy is, hogy nem él velük. Kímélete, egyéni pszichés szükségletei nagyobb hangsúlyt kapnak, mint a „kierőszakolt jogérvényesítés”. Szintén pszichológiai jelentőségénél fogva nyílt meg a sajátos nyilatkozási jog lehetősége, illetve kap önálló fejezetet a különleges bánásmódot igénylő személlyel való rendelkezési kör (XIV. fejezet Különleges bánásmód biztosítása a büntetőeljárásban).

E keretek mellett létezik azonban egy olyan jogintézmény a büntetőeljáráshoz kapcsolatosan, melynek – bár nem ez az elsődleges célja –, mégis jelentős, a sérült áldozati szükségletek helyreállítási folyamatát is megtámogató hatása van.

Az alternatív konfliktuskezelési technikák közül a mediáció az, amellyel a közvetítői eljárás keretében általánosan elfogadott módszerként találkozhat az abban részt venni kész elkövető, illetve áldozat.

Hazánkban a büntetőügyi közvetítés rendszerének kiépítése során a transzformatív mediáció alkalmazása melletti döntés született. Ez a mediációs iskola, mely egyébként a legfiatalabb a négy közül, abból az alapfeltételezésből indul ki, hogy minden probléma gyökere a felek közötti rossz kommunikációból, a nem konstruktív viszonyból ered, és amennyiben ez helyreállítható, úgy a felek már önmagukban, külső segítség nélkül is képessé válnak a konfliktus kezelésére.

A „képesé tétel” a transzformatív – és így a büntetőügyi mediáció – módszertani sajátossága. A mediátor feladata a folyamatban tehát az, hogy a felek képessé váljanak – először – saját szükségleteik megfogalmazására, érzelmeik kifejezésére, a másik motivációinak megértésére és szükségleteinek elismerésére.

E pszichológiai „fejlődésfolyamat” eredménye az lesz, hogy immár meghallva a másik fél problémáit, véleményét, helyzetét, az eddigi negatív érzelmeik semlegesítése után pozitív tartalmú konstruktív interakció indulhat meg közöttük.

A mediáció – különösen annak transzformatív formája – célja az érintettek érdekeinek, szükségleteinek feltárása, a közöttük lévő kommunikáció és kapcsolat javítása.

Egy jól végigvitt, szakmailag kifogástalan mediációs ülés a hivatkozott néhány változáson túl több olyan fontos, csak sajátélményű tapasztalás útján, sokszor nehéz szembenézésekkel, önismereti utazással teli folyamat, amelynek hatása jóval túlmutat ezen a körön, a mediációs ülés helyiségének falain, sőt a büntetőeljárás keretein is. Ez az áttételes, tulajdonképpen az érintettek egész életére befolyással bíró változás mind elkövetői, mind áldozati oldalon megjelenhet,<sup>20</sup> s kihatásait tekintve sokkal szélesebb körű lehet.

Így például elkövetői oldalon ez érdemben befolyásolhatja a személyt későbbi döntéshozatalainak irányát tekintve; s minthogy az ember egy és egész, ezek nem szűkülnek le a büntetőjogi szempontból releváns magatartási körre. A másik fél, a körülötte élők érdekeinek, érzéseinek, döntéseinek jobb megértése, az erre való nyitottság, az empátikus készségek megerősödése minden társadalmi interakcióban működésbe lépve pozitív változásokat generál.

Áldozati oldalon nemcsak az a fontos, hogy a személy képessé válik a korábbi szerepe által rákényszerített negatív pszichés állapottól való érzelmi eltávolodásra, ennek eredményeként pedig a történetek kognitív síkon történő feldolgozására, a szükséges „életkövetkeztetések” levonására, de az is, hogy a megbocsátás, megbékélés tanúsításával elhagyhassa áldozati önképét, s újra aktív, döntést hozni tudó és erre lehetőséggel bíró, önmagát becsülő és elfogadni kész emberként élhessen tovább. Kiegyensúlyozott, harmonikus tagja legyen családjának, szűkebb-tágabb környezetének, közösségének.

(Érdemes megjegyezni, hogy esetenként a mediáció is, de különösen más konfliktuskezelési technikák, mint például a kör- és konferenciamodellek, melyeket nálunk pilot-jelleggel alkalmaznak, közvetlenül is képesek a történetben érintett más, harmadik szereplő látásmódjának alakítására, a helyzettel kapcsolatos érzékenyítésre. E tekintetben hatással lehetnek olyan negatív jelenségekre is, mint a „victim-blaming”. Ahogy azt Fejér Máté találóan rögzíti: „[...] az áldozathibáztatás jelensége nem magyarázható csupán annyival, hogy az illető rosszindulatú, vagy örül annak, hogy az áldozattal baj történt. [...] A háttérben sokkal összetettebb, esendőbb és emberibb ok húzódik meg, ez pedig nem más, mint az értelmes életbe vetett hitünk; az, hogy elviselhetetlennek éreznék a tudatát, miszerint a gondosságunk, elővigyázatosságunk, múltbeli jócselekedeteink bizonyos esetekben egyszerűen hiábavalóak, és nem védenek meg bennünket a veszélyben.”<sup>21</sup>)

Bármely bűncselekmény számtalan személyen belüli, illetve személyek közötti konfliktushelyzetet jelent. Egy valódi konfliktusfeloldási folyamat – különösen a társas környezetben belüli, érzelmileg erőteljesen átítatott, eszkalálódott, vagy évek óta elhúzódó ellentétek kapcsán – nehéz, hosszadalmas feladat. Hasonlóan jelentős terhet róhat az érintettek egy büntetőjogi tényállást kimerítő, vagy azzal összefüggésben keletkező ellentét kezelése. Meggyőződésünk, hogy mindez nagyon

20 Lásd erről röviden CSEMÁNÉ VÁRADI Erika – NÉMETH Zoltán: A gyermek részvétele a (közvetítői) mediációs eljárásban, különös tekintettel a polgári és büntetőeljárásra. *Fontes Iuris*, 2020/1. sz., 16–17. o.

21 FEJÉR Máté: „Minek ment oda” – avagy az áldozathibáztatás lélektani háttere. *Mindset online pszichológiai szaklap*. 2020. 03. 19. [Online:] <https://mindsetpszichologia.hu/minek-ment-oda-avagy-az-aldozathibaztatasa-lelektani-hattere> (megtekintés: 2023. 04.03.).

19 Országos Bírósági Hivatal honlapja: <https://birosag.hu/ugyfeleknek/birosagi-eljarasok/buntetoeljaras>

fontos, s komoly hozadékaik vannak mind az érintettek jelenét, mind jövőjét érintve.

Az áldozati helyzettel – illetve az ehhez kapcsolódó konfliktusszituációval – kapcsolatban megjelenő pszichés, lelki hatásokkal való megküzdés nehéz kihívás. Az elkövető irányába való „odafordulás”, a megbocsátás, megbékélés érdekében történő erőfeszítések megtétele azonban nemcsak az áldozati helyzet komplex negatív hatásai alóli felszabadulás reményét hordozza magában, de egyéb pozitív, az önképet közvetlenül is erősítő, így áttételesen a *szubjektív jóllétre* ható aspektusa is van.

Csikszentmihályi Mihály fogalmazta meg azt a paradoxont<sup>22</sup>, hogy bár azt feltételeznénk, a legfelelőbb boldogság-érzés egyfajta ellazult, relaxációs állapotban éri az egyént, ez valójában nincs így. Ezek a pillanatok a kemény munkához, a felfokozott testi vagy szellemi teljesítményhez kapcsolódnak, mely valamely feladat teljesítését, eredmény elérését célozza. Ebben az értelemben a boldogságérzést tehát maga az egyén hozza létre.

Minden ember leírható egy adott pillanatban a kihívással, melyet akkor megél, illetve a készségekkel, melyeket ott és akkor magáénak érez, a mindennapi kihívások és készségek sokasága pedig meghatározza az őt érintő kihívások és jellemző képességek erősségének átlagos szintjét. Ez valamennyi embernél különböző, s egyfajta alappontnak tekinthető. Ha a kihívás nem elég magas, s a készségek szintje is alacsony, akkor az egyén kezdi rosszul érezni magát. Noha az ellazultság ideiglenesen még üdítő érzést jelent, a kihívások további csökkenése kedvetlenné, majd fásulttá teszi az embert. Az alapponttól való másik negatív irányú eltérést az jelenti, ha a kihívások mellé nem társul a készségek szintje. Ez szorongáshoz, illetve már a konkrét aggodalom, félelem kialakulásához vezethet.

A flow megélése egyben a siker, az eredményes munka és teljesítmény visszatükrözése is, mely az egyén önbecsülését, önértékelését fokozza.

Ha mindezt egy kihívást jelentő, a komfortzónán kívül eső készségbevonást is szükségessé tevő konfliktushelyzet feloldására tett erőfeszítés eredményeként éli meg a személy, a flow-érzésen túl erősíti asszertív viselkedését, s képességét a konszenzuskereső konfliktuskezelési technika alkalmazására.

Az ellentétek, viták sikeres feloldásának nem csak e körben tetten érhető következményei vannak. Az állampolgárok szubjektív jóllétének mára elfogadottan meghatározó faktorává váltak az *önelfogadás* vagy a *megbocsátás képessége*. Aki képes megbocsátani, könnyebben képes a személyi kapcsolatai ápolására, javítására, az életét érintő negatív irányú változásokkal való megküzdésre. Sőt, ezek az emberek összességében is sokkal elégedettebbek az életükkkel.<sup>23</sup>

Fontos megállapítás, hogy az a tény, mennyire érzi jól magát valaki a helyzetében, sokkal kevésbé függ a pozitív érzelmek jelenlététől, semmint a negatívok hiányától. Így azok, akik képesek önmagukat elfogadni, s megteremteni a belső

harmóniájukat, épp e negatív attitűdjük hiánya miatt képesek sokkal erőteljesebb szubjektív jóllét megélésére.<sup>24</sup>

A megbocsátás és önellfogadás képessége<sup>25</sup> tehát javítja az egyén kapcsolatait, kihat pszichés, érzelmi állapotára, optimista vagy pesszimista attitűdjére, végső soron pedig arra, hogy mennyi boldog pillanatot tud teremteni magának. Ugyanakkor ez visszafelé is igaz, hiszen a pesszimista hozzáállás, a negatív történések előrevetítése, szinte várása értelem-szerűen csökkenti annak esélyét, hogy az egyén szubjektíve jónak élje meg társas kapcsolatait.

Képessé válni a megbocsátásra általában nehéz folyamat, hiszen a „gyógyító erejű” megbocsátás feltétel nélküli; amíg ezt nem tudja megtenni a sértett fél, addig elsősorban a másik felelősségét látja, s a „passzív áldozat”, a „sértést *elszenvedő*” személy szerepébe rögzül. Ha azonban felismeri saját döntési lehetőségeit, aktív, szabadon cselekvő féllé válik. Fontos, hogy a megbocsátás nem lehet a másikkal szembeni játszma része, vagy nem történhet kényszerből, a sértett fél kiszolgáltatottságának folyamánként. Mint ahogy az sem azonos a „gyógyító erejű” megbocsátással, ha arra csak a gyors lezárás érdekében kerül sor, azért, hogy „kimeneküljön” a sértő magatartás mögötti konfliktus feldolgozásának nem könnyű folyamatából. A valódi, megbékélést hozó változás mindkét fél részéről erőfeszítésekkel, az önmagukkal, (érzéseikkel) való szembenézés nehézségével jár.

Fontos utalni arra: nem minden jogsértő magatartás, nem minden elkövető vagy áldozat alkalmas az alternatív konfliktuskezelés folyamatában való részvételre – még akkor sem, ha például a közvetítői eljárás lefolytatásának törvényi kritériumai fennállnak.

Az – esetenként akár bűncselekményi formát is öltő – konfliktushelyzetek valódi feloldási lehetőségének megteremtése nemcsak egy büntetőjogi relevanciával bíró jogintézmény eredményesebb alkalmazásának záloga, de egyben akár az érintettek életminőségét befolyásoló kérdésként is meghatározható.

Az a tény, hogy az olyan alternatív technikák, mint a mediáció – noha nem ez a deklarált céljuk, mégis – képesek egyfajta generátoraként működni az áldozati helyzettel kapcsolatos káros lelki hatások feldolgozási folyamatában, és segítenek a bűncselekmény elszenvedésével együttjáró *negatív érzelmek szintjének csökkentésében vagy feloldásában*, sokkal nagyobb jelentőséggel bírnak a sértettek akár egész életére kihatóan, mint gondolnánk. A „szubjektív jóllétnek” (SWB – Subjective Well-Being), amely a boldogság tudományos fogalmának Szondy Máté szerint<sup>26</sup> a leggyakrabban használt megfelelője, az *élettel való elégedettség* és a *pozitív érzelmek magas szintje* mellett épp ez a harmadik eleme.

Fontos kiemelni, hogy szubjektív jóllétünk – azaz mennyire érezzük magunkat boldognak – nem azonos az életünkkel való elégedettséggel. Ez utóbbi ugyanis egy értelmi síkon megadott válasz; egy „száraz”, tényszerű számvetés eredménye,

22 CSIKSZENTMIHÁLYI Mihály: *Flow – Az áramlat*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2001.

23 Lásd erről részletesebben SZONDY Máté: A megbocsátásra való hajlam korrelátumai: kapcsolata a szociodemográfiai jellemzőkkel, az optimizmussal és a boldogsággal. *Pszichológia* 2007/(27)3. sz., 221–239. o.

24 Lásd erről részletesebben SZONDY, 2006: 15–34. o.

25 Lásd erről részletesebben CSEMÁNÉ VÁRADI Erika: A megértéstől a megbocsátásig. In: SZABÓ Miklós (szerk.): *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium*. Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai. Tom. 15/1. Bibo Kiadó, Miskolc, 2014, 67–90.

26 SZONDY Máté: A szubjektív jóllét és a törekvések kapcsolata késő serdülőkorban. *Alkalmazott Pszichológia*. 2004/(6)4. sz., 53–72. o.



mely – még ha a mérleg nyelve egyértelműen efelé hajlik is – nem keletkeztet automatikusan boldogságérzetet. Objektivizált világunk fogyasztói társadalmában ezt sokszor azonosítjuk az anyagi helyzettel, holott – visszautalva a szükségletek körére – ezek csak az alapot jelentik. A valódi elégedettséghez szükséges a bizalom, az elismerés élményének megélése is.

Az étellel való elégedettség a szubjektív jóllét egyik eleme, így tehát míg az étellel való elégedettség – komponens kizárólag csak kognitív természetű, a tágabb értelmű szubjektív jóllét viszont – az elégedettség motívuma mellett – magában foglalja még a pozitív és negatív érzelmi komponenseket is, amelyek értelemszerűen affektív természetűek.

Külön is érdemes kiemelni a tényt: a minden emberi magatartás fő mozgatórugóiként meghatározott három pszichés szükséglet – mint az autonómia, a kompetencia és a kapcsolódás – épp a viktimizációval összefüggésben sérül, de amelyek helyreállításán a mediáció képes segíteni.

Az öndetermináció elmélete szerint<sup>27</sup> az ember pszichológiai alapszükségleteinek kielégítése nagyon fontos; e cél elérésénél például a társas hatások jelentős szerephez jutnak. Az alapszükségletek közül kiemelkedik az autonómia, a kompetencia és a kapcsolódás – melyek mindegyike kapcsolódik az áldozati helyzethez. Az autonómia, mint lelki igény, felöleli azt, hogy az egyén képes legyen szabadon, saját elhatározásának megfelelő döntést hozni. A kompetencia arra való igényünket testesíti meg, hogy önmagunkat a társadalom cselekvő szereplőjeként lássuk. Míg a másokhoz, a közösséghez, a társadalomhoz való kapcsolódás olyan elemeken keresztül valósulhat meg, mint az elismerés vagy a bizalom.

A mediációs folyamat során az áldozat visszanyerheti autonómiáját – hiszen szabadon, befolyásolásmentesen dönthet saját igényéről, szükségletéről, az elkövető általi jóvátétel mikéntjéről és elfogadásáról stb. Megélheti a kompetens állapot érzetét, amennyiben passzív, elszenvető félből az eljárás adta keretek között aktív, kezdeményező személlyé válik – aki javaslatot tehet, tanácsot adhat az elkövetőnek. Míg a folyamat során újra megélheti az elismerést (a mediátortól, hogy megjelent, s aktívan részt vett az ülésen), megkaphatja a tiszteletet (az elkövetőtől) és gyakorolhatja a bizalmat. Ezek jelentősen segítik önképének javulását, önbecsülésének helyreállítását.

Képessé válik tehát túllépni az áldozati helyzet okozta veszteségeken, amelynek jelentőségét jól jelzi a következő idézet: „A traumatikus emlék »megfagy«, időtlenné válik. Amikor felidézünk egy ilyen emléket, hirtelen annak kimerevített idejében találjuk magunkat: olyan elevenen éljük újra

az egykori élményt, mintha valóság lenne. Minden ugyanúgy, sémaszerűen játszódik újra.”<sup>28</sup>

A „pozitív egészségpszichológia” vizsgálatai<sup>29</sup> azt erősítik meg, hogy az egyén olyan pozitív attitűdje, mint az önbecsülés, belső harmónia, vagy az optimizmus, erőteljesebben vetítik előre egészség-magatartását. S bár a kapcsolat távolinak tűnhet, a valóságban az alternatív megoldások jól működő rendszere maga is érdemben tehet hozzá egy sikeresebb társadalom életre hívásához. Így a nemzetközi dokumentumokban kijelölt irányokban szükséges a jelenlegi gyakorlat további javítása, jó példák átvétele, az eszközrendszer bővítése, fejlesztése, hiszen – ahogy Csíkszentmihályi Mihály megfogalmazta:<sup>30</sup> „[A] boldogság keresésében a rész megoldásoknak nincs helyük.”

Bármilyen különbözőek is az emberek, s az áldozati helyzetek, egy közös mindenképpen van bennük: negatív, káros, sértő jellegük. Az érintettekre gyakorolt hatás is igen különböző lehet. Az érintettek szeretnék megérteni a történeteket, s ehhez – néha téves, vagy rossz következtetésre vezető – válaszokat adnak. Nem csak az lehet veszélyes, ha az egyén önmagát teszi egyedüli felelősévé a történeteknek. Annak is megvannak a – noha más jellegű – rizikóhatásai, ha az okok meghatározásakor másféle hibát vét. Ilyen lehet például ún. prediktív hozzárendelés, mely lehetőséget biztosít a jövőbeli döntéseink befolyásolására. Ha pl. annak tulajdonítjuk az adott lopási cselekményt, hogy rossz helyen/településen álltunk meg, akkor okként e tényt nevesítve legközelebb majd elkerüljük az adott helyszínt – de, mint korábban, úgy most sem zárjuk be az autót, míg „beugrunk” egy kávéra.

Egy viktimizációs trauma azért is dolgozható fel nehezebben, mert gyakran váratlanok, irányíthatatlanok a helyzetek. Ezt az áldozatok azon köre éli meg különösen ijesztő fenyegetésként, akik „nem kapnak megfelelő támogatást a társaiktól, vagy nem rendelkeznek olyan képességekkel, amelyek segítik őket a stresszel való megbirkózásban”. A megbocsátás képességének támogatása, az érzelmi szükségletek kielégítése az áldozatsegítés egyik legfontosabb területe. „[...] rossz mentális állapot, depresszió, illetve poszttraumás hatások igazolhatók azoknál, akik alacsony megbocsátási hajlandósággal, illetve képességgel rendelkeznek.”<sup>31</sup>

Az, hogy van a büntetőeljárás keretében egy olyan technika és jogintézmény, mely e tekintetben is jelentős pozitív hatással bír az érintettekre, újabb lehetőség és indok<sup>32</sup> annak még szélesebb körű és gyakoribb alkalmazása mellett.

27 MARTOS Tamás: *Életcélok és lelki egészség a magyar társadalomban*. SOTE, Budapest, 2010, 37. o.

28 KOVÁCS Petra: A személyes időperspektívák elmélete és gyakorlata. *Magyar Coacheszemele*, 2013/1. sz., 8. o.

29 Lásd erről bővebben BAGDY, 2011: 49–102.

30 CSÍKSZENTMIHÁLYI, 2001: 25.

31 Lásd erről részletesebben például SZONDY Máté: A megbocsátás pszichológiája: kialakulása, hatásai és fejlesztése. *Mentálhigiéne és Pszichoszomatika*, 2006/(7)1. sz., 15–34. o.

32 CSEMÁNÉ VÁRADI Erika – NÉMETH Zoltán: A gyermek részvétele a (közvetítői) mediációs eljárásban, különös tekintettel a polgári és büntető-eljárásra. *Fontes Iuris*, 2020/1. sz., 16–17. o.

Szilágyi Gábor\*



# A bitorlás jogintézményének megjelenése és jelentősége az iparjogvédelem körében II.

## 1. KAPCSOLÓDÓ TERÜLETEK

A tanulmány két részben jelent meg, az első részt az ezt megelőző számban olvashatja.

Az első részében bemutatott, szellemi tulajdonjog területén megjelenő védelmen túlmutatóan, a versenyjog is lehetőségeket biztosít bizonyos körben fellépni a bitorlóval szemben. Ez esetben a jellegbitorlásra kell gondolnunk. A Tpv.<sup>1</sup> 6. § a jellegbitorlás<sup>2</sup> lényegét a korábban felépített goodwill fogalmára alapozza, ezzel kívánva elérni, hogy a versenytársnak hátrány ne legyen okozható. A kérdést vizsgálva két BH-ra hívom fel a figyelmet. Az első esetben a bíróság kimondta, hogy mik a jellegbitorlás feltételei fennállásának körében vizsgálendő szempontok. Az összetéveszthetőség megállapítása során nem az áruk egyes jellemzőit kell külön-külön összevetni, hanem a termékek külső megjelenésének a fogyasztóra gyakorolt összbeműködését kell vizsgálni. Ez az értékelés általában nem igényel különleges szakértelmet.<sup>3</sup> Ez esetben a bíróság matracok csomagolásának külső megjelenésével kapcsolatban vizsgálta, hogy az az átlagos fogyasztó számára összetéveszthető-e a csomagolóanyagok, illetve a csomagolás módja stb. A másik határozat esetében deklarálták, hogy a Tpv. 6. §-ának helyes értelmezése szerint a jellegbitorlás megvalósul azzal is, ha a versenytárs terméke a másik versenytárs ismert termékének jellegzetességeire való utalással azt a képzetet képes teremteni, hogy a két termék kapcsolatban áll egymással, az újként feltüntetett a fogyasztók által ismert áru egyik változata. Az eljárás repcebetakarító adapterek külső megjelenésével kapcsolatban indult.<sup>4</sup> A bíróság érvelése szerint a termék külső megjelenésébe benne foglalt az arra jellemző szín, méret, felületi kialakítás és forma. Amennyiben pedig ezek összehatásukban olyan jellegzetes

külsőt eredményeznek, amelyek megtévesztően hatnak, mert annyira nagy mértékben hasonlítanak a piacon korábban megjelent árura, vagy a versenytárostól való származásra utalnak, vagy fennáll az áruk összetéveszthetőségének reális veszélye, az a jellegbitorlás (Tpv. 6. §) magatartását valósítja meg. Mint látható, a jogszabály amellett, hogy a termék megjelenésén keresztül a fogyasztókat is védi, a versenytársat is védeni kívánja, ezzel biztosítva a korábban már hivatkozott goodwillben rejlő lehetőségeket. Az elhatárolási kérdésekre külön kitérve, a védjegyoltalom és a jellegbitorlás közötti látszólagos kollíziót szeretném ismertetni. A védjegybitorlás a jellegbitorlás speciális esete, amely bizonyos értelemben tágabb, bizonyos értelemben pedig szűkebb a jellegbitorlásnál. Tágabbnak mondható, mivel a védjegybitorlás nem kizárólag a versenytárs védjegyével kapcsolatban követhető el, ellentétben a jellegbitorlással. Olyan értelemben szűkebb, hogy amíg a védjegybitorlás védjegyhez kötött, a jellegbitorlás a jellegzetes külsőhöz kapcsolódik. A védjegyoltalom fennállása a vonatkozó jogszabály (1997. évi XI. törvény) feltételrendszere szerint ítéltető meg, a jellegbitorlás megvalósulása sokkal inkább mérlegelés kérdése. El kell mondani azonban, hogy amennyiben a jellegzetes külső megjelenés védjegyoltalom alatt is áll, párhuzamosan lehet fellépni védjegybitorlás és jellegbitorlás alapján, akár egy vagy két – egymástól független – eljárásban.<sup>5</sup>

Ezen a ponton érdemes megemlíteni a Tpv. 6/A. § (1) bekezdés szerinti, a versenytárs árúja, árjelzője, egyéb megjelölése vagy jó hírneve vonatkozásában megjelenő összehasonlító reklámról szóló rendelkezést. Az összehasonlító reklám szabályozása az Európai Unióban 1997-ben jelent meg. Magyarországon korábban a reklámtörvény szabályozta a kérdést, a versenytörvénybe a 2014. július 1-jén történő módosítással került be.

Érdekeltető a jogalkotói szándék, miszerint ezzel a módosítással sokkal inkább a verseny tisztaságát és a fogyasztók védelmét érezte elsődleges feladatának a jogalkotó, a Tpv.-be való implementációval.

A bitorlás kérdéskörét vizsgálva azért kell foglalkozni az összehasonlító reklámmal, mert az összehasonlítóshoz szükséges lehet a versenytárs megjelölése. Ez pedig a jogszabály engedélye nélkül – erre felhatalmazó más jogi norma hiányában – tisztán védjegyjogi szempontból bitorlásként lenne

\* Szilágyi Gábor: Budapesti Gazdasági Egyetem, tanársegéd; Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, PhD-hallgató.

1 1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról.

2 „Tilos valamely forgalomképes ingó dolgot (a továbbiakban: termék) vagy szolgáltatást a versenytárs hozzájárulása nélkül olyan jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel – ideértve az eredetmegjelölést is – vagy elnevezéssel előállítani, forgalmazni vagy reklámozni, továbbá olyan nevet, árjelzőt vagy egyéb megjelölést használni, amelyről a versenytársat, illetve annak termékét, szolgáltatását szokták felismerni.”

3 BH2015. 9. 396. (2015. május 12.).

4 BH2015. 2. 42. (2014. november 18.).

5 DARÁZS, 2007. pp. 21–23.

értékelendő. Az összehasonlító reklám szükségképpen magában foglalja a versenytársra és annak árujára utalást, amely során a reklámban a versenytársak azonosítása szempontjából felhasználja annak vagy azoknak a védjegyét, kereskedelmi nevét. Az összehasonlító reklám lényege tehát abban áll, hogy a versenytársak termékeit, szolgáltatásait veti össze, ezzel a fogyasztóknak vagy potenciális fogyasztóknak könnyíti meg – jogszerű esetben objektív módon – a döntését.<sup>6</sup> Az összehasonlító reklámok kapcsán érzékelhetjük, hogy nem minden esetben jelölik meg direkt módon a versenytársat. Ez esetben a közelmúltból gondoljunk a Telekom reklámjára, amiben a „legnagyobb 4G hálózat” büszke tulajdonosaként próbált

meg új ügyfeleket szerezni a szolgáltató. Ez a marketingstratégia a Gazdasági Versenyhivatal megítélése szerint 600 millió Ft bírság megfizetését jelentette a szolgáltatónak, az ugyanis nem tudta bizonyítani a reklám tárgyilagosságát és ellenőrizhetőségét. A másik nagy csoport, amely a fogyasztói szempontokat és a verseny tisztaságát vizsgálva hasonlóknak, vagy akár még kicsit kritikusanabbnak is mondható. Ha a versenytárs direktben jeleníti meg más – azonos helyzetben lévő cég megjelölését, ahogy történt ez a Pepsi-reklámban, amelyben a szereplő kisfiú csak azért vett két Coca Cola üdítőt az automatából, hogy azokra ráállva elérhesse a Pepsi-gombot, ez pedig már nyilvánvalóan sértette a Coca Cola jó hírnevét.<sup>7</sup>



9. ábra – Telekommunikációs példa az összehasonlító reklámra

Forrás: Store Insider, 2012

A vámhatósági jogérvényesítés meghatározó szerepet tölt be a jogérvényesítés rendszerében, bitorlás esetén. Ez esetben alapvetően – az egységes uniós piac révén – az Európai Unió területéről érkező – bitorlásban érintett – áruk vámjárása esetén léphet fel a jogosult vámhatósági intézkedés kérésével. A jogosult vámhatósági intézkedés kérésének alapfeltétele az a mozzanat lehet, hogy valaki az ő árujához hasonló, hamisított terméket importált az Európai Unió területére. Az uniós jogegységesítés és az eljárások egységes menetére való törekvés révén, a jogosult bármely tagállamban azonos formanyomtatványon nyújthatja be a vámhatósági intézkedés iránti kérelmét. Az adó- és vámügyekkel kapcsolatos szakpolitikai döntésekben az Európai Bizottság Adóügyi és Vámuniós Főigazgatósága illetékes. Tekintet nélkül az oltalmi formákra, Magyarországon a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Észak-budapesti Vám- és Pénzügyőri Igazgatóság Szellemi Tulajdonjogvédelmi Osztályára kell a kérelmet benyújtani. A közösségi oltalmi formák (közösségi védjegy- és közösségi formatervezési mintaoltalom) esetén bármely tagállamban előterjeszhető a kérelem a kérelmező tagállam megjelölésével. A kérelemben a jogosultnak meg kell adni a – hamisított – áruk pontos leírását, a kapcsolattartási adatokat – eredménytelen eljárás esetén – a költségviselői nyilatkozatot, valamint nyilatkoznia kell arról, hogy ő az érvényesíteni kívánt jogoknak – milyen alapon – a jogosultja. A kérelem alapján a jogosult – legfeljebb egy évre – kérheti, hogy a vámhatóság az ellenőrzései során amennyiben a szellemi tulajdonjog megsértésének – bitorlás – gyanúját érzékeli, értesítse arról a jogosultat. A vámhatóság értesítése nyomán a jogosult,

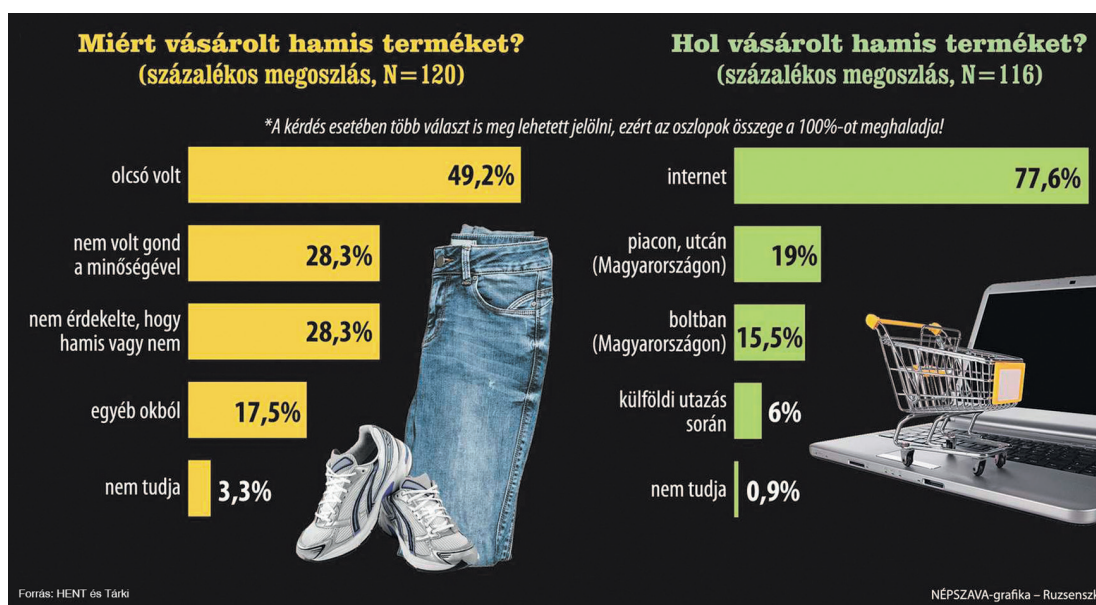
bíróági eljárást kezdeményezhet, és egyszerűsített eljárásra is sor kerülhet. A vámhatóság a jogosult értesítése mellett az árukat közvetlen vámfelügyelet alá helyezi, és az erről szóló vámhatósági határozatot megküldi a vámkezelést kérőnek. Ezentúl a vámhatóság a korábbiakkal egy időben tájékoztatja a feleket (a jogosultat és az áruk bejelentőjét) az egyszerűsített eljárás lehetőségéről, továbbá felhívást intéz a jogosulthoz, miszerint, ha tíz napon belül nem indít – a vélelmezhető bitorlóval szemben – bíróági eljárást – a vámkezelést kérőnek – az árut ki fogja adni. A vámhatósági eljárás jogalapját korábban a Tanács 1383/2003/EK rendelete (2003. július 22.), majd 2014. január 1-jétől az Európai Parlament és a Tanács 608/2013/EU rendelete a szellemi tulajdonjogok vámhatósági érvényesítéséről alapozta meg. Ezek mellett, a Bizottság 1891/2004/EK rendelete (2004. október 21.) az egyes szellemi tulajdonjogokat feltehetően sértő áruk elleni vámhatósági intézkedésekről és az ilyen jogokat ténylegesen sértő áruk ellen hozandó intézkedésekről szóló 1383/2003/EK tanácsi rendelet végrehajtásáról.<sup>8</sup> A magyarországi jogforrások közül megemlítendő még, az 556/2013. (XII. 31.) Korm. rendelet az egyes szellemi tulajdonjogokat sértő áruk elleni vámhatósági intézkedésekről.

Végezetül – pusztán a témának a komplex jellegéből adódó interdiszciplinaritása révén – érdekességként szeretném bemutatni a lenti ábrát, amely a hamisított (bitorolt) áruk vásárlásának magyarázatát mutatja be, szociológiai szempontból. Meglátásom szerint, amennyiben analógia útján gondolnánk más iparjogvédelmi oltalmi forma bitorlására, elképzelhető, hogy hasonló értékeket láthatnánk.

6 MISKOLCZI–STEURER, 2017. pp. 130.

7 INCZE, 2019.

8 Hamisítás Elleni Nemzeti Testület, 2017.



10. ábra – A hamisított áru vásárlásának szociológiai magyarázatai

Forrás: HENT és TÁRKI, 2015 (NSZ, Ruzsenszki-grafika)

Bitorlás esetén, tekintettel a jogsértés jellegére, az Szt. 104. § (2) bekezdés – hasonlóan a védjegyek,<sup>9</sup> használati minták,<sup>10</sup> és formatervezési minták<sup>11</sup> esetén – lehetőséget ad a (szabadalom) bitorlás okán indított eljárásokban az eljáró bíróságtól ideiglenes intézkedés kérésére, a Pp. 103. § szerint. Az ideiglenes intézkedés lényege abban áll, hogy – hasonlóan más eljárásokhoz – azonnali jogvédelmet biztosít a jogosultnak olyan jogsérelem megelőzésére, amely később már az idő múlása miatt nem biztosítható. Mivel az ideiglenes intézkedést a bíróság még a per érdemi eldöntése előtt rendeli el, így csak olyan magatartásra kötelezést tartalmazhat, amely követelésére a kérelmező jogosult lenne<sup>12</sup> a perben érvényesített joga alapján. Az intézkedés kérelmét megalapozó tényeket elegendő valószínűsíteni, és ellenbizonyításig állnak fenn. A védelem elrendelésének konjunktív feltételrendszere van, amely a szükségesség és arányosság követelményén nyugszik, továbbá a bírói gyakorlat megköveteli az anyagi jogsértés valószínűsítését is. A védelem időben korlátozott, ugyanis a jogszabály<sup>13</sup> szerint nem alkalmazható, ha a bitorlás megkezdése óta eltelt hat hónap, vagy a tudomásszerzés óta hatvan nap, azonban ez nem zárja ki a különös méltánylást igénylő jogvédelem szükségességének vizsgálhatóságát és valószínűsíthetőségét. A bírói gyakorlat szerint az ideiglenes intézkedésből – átmeneti jellegéből fakadóan – csak visszafordítható jogkövetkezmények származhatnak, és olyanok, amelyek nem igényelnek bizonyítást. Ezekből kifolyólag, a leggyakoribb jogkövetkezmények a jogsértő magatartás abbahagyására kötelezés, az eltiltás, a lefoglalás,

a kereskedelmi forgalomból visszahívás. Nem rendelhető el ideiglenes intézkedéssel a bitorlás tényének megállapítása, az elégtételadás, a megsemmisítés, a gazdagodás megtérítése, a kártérítés, az adatszolgáltatás.<sup>14</sup> A gyakorlatban az ideiglenes intézkedési eljárások túlnyomó része a gyógyszerekkel, az információtechnológiával, illetve a zöld technológiákkal kapcsolatos.<sup>15</sup> A bíróság az ideiglenes intézkedés elrendelését ellenbiztosíték adásához kötheti,<sup>16</sup> amely az azzal okozott hátrány fedezetét biztosíthatja, ha annak alaptalanságára derülne fény.

A büntetőjogi jogérvényesítés lehetősége kapcsolódik a jogsértés tárgyi súlyához. Az önálló büntetőjogi védelem megléte rávilágít arra, milyen súlyos következményei – pl. a társadalomra veszélyesség – lehetnek a jogsértésnek, amelyet a jogalkotó szankcionál. Az új Büntető Törvénykönyv<sup>17</sup> XXXVII. fejezete foglalkozik a szellemi tulajdon elleni bűncselekményekkel, amelyek a következők: Bitorlás (Btk. 384. §), Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése (Btk. 385. §), Védelmet biztosító műszaki intézkedés kijátszása (Btk. 386. §), Jogkezelési adat meghamisítása (Btk. 387. §), Iparjogvédelmi jogok megsértése (Btk. 388. §).

A fogyasztók érdekeit és a gazdasági verseny tisztaságát sértő bűncselekmények című fejezetben pedig a Versenytárs utánzás (Btk. 419. §) kerül szabályozásra. Önálló deliktumként a jogi tárgy kiemelt fontossága, az egészséget veszélyeztető bűncselekmények fejezetben az Egészségügyi termék hamisítása (Btk. 186. §) jelenik meg. Anélkül, hogy e bűntettek részletes ismertetésébe kezdenénk,

9 1997. évi XI. tv. (Vt.) 95. §.

10 1991. évi XXXVIII. tv. (Hmtv.) 38. § (2) bek. az Szt.-re történő hivatkozással.

11 2001. évi XLVIII. tv. (Fmtv.) 63. § (2) bek. az Szt.-re történő hivatkozással.

12 A kötelezés terjedelme tehát az Szt. 35. §, vagy Vt. 27. § szerint alakulhat.

13 Szt. 104. § (3) bek., Vt. 95. § (3) bek.

14 Csóti, Bírósági eljárások iparjogvédelmi ügyekben – Különleges jogérvényesítési eszközök az iparjogvédelmi perekben, 2018.

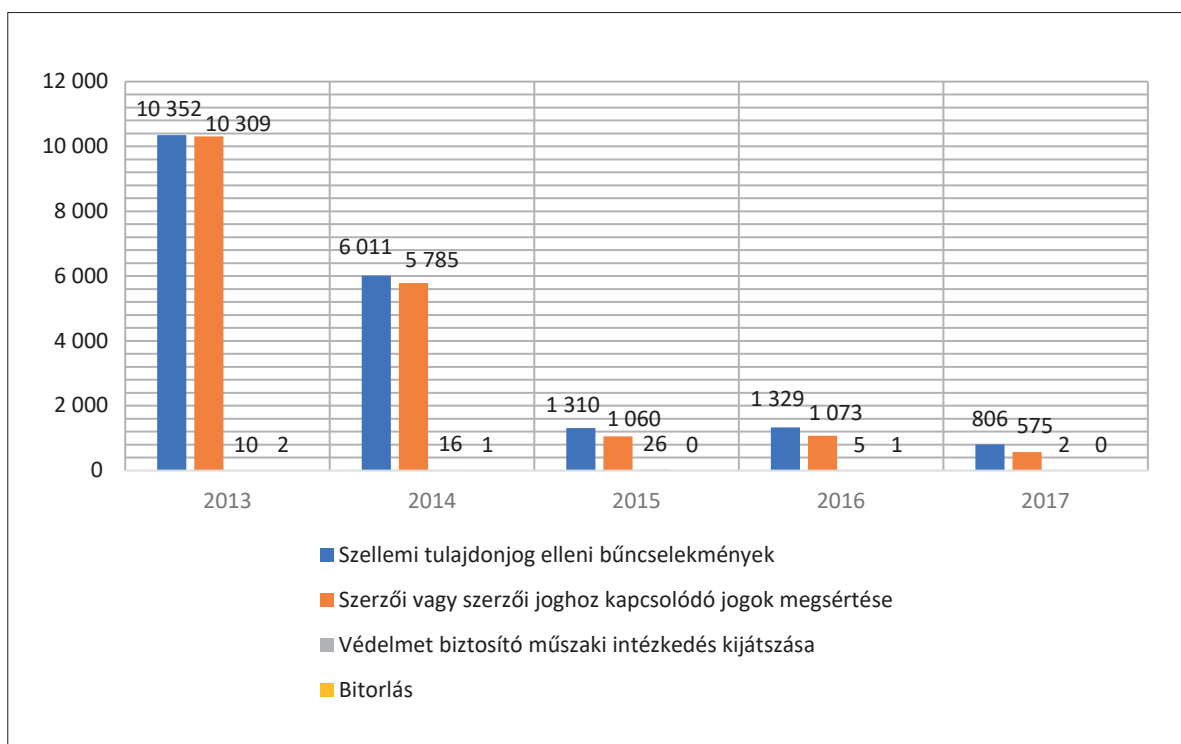
15 OBH, 2018.

16 Szt. 104. § (5) bek., Vt. 95. § (5) bek., Sztj. 94/A. § (4) bek.

17 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

fontos elmondani, hogy a Btk. szóhasználata némileg eltér a szakági törvényektől, bár a jogszabály koherens módon hivatkozik azokra. A lenti táblázatban bemuta-

tom a szellemi tulajdon elleni bűncselekmények számának változását 2013 és 2017 között. Jól látható, hogy az eljárásokban a szerzői jogok dominanciája érvényesül.



11. ábra – A szellemi tulajdonjog elleni bűncselekmények eloszlása, 2013–2017

Forrás: a szerző saját ábrája, adatok forrása: (Legfőbb Ügyészség, 2018)

A jogszabály (Btk. 384. §) szerint az alábbi szellemi alkotások nem tartoznak a kérdéskörbe: a szerzői jogi védelem alá tartozó irodalmi, tudományos vagy művészeti alkotás, a szabadalmazható találmány, az oltalmazható növényfajta, a használati formatervezési minta, valamint a mikroelektronikai félvezető termék oltalmazható topográfiaja.

Ha a büntetendő cselekménnyel okozott vagyoni hátrány nem lépi túl a szabálysértési értékhatárt, azaz a 100 000 Ft-ot, akkor a kifogásolható magatartású személy vagy cég nem bűncselekményt, hanem szabálysértést követ el. A szellemi tulajdonjogok esetében a következő szabálysértésekről rendelkezik a jogszabály<sup>18</sup>: Versenytárs utánzása (Szabs. tv. 231. §), Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése (Szabs. tv. 238/A. §), Iparjogvédelmi jogok megsértése (Szabs. tv. 238/B. §). Ezek esetében szabálysértési hatóságként a Nemzeti Adó- és Vámhivatal jár el. A hivatalos 2021-es adatok szerint Nemzeti Adó- és Vámhivatal előtt – összesen 722 darab – iparjogvédelmi jogok megsérté-

se tárgyú – bűncselekmény vált ismertté.<sup>19</sup> Ezzel a NAV bűnügyi statisztikájában – a költségvetési csalást követően – a második legnagyobb számú bűncselekménycsoport. Az elkövetési értéke 2 465 502 153 Ft,<sup>20</sup> a lefoglalt és zár alá vett értéke 4 144 276 806 Ft volt.<sup>21</sup> Ugyanebben az évben szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése tárgyú bűncselekmény 200 vált ismertté a NAV előtt ~ 673 millió forint elkövetési értékben.

<sup>19</sup> Nemzeti Adó- és Vámhivatal, 2022. pp. 43–44.

<sup>20</sup> Az elkövetési érték az okozott vagyoni hátrány és kárértékek mellett valamennyi olyan elkövetési értéket tartalmazza (pl. a kísérleti stádiumban rekedt bűncselekményekét), amelyet az ügyviteli rendszerbe rögzítettek függetlenül az adott bűncselekmény befejezetté válásától.

<sup>21</sup> A lefoglalt és zárolt érték az „ismertté vált jogsértések” kategóriához kapcsolódóan kerül összesítésre, de a lefoglalás időpontja alapján függetlenül attól, hogy a kapcsolódó esemény felderítése (ügy indulása) melyik évben történt / hogy a kényszerintézkedést a nyomozóhatóság vagy a bíróság (ügyészség) rendelte el / hogy a kényszerintézkedést elrendelését követően feloldották-e. A lefoglalt és zár alá vett érték jelenleg nem tartalmazza továbbá azon dolgok (tárgyak) értékeit, amelyet a bűnügyi ügyviteli rendszerbe „elkövetés eszköze” / „egyéb” jelleg megadásával rögzítettek.

<sup>18</sup> 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről.

## 2. A BITORLÁS JOGGYAKORLATÁNAK ELEMZÉSE

A korábbiakban említett újfajta gyakorlat, a szerzői jog mint iparjogvédelmi alternatíva kérdésköre esetében a SI, Brompton Bicycle Ltd kontra Chedech/Get2Get ügyre<sup>22</sup> szeretném felhívni a figyelmet. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben megjelenő, BROMPTON nevű angol vállalkozás szabadalommal rendelkező 1979-től a kerékpár összezsukási mechanizmusára vonatkozóan,<sup>23</sup> amely azóta már közkinccsé vált. A szerzői jogok tekintetében a korábban említett angol vállalkozás az összezsukható kerékpár külső megjelenése alapján a vagyoni jogok, míg a perben szereplő SI természetes személy a személyhez fűződő jogok jogosultja. Az eljárásban ellenérdekű félként a GET2GET dél-koreai sportszergyártó vállalkozás jelenik meg, amely szintén gyárt három különböző helyzetben is összehajtható kerékpárt, CHEDECH néven. Köztük soha nem történt felhasználási engedélyadás. A dél-koreai cég a kerékpárokat az interneten is értékesíti, és azok Belgiumban is megvásárolhatók. A BROMPTON sérelmezte, hogy a CHEDECH kerékpár külső megjelenése közel azonos az ő saját termékükkel és ezért szerzői jogukat sérti. Az ügyben a kérdés igencsak megosztó lehet. A szerzői jog fennállásának feltételeiről a Berni Uniós Egyezmény<sup>24</sup> (a továbbiakban: BUE) rendelkezik. A BUE az irodalmi és művészeti művek kifejezést használja, a kérdés mibenléte leegyszerűsítve pedig abban áll, hogy egy kerékpárra tekinthetünk-e úgy, mint egy művészeti alkotásra. Van-e relevanciája annak, hogy a kerékpár (mű) formája szükségképpen az elérni kívánt műszaki hatást határozza meg. Álláspontom szerint az eljárásban felmerülő kérdéseket megfogalmazhatjuk leegyszerűsítve úgy is, hogy amennyiben egyfajta kollízió jelenik meg a szerzői jogi alkotás és egy korábban fennálló szabadalom – releváns műszaki megoldás – között, a szerzői jogra hivatkozva állapítható-e meg kizárólagosság. A korábban feltett kérdésre tekinthetünk úgy is, hogy amennyiben a műszaki megoldás – funkcionális mű esetén – rendelkezik egyfajta művészeti tulajdonsággal, az *de facto* értelmezhető-e úgy, hogy a közkinccsé vált szabadalmi oltalmat *quasi* „újra hatályba helyezze”, és ezzel kizárólagosságot biztosítson. Az ügyben hamarosan az Európai Unió Bírósága fog dönteni, véleményem szerint döntésével komolyan meghatározza majd az EU ilyen irányú joggyakorlatát a jövőben.

Amennyiben a kérdés arra vonatkozna, hogy ha közösségi formatervezésiminta-oltalmat választotta volna a kerék-

párgyártó vállalkozás, a Doceram-ítélet<sup>25</sup> óta kijelenthető, hogy könnyű helyzetben lennénk, ugyanis a bíróság ebben az esetben azt deklarálta, hogy ha a terméknek kizárólag a műszaki rendeltetése által meghatározott külső jellegzetessége, ez közösségi formatervezésiminta-oltalomban nem részesülhet.

Szintén említést érdemel egy 2018-as törvényszéki döntés, amelyben (EGC)<sup>26</sup> a német Bayer AG támadta az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatalának (a továbbiakban: EUIPO) felszólalási eljárásban való döntését. Az EUIPO előtti eljárásban a másik fél a görög Uni-Pharma Kleon Tsetis, Farmakeutika Ergastiria AVEE vállalkozás volt, amely a bírósági eljárásban beavatkozóként vett részt. A jogesetben a görög vállalkozás kérelmezte a 2013-ban az EUIPO előtt a „Salospir” szóelemet és az ahhoz kapcsolódó (a következő táblázatban látható) ábrás megjelölés lajstromozását védjegyként. A Nizzai-osztályozás<sup>27</sup> szerinti 5. (Gyógyszerek) áruosztályba sorolta. Az EUIPO közzétette a védjegyjelentést 2014. január 9-én az Európai Unió Védjegyerősítőben. A Bayer AG (felperes) 2014. április 9-én felszólalást nyújtott be. Ennek alapja elsősorban két korábbi német védjegy volt,<sup>28</sup> másodsorban pedig hat korábbi ábrás EU-s védjegy (melyek a következő táblázatban láthatók), harmadsorban pedig egy nem lajstromozott megjelölés (az Aspirin doboza) alapult. 2015. október 9-én a felszólalást teljes egészében elutasították, amelyet követően a felperes 2015. december 9-én fellebbezést nyújtott be. Az EUIPO negyedik fellebbezési tanácsa 2017. február 17-én elutasította a fellebbezést azzal az indokolással, hogy a bejelentett védjegy eltér a korábbi német és uniós védjegyektől. A fellebbezési tanács ezen túlmenően arra is rávilágított, hogy a felperes nem bizonyította: a nem lajstromozott megjelölés (aszpirines doboz) oltalmát biztosítja. A határozatot ezt követően a felperes a Törvényszéknél támadta meg. A jogeset aprólékos elemzésétől eltekintve pár fontos részletre hívom fel a figyelmet. A felperes az eljárásban az Aspirin egy semlegesített csomagolására fókuszált a bizonyításban, ahol a gyógyszer dobozán a jól ismert zöld-fehér színek kombinációja jelenik meg, erre vonatkozóan felméréseket is készített. A bíróság meglátása szerint a kérelmezett védjegyet egy szóbeli megjelölés dominálja, amely a korábbi bejelentett (7007008. sz.) végjegyről hiányzik, a felperes ezen védjegyének nincs szóeleme. Az, hogy a vitatott védjegy vízszintes elrendezésű, és ugyanolyan fehér-zöld színekkel rendelkezik, nem elég jelentős tulajdonság, a védjegyek közötti vizuális különbség kiegyenlítésére.

22 C-833/18. sz. előzetes döntéshozatal iránti kérelem.

23 EP0026800 számú európai szabadalom (1979. október 3.).

24 Magyarországon kihirdette: 1975. évi 4. törvényerejű rendelet az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről.

25 C-395/16. sz. ügy (2018. március 8.).








26 T-261/17. sz. ügy (2018. október 24.).

27 1957. június 15-én kötött, Stockholmban 1967. július 14-én és Genfben 1977. május 13-án felülvizsgált, és Genfben 1979. szeptember 28-án módosított Nizzai Megállapodás.

28 DD 618 274 számú, és 36433 számú védjegy.

A többi – korábban bejelentett – védjegy (lenti ábrán), pedig azok színe miatt még csak további eltéréseket mutat

a fogyasztók számára, ugyanis e színeknek a kérelmezett megjelöléssel nincs ekvivalenciája.

Kérelmezett megjelölés	Korábbi EU-s figuratív védjegy
	<p>No 7007008:</p>  <p>No 1814383:</p>  <p>No 7007801:</p>  <p>No 7017049:</p>  <p>No 7007792:</p>  <p>No 7017015:</p> 

12. ábra – A Salospir és az Aspirin (figuratív) megjelöléseinek összehasonlítása

Forrás: [Bayer v EUIPO – Uni-Pharma (SALOSPIR), 2018]

Összefoglalásképpen elmondható, hogy a fent bemutatott jogesetben a vita még a lajstromozási eljárásban alakult ki, így ténylegesen bitorlásról ugyan nem beszélhetünk, de a példa jól rávilágít arra, hogy védjegyterületén is mennyire indokolt a körültekintő ügyvitel. Jelen esetben, ha a görög vállalkozás nem kérte volna a megjelölés lajstromozását, könnyen egy védjegybitorlási eljárás alperese lehetett volna.

Ebben a fejezetben szeretném felhívni a figyelmet egy elvi jelentőségű kúriai döntésre. Az első eljárásban<sup>29</sup> a CASTRUM szóvédjegy és ábrás védjegy kapcsán merült fel a felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás. Az alapeljárásban a felperes azt sérelmezte, hogy az alperes megvásárolt egy ingatlant (kemping és panzió), amely megjelölésére – melyet korábban egy franchise-szerződés alapján a felperes védjegyeit jogszerűen

használták – a felperes védjegyét jogalap nélkül használja. Az alperes felújítási munkálatokat hajtott végre az ingatlanon, amelyet követően Sopron-Balf Kemping néven üzemeltette tovább, de nem gondoskodott a felújítás alatt arról, hogy a kempinghez vezető közutakon, a különböző internetes portálokon, illetve az épület homlokzatán lévő korábbi védjegyet eltávolítsák. Az első- és másodfokú bíróság különbözően ítélte meg az alperes azon viselkedését, miszerint a felújítási munkálatok alatt nem távolította el a védjegyet – és meg sem kezdte az azzal kapcsolatos munkát –, ezzel pedig gazdasági tevékenysége körében körültekintően járt-e el. A kúria az ügy kapcsán elvi döntésben megállította<sup>30</sup>, hogy:

– „A védjegybitorlás objektív felelősségen alapuló jogintézmény, amely azt jelenti, hogy valamely gazdasági

29 BH 2017.6.190 (2017. február 22.).

30 Kúria Pfv. IV. 21.578/2016.

tevékenység körébe eső védjegyhasználati cselekmény megvalósulása esetén a védjegybitorlás megtörténte attól függetlenül megállapítható, hogy a bitorló szándéka a védjegy kifejezett használatára, illetve annak jogszerűségére kiterjedt-e.”

- „A reklám célú védjegyhasználat – függetlenül attól, hogy a kínált szolgáltatás igénybe vehető-e –, a gazdasági tevékenység körébe eső használatnak minősül, mert annak a fogyasztókra és más piaci szereplőkre is hatása van.”
- A továbbiakban rendelkezett arról is, hogy az eljárási illetéket ilyen esetben, hogyan kell meghatározni; de erre most részletesen nem térek ki.

Mint a fenti példában is látható, nagyon szűk az a mozgáster, ami elválasztja a jogszerű és jogszerűtlen magatartásokat egymástól, és a bírósági joggyakorlat vizsgálatát áttekintve elmondhatjuk, hogy a jogkövető magatartást megvalósító természetes és jogi személyeknek kellő körültekintéssel kell eljárni, hogy véletlenül se bitorolják más védjegyet.

Amennyiben vizsgálatunk a védjegy kérdéskörére fókuszál, de más szemszögből, a jóhírnevű védjegyek perspektívájából közelítjük meg a kérdést, a közelmúlt döntései közül a bíróság 2019. április 11-én ötödik tanácsban, előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítélete juthat eszünkbe.<sup>31</sup> Az alapeljárásban az Öko-Test Verlag GmbH (felperes) és Dr. Rudolf Liebe Nachf. GmbH & Co. KG (alperes) között indult védjegybitorlási eljárás a német düsseldorfi regionális bíróság előtt – Landgericht Düsseldorf – az ÖKO-TEST védjegy jogellenes használata miatt. Az eljárás tárgyát képező védjegyről tudni kell, hogy egyfajta tanúsító védjegyként értékelhető; a védjegyjogosult kérelemre – díjfizetés ellenében – elvégez bizonyos laboratóriumi vizsgálatokat a kérelmező termékén, és amennyiben az az adott előírásoknak megfelel, a védjegy használatát engedélyezi az adott terméken és annak csomagolásán egy használati szerződés keretében. A Dr. Rudolf Liebe (alperes) cég Aminomed nevű fogkrémét 2005-ben minősítette az Öko-Test Verlag (felperes), ahol nagyon jó (*sehr gut*) minősítést szerzett. Ezt követően a felek megkötöttek a védjegyfelhasználási szerződést, és az alperes ettől kezdve a fogkrém csomagolásán használta a felperes megjelölését. A szerződés keretében a felhasználás tartalmát úgy jelölték meg, hogy a következő teszt elvégzésig nyílik a felhasználásra lehetőség. Az ellenőrző vizsgálat 2008-ban zajlott, ezen a fogkrém nem felelt meg a feltételeknek. A fentiek ellenére az alperes a 2014-es évben is használta még a felperes megjelölését a fogkrém csomagolásán. Fontos tudni, hogy az ÖKO-TEST védjegy európai uniós és német nemzeti védjegyként is lajstromozva volt, nyomdaipari termékek és tesztek elvégzéséből, valamint a fogyasztók részére nyújtott tájékoztatási és tanácsadási szolgáltatások hitelesítve. Az alperes vitatta, hogy védjegybitorlást követne el, ugyanis a fogkrém a felperesi megjelölés áruosztályában nem szerepel. A bíróság megállapította, hogy a német piacon az ÖKO-TEST védjegy jól ismert – jóhírű védjegy – amelyet a vásárlóközönség jelentős része ismeri. Nem azonos áruosztályban oltalmazott, mint az alperesi termék. Azonban a jogosult, az Öko-Test Verlag,

mégis felléphet annak bitorlása esetén, amennyiben bizonyítani tudja, hogy a bitorló, a Dr. Rudolf Liebe, a megjelölés használatával sérti vagy tisztességtelenül használja a jogosult – ÖKO-TEST – védjegy megkülönböztető „képességét” vagy jó hírnevét, illetve ha a bitorló nem tudja azt bizonyítani, hogy erre alapos oka van.<sup>32</sup>



13. ábra. A C-690/17. sz. eljárás tárgyát képező ÖKO-TEST védjegy

Forrás: (SMARTLEGAL Schmidt & Partners, 2019)

Az eset jogi háttérét vizsgálva, az európai uniós irányelv<sup>33</sup> szerint a védjegyjogosult a következő esetekben léphet fel az – állítólagos – bitorlóval szemben:

- Amennyiben a bitorló ugyanolyan árukon használ a védjeggyel azonos megjelölést, amely vonatkozásában a védjegyet lajstromozták. Példaként gondolhatunk arra, ha valaki egy 33. áruosztályba tartozó<sup>34</sup> ismert szóvédjegyet használna az általa készített és kereskedelmi forgalomba hozott likőr megjelölésre.
- Amennyiben a bitorló olyan megjelölést használ, amelyet a fogyasztók a védjeggyel összetéveszhetnek a megjelölés, vagy az áruk azonossága, hasonlósága miatt. Szemléltető példánk ez esetben az lehetne, ha a 33. áruosztályba tartozó ismert megjelölést valaki pl. a saját maga által készített boron helyezné el.
- Amennyiben a védjeggyel azonos vagy hasonló megjelölést használ eltérő árukon, feltéve, hogy a védjegy jóhírnevét élvez, és a megjelölés alapos ok nélkül történő használata sértene vagy tisztességtelenül kihasználná a védjegy megkülönböztető képességét vagy jóhírnevét. Ebben az esetben példaként gondolhatunk, arra a hipotetikus jogesetre, mikor egy vállalkozás a korábbi ismert 33. áruosztályba tartozó szóvédjegyet domainnévként saját magának regisztrálná, és a weboldalon repülőjegyeket árusítana.<sup>35</sup>

Valamivel régebbi, de a magyar ítélkezési gyakorlatra jelentősen reflektáló az Európai Unió Bírósága 2012. február 16-án kelt ítélete formatervezésiminta-bitorlás kapcsán.<sup>36</sup>

31 C-690/17. sz. ügy (2019. április 11.).

32 SMARTLEGAL Schmidt & Partners, 2019.

33 2008/95 irányelv – 4. Az 5. cikk (1)–(3) alapján.

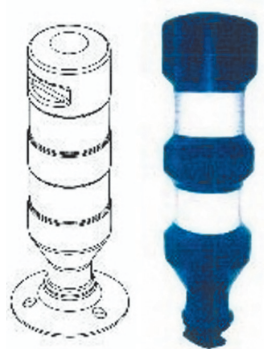
34 Az áruk és szolgáltatások nemzetközi osztályozása a Nizzai Megállapodás alapján: 33. osztály – Alkoholtartalmú italok, a sörök kivételével; alkoholtartalmú készítmények italok készítéséhez.

35 SMARTLEGAL Schmidt & Partners, 2019.

36 C-488/10. sz. ügy (2012. február 16.).



Az előzetes döntéshozatali eljárásban a bíróság első tanácsa járt el. Az alapeljárában a Celaya Empananza y Galdos Internacional SA és a Proyectos Integrales de Balizamiento SL között alakult ki jogvita, amely kapcsán spanyol bírósághoz fordultak, ami az előzetes döntéshozatali kérelmet terjesztette elő. Alapvetően a formatervezésiminta-oltalmi jog két jogosultságot foglal magában: egyfelől jogosultságot arra, hogy másokat a jogosult eltilthat a minta használatától, másfelől pedig a minta – kizárólagos – használati jogát. Félreérthetőnek tűnik, ugyanis, mintha azt a jogosultságot fogalmaztam volna meg, csak két külön kifejezéssel. A kérdés azonban nem ilyen egyszerű, eldöntéséhez azt kell megítélni, hogy a minta – kizárólagos használati joga feltétlen jogosultság-e, vagy korlátozhatja azt mások joga? Az Európai Unió Bíróságának interpretációja szerint, ha valaki tartalmában más formatervezési mintáját hasznosítja, irreleváns, hogy – ugyan későbbi elsőbbséggel, de – maga a bitorló is szerzett közösségi formatervezésiminta-oltalmat a saját termékére.<sup>37</sup> A bírósági döntés 52. pontja szerint ugyanis: „a minta harmadik személyek általi hasznosításának megtiltására vonatkozó jog kiterjed valamennyi olyan harmadik személyre, aki olyan mintát hasznosít, amely a tájékozott használóra nem tesz eltérő összbemutatót, beleértve azt a harmadik személyt is, aki valamely később lajstromozott közösségi formatervezési minta jogosultja.”



14. ábra. C-488/10. sz. ügy alapjául szolgáló formatervezési minták  
Forrás: (Bede, 2012)

A fenti ítélettel a magyar bíróságok koherensnek mondható korábbi joggyakorlata – amely a római jogi *Neminem laedit qui suo iure utitur*<sup>38</sup> elv alapján működött – kapott-e újfajta értelmezést. A magyar bírósági gyakorlat rendre elutasította az olyan bitorlási keresetleveleket, ahol az alperesi fél lajstromozott iparjogvédelmi oltalommal rendelkezett. Védjegyek esetében erre példaként fogalmazhatjuk meg a BH1998. 121. számú jogesetet, ahol a Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy „a saját védjegy jogszerű használata kizárja a védjegybitorlást”. Az EBH2005. 1315. szerint – amennyiben a vitatott megjelölésre az alperes a megjelölés használatát megelőző időben lajstromozási eljárást kezdeményezett, és az még jogerősen nem záródott le, a per tárgyalását a lajstromozási eljárás jogerős befejezésig fel kell függeszteni – megjegyzem,

ez a valamilyen szinten bifurkációs rendszer sajátosságaiból eredő anomália. A korábban ismertetett joggyakorlat érhető tetten a Legfőbb Bíróság TRAUBISODA megjelöléssel kapcsolatos döntésében (BH2007. 413.) is, melyben a bíróság kimondta: „Az ítélőtábla a közösségi védjegy jogi sorsát azért tekintette a per eldöntése szempontjából előkérdésnek, mert a saját védjegy használata mellett a bitorlás megállapítása kizárt. Ez önmagában helyes jogi álláspont.” Az ipari minta – formatervezési minta – esetében is hasonlóan közelítette meg a bíróság a kérdést a BH2006. 328. sz. ügyben.<sup>39</sup> A szabadalmak esetében is következetesen ez alapján ítélte meg a bíróság a felmerülő jogkérdéseket, ahogy a BH2000. 294. is fogalmaz, vagyis „nem tekinthető a szabadalombitorlás valószínűsítettnek, ezért ideiglenes intézkedés meghozatalának nincsen helye, ha az alperes a terméket a saját érvényes szabadalma alapján hasznosítja”. Adekvát kérdés tehető fel az esetben, ha jelen ponton arra gondolunk, hogy miért ítélhető meg akkor másként a lajstromozott közösségi formatervezési minta (a továbbiakban: RCD). A választ a bejelentési eljárás mibenléte adja meg számunkra, a lajstromozási eljárás esetében. Ennél az oltalmi formánál nem vizsgálja érdemben, hogy a bejelentett minta megfelel-e az oltalmi követelményeknek – itt jegyzem meg a közösségi formatervezési minta nem bifurkációs, hanem vegyes rendszerű eljárás. Az RCD esetében az újdonság az oltalom megszerzésének előfeltétele, de a bejelentés esetén nincs újdonságvizsgálat, és az EUIPO nem vizsgálja a lajstromozás előtt az egyéni jelleget sem, szemben a nemzeti – magyar – formatervezési mintákkal.<sup>40</sup>

### 3. AZ IPARJOGVÉDELMI OLTALMI FORMÁK KORLÁTAI

Főszabály szerint az iparjogvédelmi jogintézmények körében az oltalmi formák korlátai hasonlítanak egymáshoz. Ennek bemutatására, ahogyan a tanulmányban a többi fejezet esetében is koherens módon tettem, a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: Szt.) rendelkezései alapján mutatom be, példalózó jelleggel egyéb oltalmi formák szabályaira való kitekintéssel. Az oltalom korlátainak megismerése a bitorlás szempontjából azért lényeges, mert a jogi tény megítélésének szempontjából üggyöntő jelentősége lehet.

Amennyiben az oltalom korlátait vizsgáljuk, elsősorban foglalkoznunk kell a hatály témakörével. Ebben a kérdéskörben gondolhatunk a szabadalmi oltalom tárgyi, térbeli – földrajzi – és időbeli hatályára. Az oltalom tárgyának tekintetében

39 „a Tpv. 6. §-a iparjogvédelmi oltalom hiányában is biztosítja, hogy az áru jellegzetes külseje és csomagolása által ismertté vált versenytársnak – ezen ismertséggel összefüggő – gazdasági eredményeit más ne sajátíthassa ki, ezáltal illetéktelenül előnyt ne élvezzen. Iparjogvédelmi oltalom fennállása esetén azonban a jogosult kizárólagos jogot szerez az oltalom tárgyának kizárólagos használatára, illetve hasznosítására. Ezen oltalom fennállása alatt az oltalom tárgyának használata önmagában nem minősül tisztességtelennek, még abban az esetben sem, ha az iparjogvédelmi jogokkal nem rendelkező versenytárs álláspontja szerint az oltalom megadása nem volt jogszerű. Az alperesi csomagolás 1998. október 22. óta ipari mintaoltalom alatt áll. Az ipari mintaoltalom jogosultját megillető hasznosítási jog a versenyjogi szabályokra hivatkozással nem korlátozható.” (BH2006. 328. sz.).

40 Bede, 2012.

37 BEDE, 2012.

38 „Aki a jogait gyakorolja, nem sért senki mását” (ford.: a szerző saját fordítása) Jackson (1997) pp. 228.

a norma a szabadalmaztathatóságnak hármas feltételrendszerrel állít: új, feltalálói tevékenységen alapuló, és iparilag alkalmazható.<sup>41</sup> Továbbá bizonyos találmányi kört felsorolva – a *különösen* kifejezés használata révén, nem taxatív módon – azokat kizárja az oltalmazhatóság lehetőségéből.<sup>42</sup> A területi hatály kérdését vizsgálva fontos megjegyezni, hogy a szabadalmi jog – területiális jellege révén – jogosultját Magyarország területén illetik meg az oltalomból eredő jogosultságok. Az időbeli hatályát tekintve az oltalom a bejelentés napjára visszaható hatállyal keletkezik – a bejelentés közzétételével – és a bejelentéstől számított 20 évig áll fenn – amennyiben az éves fenntartási díjat megfizetik. A szabadalmak esetében ezt további öt évvel hosszabbíthatja meg a csak bizonyos szabadalmi tárgyak esetében igényelhető kiegészítő oltalmi tanúsítvány (SPC). A védjegyek esetében tízévente megújítható az oltalom, korlátlan alkalommal, a formatervezési minták esetében pedig öt év az oltalom terjedelme, és négyszer megújítható.

Említést érdemel a jogkimerülés, amely az EGT területén kívánja egyensúlyozni a szellemi alkotásokkal kapcsolatos jogok abszolút szerkezetéből és negatív jellegéből, valamint az egységes szabadáru – forgalom sajátosságából eredő kollíziót. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a szabadalmasnak nincs lehetősége a kizárólagos jogára hivatkozással megtagadni harmadik személynek a szabadalmaztatott találmány hasznosítását, amennyiben azt ő, vagy az ő hozzájárulásával más hozza forgalomba. Az Európai Bíróság a szabadalmak területén a jogkimerülést elsők között a Centrafarm v. Sterling Drug<sup>43</sup> ügyben állapította meg.<sup>44</sup>

Az oltalom korlátjának tekintendő (Szt. 21. §) az előhasználati és a továbbhasználati jog. Az előhasználati jog esetében az oltalom hatálytalanak tekintendő – az elsőbbség napján lévő mértékig – az előhasználóval szemben. Ez esetben lényegében a párhuzamos feltalálót védi a jog, akiről vélelmezzük a jóhiszeműséget. Közvetett joghatását tekintve hasonlóságokat figyelhetünk meg az előhasználati jog és a – jog használatának átruházás nélküli átengedése – felhasználási szerződés között. A továbbhasználati jog tekintetében a szabadalmi oltalom megszűnésének megállapítása és újra érvénybe helyezése közötti időben történő előállító, használó, vagy arra komoly előkészületet tevő részére állapít meg relatív hatálytalanságot a norma. Közös szabály, hogy az elő- és továbbhasználati jog önmagában nem átruházható.

A tranzitárukról, azaz a tranzitforgalmi kedvezményről a nemzetközi áruforgalom miatt kell szót ejteni. Lényegében itt a jogalkotó – a szabadalmas érdekeit elméleti síkon sértő – termékeket, amelyek kizárólag az ország területén ideiglenesen átszállítási céllal tartózkodnak, vagy olyan külföldi áruk, amelyek belföldön nem kerülnek forgalomba, kivon a szabadalmi oltalom hatálya alól.

A kényszerengedélyeket (Szt. IV. fejezet) kell utoljára megemlíteni, mint az oltalom korlátait. A törvény három esetet nevesít, amikor szabadalmi kényszerengedély kérhető. Első: a hasznosítás elmulasztása, a második a szabadalmak

függősége, a harmadik a közegészségügyi problémák kezelése. Az első két esetben a bíróság, a harmadik esetben pedig az SZTNH adhat engedélyt. A részletes ismertetést mellőzve fontos kiemelni, hogy az oltalom korlátja nem a hatálya alól való kivonásban figyelhető meg, hanem egy konstitutív aktusban, ahol egy – kizárólagosságot nem biztosító – licencia kerül létrehozásra, amelyért a szabadalmasnak a hasznosító díjat köteles fizetni.

Kivételek is megfigyelhetők [Szt. 19. § (6) bek.], amennyiben az oltalom korlátait vizsgáljuk, gondoljunk itt a magánhasználat és a gazdasági tevékenység körén kívül eső cselekményekre. Ezen említett kivételeket láthatjuk növényfajta-oltalmak esetében is, amelyek pedig összhangban állnak az UPOV-egyezménnyel<sup>45</sup> és a közösségi rendelet 15. cikkével<sup>46</sup>. Kivételként megjelennek még a találmány tárgyával kapcsolatos kísérleti célú cselekmények. A korábban bemutatott kivételek hasonlóan jelennek meg az Fmtv. 17. § is a formatervezésiminta-oltalom korlátai cím alatt. Kivételként sorolja fel továbbá az Szt. bizonyos körben az orvos által rendelt gyógyszerek, gyógyszerárban vény alapján történő alkalmi elkészítését is.

#### 4. A NEMLEGES MEGÁLLAPÍTÁS

A jogsértés – jellegét tekintve – a magatartás lehet a jogsértő részére felróható, vagy nem felróható. A jogalkotó – tekintettel az iparjogvédelem sajátosságaira – lehetőséget biztosít arra: ha valaki attól tart, hogy ellene szabadalombitorklás miatt eljárást indítanak – a megindításáig – kérheti a nemleges megállapítási eljárás lefolytatását (Szt. 37. §) a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalától, díjfizetés ellenében [Szt. 82. § (3) bek., Díjrendelet 14. § (1) bek.]. Az eljárásban a hivatal azt vizsgálja, hogy a kérelmező által hasznosított, vagy hasznosítani kívánt termék vagy eljárás nem ütközik-e valamely, a kérelmező által megjelölt szabadalommal. A kérelmet érdemben elbíráló jogerős határozat joghatását tekintve kizárja, hogy a kérelmező által megjelölt szabadalom alapján ugyanarra a termékre vagy eljárásra vonatkozóan szabadalombitorklási eljárást indítsanak.

A nemleges megállapítás bizonyos értelemben tekinthető az iparjogvédelmi oltalom korlátozására szolgáló eljárásnak. Szabadalmak esetében az Szt. 82–83. §-ával szabályozott nemleges megállapítási eljárás anyagi jogi alapját a korábban már hivatkozott Szt. 37. §-a adja, amíg a formatervezési minták esetében az eljárást az Fmt. 59–60. §. Az anyagi jogi alapot az Fmt. 24. § adja. A használati minták tekintetében a Hmt. 20. § említendő meg. Érdekességként pedig elmondható, hogy a mikroelektronikai félvezető termékek körében pedig a Top. 11. § említendő.

Az eljárást kérelmezőnek a kérelméhez csatolnia kell a hasznosított vagy hasznosítani kívánt termék vagy eljárás leírását és rajzát, illetve a megjelölt szabadalmat [Szt. 82. § (1) bek.] – amely csak egy szabadalom tekintetében nyújtható be egy eljárásban [Szt. 82. § (2) bek.]. A nemleges megállapítási

41 Szt. 1. § (1) bekezdés.

42 Szt. 1. § (2) bekezdés.

43 15-74. sz. ügy, Centrafarm BV et Adriaan de Peijper v. Sterling Drug Inc. (1974. október 31.).

44 Tattay, A biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról szóló 98/44 EK irányelv, 2005. pp. 285–295.

45 Növényfajta-oltalmára létesült nemzetközi egyezmény (International Union for the Protection of New Varieties of Plants).

46 A Tanács 2100/94/EK rendelete (1994. július 27.) a közösségi növényfajta-oltalmi jogokról.

eljárás a kérelmező és a szabadalmas – ellenérdekű felek – részvételével zajló kontradiktórius eljárás. Az SZTNH vagy a bíróság nemleges megállapítási kérdéskörben hozott határozatát a szabadalmi lajstromba bejegyzik. A kérelem benyújtását követően az Átvevőhivatali és Hatósági Publikációs Osztály iktatja és továbbítja a Szabadalmi Főosztály kijelölt elbírálójához. Az elbírálónak értesíteni kell a szabadalmast – jogosultat –, hogy szabadalmával kapcsolatban nemleges megállapítási kérelem érkezett.<sup>47</sup>

A nemleges megállapítási eljárás egy olyan jogintézmény, amely kiemelt szerepűnek tekinthető az iparjogvédelem körében, ugyanis, mint láthattuk az esetleges bitorlási eljárástól óvhatja meg az érintett felet.

## 5. KONKLÚZIÓ ÉS DE LEGE FERENDA JAVASLAT

A tanulmányban igyekeztem széles körben feltárni a bitorlás jogintézményének és jelenségének ismérveit és legfontosabb területeit, a célkitűzésben megfogalmazott módon a téma iránt érdeklődő olvasó, vagy a téma részterületeit vizsgáló kutató számára egy olyan rendszert alkotva, amely a jogintézmény elméleti és gyakorlati alapját megfelelő szinten ismerteti, és további részletes vizsgálódások táptalaja lehet.

A tanulmány elkészítésének központi gondolata a bitorlás fontosságára és összetettségére figyelemfelhívás volt, amely kivitelezéséhez elméleti és gyakorlati ismeretek megfelelő arányú összeválogatására törekedtem. Hasonlóan a jogalkotáshoz, ahol, amíg a norma meghatározza a jogintézmény kereteit, a gyakorlat tölti fel azt tartalommal, így e területen is az elméleti részek „tartalommal való feltöltésével” és megértésére gyakorlati példák ismertetésével kívántam segíteni az olvasót. A tanulmány – jellegét tekintve – leíró, kvalitatív adatokat feltáró kutatás eredményeként a bevezető részben vázolt szellemiségben született meg. Az írásban alapvetően a magyar jogi környezetben ismerttem a bitorláshoz kapcsolódó egyes jogintézményeket, tekintettel arra, hogy az európai és nemzetközi kitekintés is biztosított legyen.

A végkövetkeztetése a tanulmánynak az a gondolat lehet, hogy ugyan tökéletes szabályozás nincs, úgy olyan szabályozási rendszer sem létezik, ahol nincs jogsértés, de a megfelelő jogi normarendszer a jóhiszemű és jogkövető természetes és jogi személyeket hivatott hatékonyan védeni. Amíg vannak feltalálók a Földön, mindig is lesznek mások, akik az ő szellemi termékükön szeretnének nyereszkedni. E kérdéskörben a jog feladata a jogosultságok védelmének megfelelő szintű biztosítása, és a bitorlásból származó anyagi, erkölcsi és társadalmi károk elhárítása. A szellemi alkotások területén, és azon belül is az iparjogvédelemben a területi oltalmak dominanciájának ellenére az ipar és a gazdaság egyre inkább követeli az extraterritoriális oltalmak és akár jogérvényesítési eljárások lehetőségét. A globalizációnak és a világkereskedelmet jellemző széles spektrumú piaci jelenlétnek köszönhetően egy találmány sorsa jelentősen függ a vállalatok stratégiai döntéseitől, amelyek része a szellemi tulajdon-védelmi stratégiai is.

A jogalkotást bizonyos értelemben pontosítandó, *de lege ferenda* javaslatom a fentiek alapján abban áll, hogy minél inkább tudjuk a szellemi alkotások területét a nemzetközi magánjog segítségével unifikálni, annál inkább támogatjuk feltalálóinkat és a világot előremozgató fejlesztések elterjedését. Egy dolgot soha ne felejtünk el: a szabadság időleges, de a találmány örök.

## IRODALOMJEGYZÉK

- Ambrus, A. (1995). Ambrus András: Miki egér megtollasodik. *Cash Flow*, 1995. 4. sz., Kreatív melléklet.
- Anderman, S. D. (szerk.). (2007). *The interface between intellectual property rights and competition policy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Arena, C., & Carreras, E. (2008). *The business of intellectual property*. New York: Oxford.
- Arundel, A., & Hollanders, H. (2005). *Innovation strengths and weaknesses*. Brussels, Belgium: European Commission Enterprise Directorate-General.
- Bacher, G. (2007). A versenytárs védjegyének és egyéb megjelölésének használata a reklámban /különösen az összehasonlító reklámban és az alkatrészek reklámjában. *Magyar Jog*, 129–141.
- Bacher, G., & Faludi, G. (2018). *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. (I. Varga, szerk.) Budapest: HVG-ORAC.
- Bayer v EUIPO – Uni-Pharma (SALOSPIR), T-261/17 [Törvényszék (EGC) 2018. oct. 24].
- Bede, M. (2012. március 9.). *Rés a lajstromozott IP Jogok pajzsán: hiába a saját oldalmi jog, bitorlás miatt lehet marasztalni*. (V. é. Pintz és Társai Szabadalmi, szerkesztő) Letöltés dátuma: 2019. november 12., forrás: Védjegyblog – Kiváló Áruk Fóruma: [https://vedjegy.blog.hu/2012/03/09/res\\_a\\_lajstromozott\\_ip\\_jogok\\_pajzsan\\_bitorlas](https://vedjegy.blog.hu/2012/03/09/res_a_lajstromozott_ip_jogok_pajzsan_bitorlas)
- Bentley, L., & Sherman, B. (2009). *Intellectual Property Law* (3<sup>rd</sup> kiad.). New York: Oxford University Press.
- Botos-Penyige, K. (2017). *Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Tények és Adatok 2017*. Budapest: Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala.
- Botos-Penyige, K., & Pál, R. (2015). *Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Éves Jelentés 2014*. Budapest: Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala.
- Csészy, G. (2001). *Védjegyjog és piacgazdaság*. Miskolc: Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért.
- Csészy, G. (2005). A tanúsító védjegyek jelentősége a fogyasztók tájékoztatásában. In L. Fodor (szerk.), *A környezetvédelmi jog és igazgatás hatékonyságának aktuális kérdései* (91–99. o.). Debrecen: Lícium-Art.
- Csészy, G. (2007). *A szellemi alkotások joga*. Miskolc: Novotni.
- Csészy, G. (2018). Az iparjogvédelem heterogenitása. *Debreceni Jogi Műhely*. doi: [DOI 10.24169/DJM/2018/3-4/2](https://doi.org/10.24169/DJM/2018/3-4/2).
- Csóti, T. (2018). *Bírósági eljárások iparjogvédelmi ügyekben – Különleges jogérvényesítési eszközök az iparjogvédelmi perekben*. Budapest.
- Csóti, T. (2018). *Bírósági eljárások iparjogvédelmi ügyekben – Polgári peres eljárások II*. Budapest.

47 SZTNH, 2017. pp. 71–72.

- Csóti, T. (2019. nov. 21.). *Az új Pp. alkalmazásának tapasztalatai a szellemi alkotásokkal kapcsolatos perekben és nemperes eljárásokban*. Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület, Szellemi Tulajdoni Konferencia 2019 őszi, Mezőkövesd.
- Darázs, L. (2007). „Jellembitorlás” a tisztességtelen verseny elleni jogban. *Gazdaság és Jog*, 19–23.
- EUIPO. (2018). *2018 Annual Report*. Alacant, Spanyolország: EUIPO. Letöltés dátuma: 2019. december 16., forrás: [https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document\\_library/contentPdfs/about\\_euiipo/annual\\_report/annual\\_report\\_2018\\_en.pdf](https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/contentPdfs/about_euiipo/annual_report/annual_report_2018_en.pdf)
- EUIPO. (2019). *Alicante News*. Alicante: EUIPO. Letöltés dátuma: 2019. december 16., forrás: [https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document\\_library/contentPdfs/about\\_euiipo/alicante\\_news/alicantenews\\_April\\_2019\\_en.pdf](https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/contentPdfs/about_euiipo/alicante_news/alicantenews_April_2019_en.pdf)
- EUIPO. (2019). *Annex: Direct infringement economic costs by sector and Member State. Data in million euros, as a percentage of sales and per inhabitant (2012–2016)*. Alicante, Spanyolország: EUIPO. Letöltés dátuma: 2019. december 11., forrás: [https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document\\_library/observatory/documents/reports/2019\\_Status\\_Report\\_on\\_IPR\\_infringement/Status\\_report\\_Annex\\_2019\\_en.pdf](https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2019_Status_Report_on_IPR_infringement/Status_report_Annex_2019_en.pdf)
- EUIPO. (2019). *Az Európai Unióban 11 kulcsfontosságú gazdasági ágazatban évi 18 686 milliárd forint veszteséget okoz a hamisítás*. Alicante, Spanyolország: EUIPO. Letöltés dátuma: 2019. december 8., forrás: [https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document\\_library/observatory/documents/reports/2019\\_Status\\_Report\\_on\\_IPR\\_infringement/2019\\_Status\\_Report\\_on\\_IPR\\_infringement\\_pr\\_hungary.pdf](https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2019_Status_Report_on_IPR_infringement/2019_Status_Report_on_IPR_infringement_pr_hungary.pdf)
- EUIPO. (2019). *Hamisítás miatti gazdasági károk 11 ágazatban*. Alicante, Spanyolország: EUIPO. Letöltés dátuma: 2019. december 9., forrás: [https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document\\_library/observatory/documents/reports/2019\\_Status\\_Report\\_on\\_IPR\\_infringement/Infographics\\_Hungary.pdf](https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2019_Status_Report_on_IPR_infringement/Infographics_Hungary.pdf)
- EUIPO; EPO. (2019). *A szellemi tulajdon-intenzív ágazatok és a gazdasági teljesítmény az Európai Unióban*. München, Németország és Alicante, Spanyolország: EUIPO; EPO.
- Eurostat. (2012). *Community innovation survey 2012 (CIS2012)*. Luxembourg: Eurostat.
- Ford E., S. (1960). Serendipity and Patentable Invention. *Journal of the Patent Office Society*, 42. évf. 6. sz.
- Goldstein, P., & Trimble, M. (2012). *International Intellectual Property Law* (3rd. kiad.). New York: Thomson Reuters Foundation Press.
- Gurry, F. (2017). *World Intellectual Property Indicators*. Geneva, Switzerland: World Intellectual Property Organization.
- Hamisítás Elleni Nemzeti Testület. (dátum nélkül.). *Milyen jogi lépéseket tehet a hamisítóval szemben?* Letöltés dátuma: 2019. november 10., forrás: Hamisítás Elleni Nemzeti Testület: <http://www.hamisitasellen.hu/vallalkozasoknak/milyen-jogi-lepeseket-tehet-a-hamisitoval-szemben/>
- Incze, J. (2019. március 11.). *Gigászok csatája: létezik-e jogszerű összehasonlító reklám?* Letöltés dátuma: 2020. január 3., forrás: ArsBoni: <https://arsboni.hu/gigaszkok-csataja-letezik-e-jogszeru-osszehasonlito-reklam/>
- International Bureau of WIPO. (2003). *What is Intellectual Property?* Switzerland: World Intellectual Property Organization.
- Jakabné Molnár, J. (2000). *Szellemi tulajdonvédelem – mindenkinek*. Budapest: Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület.
- James E., M. (2011). *Next Big Thing in Monetizing IP: A Natural Progression to Exchange-Traded Units*. *Landslide*, 3. évf. 5. sz.
- Lantos, J. (2019. november 21.). *Mediáci(j)ó: miért jó a mediáció? – avagy a WIPO és az EUIPO előtti iparjogvédelmi közvetítői eljárások a jogi képviselők/szabadalmi ügyvivők szemében*. Mezőkövesd.
- Legeza, D. (szerk.). (2017). *Szerzői jog mindenkinek*. Budapest: Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala.
- Legfőbb Ügyészség. (2018). *Tájékoztató a 2017. évi bűnözésről*. Budapest: Legfőbb Ügyészség.
- Lontai, E., Faludi, G., Gyertyánfy, P., & Vékás, G. (2004). *Magyar Polgári jog, Szellemi Alkotások Joga*. Budapest: Eötvös József Könyvkiadó.
- Lontai, E., Faludi, G., Gyertyánfy, P., & Vékás, G. (2017). *Szerzői jog és iparjogvédelem*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- Miskolczi-Steurer, A. (2017). A „jellembitorlás” komplex megítélése a magyar jogban. *Themis*, 110, 136.
- Nemzeti Adó- és Vámhivatal. (2022). *NAV évkönyv 2021*. Budapest: Nemzeti Adó- és Vámhivatal.
- OBH. (2018. június 13.). *A szabadalom a találmányt védi – interjú a Magyar feltalálók napja alkalmából*. Letöltés dátuma: 2019. december 25., forrás: Országos Bírósági Hivatal: <https://birosag.hu/hirek/kategoria/magazin/szabadalom-talalmany-t-ved-i-interju-magyar-feltalalok-napja-alkalmabol>
- Papp, L. (2013). Mérföldkövek a szabadalmi jog egyetemes fejlődésében a XIX. század végéig. In L. Tattay, K. Domokos, S. Vida, L. Papp, & HIPA Vilon Nonprofit Kft. (szerk.), *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* [8. (118.) évfolyam, 5. szám. kötet, 42–59. o.]. Budapest: Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala.
- Pintz, G. (2010). *Védjeggyel a csúcsra!* Budapest: Pintz és Társai.
- Pintz, G. (2014. április 25.). *Büvös kocka és az állatorvosi ló: Hogyan védhette a világ egyik legjobb találmányát a világ egyik leggyengébb szabadalma?* Letöltés dátuma: 2018. szept. 29., forrás: Szabadalmi blog: [https://szabadalom.blog.hu/2014/04/25/buvos\\_kocka\\_es\\_az\\_allatorvosi\\_lo](https://szabadalom.blog.hu/2014/04/25/buvos_kocka_es_az_allatorvosi_lo)
- Plant, A. (1934). The Economic Aspects of Copyright in Books. *Economica – New Series*, Vol. 1, No. 2, 167–195.
- Pogácsás, A., & Ujhelyi, D. (2022). *Szellemi alkotások joga*. Budapest: Pázmány Péter Katolikus Egyetem.
- Pongrácz, F., & Nick, G. (2017). Innováció – a fenntartható növekedés kulcsa Magyarországon. *Közgazdasági szemle*, LXIV. évf., 723–737.
- Posteinerné Toldi, M. (szerk.). (2012). *Iparjogvédelem*. Budapest: Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala.
- Simon, D. (2016). *Iparjogvédelem-intenzív szakágazatok Magyarországon*. Budapest: Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala.

- SMARTLEGAL Schmidt & Partners. (2019. május 2.). *Miért erősebb a jóhírű védjegy? Az EU Bíróság döntése az ÖKO-TEST ügyben.* Letöltés dátuma: 2020. január 2, forrás: SMARTLEGAL Schmidt & Partners: <https://smartlegal.hu/hu/publikaciok/miert-erosebb-a-johiru-vedjegy-az-eu-birosag-dontese-az-oko-test-ugyben>
- Stonefield, S. (2011. jún. 15.). *The 10 Most Valuable Trademarks.* Letöltés dátuma: 2018. szept. 28., forrás: Forbes Media LLC.: <https://www.forbes.com/sites/seanstonefield/2011/06/15/the-10-most-valuable-trademarks/#133834c236b8>
- Szilágyi, G. (2018). *A magyarországi vállalkozások és a szellemi tulajdon kapcsolata, különös tekintettel Jász-Nagykunszolnok megyére.* Szolnok: Neumann János Egyetem.
- SZTNH. (2017). VI. Egyéb szabadalmi eljárások. In *A szabadalmi ügyintézés módszertani útmutatója.* Budapest: Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala.
- Szűcs, G. (2014). A szabadalmak megkérdőjeleződött hasznossága. *Vezetéstudomány – XLV. évf. 11. szám*, 55–70.
- Tattay, L. (2001). *A szellemi alkotások joga.* Budapest: Szent István Társulat.
- Tattay, L. (2005). A biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról szóló 98/44 EK irányelv. *Magyar Jog*, 285–295.
- Tattay, L. (2016). *Versenyképesség és szellemi alkotások az Európai Unióban.* Budapest: Wolters Kluwer.
- Tattay, L. (2017). *Intellectual Property Law in Hungary* (2nd. kiad.). Alphen aan den Rijn, Netherland: Kluwer Law International.
- Tattay, L. (2019). A szellemi alkotások bitorlása, a szellemi tulajdonjogok vámhatósági érvényesítése az Európai Unióban. In V. Szikora, & É. Török (szerk.), *Ünnepi tanulmányok Csécsy György 65. születésnapja tiszteletére* (363–381. o.). Debrecen: Debreceni Egyetem.
- Tattay, L., Pintz, G., & Pogácsás, A. (2018). *Szellemi alkotások joga.* (L. Tattay, szerk.) Budapest: Szent István Társulat.
- Vida, S. (1982). *A védjegy és Vállalat.* Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Wajsman, N., & García-Valero, F. (2017). *Protecting innovation through trade secrets and patents: determinants for European Union firms.* Alicante, Spain: EUIPO.
- Wajsman, N., Ménière, Y., Kazimierczak, M., Arias Burgos, C., Dvořáková, A., Rudyk, I., & Terzic, K. (2016). *A szellemi tulajdon-intenzív ágazatok és gazdasági teljesítmény az Európai Unióban.* (Európai Unió Szerveinek Fordítóközpontja, Ford.) Alicante, Spanyolország: EUIPO.
- WIPO. (2015). *Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries.* Geneva, Switzerland: World Intellectual Property Organization.
- WIPO. (2018). *Caseload Summary, Mediation, Arbitration, Expert Determination Cases and Good Offices Requests.* Letöltés dátuma: 2019. december 16., forrás: WIPO: <https://www.wipo.int/amc/en/center/caseload.html>

Traser Julianna Sára\*



# Az átalányösszegű és a kényszerítő bírság alkalmazásának feltételei a tagállami átültető intézkedések bejelentésének hiánya miatt indított kötelezettség-szegési eljárásokban

2023. február 15-én az Európai Bizottság – más tagállamok mellett – Magyarországgal szemben két ügyben is<sup>1</sup> irányelv átültetése bejelentésének hiánya miatt kötelezettség-szegés megállapítása iránt nyújtott be keresetet az Európai Unió Bíróságához. Az érintett két irányelv (*az uniós jog megsértését bejelentő személyek védelméről*<sup>2</sup> és a *megújuló energiaforrásból előállított energia támogatásáról*<sup>3</sup> szóló irányelvek) közérdekvédelmi és szakpolitikai jelentősége, valamint a kötelezettség-szegési eljárással érintett tagállamok nagyobb száma indokoltá teszi az Európai Unió Bíróságának az ún. non-notifikációs kötelezettség-szegési eljárásokkal kapcsolatos ítélezési gyakorlatának a legfrissebb esetjog fényében történő áttekintését, különös tekintettel az ezen eljárásokban alkalmazható pénzügyi szankciók kiszabásának feltételeire.

## 1. A KÖTELEZETTSÉGSZEGÉSI ELJÁRÁSOK TÍPUSAI

Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (a továbbiakban: EUMSZ<sup>4</sup>) 258–260. cikkei (korábban az Európai Közösségekről szóló Szerződés 226–228. cikkei) a kötelezettség-szegési eljárások két típusát különböztetik meg: *a tartalmi ügyekben indított kötelezettség-szegési eljárásokat*, valamint *az átültetés bejelentésének hiánya miatt indított*, ún. non-notifikációs kötelezettség-szegési eljárásokat [260. cikk (3) bekezdés]. A tartalmi kötelezettség-szegési eljárások tipikusan az Európai Bizottság, kivételes esetben pedig egy tagállam által indított eljárások, illetve idetartoznak még a kötelezettség-szegést megállapító bírósági ítéletet követő második kötelezettség-szegési eljárások is.<sup>5</sup> A kötelezettség-szegési eljárások célja egyfelől az uniós jog egységes alkalmazásának kikényszerítése a tagállamokban (lásd tartalmi eljárások), másfelől *a jogalkotási eljárásban elfogadott irányelvek*<sup>6</sup> nemzeti jogrendbe történő elmaradt átültetésének mielőbbi pótlása azokban az esetekben, amelyekben az átültetési határidő már lejárt (lásd non-notifikációs eljárások).

A „Szerződések öre” jogköréből<sup>7</sup> fakadóan mindkét eljárás-típus esetén az Európai Bizottság jogosult a kötelezettség-

\* Traser Julianna Sára: Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Nemzetközi és Uniós Jogi Kutatási Főosztály, vezető-hivatali főtanácsos.

- 1 Az uniós jog megsértését bejelentő személyek védelméről szóló (EU) 2019/1937 európai parlamenti és tanácsi irányelv átültetése bejelentésének hiánya miatt 2022/0093. számon indított kötelezettség-szegési eljárásban benyújtott kereset ügyszáma C-155/23. A megújuló energiaforrásból előállított energia használatának előmozdításáról szóló, 2018. december 11-i (EU) 2018/2001 európai parlamenti és tanácsi irányelv átültetésének bejelentése hiánya miatt 2021/0256. számon indított kötelezettség-szegési eljárásban benyújtott kereset még nem került bírósági ítéletre. A cikk lezárásának dátumáig a keresetleveleket nem tették közzé a Hivatalos Lapban.
- 2 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1937 irányelve (2019. október 23.) az uniós jog megsértését bejelentő személyek védelméről, HL L 305., 2019.11.26., 17–56. o. A módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt, nem hivatalos változat: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A02019L1937-20211110> [letöltve: 2023. 03. 29.].
- 3 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/2001 irányelve (2018. december 11.) a megújuló energiaforrásból előállított energia használatának előmozdításáról (átdolgozás), HL L 328., 2018.12.21., 82–209. o. A módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt, nem hivatalos változat: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A02018L2001-20220607> [letöltve: 2023. 03. 29.].

- 4 Az Európai Unióról szóló Szerződés és az Európai Unió működéséről szóló Szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata HL C 202., 2016.6.7., 1–388. o. [EUR-Lex - 12016ME/TXT - HU - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A02016M001-20160607-01-001-1) [letöltve: 2023. 03. 29.].
- 5 Az EUMSZ 258–259. cikkei és a 260. cikk (2) bekezdése, továbbá az Euratom Szerződés 106a cikke.
- 6 Az Európai Bizottság által átruházott hatáskörben elfogadott, vagy végrehajtási irányelvek, valamint az Euratom Szerződés alapján elfogadott irányelvek nem tartoznak ide.
- 7 Az Európai Unióról szóló Szerződés 17. cikkének (1) bekezdése értelmében: „A Bizottság előmozdítja az Unió általános érdekeit, és ennek érdekében megteszi a megfelelő kezdeményezéseket. A Bizottság gondoskodik a Szerződések, valamint az intézmények által a Szerződések alapján elfogadott intézkedéseknek az alkalmazásáról. Az Európai Unió Bíróságának ellenőrzése mellett felügyeli az uniós jog alkalmazását.”

szegési eljárás megindítására azzal a kivétellel, hogy az EUMSZ 259. cikke a tagállamok számára is lehetővé teszi, hogy egy másik tagállam kötelezettségszegése esetén eljárást indítsanak az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: Bíróság) előtt. A kezdeményező tagállamnak azonban ez esetben is az Európai Bizottság eljárását kell kérnie, amely adott esetben a kezdeményezési jogot a tagállamtól átveheti.

Mindkét típusú kötelezettségszegési eljárás egy előkészítő szakaszból és adott esetben a bírósági szakaszból áll. Az előkészítő szakasz szintén két részből áll, a *hivatalos felszólítás*, (melyet egy informális strukturált előkészítő párbeszéd, az ún. EU Pilot eljárás előzhet meg), és az *indokolással ellátott vélemény szakaszából*. Ez utóbbi egyúttal a kereseti kérelem alapja is, azaz a Bizottság a kereseti kérelmében nem terjeszkedhet túl a jogsértés indokolással ellátott véleményben ismertetett jogalapjain.<sup>8</sup> Az Európai Bizottság mindkét fázisban általában két hónapos határidőt tűz ki a tagállam számára észrevételei és érvei bemutatására, illetve – ideális esetben – az átültető intézkedések meghozatalára, vagy a megfelelő átültetés és jogalkalmazás biztosítására. A tagállami válaszadási határidő sürgős, vagy kiemelt eljárásokban egy hónapra rövidül. A tagállam válaszában függvényében az Európai Bizottság kiegészítő kérdéseket tehet fel, melyek a tagállam és a Bizottság közötti párbeszéd folyamatos fenntartásával az eljárás jelentős elhúzódnását is eredményezhetik (lásd pl. a C-261/18. sz. ügyben<sup>9</sup> a második kötelezettségszegési eljárás 11 éven át tartott).

Ha a *tartalmi kötelezettségszegési eljárás* a kötelezettségszegés megállapításával zárul, úgy ebből a tagállamnak az Európai Unió Bírósága ítéletének, és végső soron az uniós jognak való megfelelési kötelezettsége származik. A Bíróság ítéletének való megfelelést a Bizottság nyomon követi, és nem megfelelő alkalmazás esetén második kötelezettségszegési eljárást indít. E *második eljárásban* a kötelezettségszegés Bíróság általi megállapítása esetén az EUMSZ 260. cikk (2) bekezdése értelmében a Bíróság *átalányösszeget, vagy kényszerítő bírságot szabhat ki* a mulasztó tagállamra. Az *átültetés bejelentésének hiánya miatt indított eljárás* a tagállam pénzügyi marasztalásával zárul(hat), ez esetben nincs szükség megismételt eljárásra, mivel a kötelezettségszegés megállapítására irányuló keresetében az Európai Bizottság egyúttal az említett bírságok kiszabását is kéri.

Amennyiben a *tartalmi átültetés hiányosságai* Uniószerző egyenetlen jogalkalmazást eredményeznek, és ezáltal veszélyeztetik az irányelv céljának megvalósulását, illetve, ha az uniós szinten szabályozott kérdés érzékenységre és jelentőségére tekintettel a tagállamok vonakodása miatt az *átültetés bejelentésének hiánya* több tagállamot érint, az Európai Bizottság a kötelezettségszegési eljárásokat és a keresetindítást *csoportosan kezelve* nagyobb láthatóságot és hangsúlyt tud adni az eljárásnak.

## 2. A KÖTELEZETTSÉGSZEGÉSI ELJÁRÁSOKBAN KISZABHATÓ PÉNZÜGYI SZANKCIÓKRÓL ÁLTALÁBAN

*Pénzügyi szankciók* kiszabásának lehetőségét az 1992-es Maastrichti Szerződés teremtette meg a *tartalmi kötelezettségszegési eljárásokkal* összefüggésben, abban az esetben, ha egy tagállam nem tett eleget a *Bíróság ítéletéből fakadó kötelezettségeinek* (a bírság kiszabására így csak a második tartalmi kötelezettségszegési eljárásban kerülhet sor). Az akkor létrehozott *átalányösszegű és kényszerítő bírság* intézményét vette át a Lisszaboni Szerződés, amely e korábbi szankciórendszer megerősítése és kiegészítése érdekében vezette be az átültetés bejelentésének hiánya miatt indítható kötelezettségszegési eljárást és e mulasztás pénzügyi szankcióit.

Az *átalányösszegű bírság* kiszabása a jogsértés fennállásának időtartamához kapcsolódik, és a második tartalmi kötelezettségszegési eljárásokban a Bíróság első ítéletének meghozatalától a második ítélet meghozataláig, vagy az ítéletnek való megfelelésig tartó időszakot veszi alapul. Az ún. non-notifikációs kötelezettségszegési eljárásokban az átalányösszegű bírság megállapítása érdekében az irányelv – tagállam által elmulasztott – átültetési határidejétől az átültetés tényleges időpontjáig tartó időszakot kell figyelembe venni, amennyiben az átültetés a bírósági ítélelhozatal előtt megtörténik. *Mivel e bírságtípus célja a múltbeli jogsértés szankcionálása*, ezért az akkor is kiszabható, ha a megfelelés, vagy átültetés tekintetében fennálló elmaradását a tagállam a Bíróság EUMSZ 260. cikk (2) vagy (3) bekezdése alapján meghozott ítéletének napjáig pótolta. (A Bíróság ezzel kapcsolatos ítélkezési gyakorlatát lásd alább.) A *kényszerítő bírság* ezzel szemben egy olyan *előremutató, napi tételként meghatározott pénzügyi szankció*, melyet a tagállamnak a Bíróság ítélete meghozatalának napjától a kötelezettségszegés megszüntetésének napjáig kell fizetnie. (A kiszabás szempontjait, az esetleges degresszivitást, vagy periodikus elszámolást lásd alább.)

A kötelezettségszegés pénzügyi szankciójaként az átalányösszegű, és/vagy a kényszerítő bírságot a *Bíróság szabja ki, a bírság kiszabására, típusára és összegére vonatkozó javaslatot azonban az Európai Bizottság teszi meg*. A második tartalmi kötelezettségszegési eljárásban [EUMSZ 260. cikk (2) bekezdés] a *Bíróság széles mérlegelési jogkörrel rendelkezik* a bírság jellegének és összegének megállapítását illetően, az ún. non-notifikációs kötelezettségszegési eljárásokban [EUMSZ 260. cikk (3) bekezdés] azonban kötve van az Európai Bizottság indítványához, amennyiben a Bíróság a *Bizottság által meghatározott összeget meg nem haladó mértékű átalányösszeg, vagy kényszerítő bírság* fizetésére kötelezheti a tagállamot.

Jóllehet az átültetés bejelentésének hiánya miatt indított önálló kötelezettségszegési eljárás és e tekintetben a tagállamok pénzügyi szankcionálásának lehetősége viszonylag új jogintézménynek tekinthető, az *Európai Bizottság az Európai Unió Bíróságának esetjogából adódó következtetések figyelembevételével kidolgozta a bírságok kiszabásának módszertanát*,<sup>10</sup>

8 Azonban a Bizottságnak a későbbiekben módosításra vagy hatályon kívül helyezésre került uniós jogi aktus eredeti szövegén alapuló, de az új rendelkezések által is fenntartott kötelezettségszegés megállapítására irányuló keresete elfogadható. Lásd C-52/08. Bizottság kontra Portugália (2011. május 24.), ítélet 42. pontja.

9 C-261/18. Európai Bizottság kontra Írország (2019. november 12.), Derrybrien szélerőműpark.

10 A második tartalmi kötelezettségszegési eljárásokban javasolt pénzügyi szankciók kalkulálásának módszertanát az Európai Bizottság már 1996 óta közlemények formájában teszi közzé.

amelyet folyamatosan frissít. A közlemények célja a Bizottság számítási módszertana átláthatóságának, kiszámíthatóságának és következetességének biztosítása.

### 3. AZ ÁTALÁNYÖSSZEGŰ ÉS A KÉNYSZERÍTŐ BÍRSÁG SZÁMÍTÁSÁNAK EURÓPAI BIZOTTSÁG ÁLTAL ALKALMAZOTT MÓDSZERTANA

Az Európai Bizottság 2022 decemberében egységesített és frissített, a *kötelezettségszegési eljárásokban* [EUMSZ 260. cikk (2) és (3) bekezdés] alkalmazható pénzügyi szankciókról szóló közleménye<sup>11</sup> értelmében, amely az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlatát veszi alapul, a pénzügyi szankciók kiszabása három alapvető tényezőt vesz figyelembe: (i) a jogsértés súlyosságát; (ii) a jogsértés időtartamát; (iii) és azt a célt, hogy a pénzügyi szankció megfelelő visszatartó erőt jelentsen a jövőbeni jogsértések elkövetésére nézve.

A kényszerítő bírság napi tételének meghatározása az alábbiak szerint történik: a napi tétel alapját képező 3000 eurós átalánytételt meg kell szorozni az 1–20-ig terjedő súlyossági együtthatóval és az 1–3-ig terjedő időtartam-együtthatóval. Az így kapott eredményt pedig meg kell szorozni a tagállam fizetési képességét tükröző együtthatóval („n” együttható), melynek alapja a tagállam GDP-jének az uniós tagállamok GDP-átlagához viszonyított aránya és a tagállam népessége.<sup>12</sup> A fizetési képességet tükröző együttható a Bizottság közleményének mellékletében található, ennek mértéke Németország esetében a legnagyobb (6,6), a legkisebb pedig Málta esetében 0,03. Magyarország együtthatója 0,35.

Jóllehet egy uniós irányelv átültetésének elmaradását a Bíróság mindig súlyosnak értékeli, hiszen az uniós jog tényleges érvényesülése nem volt mindenkor biztosítva, és ezáltal sérült a jogszerűség elve, ugyanakkor a súlyossági együttható megállapításához a Bizottság eseti mérlegelés keretében két konkrét szempontot is figyelembe vesz. Egyfelől az át nem ültetett uniós norma fontosságát, másfelől a kötelezettségszegés magán- és közérdekekre gyakorolt hatását (azaz, hogy a jogsértés milyen hatással volt az egyénekre és a gazdasági szereplőkre).<sup>13</sup> Az időtartamra vonatkozó 1–3-ig terjedő együttható

kiszámításához a Bizottság havi 0,1-et vesz figyelembe az átültetési határidő lejártától vagy az EUMSZ 258. cikk szerint hozott ítélet dátumától számítva.

Az átalányösszegű bírság kétféle lehet. A Bizottság vagy egy fix minimum átalányösszeg alkalmazására tesz javaslatot, vagy – amennyiben e módszer alapján magasabb összeg adódik – egy számított összeget határoz meg. Ez utóbbi esetben a számítás alapja a napi átalánytétel, amely 1000 euró. A Bizottság ezt szorozza meg a súlyossági együtthatóval (1–20), a tagállamra irányadó „n” együtthatóval (lásd fent), valamint a jogsértéssel érintett napok számával, ez esetben tehát a Bizottság nem az időtartam-együtthatót alkalmazza. A jogsértés kezdőnapja ez esetben is az átültetési határidő leteltét követő nap, vagy az EUMSZ 258. cikk szerint hozott ítélet dátuma.

A fix minimum átalányösszeg nagysága tagállamonként változik, mivel a referencia-átalányösszeget, amely jelenleg 2 800 000 euró, meg kell szorozni a tagállam GDP-jének az uniós tagállamok GDP-átlagához viszonyított arányát és népességét tükröző „n” együtthatóval. A tagállamonként kapott összegek így 17 248 000 eurótól (Németország) 84 000 euróig (Málta) változnak, Magyarország esetében a fix minimum átalányösszeg 980 000 euró.

### 4. AZ ÁTALÁNYÖSSZEGŰ ÉS KÉNYSZERÍTŐ BÍRSÁGOK ALKALMAZÁSÁNAK A BÍRÓSÁG ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLATÁBÓL KÖVETKEZŐ TOVÁBBI SZEMPONTJAI

Egy tagállam kötelezettségszegésének fennállását az Európai Unió Bírósága az indokolással ellátott véleményben meghatározott határidő lejártakor fennálló helyzet alapján ítéli meg, ami így abban az esetben is lehetővé teszi a kötelezettségszegés vizsgálatát, ha azt a tagállam a bírósági eljárás során megszünteti. A kényszerítő bírság kiszabása szempontjából a tényállás Bíróság általi vizsgálatának (azaz az ítélet meghozatalának) napját kell figyelembe venni. Amennyiben az átültetés teljes, vagy részleges hiánya, illetve az átültetés bejelentésének hiánya ezen időpontban fennáll, úgy a kötelezettségszegést meg kell állapítani és a kényszerítő bírság kiszabható.

Az, hogy a Bíróság kényszerítő bírságot, és/vagy átalányösszegű bírságot szab-e ki, az adott ügy körülményeitől függ. A Bíróság EUMSZ 260. cikk (2) bekezdésére vonatkozó állandó ítélkezési gyakorlata alapján a Bíróság jogosult halmazatban kiszabni átalányösszegű és kényszerítő bírságot.<sup>14</sup> E tekintetben a szankciók célja (ösztönzés a kötelezettségszegés megszüntetésére, illetve a kötelezettségszegés magán- és közérdekekre vonatkozó következményeinek figyelembevétel), valamint a meggyőzés, a jövőbeni jogsértések elkövetésétől való visszatartás, vagy a jogsértés megismétlésének megelőzése

11 Communication from the Commission – Financial sanctions in infringement proceedings, C(2022) 9973 final, 2022. december 22. A közleményt az Euratom Szerződés 106a cikke vonatkozásában is alkalmazni kell. A közlemény a korábbi módszertanoktól abból a szempontból lényegileg eltér, hogy a tagállam tanácsbeli szavazati súlyát (mivel a súlyozás 2017. április 1-jétől megszűnt a Tanácsban); majd az e helyett alkalmazott, a tagállam európai parlamenti képviselői helyei alapján alkalmazott súlyozást, mint a tagállam intézményi súlyára vonatkozó értékelési szempontot a Bizottság a Bíróság C-51/20. Bizottság kontra Görögország ügyben meghozott ítélete (2022. január 20.) nyomán kivette a pénzügyi szankciók kiszámításából.

12 Az „n” együttható kiszámításakor a GDP-arány súlyozása 2, a lakosság-szám súlyozása 1. Lásd C(2022) 9973 final közlemény 3.4. pontja.

13 A C(2022) 9973 final közlemény 3.2.1.2. pontja további szempontokat ad a magán- és közérdekekre gyakorolt hatás megítéléséhez, pl. a jogsértésnek az Unió működésére gyakorolt hatása, beleértve nemzeti bíróságoknak az uniós jog hatékony érvényesítéséhez való hozzájárulásának képességét; a tagállam által elért lehetséges pénzügyi előnyök; a kötele-

zettségszegéssel érintett népesség nagysága; a kötelezettségszegés szisztematikusság és strukturális jellege stb.

14 Lásd pl. C-496/09. Európai Bizottság kontra Olasz Köztársaság (2011. november 17.), ítélet 82. pontja, C-842/19. Bizottság kontra Belgium (2020. november 12.), ítélet 46. pontja.



lehetnek döntő szempontok. A Bíróság az átalányösszeg megfizetésére kötelezésnél az eljárás során a *tagállam által tanúsított magatartást* is figyelembe veszi.

Az Európai Unió Bírósága 2019-ben<sup>15</sup> értelmezte és alkalmazta először az EUMSZ 260. cikk (3) bekezdését, mely alapján irányelv átültetésének *részleges területi hiánya miatt napi kényszerítő bírságot is kiszabott*. A Bíróság ítéletében nyomatékosította, hogy az átültetés és következésképpen az átültetés bejelentésének hiánya miatt indított kötelezettségszegési eljárások célja egyrészt a tagállamok hatékony ösztönzése az irányelvek határidőben történő átültetésére, másrészt a *mulasztó tagállammal szembeni pénzügyi szankciók kiszabásának felgyorsítása és megkönnyítése*. Annak ellenére, hogy a tagállami bejelentésnek (notifikációnak) a *lojális együttműködés elvével összhangban* kellően egyértelműnek és pontosnak kell lennie, ezen eljárásnak *nem célja az átültetés helyességének vizsgálata*. A tagállami tájékoztatást követően a Bizottságot terheli annak bizonyítása, hogy az adott tagállam egy rendelkezést nem, vagy nem az egész ország területére nézve ültetett át.

A Bíróság a Szlovén Köztársasággal szemben átültetés bejelentésének hiánya miatt indított kötelezettségszegési eljárásban 2021-ben<sup>16</sup> *átalányösszegű bírságot szabott ki*. Kereseti kérelmében a Bizottság mind átalányösszegű, mind kényszerítő bírság kiszabását kérte, ez utóbbit illetően azonban részben elállt a keresetéről, mivel időközben megtörtént az érintett irányelv teljes átültetése. A Bíróság ítélete értelmében *a Bizottságnak nem kell megindokolnia, hogy miért indítványozza pénzügyi szankció kiszabását*, mivel az a Bizottság diszkrecionális jogkörébe tartozik, amely felett a Bíróság nem gyakorolhat felülvizsgálatot. A tagállamokat megillető eljárási garanciák nem sérülnek, mivel a szankcióról a Bíróság kontradiktórius eljárást követően, indokolással ellátott döntésével határoz.<sup>17</sup>

A kötelezettségszegés tényével kapcsolatban egy tagállam *érvényesen nem hivatkozhat sem más tagállam magatartására, sem a más tagállammal szemben indított eljárás esetleges felfüggesztésére, vagy lezárására, sem a saját megkezdett jogalkotási eljárásának* – adott esetben előrehozott parlamenti választások megszervezése miatti – *megszakadására*. Ez következik a Bíróság azon megállapításából, miszerint *„az uniós jog átültetése és teljes érvényesülésének biztosítása a tagállamok alapvető kötelezettségének minősül”* és *„a valamely tagállamon belül alkalmazott gyakorlatok, vagy az ott előálló helyzetek nem igazolhatják az uniós irányelvekből adódó kötelezettségek*

*és határidők tiszteletben tartásának elmulasztását”*.<sup>18</sup> Második tartalmi kötelezettségszegési eljárással összefüggésben a Bíróság megállapította, hogy a lojális együttműködés kötelezettségéből következően *a tagállam – amely alatt a tagállam minden szervét, hatóságát és önkormányzatát is érteni kell* – köteles az uniós jog megsértéséből eredő jogellenes következményeket megszüntetni, amely kötelezettség a 100%-ban az állami közhatalmi szerv ellenőrzése alá tartozó jogalany tulajdonában levő leányvállalatokra is vonatkozik. A kötelezettségek nem teljesítésének igazolása végett a tagállam nem hivatkozhat kifogásként belső jogrendszerének rendelkezéseire, gyakorlatára, vagy helyzetére sem.<sup>19</sup>

Ugyanakkor annak érdekében, hogy a pénzügyi szankciók megfeleljenek a körülményeknek és arányosak is legyenek, a Bíróság – az EUMSZ 260. cikk (2) bekezdésének [és korábban az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 228. cikk (2) bekezdésének] értelmezésére irányuló ítélkezési gyakorlata értelmében – elfogadja<sup>20</sup> *a körülmények jövőbeli változásának lehetőségéhez igazodó szankciók kiszabásának lehetőségét*. Teljes mértékben eredményalapú kötelezettség esetén (pl. adott levegőminőségű zónák száma) a kényszerítő bírság egy *degresszív formula* alapján is kiszámításra kerülhet, amely így figyelembe veheti a tagállamnak a megfelelés érdekében tett végrehajtási intézkedéseit és előrehaladását. A bírság körülményeknek való megfelelést szolgálja az a Bíróság által elfogadott megközelítés<sup>21</sup> is, miszerint adott esetben a kényszerítő bírság *hat hónapos időszakok alapján legyen számítható* úgy, hogy a hat hónapos időszakra vonatkozó teljes összeg százalékosan kifejezve, arányosan csökkenjen. E megoldás olyan esetekben lehet alkalmazandó, amelyekben a nyomon követés csak bizonyos időközönként lehetséges, vagy csak bizonyos időközönként készített monitoring jelentések alapján történhet.

## 5. AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG ÁLTAL KÖVETETT GYAKORLAT AZ ÁTÜLTETÉS BEJELENTÉSÉNEK HIÁNYA MIATT INDÍTOTT KÖTELEZETTSÉGSZEGÉSI ELJÁRÁSOK BÍRÓSÁGI SZAKASZÁBAN

A Bíróság legfrissebb ítélkezési gyakorlatából következően az Európai Bizottság *nemcsak az átültetés, vagy az átültetés bejelentésének teljes, hanem az átültetés, vagy átültetés bejelentésének részleges hiánya esetén is megindítja az EUMSZ 260. cikk (3) bekezdése szerinti kötelezettségszegési eljárást*. *Részleges átültetést* valósít meg az, ha az átültető intézkedések

15 C-543/17. Bizottság kontra Belgium (2019. július 8.). Az adott ügyben a nagy sebességű elektronikus hálózatok kiépítési költségeinek csökkentésére irányuló intézkedésekről szóló 2014/61/EU irányelvet a tagállamoknak 2016. január 1-jéig kellett átültetniük a nemzeti jogukba. Az átültetés hiányosságát a Bíróság kizárólag Brüsszel-főváros régió vonatkozásában állapította meg.

16 C-628/18. Bizottság kontra Szlovén Köztársaság (2021. január 13.). Az adott ügyben a pénzügyi eszközök piacairól szóló 2016/1034 irányelvet a tagállamoknak 2017. július 3-ig kellett átültetniük a nemzeti jogukba. A Bizottság 2018. október 5-én indította meg a bírósági eljárást, az irányelv átültetése pedig 2018. december 6-án megtörtént, így a Bíróság által elrendelt 750 000 euró átalányösszeg megfizetése a 2017. július 4-től 2018. december 6-ig terjedő időszakot fedi le.

17 C-628/18. Bizottság kontra Szlovén Köztársaság (2021. január 13.), ítélet 46–50. pontjai.

18 C-628/18. Bizottság kontra Szlovén Köztársaság (2021. január 13.), ítélet 73., 75. és 79. pontjai.

19 C-261/18. Európai Bizottság kontra Írország (2019. november 12.), ítélet 89–91. pontjai.

20 Pl. C-278/01. Bizottság kontra Spanyolország (2003. november 25.), C-196/13. Bizottság kontra Olasz köztársaság (2014. december 2.).

21 C-533/11. Bizottság kontra Belgium (2013. október 17.), ítélet 73. és 74. pontjai, C-367/14. Bizottság kontra Olasz köztársaság (2015. szeptember 17.), ítélet 108–110. pontjai.

nem vonatkoznak az egész tagállam területére.<sup>22</sup> Hiányosnak minősül a bejelentés akkor, ha az *nem tartalmazza az irányelv egyes részeire vonatkozó összes átültető nemzeti intézkedést, vagy a bejelentés nem ad kellően egyértelmű és pontos információkat a Bizottságnak*, mivel ez alapján a Bizottság nem kerül olyan helyzetbe, hogy az átültetés tényét és teljességét értékelhesse. Idetartozik az az eset is, amikor a tagállam az irányelv egyes cikkeihez nem rendeli hozzá kétséget kizáró módon az azokat átültető nemzeti intézkedéseket pl. megfelelési táblázat, vagy magyarázó dokumentumok segítségével.

Külön említést érdemel az a gyakorlat, mely szerint a tagállamok egy irányelvet nem új, vagy módosító jogszabályokkal, hanem *korábban elfogadott jogszabályokra hivatkozással nyilvánítanak átültetettnek*. A Bizottság az irányelv elfogadását megelőzően elfogadott nemzeti jogszabályok pusztán bejelentését *nem fogadja el átültető intézkedés bejelentéseként*. Amennyiben a tagállam úgy ítéli meg, hogy a korábbi jogszabályok alkalmazásával megfelel az adott irányelvből fakadó kötelezettségeknek, úgy a Bizottság ezt az érvt csak abban az esetben fogadja el, ha a tagállam az átültetés bejelentésével együtt hivatalos kiadvánnyal is igazolja, hogy az érintett jogszabályok átültető jogszabályként – pl. EU-klauszula beiktatásával – való kihirdetése megtörtént.<sup>23</sup>

A tagállamok jövőbeni jogsértésektől való visszatartását szimbolikus összegű bírságokkal nyilvánvalóan nem lehet elérni. Ezért az Európai Bizottság a visszatartó erőt erősítendő, az EUMSZ 260. cikk (3) bekezdése alapján indított eljárásokban *szisztematikusan átalányösszegű és kényszerítő bírság kiszabását is kéri a Bíróságtól*.<sup>24</sup> Az EUMSZ 260. cikk (3) bekezdése szerinti eljárásban a Bizottságnak a pénzügyi szankció indítványozását nem, pusztán a szankció jellegét és összegét kell megindokolnia – az általa elfogadott iránymutatások figyelembevételével. Tekintettel arra, hogy minden irányelvet egyaránt át kell ültetni, így az átültetés elmaradása szempontjából nincs különbség az irányelvek között. Ezen esetekben

22 A C-543/17. Bizottság kontra Belgium ügyben hozott ítélet 36. pontjában foglalt bizottsági érvelés szerint az EUMSZ 260. cikk (3) bekezdésének „kizárólag az átültetés teljes hiányának eseteire való alkalmazása sajnálatos veszéllyel járna. [...] a tagállamok hajlamosak lehetnének arra, hogy először az irányelvek marginális rendelkezéseit ültessék át, [...] Az irányelv lényeges rendelkezéseinek átültetése tehát – pénzügyi szankció kiszabásának veszélye hiányában – háttérbe szorulna.” A Bíróság indoklása szerint pedig (54. pont): „Ez az értelmezés ugyanis azzal a veszéllyel járna, hogy a tagállamok a szóban forgó irányelv csupán néhány rendelkezésének átültetését biztosító intézkedéseket, vagy pedig olyan intézkedéseket jelentenek be a Bizottságnak, amelyeknek nyilvánvalóan nem célja ezen irányelv átültetésének biztosítása [...]”

23 E gyakorlat alapja a Bíróság azon állásfoglalása, miszerint az uniós irányelvek átültetésre vonatkozó rendelkezése kifejezetten megkívánja pozitív jogi aktus elfogadását (lásd C-628/18. Bizottság kontra Szlovén Köztársaság ügyben hozott ítélet 22. pontja). Az irányelvek átültető rendelkezésére példaként hozható a 2018/2001 irányelv 36. cikke (1) bekezdésének második albekezdése, amely így rendelkezik: „Amikor a tagállamok elfogadják ezeket a rendelkezéseket, azokban hivatkozni kell erre az irányelvre, vagy azokhoz hivatalos kihirdetésük alkalmával ilyen hivatkozást kell fűzni. A rendelkezésekben utalni kell arra is, hogy a hatályban lévő törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseknek az ezen irányelvvél hatályon kívül helyezett irányelvre való hivatkozásait erre az irányelvre történő hivatkozásként kell értelmezni. A hivatkozás és a megfogalmazás módját a tagállamok határozzák meg”

24 Az Európai Bizottság egyébként ezt a gyakorlatot követi az EUMSZ 260. cikk (2) bekezdése alapján indított második tartalmi kötelezettségszegési eljárások Bíróság elé utalása során is.

a Bizottság a súlyossági együttthatót ezért egységesen 10-ben határozta meg. Ez az együtttható *részleges átültetés esetén* az átalányösszegű és a kényszerítő bírság számításakor csökkenhet, *de nem kizárt a magán- és közérdekekre gyakorolt hatás ezen felüli figyelembevétel sem*.

A Bizottság a keresetét akkor sem vonja vissza, ha a tagállam a *kötelezettségszegést a bírósági eljárás folyamán megszünteti*, azaz a Bíróság ítéletének való megfelelést biztosítja, vagy az átültetést és az átültető intézkedések bejelentését elvégzi. Ez esetben a Bizottság ugyanis *csak az előre mutató kényszerítő bírságra vonatkozó kérelmétől áll el, de a jogsértés korábbi tartós fennállását szankcionáló átalányösszegű bírságtól nem*. A visszatartó erő növelése érdekében az Európai Bizottság az irányelvek átültetését és/vagy bejelentését elmulasztó tagállamokkal szemben – belső szabályai alapján – *12 hónapon belül keresetet nyújt be az Európai Unió Bíróságához*.

## 6. A MAGYARORSZÁGGAL SZEMBEN ÁTÜLTETÉS BEJELENTÉSÉNEK HIÁNYA MIATT INDÍTOTT KÉT ÚJ KÖTELEZETTSÉGSZEGÉSI ELJÁRÁSRÓL

Az Európai Parlament és Tanács uniós jog megsértését bejelentő személyek védelméről szóló 2019/1937-es irányelve olyan személyek számára kíván védelmet nyújtani, akik akár a magán-, akár az állami szektorbeli munkavégzésükkel összefüggésben tudomásukra jutott, a *kulcsfontosságú szakpolitikai területek* (pl. közbeszerzés, pénzügyi szolgáltatások, pénzmosság, termékbiztonság, közlekedésbiztonság, környezetvédelem, hulladékgazdálkodás, versenyjogi és állami támogatásokra vonatkozó szabályok stb.) uniós joganyagával kapcsolatos jogsértéseket, vagy visszaélésszerű gyakorlatokat jelentenek be – akár a munkaviszonyuk megszűnését követően is. Az irányelv értelmében a legalább 50 munkavállalót foglalkoztató vállalatoknak hatékony bejelentési, és a titoktartást garantáló belső; a nemzeti hatóságok pedig a bizalmas bejelentést lehetővé tevő külső bejelentési csatornákat kell létrehozniuk nyomon követési eljárások és határidők beépítésével. A tagállamoknak ezen felül minden szükséges intézkedést meg kell tenniük annak érdekében, hogy a bejelentő személy elleni megtorlást megakadályozzák. A tagállamoknak az irányelvet 2021. december 17-ig kellett átültetniük a nemzeti jogukba. A bejelentett átültető intézkedések vizsgálata, illetve az elmaradt notifikációk nyomán a Bizottság már 2022 januárjában 24 tagállammal szemben indított kötelezettségszegési eljárást hivatalos felszólítás megküldésével, melyet 2022 júliusában és szeptemberében indokolással ellátott vélemény megküldésével 19 tagállam esetében folytatott. 2023. február 15-i döntésével nyolc tagállamot, Csehországot, Észtországot, Lengyelországot, Luxemburgot, Németországot, Olaszországot, Spanyolországot és Magyarországot utalt Bíróság elé. Az elérhető átültetési adatok alapján Észtország, Lengyelország, Luxemburg és Németország nem jelentett be átültető intézkedéseket, a további négy tagállam – köztük hazánk – pedig a Bizottság értékelése szerint vélhetően csak részleges átültetést valósított meg.

A szektort szabályozó korábbi irányelveket hatályon kívül helyező és átdolgozó, az Európai Parlament és a Tanács megújuló energiaforrásból előállított energia támogatásáról szóló 2018/2001-es irányelve uniós szinten először szabályozza a megújuló energia termelő általi felhasználását, egyúttal kialakítja a megújuló energia villamos energia, fűtés-hűtés, és közlekedési területen történő felhasználásának közös szabályrendszerét. Az irányelv 2030-ra uniós szintű célt is meghatároz a megújuló energia energiamixben képviselt részarányára nézve. Az irányelv a megújuló energiaforrásból származó projektek vonatkozásában többek között a közigazgatási eljárások egyszerűsítését is tartalmazza, és a fogyasztók számára is lehetővé teszi saját megújuló energia előállítását. Az irányelvet a tagállamoknak 2021. június 30-ig kellett átültetniük a nemzeti jogukba: az elérhető átültetési adatok alapján a 2018/2001-es irányelvre vonatkozóan minden tagállam jelentett be átültető jogszabályokat. Az átültetési határidő leteltét követően a Bizottság egy hónapon belül, már 2021. július 23-án megindította az átültetés hiánya miatti kötelezettségszegési eljárásokat. 2022 májusában kilenc tagállam számára küldött indokolással ellátott véleményt, mely tagállamok közül Horvátországot, Magyarországot és Portugáliát 2023. február 15-én a Bíróság elé utalta. Tekintettel arra, hogy ugyanezzel a dátummal további két tagállam (Lengyelország és Lettország) is indokolással ellátott véleményt kapott, továbbá, mivel előfordulhat, hogy az indokolással ellátott vélemény szakaszában tartó eljárások nem mindegyike került lezárásra, így nem kizárt, hogy a 2018/2001-es irányelv átültetése bejelentésének hiánya miatt további tagállamokkal szemben is bírósági eljárás megindítására kerül sor.

## 7. KÖVETKEZTETÉSEK

Magyarország mindkét átültetés bejelentésének hiánya miatt kötelezettségszegési eljárással érintett irányelv kapcsán jelentett be átültető intézkedéseket, így a kötelezettségszegés *prima facie* részleges jellegű. Fontos hangsúlyozni, hogy ezek a kötelezettségszegési eljárások nem az átültetés tartalmi megfelelőségét érintik (mivel erre külön eljárás keretében kerülhet sor), ezen esetekben a Bíróság pusztán az átültetés megtörténtének tényét, teljességét és a bejelentés pontosságát vizsgálja meg a Bizottság indítványa alapján. A bejelentés megtörténtét követően a bizonyítási teher azonban a Bizottságot terheli az átültetés részlegességének alátámasztására. A Bíróság íté-

kezési gyakorlatából következően ugyanakkor már az átültetés részleges elmaradása is kötelezettségszegést valósít meg, e tény fennállását pedig a Bíróság az indokolással ellátott véleményben tűzött határidő lejártának időpontjára vonatkozóan vizsgálja meg.

Amennyiben feltételezzük, hogy a Bíróság megállapítja ezen irányelvek átültetésének akár teljes, akár részleges hiányát, úgy Magyarországnak *átalányösszegű bírság kiszabására mindenképpen számítania kell*, még ha az átültetés hiányosságait a bírósági eljárás során orvosolja is. A fix minimum átalányösszegű bírság Magyarország esetében 980 000 euró, amennyiben a számított összeg ennél nem eredményez magasabb bírságot. A számítás tekintetében itt jelentősége lehet annak, hogy a Bizottság milyen súlyúnak értékeli a jogsértést, mert – bár mint azt fent láthattuk, az irányelvek átültetésének elmaradását a Bíróság mindig súlyosnak ítéli, ugyanakkor egyfelől a kötelezettségszegés magán- és közérdekekre gyakorolt hatását is figyelembe veheti, másfelől pedig *in concreto* a késedelmes átültetés – adott esetben csekély – gyakorlati hatásait is értékelheti.<sup>25</sup> A Bizottság hozzáállása szempontjából azonban indikatív egyrészt az eljárások gyors megindítása és rövid időn belüli Bíróság elé utalása, másrészt az a tény az uniós jog megsértését bejelentő személyek védelméről szóló irányelvet a Bizottság a nyolc tagállammal szemben indított bírósági eljárás megindításakor *kiemelt jelentőségűnek ítélte*.<sup>26</sup>

A Bíróság a Bizottság pénzügyi szankció kiszabására tett indítványához annyiban kötve van, hogy a Bizottság által meghatározott összeget meg nem haladó mértékű átalányösszegű, vagy kényszerítő bírságot szabhat ki. A Bíróság a második kötelezettségszegési eljárások kapcsán [EUMSZ 260. cikk (2) bekezdése] kialakított állandó ítélkezési gyakorlata szerint *jogosult e két bírságtípust halmazatban kiszabni*. Amennyiben a jogsértés a bírósági ítélet meghozataláig fennáll, úgy a kényszerítő bírság kiszabásának feltételei fennállnak. Ez esetben tehát *nem zárható ki az átalányösszegű bírság mellett kényszerítő bírság kiszabása sem, jóllehet erre eddig az átültetés bejelentésének hiánya miatt indított kötelezettségszegési eljárásokban nem volt gyakorlat*. Ugyanakkor a Bizottság ilyen típusú ügyekben szisztematikusan mindkét bírság kiszabására indítványt tesz. A Bizottság hozzáállása tehát e tekintetben is meghatározó lehet, amennyiben keresetét valamely bírságtípusra nézve az eljárás során nem vonja vissza.

25 C-628/18. Bizottság kontra Szlovén Köztársaság (2021. január 13.), ítélet 76. és 80. pontjai.

26 Lásd 2023. február 15-i sajtóközlemény [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/EN/IP\\_23\\_703](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/EN/IP_23_703) [letöltve: 2023. 03. 29.].

# Jogértelmezés\*

## SZEMELVÉNY A POLGÁRI JOG TERÜLETÉRŐL

### A NONPROFIT GAZDASÁGI TÁRSASÁG FORPROFIT GAZDASÁGI TÁRSASÁGGÁ TÖRTÉNŐ ÁTALAKULÁSÁNAK VIZSGÁLATA

Jogalkalmazói megkeresés kapcsán az a jogértelmezési kérdés merült fel, hogy a nonprofit gazdasági társaság nonprofit jellegének megváltoztatásával átalakulhat-e forprofit gazdasági társasággá.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) nem tartalmaz szabályokat a nonprofit gazdasági társaságok tekintetében, így a kérdés megítélése során elsődlegesen a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (a továbbiakban: Ctv.) rendelkezéseit kell figyelembe venni.

A Ctv. 9/F. § (2) és (3) bekezdése a következőket rögzíti:

„(2) Az a gazdasági társaság minősül nonprofit gazdasági társaságnak és cégnevében az a gazdasági társaság tüntetheti fel a nonprofit jellegét, amelynek létesítő okirata tartalmazza, hogy a gazdasági társaság tevékenységéből származó nyereség a tagok között nem osztható fel, hanem az a gazdasági társaság vagyonát gyarapítja.

(3) Nonprofit gazdasági társaság bármely társasági formában alapítható és működtethető. Nonprofit gazdasági társaság létrejöhet úgy is, hogy a cégnyilvánosságba bejegyzett gazdasági társaság legfőbb szerve elhatározza a nonprofit gazdasági társaságként való továbbműködést.”

A Ctv. 57/A. §-a szerint továbbá a „[n]onprofit gazdasági társaság más társasági formába csak nonprofit jellegének megtartásával alakulhat át, csak nonprofit gazdasági társasággal egyesülhet, illetve csak nonprofit gazdasági társaságokká válhat szét”.

A Ctv. 9/F. § (2) bekezdése értelmében tehát a nonprofit gazdasági társaság létrejöttét követően tilos a tevékenységéből származó nyereség tagok közti felosztása, függetlenül attól, hogy a nonprofit jelleg a gazdasági társaság alapításával vagy cégnyilvánosságba már bejegyzett gazdasági társaság legfőbb szervének elhatározása útján jött létre. A nyereség tagok közti felosztásának tilalma kiterjed a társaság minden létszakaszára, a Ctv. 57/A. §-a értelmében még a jogutódlással történő

megszűnésére is: nonprofit jellegét a jogutódlással történő megszűnés (átalakulás, egyesülés, szétválás) esetén is fenn kell tartani.

A vizsgált esetben a Ctv. fent idézett rendelkezésében írt átalakulás a Ptk. 3:39. § (1) bekezdése és 3:89. § (1) bekezdése alapján a gazdasági társaság formájának megváltozását jelenti. A Ctv. 57/A. §-ában foglaltakból következően az átalakulás csak a nonprofit jelleg megtartásával történhet, a nonprofit gazdasági társaság bármely, a Ptk. 3:89. § (1) bekezdésében meghatározott társasági formává alakulhat át, azonban kizárt, hogy az átalakulással létrejövő jogi személy forprofit jellegű legyen. Ugyanez érvényes a beolvadás útján történő egyesülésére is: a nonprofit gazdasági társaság bármely, a Ptk. 3:89. § (1) bekezdésében meghatározott, nonprofit formában működő gazdasági társasággal egyesülhet. Szétválás esetén a jogutódok is csak nonprofit gazdasági társaságok lehetnek.

A Ctv. ugyan nem tartalmaz kifejezett tiltó rendelkezést a gazdasági társaság működése alatti, a nonprofit jellegnek forprofitra változtatását illetően, azonban a fentiekből következők: nincs lehetőség arra, hogy a nonprofitként működő gazdasági társaság a nonprofit jellegének a társasági szerződés módosításával megszüntetése mellett a forprofit jelleggel történő továbbműködéséről döntsön. Ezáltal ugyanis a nonprofit gazdasági társaságként folytatott tevékenysége során keletkezett, és a nonprofit célra még fel nem használt nyeresége a tagok között feloszthatóvá válna, és nem a gazdasági társaság vagyonát gyarapítaná, ami ellentétes a Ctv. 9/F. § (2) bekezdésében foglalt követelményekkel. Ha a nonprofit jelleg forprofitra változtatása lehetséges lenne, a gazdasági társaság a működése alatt akár többször is cserélhetné nonprofit-forprofit jellegét, és – tekintettel arra, hogy a nonprofit jelleghez számos, más jogszabályban biztosított kedvezmény kapcsolódik – az nem kívánt, a joggal való visszaélés tilalma elvének megsértését jelentő gyakorlat kialakulásához is vezetne.

A nonprofit gazdasági társaság tehát e jellege létrejöttét követően teljes működése alatt és jogutódlással történő megszűnése esetén is köteles megtartani a nonprofit jellegét (a nyereség tagok közötti felosztásának tilalmát és a nyereség a társaság vagyonának növelésére fordítását), ezért nonprofit jellegűvé válását követően nem dönthet forprofit jellegű gazdasági társaságként továbbműködéséről, forprofit jellegű gazdasági társasággá átalakulásáról, forprofit jellegű gazdasági társasággal történő egyesüléséről vagy ilyen társasággá való szétválásáról sem.

\* Az Igazságügyi Minisztérium állásfoglalásai, jogértelmezései az Alkotmánybíróság 60/1992. (XI. 17.) AB határozata értelmében kizárólag szakmai tájékoztatás érdekében készültek, azoknak bíróságra vagy más hatóságra nézve nincs kötelező ereje.

## SZEMELVÉNY A KÖZIGAZGATÁSI JOG TERÜLETÉRŐL

### A JÓHISZEMŰEN SZERZETT ÉS GYAKOROLT JOGOK VÉDELME MINT A JOGSÉRTŐ DÖNTÉS SAJÁT HATÁSKÖRBE TÖRTÉNŐ MÓDOSÍTÁSÁNAK, ILLETVE VISSZAVONÁSÁNAK EGYIK KORLÁTJA

Az Igazságügyi Minisztérium által üzemeltetett Ákr.-Helpdesk<sup>1</sup> felületre nagyszámú – tájékoztatást kérő – jogértelmezési kérdés érkezik. A felület célja az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvénnyel (a továbbiakban: Ákr.) és a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvénnyel kapcsolatosan felmerült konkrét kérdések megválaszolása, és ezzel egy általánosabb tudásbázis – quasi GYIK – közreadása, kereshető formában az ügyfelek számára.

Erre a felületre érkezett – többek között – egy olyan kérdés is, melyben a megkereső a jogsértő döntés saját hatáskörben történő visszavonása vagy módosítása esetén szükséges értelmezésre keresett választ a jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogok védelmét illetően. Mit és mikor kell bizonyítania a hatóságnak e tekintetben?

Az Ákr. 120. §-ában<sup>2</sup> foglaltakkal összefüggésben hangsúlyozandó, hogy a véglegesség védelme érdekében szigorú *szervi* (kizárólag a saját döntése kapcsán van rá lehetősége a hatóságnak), *időbeli* (az alapdöntés közzétételét követő egy éven belül és egy ízben van helye) és *tartalmi* (jogszabálysértő döntés tekintetében van helye) korlátok mellett kerülhet sor a döntés módosítására vagy visszavonására. Egyfajta korlátozást jelent, hogy nem lehet módosítani, illetve visszavonni az alapdöntést, ha az jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogot sértene.

A jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogvédelem fennállásához a kifejezés minden elemének teljesülnie kell, tekintettel arra, hogy amint azt az „és” kötőszó is mutatja, konjunktív fogalmi elemekről van szó.

A jóhiszeműség követelményét az Ákr. mint alapelvet rögzíti. Az Ákr. 6. § (1) bekezdése szerint az eljárás valamennyi résztvevője köteles jóhiszeműen eljárni, valamint a többi résztvevővel együttműködni. Ezzel egyidejűleg az Ákr. 6. § (2) bekezdése<sup>3</sup> meghatározza, hogy mely magatartások nem jóhiszeműek, azaz melyek minősülnek rosszhiszeműnek. Emellett a bírói gyakorlat további rosszhiszemű magatartásokat rögzít. Példának okáért, nem lehet jóhiszemű

az, aki jogellenes tevékenységéről tud (vö. Legfelsőbb Bíróság Kfv.28.207/1996/5.). Nem jóhiszemű az az ügyfél sem, aki nem úgy járt el, ahogyan az az adott körülmények között elvárható lett volna (vö. Legfelsőbb Bíróság Kfv.35.286/2011/6.), illetve az az ügyfél sem jóhiszemű, aki a hatóságot szándékosan megtéveszti (vö. Legfelsőbb Bíróság Kf.II.39.834/2001/8.).

Mindenképpen hangsúlyozni szükséges, hogy a jóhiszeműségnek a döntés előtt és annak meghozatalakor is fenn kell állnia. Az is hangsúlyozandó, hogy az ügyfél és az eljárás egyéb résztvevője jóhiszeműségét az eljárásban vélelmezni kell, valamint a rosszhiszeműséget minden esetben a hatóságnak kell bizonyítania [vö. Ákr. 6. § (3) bekezdése].

Hangsúlyozandó az is, hogy a jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jog védelme kizárólag a jogot megállapító határozatokhoz fűződik, tekintettel arra, hogy ha az ügyfél a módosított, illetve visszavont határozattal semmiféle jogot nem szerzett, a jóhiszemű jogszerzés kérdése fel sem merülhet.

Szükséges továbbá leszögezni azt is, hogy azon döntések tekintetében, amelyek még nem váltak véglegessé, fogalmilag nem érvényesül a jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogok védelme, mivel a véglegesség hiányában a jogszerzés sem állapítható meg. Ennek megfelelően az Ákr. 120. § (2) bekezdése szerinti védelem kizárólag a végleges határozaton alapul, azaz a már „megszerzett” joggal kapcsolatban vehető figyelembe.

Fontos továbbá az a tényező is, hogy a jóhiszeműen szerzett jogot az ügyfél már gyakorolta. Példának okáért a Kúria Kfv.II.37.281/2021/7. számú döntésének alapul fekvő ügyében megállapításra került, hogy a jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogok nem képezték volna akadályát a járadék jövőre nézve történő megszüntetésének, hiszen a jövőbeni járadékok tekintetében ugyan jogot szerzett az ügyfél, de azokat még nem gyakorolta.

A módosító döntéssel, illetve a döntés visszavonásával az eredeti döntés véglegességét saját hatáskörben, jogszabálysértés orvoslásának okán, hivatalból törli át a hatóság. Jogsértő döntés gyanúja esetén az egyedi eset részletes vizsgálatával – az eset összes releváns körülményét egyaránt mérlegelve – kell a hatóságnak döntenie e tekintetben, hogy a jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jog védelme képezi, vagy képezheti-e valós akadályát határozata módosításának vagy visszavonásának. A bizonyítás során – a szabad bizonyítás elvének megfelelően – a hatóság szabadon választja meg az alkalmazandó bizonyítási eszközt, továbbá a bizonyítékokat egyenként és összességükben szabad meggyőződése szerint értékeli [vö. Ákr. 62. § (4) bekezdése].

Az Ákr. 120. § (2) bekezdésében foglalt elemzésekor kiemelkedő jelentőséggel bír az is, hogy a jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogok sérelmének tilalma kizárólag ugyanazon ügyben, az alapdöntés módosításának, illetve visszavonásának esetére szól, azaz fontos szempont az ún. ügyazonosság kérdése, amely személyi, tárgyi és ténybeli azonosságot is jelent. Az ügyazonosságra tekintettel az alapdöntés hivatalból történő felülvizsgálata során hozott döntés egységesen kezelendő az alapdöntéssel, ezeket nem lehet egymástól elkülönítve értékelni, mivel mindkét döntés azonos életviszonyokra vonatkozik, azonos jogviszonyokat kíván rendezni.

1 <https://akr.kormany.hu>

2 Ákr. 120. § (1) Ha a hatóság megállapítja, hogy a másodfokú hatóság, a felügyeleti szerv vagy a közigazgatási bíróság által el nem bírált döntése jogszabályt sért, a döntését annak közzétételétől – a közigazgatási szabályszegések szankcióiról szóló 2017. évi CXXV. törvény 5/A. §-ába ütköző esetben a büntetőügyben hozott határozat közzétételétől – számított egy éven belül, legfeljebb egy ízben módosítja vagy visszavonja.  
(2) Törvény vagy kormányrendelet eltérő rendelkezése hiányában a döntést a hatósági igazolványba és bizonyítványba felvett téves bejegyzés kivételével nem lehet módosítani vagy visszavonni, ha az jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogot sértene.

3 Ákr. 6. § (2) Senkinek a magatartása nem irányulhat a hatóság megtévesztésére vagy a döntéshozatal, illetve a végrehajtás indokolatlan késleltetésére.

Ebből következik az is, hogy a jóhiszeműség kérdésében alapvetően már az alapdöntés meghozatalakor dönt az eljáró hatóság, amikor is vagy vélelmezi a jóhiszeműséget, vagy bizonyítja a rosszhiszeműséget.

Külön hangsúlyozandó, hogy nem értékelhető e körben a hatóság azon eljárása, amellyel az alapdöntés meghozatalát követően eltelt időszakban a döntés lényeges körülmé-

nyeiben bekövetkezett lényeges változásokra tekintettel hoz bármilyen új döntést (így például korábban engedélyezett tevékenység folytatását ex nunc hatállyal megtiltja), mert ez nem módosítása, illetve visszavonása lesz az alapdöntésnek, hanem ebben az esetben egy új tényálláson – megváltozott ténybeli vagy jogi helyzeten – alapuló újabb döntés születik.

\* \* \* Az Igazságügyi Minisztérium állásfoglalásai, jogértelmezései az Alkotmánybíróság 60/1992. (XI. 17.) AB határozata értelmében kizárólag szakmai tájékoztatás érdekében készültek, azoknak bíróságra vagy más hatóságra nézve nincs kötelező ereje. \* \* \*

# Konferencia-összefoglaló

Lindt Roland\*



## Beszámoló a „Btk. 10 éve – Európai kihívások, közép-európai válaszok a 21. század bűnügyi tudományában” című konferenciáról (2022. november 8–9.)

2022. november 8. és 9. napján került sor a negyedik magyar büntető törvénykönyv, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) megszületésének 10. évfordulója alkalmából a „Btk. 10 éve – Európai kihívások, közép-európai válaszok a 21. század bűnügyi tudományában” című konferenciára.

A Kúria és a Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet közös rendezésében, a Miskolci Jogi Kar szakmai támogatásával megvalósult rendezvény délelőtti programját *Prof. Szilágyi János Ede*, a Mádl Intézet vezetője moderálta. Nyitóbeszédében *Varga Judit* igazságügyi miniszter megemlékezett hazánk első büntetőtörvényéről, a Csemegi-kódexről, kiemelve a ma hatályos Btk. megszületésének okait és jelentőségét, prioritásait és eredményeit, melyeknek köszönhetően a bűnözés jelentősen visszaszorult hazánkban. Felsorolta a kódex első 10 évének mérföldköveit jelentő eseményeket, melyek jelentősen hozzájárultak a magyar büntető anyagi jog fejlődéséhez, összhangban az európai uniós tendenciákkal.

A társszervező Kúria képviselőjében *Prof. Patyi András* elnökhelyettes köszöntötte a résztvevőket, kiemelve a Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet és a Miskolci Egyetem kiemelkedő szerepét a rendezvény életre hívásában. Megosztotta gondolatait a napjaink társadalmi változásai által generált kihívásokról, melyekre a Büntető Törvénykönyv hivatott reagálni – láthatóan sikeresen.

Az ünnepélyes megnyitó után *Pintér Sándor* belügyminiszter idézte fel a kezdeteket: az új törvény megszületése előtt évi több mint 600 000 deliktum került elkövetésre hazánkban, ezért a 2010-ben hatalomra került kormánynak prioritása volt a büntetőjog megreformálása. Természetesen más prevencióes eszközök is szerepet játszottak a bűnözés csökkentésében, a közbiztonság megerősítésében, így a Btk. mellett a szabálysértési jog, a büntető eljárásjog és a büntetés-végrehajtási jog reformja is megvalósult. A Btk. kapcsán az előadó felhívta a fi-

gyelmet a szankciórendszer bővítésének esszenciális mivoltára és gyakorlati hasznára, valamint a büntetés kiszabásában a középérték elvének törvényi szintre emelésére. A Különös Résszel összefüggésben olyan újdonságokat nevesített, mint a gyógyszerhamisítás, a pénzmosás vagy a szexuális erőszak ma hatályos meghatározása, az emberkereskedelem és kényszermunka koncepcióinak egy tényállásban egyesítése. A jelen és a jövő kihívásai között megemlítette az illegális migrációt és az embercsempészetet, valamint a kiberbűnözést.

*Prof. Polt Péter* legfőbb ügyész előadását a büntetőjog és a büntetőtörvény céljainak, így különösen a bűnözés csökkentésének, a közbiztonság és a közrend védelmének, valamint az áldozatvédelemnek az áttekintésével kezdte, számba véve az ezek megvalósulását eredményező megoldásokat. Így a Btk. legfontosabb újdonságai között kiemelte a büntethetőségi korlátár 12 évre történő leszállítását bizonyos tényállásokkal kapcsolatban, a szituációs jogos védelmi helyzet törvénybe iktatását, valamint a visszaesők tekintetében a szankcionálás szigorítását, és kitért ezek gyakorlati jelentőségére is. Az áldozatvédelem fokozott megjelenését demonstrálandó a szexuális bűncselekmények rendszerének átalakításáról, a gyermekekkel szemben elkövetett deliktumok elemeinek újragondolásáról, és a védekezésre idős koruknál vagy fogyatékoságuknál fogva képtelen személyek védelméről is beszélt. A megújult tényállások közül kiemelte a költségvetési csalás, a pénzmosás és az embercsempészet szignifikáns változásait. A jövő kihívásai közül felhívta a figyelmet az új típusú önzetű járművek elterjedéséből következő problémákra, a kriptovaluták körüli viták jogi megítélésére, a mesterséges intelligencia fejlődésével kapcsolatos újonnan felmerülő felelősségi kérdésekre és a gazdasági bűnözés új formáira.

*Prof. Czine Ágnes* alkotmánybíró, az Alkotmánybíróság gyakorlatát áttekintve elemezte az általa legfontosabbnak ítélt, büntetőjogi tárgyú határozatokat. Az elsőként bemutatott ügyben mulasztással megvalósuló alaptörvénysértést állapítottak meg, a minősített adattal való visszaélés azóta kivezetett egyik rendelkezését érintően. A szexuális erőszakkal összefüggésben hozott 2/2016. BJE határozat alkotmányossági vizsgálá-

\* Lindt Roland: Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Közjogi Kutatási Főosztály, kutató.

latának eredményeként a határozat megsemmisítésére került sor, szellemisége azonban tovább él a 2022 februárjában hatályba lépett törvénymódosításban, mely a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépést tette lehetővé. A harmadik prezentált határozat középpontjában a kábítószer törvényi fogalmának vizsgálata állt. Az Alkotmánybíróság hangsúlyozta, hogy a kábítószeres körének meghatározása teljes mértékben, az állami büntetőpolitika részeként, a törvényhozó hatáskörébe tartozó kérdés. Az utolsó kiemelt ügy alapját a büntethetőségi korhatár kérdésével kapcsolatos jogeset szolgáltatta. Az igazságügyi elmeorvos-szakértő indítványa szerint egy 13 éves gyermek belátási képessége emberölés tekintetében nem állhat fent. A dilemma alapja, hogy a belátási képesség törvényi szinten nem definiált fogalom. Az Alkotmánybíróság az alaptörvény-ellenség megállapítása iránti indítványt elutasította, azonban szükségesnek véli a jövőben a belátási képesség vizsgálati módszertanának országos szintű meghatározását.

Senyei György, az OBH elnöke a büntető ügyszakos bírák szakmai képzésének főbb aspektusairól beszélt. A bírósági rendszeren belüli képzés és továbbképzés történetiségének rövid áttekintése után a 2006 óta működő Magyar Igazságügyi Akadémia szerepére hívta fel a figyelmet. Az oktatás technikai vívmányairól szólva kiemelte, hogy a képzések 70%-a átkerült a digitális térbe. A büntetőjogi oktatás keretében fogalmazók, titkárok, sőt a már praktizáló bírák is továbbképzéseken vesznek részt az anyagi és eljárásjogi kérdéseket érintően, de meghirdetésre kerülnek speciális oktatási egységek is, például a fiatalokkal, közlekedési büntetőjoggal, pénzmossással és cybercrime-mal kapcsolatos témakörökben. Az „új” Btk. hatálybalépését követő továbbképzéseknek kiemelt jelentősége volt, s ezeken csaknem 900 fő vett részt. A képzések sikerességét jelzi, hogy az elsőfokú ítéletek szignifikánsan nagyobb számban emelkednek jogerőre az utóbbi évtizedben.

Csák Zsolt, a Kúria Büntető Kollégiumának vezetője a Kúria büntetőjogi jogegységesítő tevékenységéről osztotta meg gondolatait az elmúlt tíz év tapasztalatai alapján. A Btk.-t olyan kódexként jellemezte, amely magyar hagyományokra épül, egyúttal megfelelően reflektál egyre inkább felgyorsuló világunk kihívásaira. Hangsúlyozta a bírói jogalkalmazás értelmező és jogfejlesztő feladatát az új jogintézmények kapcsán. Véleménye szerint a Kúria kiemelt szerepet játszik a formális igazságosság, a jogegység és az egységes értelmezés biztosítása terén. E feladat nehézségei között megemlíthető a bírói függetlenség tiszteletben tartása, illetve az értelmezés mentén a „kvázi jogalkotástól” való tartózkodás. A Kúria, illetve a korábbi Legfelsőbb Bíróság gyakorlatából válogatva mutatta be az elmúlt 100 év fejlődésének organikus folyamatát. A Kúria a jogegységesítés alaptörvényi letéteményese, melynek határozatai elvi élet *ratio decidendi*-ként kell követnie a bíróságoknak, az értelmezésnek pedig minden körülmények között a jogértelmezés keretein belül kell maradnia.

Kónya István, az Igazságügyi Minisztérium miniszteri biztosa arról számolt be, hogy az új Btk. kodifikációja sikertörténetnek tekinthető, hiszen hatálybalépése óta a bűncselekmények száma hazánkban számottevően csökkent – mind az Eurostat, mind a hazai statisztikák, mind a világszintű összehasonlító kutatások alapján. A kimagasló eredmények a célkitűzések helyes megválasztásával, a megfelelő büntető-

politikával magyarázhatók. Bebizonyosodott, hogy a szankciórendszer szigorításával és az áldozatok védelmét szem előtt tartó büntetőpolitikával a bűnözés számottevő visszaszorítása megvalósítható. A hatályos Btk. megszületésével évtizedes hiányt pótol, hiszen elődje (1978. évi IV. törvény) hatályon kívül helyezésének igénye már a rendszerváltástól megjelent a magyar jogászság körében. Humanitás, koherencia és racionalitás: ezen jelszavak mentén készült a jogrendszer zárköveként működő jogág kódexe – emelte ki a miniszteri biztos úr.

Schmehl János vezérőrnagy, bv. főtanácsos, az országos parancsnok biztonsági és fogva tartási helyettese a szigorodó büntetőpolitika hatásait tekintette át röviden a büntetés-végrehajtás szempontjából. A hivatalos statisztikák szerint megállapítható, hogy a fogvatartottak száma 2016-ig növekvő, 2016–2020 között csökkenő, napjainkig ismét növekvő tendenciát mutat. Kiderült továbbá, hogy az elmúlt években börtön végrehajtási fokozatban a szabadságvesztések átlagos időtartama nőtt, míg a fogházak esetében csökkent, ugyanakkor a fogház fokozatot megállapító ítéletek száma is jelentősen csökkent. A rezsimrendszerbe történő besorolás tekintetében szintén megfigyelhető a szigorodás. A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésüket töltő személyek száma 2012-ben 25, míg 2022-ben 76; az elmúlt két évben nem került sor e szankció kiszabására. Az innovációs szükségletek terén a vezérőrnagy úr hangsúlyozta a végrehajtási fokozatok funkciója átalakításának szükségességét, illetve a fogvatartottak együttműködésén alapuló előmeneteli rendszer kialakításának igényét.

A konferencia I. panelét Bánáti Jánosnak, a Magyar Ügyvédi Kamara elnökének beszéde zárta, melynek keretében védői szemszögből értékelte az elmúlt időszakot. Meglátása szerint a kormányprogramban előirányzott szigorítások a szankciórendszer terén a vártnál kevésbé drasztikusan történtek meg, mely védői szempontból pozitív. Szorgalmazta, hogy a bírának nagyobb mérlegelési szabadságot adjon a jogalkotó az esetek egyedi körülményeire tekintettel; ennek kapcsán felhívta a figyelmet az ügyészi mértékes indítvány aktuális gyakorlati problematikájára. Megosztott néhány gondolatot a bünszervezet koncepciójának „elinflálódásáról”. A törvényi fogalom 2019-ben módosult, mivel a jogalkotó úgy ítélte meg, hogy a bünszövetség fogalmát az ítélkezési gyakorlat kiüresítette a bünszervezet intézményének „javára”. A pénzmossással kapcsolatban megjegyezte: jelentős újdonság, hogy az orgazdaság önálló tényállásként megszűnt, és a pénzmosság tényállásába került beillesztésre. E jogtechnikai megoldás kritikáját adja, hogy a pénzmosság eredeti koncepciójától az orgazda jellegű magatartás távol áll; az Uniónak – véleménye szerint – nem volt célja ilyen jellegű nemzeti szabályozás ösztönzése.

A II. panelt Marek Kordík, a pozsonyi Comenius Egyetem egyetemi docense nyitotta meg előadásával, melyben betekintést nyújtott a szlovák büntetőpolitika és büntetőjogi szabályozás aktualitásaiba. Szlovákia büntetőködexe 17 éve van hatályban, ez idő alatt 43 módosítást élt meg. Az utóbbi időben az alternatív büntetések alkalmazása került a gyakorlatban előtérbe. A büntetőeljárás törvény szintén 17 éve született, és 53 alkalommal került sor módosításra. Az eljárásjog is prioritizálja a resztoratív igazságszolgáltatást. Bevezetése óta a kriminalitási ráta csökkenő tendenciát mutat. Egy brit



kutatás górcső alá vette a tárgyalás előtti szakaszt, mely szerint a módosítások nem gyorsították kellőképpen az eljárást.

Prof Věra Kalvodová és Prof Marek Fryšták, a cseh Masaryk Egyetem büntetőjogi tanszékének vezetője, illetve tudományos és kutatási dékánhelyettese 1990-től, a rendszerváltás időszakától zajló jelentős büntetőpolitikai irányváltásról számolt be. 2000 után három büntető anyagi jogi tárgyú törvényjavaslat született: egy új büntetőkódex-tervezet mellett külön jogszabályokat szándékoztak szentelni a fiatalkorú elkövetők, valamint a jogi személyek büntetőjogi felelőssége szabályozásának is. A 2009-es cseh büntető anyagi jogi kódex jelentős újdonságai közt kell említeni a büntetőjogi alapelvek explicit megjelenítését, egy formális bűncselekmény-fogalom megalkotását, a bűncselekmények dichotóm rendszerének meghonosítását, a szabadságvesztés *ultima ratio* jellegű alkalmazását etc. A büntető anyagi jog fejlődését az eljárásjog nem követte le napjainkig: a hatályos kódex 1962 óta van hatályban. Természetesen módosítások révén bekerültek az eljárást gyorsító elterelési lehetőségek, illetve a nyomozás határidőhöz kötött, azonban a bírósági szaknak nincs egzakt határideje, ez komoly hiányosságnak tekinthető. A büntetés-végrehajtási rendszer 1992-es jogszabályon alapul. 2+1 fokozat létezik: „örzött börtön”, „magas biztonságú börtön” és fiatalkorúak börtöne. Az előbbi két kategória között jelentős eltérések vannak, példának okáért az intézetben belüli szabad mozgás, a külső munkavégzés terén.

Prof. Marcin Wielec, a varsói Stefan Wyszyński Bátoros Egyetem Jogi és Közigazgatási Karának dékánhelyettese prezentálta a lengyel büntetőpolitika és büntetőjog főbb irányait. Álláspontja szerint Lengyelországban a büntetőjog a „legellentmondásosabb jogág”. Mind a büntető anyagi, eljárás- és végrehajtási jog külön jogforrásban szabályozott, mindegyiket 1997-ben, egyazon napon fogadták el. A büntetőjog alapelvei közül kiemelte a jogbiztonságot, az igazságosságot, a biztonságot, az emberi méltóság megőrzését és a hatékonyságot. A jogalkalmazás kihívásaként érzékelik az új bűncselekményekre való reagálást. Válaszként megszületett két új eljárásjogi intézmény: az anonim tanú (‘anonymous witness’) és a koronatanú (‘crown witness’) jogi kategóriája. Az utóbbi olyan elkövetőt takar, aki vállalta, hogy terhelő vallomást tesz. A koronatanú intézményét az első tíz év alatt 90-szer alkalmazták. Másik újjáértékelésként hangsúlyozandó a kiterjesztett elkobzás (‘extended confiscation’), mely segítségével 2019-ben több mint 2,1 milliárd lengyel zlotyi vagyoni értékben történt lefoglalás. Szintén komoly figyelem irányult a gyermekekre a büntetőeljárásban, mely egy 21 rendelkezésből álló módosítást indukált a kérdésben.

Cristian Miheș, a Nagyvárad Egyetem Jogi és Jogtudományi Karának dékánja tartott előadást a román büntetőpolitikai és büntetőjogi *status quo* tárgyában. A hatályos joganyag részletes bemutatása a büntető anyagi és eljárási kódex 1996-os reformjainak ismertetésével kezdődött. E módosítás jelentősége, hogy eltávolította a kapitalista berendezkedéssel össze nem férő szocialista rendelkezéseket a büntetőjogból. A román büntetőjog kiemelt forrásai Románia Alkotmánya és Románia Büntető Törvénykönyve, melyben megtalálható a jogi személyek büntetőjogi felelősségének szabályozása is. Szűk körben lehetséges a mediáció intézménye, mint büntethetőséget megszüntető ok. A törvény különös része nagyszabású fejlesztésen

ment át: a klasszikus bűncselekményeket – mint a lopás és a rablás – újradefiniáltak, és új tényállásokat is törvénybe iktattak. A román büntető eljárásjogi törvényről megállapítható, hogy alapelvei nagy vonalakban megegyeznek a magyar szabályozásban foglaltakkal. Érdekes, hogy az enyhébb bűncselekmények esetében az ügyész dönthet úgy, hogy ejti a vádat, ha meglátása szerint nem szolgálja a társadalom érdekét az eljárás lefolytatása.

Ivana Radisavljević a Belgrádi Egyetem Jogi Karának tanársegéde vezette be a hallgatóságot Szerbia büntetőjog-politikájába és büntetőjogába. A büntetőjog forrásai a 2006-os büntető törvénykönyv, a 2005-ös fiatalkorúak büntető törvénykönyve, a 2008-as jogi személyek büntetőjogi felelősségének kódexe, és külön törvény született az elkobzásról és vagyonelkobzásról. Szerbia Büntető Törvénykönyvének általános része megjeleníti a büntetőjog alapelveit. A bűncselekmény definíciója négyelemű: magatartás; ami törvény által meghatározott; ami törvénytörő; és amit bűnös szándékkal követnek el. A kriminálpolitika terén elmondható, hogy az utóbbi időszakot a törvény szigorítása jellemezte a szankciórendszer tekintetében. Ezzel szemben a jogalkalmazásban egy „lágyabb” büntetőpolitika érvényesül: szívesen alkalmaznak felfüggesztett szabadságvesztést, bírságot és rövidebb tartamú szabadságvesztés-büntetéseket. Ezzel szemben az elterelési módok alkalmazása nem bevett a gyakorlatban, ekképp probléma a börtönzsúfoltság.

Miha Šepec, a Maribori Egyetem Büntetőjogi Tanszékének egyetemi docense, és Maja Kotnik, a tanszék doktorandusza mutatták be a szlovén büntetőjog jellemzőit. A beszámoló a büntetőjogi jogalkotás elmúlt 30 évét a jogi szakértők és politikusok harcaként jelenítette meg. A büntetőtörvény módosításait gyakori politikai nyomás indukálta; a rendszerváltást követően ez a hatás a társadalmi változások következtében felerősödött. Az egyik legfontosabb fejlemény az emberi jogok implementálása volt. Érdekes, hogy számos büntető-eljárásjogi alapelvet nevesítettek az anyagi jogban. A bűncselekmény-fogalom háromtagú: elemei a törvényben meghatározottság, a jogellenes magatartás és a bűnösség. Teret kapnak az alternatív szankciók, gyakran alkalmazzák pénzbüntetést és a felfüggesztett szabadságvesztést, nincs halálbüntetés. Problémát jelentenek az elkapkodott jogszabály-módosítások, illetve a büntetőeljárások elhúzódása. A börtönzsúfoltság az európai átlaghoz képest alacsony.

Marta Dragičević Prtenjača, a Zágrábi Egyetem egyetemi docense villantotta fel a horvát büntetőjog és büntetőjog-politika fontosabb aspektusait. A rendszerváltás idején nem voltak önálló büntetőjogi tárgyú törvények, a jugoszláv szabályozás „öröklődött”. A büntetőjogi szabályozást megálmódó alkotmányos berendezkedés átláthatóságát biztosítandó, részletes ismertetést kapott a hallgatóság a hatalmi ágak elválasztásának koncepciójáról Horvátországban, illetve bemutatásra került a horvát bírósági rendszer. Horvátországban hármas ügyész-ségi rendszer működik: az államügyészség, a szervezett bűnözés eltörlését célzó speciális ügyészi szerv és az Európai Ügyészség. A hatályos büntetőkódexet 2011-ben fogadta el a jogalkotó, az elmúlt évtizedben nyolc módosításra került sor. A változások érintették az általános és különös részt egyaránt; a különös rész fejezeteinek újrastrukturálása, és új fejezetek beillesztése történt meg, míg az általános részben megjelentek

az alternatív szankciók. A büntetőeljárás törvény 2008-ban módosításon ment keresztül, főképp a tárgyalási szak előtti szakaszba illesztettek új jogintézményeket.

Prof. Herke Csongor DSc, a Pécsi Tudományegyetem Büntető és Polgári Eljárásjogi Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára a keddi előadások sorát lezáró rövid áttekintést adott a tízéves Btk. főbb jellemzőivel kapcsolatban. Megállapította, hogy a magyar büntetőjog, és más államok alapelvei nagyfokú hasonlóságot mutatnak. Külön kiemelte a *ne bis in idem* elv alkalmazásának nehézségét olyan helyzetekben, amikor több állam területe érintett egy büntetendő cselekmény kapcsán, azonban más megítélés alá esik az adott magatartás a különböző jogrendszerekben. A büntetési akadályok rendszerén belül hangsúlyozta a tevékeny megbánást, mint a mediáció megjelenését büntetőügyekben. Magyarországon az elmúlt húsz évben a bűncselekmények és az elkövetők száma is jelentős csökkenést mutat. A büntetőeljárás nívumaként hangsúlyozásra került az előkészítő ülésen történő beismerő vallomás következtében a kedvezőbb elbírálás intézménye, mely jelentősen gyorsította az eljárást az egyszerű ügyekben.

A rendezvény első napjának programját záró előadást gyümölcsöző diskuszió követte, majd Prof. Szilágyi János Ede zárógondolatai foglalták keretbe az eseményt.

A konferencia második napján a III. panel nyitányaként Prof. Tóth Mihály DSc, a Károli Gáspár Református Egyetem Büntetőjogi Tanszékének egyetemi tanára reflektált az elmúlt évtizedben elért fejlődésre a büntetőjog-tudomány területén. Többek között kiemelte a megújult szankciórendszer előnyeit és a különös részben átvezetett jelentős újításokat, melyek az aktuális bűnözési tendenciákra figyelemmel kerültek a törvénytövegebe. Bár összességében pozitív irányúnak ítélte meg az elmúlt tíz év eredményeit mind elméleti-tudományos, mind gyakorlati szempontból, ugyanakkor hangsúlyozta, hogy felgyorsuló világunkban a büntetőjog fejlettsége nem érhet el egy ideális szintet – mindig újabb és újabb változtatásokra van szükség, melyek lehetséges irányára, illetve néhány aktuális kérdésre külön is felhívta a figyelmet.

Prof. Szomora Zsolt, a Szegedi Tudományegyetem Büntetőjogi Tudományok Intézete intézetvezető-helyettes egyetemi tanára a kriminalizáció egyes okait tárta fel az elmúlt évtized vonatkozásában. Számításai szerint a Btk. 2022 őszéig több mint 50 alkalommal került módosításra, mely mögött eltérő okok állnak. A változó jogpolitikai irányok mellett kiemelt jelentőséggel bír az Unió jogalkotás hazai joganyagra gyakorolt hatása. Egyes keretdispozíciók tartalma érdemben változott a háttérjogszabályok módosításai miatt is. A változások atipikus okai között kiemelt figyelmet kapott a migráció jelensége, valamint a pandémia. Ez utóbbihoz tartozó változásokkal kapcsolatban több ízben merültek fel alkotmányossági aggályok. Végül a „szimbolikus büntetőjog” problematikája került terítékre.

Habil. Bartkó Róbert, a Széchenyi Egyetem Büntetőjogi Tudományok Tanszékének egyetemi docense a terrorizmus elleni fellépés eszközeivel foglalkozott a közép-európai államok vonatkozásában. Ugyan a nemzetközi büntetőjog *jus cogens* normái még – véleménye szerint – nem teremtik meg a terrorizmus üldözésének kötelezettségét, azonban valamennyi vizsgált országban van vonatkozó tényállás, ideértve a terroriz-

mus finanszírozásának büntetni rendeltségét is. Ezzel szemben az egyes jogrendszerekben eltérések mutatkoznak a szabályozásban: a kutatás eredménye szerint a magyar és a lengyel jogalkotó némiképp sajátos megközelítést alkalmaz a többi vizsgált államhoz képest. Mindezek ellenére az uniós jogharmonizáció eredményeként a tényállási elemek között a terrorista célszámok egységes képet mutatnak. A kiképzés kriminalizálása szintén eltérő módokon történik az egyes kódexekben.

Prof. Róth Erika, a Miskolci Egyetem Büntetőjogi Tudományok Intézetének intézetvezető egyetemi tanára a kényszerintézkedések rendszerét tette elemzés tárgyává. A kérdéskört érintő nemzetközi jogforrások terén említette az Európa Tanács és az Európai Unió releváns dokumentumait, az utóbbiakkal kapcsolatban külön kiemelendő egy, a 2022-es végén elfogadásra váró ajánlás. A közép-európai országok büntető eljárásjogát vizsgálva összehasonlításra került az őrizet és a tartóztatás szabályozása és gyakorlata, valamint az óvadék és az ennek alternatíváiként szolgáló „garancia” és „ígéret” jogintézményei.

Habil. Madai Sándor, a Debreceni Egyetem Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszékének tanszékvezetője és a Nemzeti Közszerológiai Egyetem Büntetőjogi Tanszékének egyetemi docense a gazdaság büntetőjogi védelmének fejlődési ívét rajzolta fel előadásában. A címben szereplő terminus fogalmi megközelítését követően részletesen esett szó a szocialista érában fokozottan megjelent kollektív tulajdon védelméről, mely a közép-európai régió szinte valamennyi országában jellemző volt. E felfogással élesen szemben áll a rendszerváltás óta kialakult kapitalista gazdasági berendezkedés, mely a terület átfogó reformját követelte. Konkludálható, hogy e kérdéskörben valamennyi, a közép-európai együttműködésben részt vevő állam – az Unió égisze alatt – egy közös szabályozási modell kialakulása felé tart.

Prof. Jacsó Judit, a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának dékánhelyettese és Udvarhelyi Bence, a Miskolci Egyetem Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszékének egyetemi adjunktusa az Európai Unió pénzügyi érdekeinek védelmével és a pénzmosás elleni küzdelemmel összefüggésben tartották előadásukat. A fellépés eszközeiként az anyagi büntetőjogi harmonizáción túl kiemelték a büntetőjogi együttműködést, a költségvetés végrehajtásának ellenőrzését és a compliance intézkedéseket. A jogharmonizáció eredményének, az ún. PIF irányelvnek a rendelkezéseit ismertették, emellett eljárásjogi szempontból mérőföldkőként jellemezték az Európai Ügyészség felállítását. A közép-európai államok közötti különbségtételt e körben lehetővé teszi, hogy jogtechnikailag akár eltérően biztosítsák az uniós és a nemzeti költségvetés védelmét (egységes vagy különálló tényállással a büntető kódexben; egyes országokban büntetőtörvényen kívüli elhelyezés is előfordul).

Prof. Kerecsi Klára DSc, a Nemzeti Közszerológiai Egyetem egyetemi tanára a közép-európai államok büntetőjogi politikájának egyes aspektusait vette górcső alá. Prezentációjában cízelte a vizsgált államokban lejátszódó történelmi folyamatok hatásait, majd a büntetőjog-politika egyes eszközei gyakorlati alkalmazásának előnyeiről és hátrányairól szolt részletesen. Megállapította, hogy a vizsgált államok múltjában fellelhető közös elemek, valamint az azóta végbement demokratikus

átmenet és az elmúlt évtizedek új bűnözési tendenciái hasonló jogpolitikai irányok követéséhez vezettek. Ilyen iránynak tekinthető a halálbüntetés eltörlése, a büntetés-végrehajtási intézetekben fennálló körülmények javítása és az alternatív szankciók prioritizálása.

A konferencia záró előadásában Csemáné Váradi Erika, a Miskolci Egyetem Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszékének egyetemi docense az egyes, büntetőjogi szempontból releváns társadalmi kihívásokra hívta fel a figyelmet. Az interdiszciplináris áttekintés a poszt szocialista államok közös múltjával indult. Az elmúlt évtizedekben lezajlott változások szociálpszichológiai hatásai a mai napig meghatározzák ezeket a társadalmakat. A Közép-Európai régió kriminálpolitikájának hasonló elemeit markánsan befolyásolták azok a közös tapasztalások,

melyek a rendszerváltoztatáson kívül az Unióhoz és egyes nemzetközi szervezetekhez való csatlakozással összefüggésben jelentkeztek. A társadalom hatékony védelmével összefüggésben terítékre kerültek az emberi jogi védelmi rendszer általános és speciális dimenziói. Különös hangsúlyt kaptak a kiskorúakra és az idősekre vonatkozó aktuális kihívások mind az elkövetők, mind az áldozatok szempontjából.

A programsorozat Prof. Szilágyi János Ede gondolataival és köszönetnyilvánításával zárult.

Az esemény sikerességét jól mutatja, hogy az előadók és a hallgatóság között élénk párbeszéd alakult ki egyes kérdések kapcsán a diszkusszió során és az előadások között egyaránt, mely termékeny táptalaja lehet a jövőbeli összehasonlító büntetőjogi munkáknak.



# Közéleti események

## (2023. január 1. – 2023. június 30.)

### Új munkacsoport növelné az igazságszolgáltatás hatékonyságát

Varga Judit közölte, hogy lényegesen rövidült a bírósági eljárások időtartama az új büntetőeljárás törvény 2018-as bevezetése óta.

Jelezte: 2020-ban az első fokon jogerőre emelkedett ügyek kétharmadát zárták le három hónapon belül, a büntetőperek átlagos időtartama pedig a 2016-osnak csaknem kétharmadára, 362-ről 262 napra csökkent.

Úgy fogalmazott, közös erővel dolgoznak tovább az igazságszolgáltatás hatékonyságának növeléséért.

Az eljárások gyorsításának köszönhetően a folyamatban lévő ügyek időtartama mellett a számuk is csökkent, négy év alatt 29 967-ről szinte a felére, 15 043-ra apadt a járásbíróságokon folyamatban lévő büntetőperek száma.

A miniszter kiemelte, hogy a statisztikák folyamatos és lényeges javulása ellenére kivételes, egyedi esetekben még mindig előfordulhat a büntetőeljárások elhúzódása. Az újabb jogintézmények ugyanis nem minden esetben alkalmazhatóak, például ha túl bonyolult a bizonyítás folyamata.

Az ilyen kivételes esetek felszámolása érdekében az IM koordinálásával kedden új munkacsoport jött létre, amelynek célja az igazságszolgáltatás hatékonyságának további javítása. A munkacsoport a büntetőeljárások egészét vizsgálja, a nyomozástól kezdve, a vádemelésen át, a bírósági eljárás befejezéséig.

A munkacsoport a központi közigazgatás és az igazságszolgáltatás különböző szerveiből tevődik össze, így az IM-en kívül a Belügyminisztérium, a Kúria, az Országos Bírósági Hivatal, a Legfőbb Ügyészség, az Országos Rendőr-főkapitányság, valamint a Nemzeti Adó- és Vámhivatal képviselői is részt vesznek a közös munkában – közölte Varga Judit.

2023. február 2.

### Ovádi Péter: több mint 130 ezer gyermek foglalkozott az állatok védelmével decemberben az állatvédelmi témahéten

Rendkívül nagy érdeklődés mutatkozott a december 5. és 9. között megvalósult Állatvédelmi Témahét iránt, amelynek fővédnöke Varga Judit igazságügyi miniszter.

A programnak köszönhetően közel 1200 oktatási intézményből több mint 130 ezer gyermek tanulhatott az állatok világáról és a felelős állattartásról. Az Állatvédelmi Cselekvési Terv Kidolgozásáért és Végrehajtásáért Felelős Kormánybiztos Titkárság a nagy sikerre való tekintettel jövő évben is megrendezi az Állatvédelmi Témahetet 2023. október 2. és 15. között. Az oktatási intézmények 2023. év elejétől már regisztrálhatnak a programra.

A tantermekben és külső helyszíneken megvalósult program egy egyedülálló közoktatási kezdeményezés volt, hiszen eddig nem volt példa olyan országos, egy hetet felölelő programra, melynek köszönhetően nagy hangsúlyt fektettek az állatokkal való helyes bánásmódra és a fenntartható állatvédelemre. A pedagógusok és civil szervezetek részvételével az oktatás az óvodás, általános iskolás és középiskolás korosztály szemléletformálására fókuszált.

Ovádi Péter állatvédelmi cselekvési terv kidolgozásáért és végrehajtásáért felelős kormánybiztos kiemelte, hogy a felelős állattartásra való nevelést már gyermekkorban el kell kezdeni, mert a ma generációja a jövő állattartója.

A civil állatvédő szervezetek, a terápiás állatokkal foglalkozó szervezetek, a Magyar Állatkertek és Akváriumok Szövetsége és a Megyei Rendőr-főkapitányságok közreműködésével az online és tantermi oktatás mellett a gyermekek számos izgalmas külső tevékenységen is részt vehettek, továbbá a kutyasétáltatás és menhelylátogatás is része volt a programnak. A TeSétáltasd! kampány célja, hogy a gyermekekkel, a szülőkkel és a pedagógusokkal közösen tízezer kutyával sétált kilométert gyűjtsenek. Ennek nemcsak közösségformáló ereje van, hanem elősegíti a társadalmi felelősségvállalást is. A TeAdományozz! akció keretein belül a résztvevők a civil állatvédő szervezeteket ajándékozhatják meg tápadománnyal.

A program elsöprő sikernek örvend, számos pozitív visszajelzés érkezik az Állatvédelmi Cselekvési Terv Kidolgozásáért és Végrehajtásáért Felelős Kormánybiztos Titkársághoz. Ilyen többek között az a beszámoló, miszerint egy tiszaberceli általános iskolába járó diák, aki részt vett az Állatvédelmi Témahéten, megmentett a napokban egy szétrúgott állkapcsú, purhabba hentergetett kiskutyát. A fiú szülei befogadta a kutyát, kezeltetésének költségeit is átvállalták. Pamela, a megmentett kutya boldog gazdis életet kapott karácsonyra.

2023. február 2.

### Varga Judit: először látogatott belga kül- és Európa-ügyi miniszter Magyarországra 2011 óta

Először látogatott Magyarországra belga kül- és Európa-ügyi miniszter 2011 óta – közölte az igazságügyi miniszter a közösségi oldalán kedden.

Varga Judit beszámolt arról, hogy Hadja Lahbib belga kül-, külkereskedelmi és Európa-ügyi miniszterrel folytatott megbeszélésének kiemelt témái voltak a spanyol-belga-magyar uniós elnökségi trió alatt ellátandó feladatok. Magyarország 2024 második felében Belgiumtól veszi át az Európai Unió Tanácsa soros elnöki tisztségét.

Magyarország sok kérdésben hasonló álláspontot képvisel a trió partnerekkel, többi között abban, hogy növelni kell az európai gazdaság globális versenyképességét vagy hogy az Európai Uniónak nagyobb felelősséget kell vállalnia saját biztonságáért – írta az igazságügyi miniszter.

Hozzátette: Magyarország ezért szorosabb együttműködést szorgalmaz a védelempolitikában, megerősítve az európai védelmi ágazat ipari és technológiai bázisát.

Kitért arra is: a migráció kérdésében egyetértettek abban, hogy együttműködésre van szükség az uniós migrációs politika „külső dimenzióinak” megerősítéséért.

Érintették továbbá az energiabiztonság és a háború témakörét is – írta, hangsúlyozva, a magyar álláspont továbbra is egyenes és tiszta: szankciók helyett azonnali tűzszünetre és béketárgyalásokra van szükség.

A találkozón szó esett a jogállamiság kérdéséről is, a magyar igazságügyi miniszter hangsúlyozta, hogy fontos a tisztánlátás, Magyarországot és „a magyar jogállamiságot nem lehet kizárólag elfogult NGO-k véleménye alapján megítélni”.

Az igazságügyi miniszter szerint azért is fontosak a hasonló találkozók, hogy „a valódi párbeszédre igazán nyitott felek” megismerjék és megértsék egymás álláspontját.

Hadja Lahbib ebben is kiváló partner volt – jelezte Varga Judit, a bejegyzésben köszönetet mondva a belga politikusnak látogatásáért.

2023. február 9.

## Varga Judit: Magyarországon a bíróságok hatékony működésének feltételei adottak

A pénteki brüsszeli igazságügyi tanácsülésen napirenden szerepel az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés; „hazánk ezen a területen az elmúlt években komoly sikereket ért el”; Magyarországon a bíróságok hatékony működésének feltételei adottak és kiválóan megfelelnek a modern kor elvárásainak is – írta az igazságügyi miniszter a Facebookon.

Varga Judit hozzátette: ezt igazolja az EU igazságügyi eredménytáblája, amelyből megállapítható, hogy „hazánkban az igazságszolgáltatás digitalizációjának szintje Európában élenjáró”.

„Az igazságszolgáltatás időszerűségét illetően is az élbolyban vagyunk: a polgári és gazdasági peres ügyek valamennyi bírósági szinten történő befejezéséhez szükséges becsült idő tekintetében Magyarország az EU-ban a 4., a közigazgatási ügyek elsőfokú elbírálása tekintetében a 2. helyen áll uniós összehasonlításban.”

Megjegyezte, hogy az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés fontos eleme az áldozatsegítés. A magyar kormány régóta elkötelezett a hazai áldozatsegítő rendszer fejlesztése mellett, jelenleg 14 vármegyében és a fővárosban érhető el az Áldozatsegítő Központok és Pontok szolgáltatásai, a kormány célja 2025-re az országos lefedettség elérése.

Hozzátette, hogy a magyar állami áldozatsegítő rendszer Európában is egyedülálló, hiszen szoros kötelékben működik együtt a kormányhivatalokkal, a rendőrséggel, a civil és

egyházi szervezetekkel. A 2021 januárjától holland mintára bevezetett, az áldozatok közvetlen elérését szolgáló opt-out rendszernek köszönhetően folyamatosan csökkenő bűnügyi statisztikák mellett évről évre egyre több áldozathoz jutnak el áldozatsegítő kollégák – jelezte.

Varga Judit úgy folytatta, hogy az Igazságügyi Tanács asztalán van pénteken az antiszemitizmussal szembeni fellépés kérdése is.

„Magyarország Kormánya zéró toleranciát hirdetett az antiszemitizmus valamennyi formája ellen, elköteleztettek vagyunk amellett, hogy Magyarország a jövőben is a zsidó közösségek és a zsidó kultúra virágzó színtere lehessen, amely biztonságos otthont nyújt minden embernek vallástól függetlenül. Ezért a 2024 második felében esedékes magyar soros uniós elnökség alatt is kiemelten foglalkozni fogunk az antiszemitizmus elleni fellépés kérdésével” – fogalmazott a bejegyzésben az igazságügyi miniszter.

2023. március 13.

## Március 15. –

### Varga Judit kitüntetések adott át a nemzeti ünnep alkalmából

A hazának mindig szüksége volt és lesz olyan nőkre és férfiakra, akiknek szeme előtt a magyar nemzet gyarapítása, hírének öregbítése és becsületének védelme lebeg – közölte az igazságügyi miniszter csütörtökön a Facebook-oldalán.

Varga Judit bejegyzésében azt írta, csütörtökön az 1848/49-es forradalom és szabadságharc 175. évfordulója alkalmából díjazták állami kitüntetésekkel „azokat az életműveket és sok évtizedes pályafutásokat, melyek a közösséget szolgálták és embertársainkat segítették”.

A ma kitüntetettek teljesítménye éppúgy gazdagítja országunk történelmét, mint felmenőink hőstettei – fogalmazott az igazságügyi tárca vezetője, aki köszönetet mondott a kitüntetetteknek a nemzet szolgálatában végzett elkötelezett munkájukért.

Beszámolt arról: a Magyar Érdemrend Tisztikeresztje polgári tagozat kitüntetésben részesült példaértékű felkészültséggel, lelkiismeretesen végzett bírói munkája, valamint az igazságügy szolgálatába lépő fiatalok pályakezdését segítő tevékenysége elismeréseként Barsi József László; valamint a gyermekbészter területén végzett több mint öt évtizedes, kiemelkedő színvonalú szakmai és vezetői munkája, a kárpátaljai magyar és ukrán gyermekek egészsége érdekében végzett, fáradhatatlan önkéntes tevékenysége elismeréseként Kiss Ákos Levente.

Közölte, a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje polgári tagozat kitüntetésben részesült négy évtizedes, elsősorban a társasági jog területén kiemelkedő ügyvédi tevékenysége, valamint a nemzetközi kapcsolatok terén meghatározó szerepe elismeréseként S. Szabó Péter; a magyar önkormányzatiság eszméjének megerősítését, illetve a szolnoki történelmi hagyományok ápolását szolgáló munkája, valamint a helyi

közösség épülését szolgáló tevékenysége elismeréseként Tóta Áron; valamint a több mint négy évtizedes bírósági pályafutása során főként a társasági és a cégjog területén végzett, nemzetközileg is elismert, magas színvonalú munkája elismeréseként Vezekényi Ursula.

Tájékoztatása szerint a Magyar Arany Érdemkereszt polgári tagozat kitüntetésben részesült több évtizedes példaadó munkája, széles körű szakmai közéleti tevékenysége, valamint Keszthely és Hévíz sportújságírójaként a térség sportéletében betöltött meghatározó szerepe elismeréseként Iglódi Endre Ferenc.

A Magyar Ezüst Érdemkereszt polgári tagozat kitüntetésben részesült több évtizedes, példaértékű gyermekorvosi munkája elismeréseként Kovács Éva Mária – olvasható a bejegyzésben.

2023. március 17.

### Varga Judit: Szladits Károly életműve a jogi gondolkodás szegletköve

Szladits Károly életműve egy évszázad távlatából is szegletkőként kell, hogy meghatározza a jövő jogászainak jogi gondolkodását – jelentette ki Varga Judit igazságügyi miniszter a felvidéki Dunaszerdahelyen, ahol beszédet mondott a Szladits Károly emlékkonferencián szombaton.

Az igazságügyi miniszter beszédében felidézte a Csallóköz központjának számító városban született Szladits Károly (1871–1956) nemzetközi hírű magyar magánjogász, egyetemi tanár, akadémikus életpályáját, rámutatva: a jogtudós egyike volt azoknak, akiknek a jog egyet jelentett az emberek szolgálatával, s munkájának az volt az alapvető eszménye, hogy a jog jövője a humánus felé halad.

Varga Judit rávilágított: Szladits Károly élete során a magyar történelem több sorsfordulóját is átélte, amelyekre kortársai egymástól szélsőségesen eltérő válaszokat adtak, ő viszont mindig a klasszikus magánjognak a tulajdont és családot védő és előtérbe helyező gondolatvilágát tartotta sajátjának. „Szladits útkereső volt, haladó a konzervatívok és konzervatív a haladók között” – jelentette ki Varga Judit.

Az igazságügyi miniszter elmondta: napjaink modern társadalmainak olyan újszerű kihívásokkal kell szembenéznük, mint a mesterséges intelligenciával összefüggő kérdések, az önvezető autókkal kapcsolatos szabályozások, vagy éppen a közösségi média polgári jogi felelőséggel kapcsolatos kérdései.

„Mindezek megoldásához szilárd elvi alapokra van szükségünk, amelyek megteremtik a közös gondolkodás lehetséges elvi kereteit” – szögezte le Varga Judit. Hozzáfűzte: Szladits Károly életműve is ilyen háttérként szolgál, amelyet életben kell tartani, és meg kell ismertetni a jövő jogász generációkkal is, hogy az általa lefektetett tanok egy évszázad távlatából is egyfajta szegletkőként határozzák meg a jogi gondolkodásunkat.

2023. április 24.

### Varga Judit: lezárultak az igazságszolgáltatási vállalatokkal kapcsolatos technikai tárgyalások az Európai Bizottsággal

A politikai kérdések tisztázása után hétfőn lezárultak az igazságügyi vállalatokkal kapcsolatos technikai tárgyalások az Európai Bizottsággal, ezt maga Didier Reynders jog-értvényesülésért felelős uniós biztos is megerősítette, már csak az uniós biztosok kollégiumának jóváhagyása van hátra – jelentette ki Varga Judit hétfőn Brüsszelben az MTI-nek nyilatkozva.

Az igazságügyi miniszter szerint a hétfői tárgyalások nagyon fontos mérföldkővet tettek le az EU és Magyarország közötti bizalomépítésben. „Magyarország, a múlt év decemberi megállapodással összhangban az év eleje óta az igazságügyi csomagot tekintette a legfőbb prioritásnak a kohéziós forrásokhoz és a helyreállítási alapokhoz való hozzájutás érdekében. Most egy nagyon fontos állomáshoz érkezünk a jogi szakemberek, a bírói egyesületeknek, érdekvédelmi szervezeteknek több hónapos együttműködésének, munkájának köszönhetően” – hangsúlyozta.

Felhívta a figyelmet, hogy a tárgyalási folyamatokat az is végigkísérte, hogy különböző baloldali, európai és magyar sajtóorgánumok álhíreket terjesztettek. „Amikor azt látták, hogy szépen haladnak a tárgyalások, elkezdtek hangulatot kelteni. A ceruzát és a szálakat magyar balkéz mozgatja Brüsszelben, Gyurcsány Ferenc nemrégiben szintén és lelkesen be is vallotta egy interjúban, hogy rengetegen dolgoznak azon, hogy a bizottság újabb és újabb akadályokat gördítsen a megállapodás teljesítése elé” – fogalmazott. Hozzátette: a baloldali ellenfelek akárhogy is próbálkoznak, a magyar kormány mindig is a magyar emberek érdekében fog dolgozni.

Varga Judit azt is elmondta, hogy az igazságügyi csomaggal kapcsolatban már nem számít újabb feltételekre az Európai Bizottságtól, de hozzátette, hogy a testület politikai nyomás alatt áll. Véleménye szerint, az „Európai Bizottság bátorságán és szakmaiságán múlik, hogy mennyire képes ellenállni az Európai Parlament abszolút politikai nyomásának, amely teljesen híján van a szakmaiságnak, csupán szintizta politikai zsarolás és erőjátzma”.

Az igazságügyi miniszter a gyermekvédelmi törvénnyel kapcsolatban elmondta: Olaszország egyike volt azon országoknak, amely nem csatlakozott a jogszabály miatt indított uniós bírósági eljáráshoz.

„Ez is bizonyítja, hogy vannak országok, amelyek képesek a törvényt értelmezni, és nem esnek áldozatul a nemzetközi genderlobbinak, hiszen egyértelmű, hogy maguk az uniós szerződések rögzítik azt, hogy a gyermekek nevelése, a szülők joga, a köznevelés, és oktatás, pedig tagállami kompetencia” – emlékeztetett.

Mint mondta, a bizottság „erőltetett” kötelezettségsgési eljárása, a szolgáltatások szabad áramlására hivatkozással, illetve az úgynevezett audiovizuális jogok uniós sérelme kapcsán próbál meg diszharmóniát vizionálni a magyar törvény és az uniós szabályok között. Azt is kiemelte, hogy „precedens nélküli”, hogy 15 tagállam a bizottság oldalán megtámad egy országot, pusztán azért, „mert létezik egy na-

gyon erős nemzetközi genderlobbi, amely egyébként politikai stabilitástól függően, vagy éppen koalíciós kényszerektől függően képes befolyásolni kormányokat”.

2023. április 26.

## Varga Judit: számunkra nincs kompromisszum a gyermekvédelemben!

Magyarországon lesz a legszigorúbb gyermekvédelmi szabályozás Európában, mert „számunkra nincs kompromisszum a gyermekvédelemben” – írta Varga Judit igazságügyi miniszter kedden a Facebook-oldalán közzétett bejegyzésében, amely szerint ősszel további intézkedéseket terjesztenek az Országgyűlés elé.

A tárcavezető bejegyzése szerint az Európai Bizottság arra hivatkozva támadja a gyermekvédelmi törvényt, hogy az nem egyeztethető össze az uniós (audiovizuális és a szolgáltatások szabadságára vonatkozó) szabályokkal, „de jól tudjuk, hogy valójában Alaptörvényünk értékeit veszik célba”.

Varga Judit közölte, hétfőn a Mathias Corvinus Collegium – MCC (MCC Brussels), a Polgári Magyarországért Alapítvány és a Magyar–Német Intézet az Európai Együttműködésért gyermekvédelmi törvényről és a jogállamiságról szóló brüsszeli konferenciáján vett részt, ahol hangsúlyozta: a bizottság azt a törvényt támadja, amely védi a gyermekek születéskori nemük szerinti önazonosságához való jogát, és kimondja, hogy az anya nő, az apa pedig férfi.

Sajnálatosnak tartja, hogy vezető európai politikusok már azelőtt véleményt formáltak a gyermekvédelmi törvényről, mielőtt érdemi párbeszédet folytattak volna a magyar hatóságokkal – írta a miniszter, hozzátéve: az egyre nagyobb teret nyerő woke-ideológiát üdvözlő erőknek sikerült 15 uniós tagállamot meggyőzniük, hogy lépjenek fel Magyarország ellen a folyamatban lévő uniós bírósági eljárásban. „De ezzel csak azt érték el, hogy nyilvánvalóvá vált az Európai Unió belüli mély megosztottság” – fogalmazott Varga Judit.

Mint írta, bár volt 15 olyan tagállam, amely csatlakozott a perhez, egy ilyen eljárásban nem a beavatkozók száma bír jelentőséggel, hanem az uniós jog helyes és korrekt értelmezése, például a nemzeti hatáskör és az uniós hatáskör szétválasztása.

Amellett, hogy a folyamatban lévő eljárásban Magyarország az Európai Unió Alapjogi Chartáján és az unió működéséről szóló szerződésén alapuló szilárd jogi érvekkel rendelkezik, a tavaly áprilisi népszavazáson 3,7 millió magyar ember fejezte ki támogatását a gyermekvédelmi törvény mellett.

„Ennek fényében fogunk cselekedni, és ősszel további intézkedéseket terjesztünk az Országgyűlés elé. Magyarországon lesz a legszigorúbb gyermekvédelmi szabályozás Európában, mert számunkra nincs kompromisszum a gyermekvédelemben” – írta Varga Judit.

Kitért arra is, mindezek mellett egyre több bizonyíték került napvilágra arról, hogy a magyar ellenzék négymilliárd

forint értékű támogatást fogadott el „titokzatos” külföldi adományozóktól, hogy érdekeiket és politikájukat képviseljük Magyarországon.

De érdekes módon ez a botrány nem éri el az uniós politikusok jelentős csoportjának ingerküszöbét. Míg évek óta támadják a magyar alaptörvény egy ártatlan mondatát, egy ilyen példátlan, törvénytelen kampányfinanszírozásra csak hallgatással reagálnak – írta Varga Judit, aki úgy fogalmazott: „külföldi hatalmak érdekeit pénzért képviselni, egyenlő a demokrácia lábbal tiprásával, a választások tisztaságának befolyásolásával és egy szuverén ország belügyeibe való beavatkozással.”

Közölte, ezért az ügyben Vera Jourovához, átláthatóságért és értékekért felelős uniós biztoshoz fordult, akit levélben tájékoztatott arról, hogy az egyesült ellenzéki pártok választási kampánya jelentős összegű külföldi – az Európai Unió kívüli – hozzájárulást kapott az Action for Democracy nevű szervezettől, és hogy e támogatás célja a választások befolyásolása volt.

Ez az ügy nemcsak a magyarok, hanem az európai polgárok számára is nagy jelentőséggel bír, mert a tagállamok hatáskörének megnyírbalása és az azokba való beavatkozás – különösen a demokratikus választások lebonyolításával és intézményi kereteivel kapcsolatban – nem demokratikus részvétel, hanem a demokrácia kiszervezése – írta Varga Judit.

2023. április 26.

## Varga Judit: a magyar uniós elnökség prioritása lesz a demográfiai kihívások kezelése

Az Európai Unió Tanácsa 2024 második felében esedékes magyar elnökségének prioritásai között kiemelten szerepel a demográfiai kihívások kezelése, Magyarország ugyanis erre nem tartja megfelelő válasznak a migrációt, hanem a családpolitika terén keresi a megoldást – jelentette ki Varga Judit igazságügyi miniszter Strasbourgban kedden.

Magyar újságíróknak nyilatkozva Varga Judit arról tájékoztatott, hogy megbeszélést folytatott a Strasbourgban üléső Európai Parlament elnökével, Roberta Metsolával, akivel egyebek mellett az uniós tanács magyar elnökségének prioritásait tekintették át.

Közölte: a demográfiai kihívások kezeléséhez Magyarország a jövő évben esedékes uniós tanácsi elnökség idején javasolni fogja, hogy az európai szerződések is foglalkozzanak a családpolitikával, és ehhez rendelkezjen uniós forrásokat is. Ne csak a migrációt támogassa az Európai Unió, hanem a családpolitikát is! – tette hozzá az igazságügyi miniszter.

Az uniós tanács magyar elnökségi programjai között Varga Judit a bővítéspolitikát emelte ki, amellyel kapcsolatban közölte: „Szerbiának mindenképpen be kell kerülnie az európai közösségbe”.

Közölte továbbá, hogy Magyarország hangsúlyt kíván majd helyezni a kohéziós politikára is, amely olyan kiegyenlítést biztosíthat a tagállami gazdaságok között, amelyek az egész közösséget teszik még sikeresebbé.

Varga Judit elmondta: megbeszélést folytatott Marija Pejcinovic Buriccsal, a strasbourgi székhelyű Európa Tanács főttségével is, akinek arra hívta fel a figyelmét, hogy a Kárpátalján élő magyar kisebbség jogai, ahogyan már az ukrajnai háborút megelőzően, a háború alatt is csorbát szenvednek.

„Magyarország támogatja Ukrajna uniós perspektíváját, ugyanakkor nagyon fontosnak tartja, hogy a csatlakozására készülő ország tiszteletben tartsa az alapjogi okmányokban lefektetett európai normákat, köztük a nemzeti kisebbségek jogainak szavatolását” – fogalmazott.

Az Európa Tanács felügyelete alatt működő Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) vezetőjével, Síofra O’Leary elnökkel folytatott találkozásával összefüggésben a miniszter közölte: a strasbourgi bíróság nemrégiben ismerte el, hogy a polgári perek elhúzóására kialakított magyar jogorvoslati rendszer alkalmas arra, hogy belső jogorvoslatot teremtsen. Ez azt jelenti, hogy ezekben a kérdésekben már nem kell a strasbourgi emberi jogi bírósághoz fordulni – emelte ki.

Az uniós pénzek lehívását lehetővé tevő uniós bizottsági feltételekkel kapcsolatban feltett kérdésre válaszolva közölte: egyes civil szervezetek hálózatai kellemetlenül érzik magukat amiatt, hogy Magyarország teljesíti a vállalásait, hogy megcsinálja a házi feladatát. Az intézkedések működnek, és modellértékűnek számítanak a frissen felállított új intézmények is, melyek egyebek mellett biztosítják az átláthatóságot, vagy hatékonyak a korrupció elleni küzdelemben – tette hozzá Varga Judit.

2023. május 10.

## Varga Judit: jól halad a 2024-es magyar uniós elnökség előkészítése

Jól halad a 2024 második félévi magyar uniós elnökség előkészítése – mondta el Varga Judit igazságügyi miniszter a 2024-es magyar uniós elnökség előkészítéséről az Országgyűlés európai ügyek bizottságának hétfői ülésén tartott tájékoztatón.

A magyar elnökség prioritásait sorolva a miniszter beszélt a versenyképesség javításáról, a demográfiai kihívások kezeléséről, az uniós bővítési folyamat előmozdításáról, az illegális migráció elleni küzdelemről, a védelempolitika uniós szintű erősítéséről, a kohéziós politikáról és a következő hétéves uniós költségvetésről.

Varga Judit elmondta: stratégiai fontosságú az EU és a tagállamok versenyképességének javítása, a probléma átfogó megközelítése és az egyes szakpolitikákba való beillesztése. Az EU demográfiai válsága komoly hatással van az unió versenyképességére, ezért is indokolt a családpolitika uniós szintű felkarolása, tiszteletben tartva a tagállami hatásköröket.

Az EU nyugat-balkáni bővítésének előmozdítása kapcsán a miniszter hangsúlyozta: Szerbia felvétele a kulcs ah-

hoz, hogy a térség országainak csatlakozási folyamata felgyorsuljon. Az illegális migráció elleni küzdelemmel kapcsolatban Varga Judit a migráció menekültügyi és biztonsági szempontjai közötti összefüggések áttekintését szorgalmazta.

A miniszter kiemelte az európai védelmi ágazat ipari és technológiai bázisának megerősítését, a védelmi innovációt, a tagállami védelmi beszerzési együttműködés fontosságát. A kohéziós politika kapcsán beszélt arról, hogy a magyar EU-elnökség alatt végre kell hajtani a kohéziós programok félidei felülvizsgálatát.

Varga Judit beszélt arról is, hogy Magyarország kiemelt feladata lesz az Európai Tanács munkájának irányítása a következő hétéves pénzügyi keret tárgyalására vonatkozó felkészülés során.

A miniszter elmondta, hogy a soros elnökség biztosítja a folytonosságot a tanács munkájában, a „becsületes közvetítő” feladatát látja el, képviseli a tanács és a 27 tagállam közös érdekeit, akár az unió egyes intézményeivel szemben is.

Varga Judit arra is felhívta a figyelmet, hogy az Európai Parlamenti választások 2024. június 6-a és 9-e között lesznek az Unióban, továbbá októberben lejár a bizottság, novemberben pedig az Európai Tanács elnökének mandátuma.

Fekete-Győr András, a Momentum országgyűlési képviselője többek között arról kérdezte a minisztert, miként próbálják felszámolni az EU és a magyar kormány közti bizalmi válságot, annak érdekében, hogy végre megérkezzenek az országnak járó uniós pénzek.

Győri Enikő, a Fidesz európai parlamenti képviselője a bizottsági ülésen azt emelte ki, hogy a 2024-es magyar elnökséget nem szabad összehasonlítani a 2011-essel, mert egészen más helyzet van, az EP „elszabadult hajóágyú”, a magyar ellenzék pedig mindent elkövet az EP-ben, hogy Magyarország ne kaphassa meg a neki járó uniós pénzt.

Az ellenzék döntse el: akarja-e egyáltalán, hogy sikeres legyen az magyar EU-s elnökség! – jegyezte meg a kormánypárti politikus.

Varga Judit válaszában többek között azt emelte ki: az ellenzéki képviselők „elképesztő aknamunkát” végeznek az EP-ben saját nemzetük ellen, holott a nemzet érdekében kéne dolgozniuk.

A miniszter azt kérte, az ellenzéki politikustól, hogy „álljanak le!”

Varga Judit elmondta azt is: mintegy 800–900 szakember fog dolgozni a magyar uniós elnökség sikerén, akiket úgy készítettek fel, hogy hatalmas szaktudással és magyar szívvvel végezzék munkájukat.

Bóka János, Igazságügyi Minisztérium államtitkára elmondta: bizalmi válság van az EU intézményei és a magyar kormány között, aminek elsősorban az az oka, hogy a magyar kormány azt mondja, amit gondol, az uniós intézmények azonban képmutatóak.

2023. május 24.

\*\*\* A Közéleti hírek rovat zárása: 2023. június 30. \*\*\*



## ***Kihirdetett törvények és az Igazságügyi Minisztérium tevékenységét közvetlenül érintő fontosabb egyéb jogszabályok***

***(2023. január 1. – 2023. június 30.)***

### **KIHIRDETETT TÖRVÉNYEK**

- **2023. évi I. törvény** az egészségügyben működő szakmai kamarákról szóló 2006. évi XCVII. törvény és az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény módosításáról
- **2023. évi II. törvény** az egyrészről az Európai Unió és tagállamai, másrészről Malajzia Kormánya közötti Partnerségi és Együttműködési Keretmegállapodás kihirdetéséről
- **2023. évi III. törvény** az egyrészről az Európai Unió és tagállamai, másrészről a Thaiföldi Királyság közötti Átfogó Partnerségi és Együttműködési Keretmegállapodás kihirdetéséről
- **2023. évi IV. törvény** a Finn Köztársaságnak az Észak-atlanti Szerződéshez való csatlakozásáról szóló Jegyzőkönyv kihirdetéséről
- **2023. évi V. törvény** a Magyarország Kormánya és a Világélelmezési Program (WFP) között a WFP Globális Üzleti Szolgáltató Központ létrehozásáról szóló Megállapodás kihirdetéséről
- **2023. évi VI. törvény** a Magyarország 2023. évi központi költségvetéséről szóló 2022. évi XXV. törvény módosításáról
- **2023. évi VII. törvény** egyes vagyongazdálkodást érintő törvények módosításáról
- **2023. évi VIII. törvény** a Magyarország Kormánya és a Török Köztársaság Kormánya közötti katonai keretmegállapodás kihirdetéséről
- **2023. évi IX. törvény** az Európai Unió Tanácsa 2024. második félévi magyar elnökségével kapcsolatos feladatok ellátására irányuló jogviszonyról, valamint egyes kapcsolódó rendelkezésekről
- **2023. évi X. törvény** egyes igazságügyi tárgyú törvényeknek a magyar helyreállítási és ellenállóképességi tervhez kapcsolódó módosításáról
- **2023. évi XI. törvény** a szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, illetve humanitárius katasztrófa magyarországi következményeinek elhárításáról és kezeléséről szóló 2022. évi XLII. törvény módosításáról
- **2023. évi XII. törvény** a Magyarország Kormánya és Bosznia-Hercegovina Minisztertanácsa között a minősített adatok cseréjéről és kölcsönös védelméről szóló egyezmény kihirdetéséről
- **2023. évi XIII. törvény** a Magyar Népköztársaság Kormánya és a Csehszlovák Szocialista Köztársaság Kormánya között Budapesten, 1986. évi november hó 24. napján aláírt, a magyar–csehszlovák vasúti forgalom szabályozásáról szóló Egyezmény megszüntetéséről
- **2023. évi XIV. törvény** az Egyetemes Postaegyesület Alapokmánya Kilencedik, Tizedik és Tizenegyedik Pótjegyzőkönyve, az Egyetemes Postaegyesület Egyetemes Postaegyezményének a 2012. évi dohai kongresszuson aláírt módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt szövege és Zárójegyzőkönyve, a 2016. évi isztambuli kongresszuson aláírt módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt szövege és Zárójegyzőkönyve, a 2018. évi addisz-abebei kongresszuson aláírt Kiegészítő Jegyzőkönyve és Zárójegyzőkönyve, a 2019. évi genfi kongresszuson aláírt Második Kiegészítő Jegyzőkönyve, valamint a 2021. évi abidjani kongresszuson aláírt módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt szövege és Zárójegyzőkönyve kihirdetéséről
- **2023. évi XV. törvény** egyes állami tulajdonú vagyonelemek ingyenes tulajdonba adásáról
- **2023. évi XVI. törvény** a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény módosításáról
- **2023. évi XVII. törvény** a víziközmű-szolgáltatásról szóló 2011. évi CCIX. törvény módosításáról

- **2023. évi XVIII. törvény** az állami projektértékelői jogviszonyról, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2016. évi XXXIII. törvény és a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény módosításáról
- **2023. évi XIX. törvény** egyes egészségügyi, egészségbiztosítási és gyógyszerészeti tárgyú törvények módosításáról
- **2023. évi XX. törvény** az elérhetőbb fogyasztóvédelem érdekében szükséges törvények módosításáról
- **2023. évi XXI. törvény** egyes törvényeknek a közigazgatás fejlesztésével összefüggő módosításáról
- **2023. évi XXII. törvény** egyes külügyi tárgyú törvények módosításáról
- **2023. évi XXIII. törvény** a kiberbiztonsági tanúsításról és a kiberbiztonsági felügyeletről
- **2023. évi XXIV. törvény** a választási eljárási szabályoknak az elektronikus ügyintézésrel összefüggő módosításáról
- **2023. évi XXV. törvény** a panaszokról, a közérdekű bejelentésekről, valamint a visszaélések bejelentésével összefüggő szabályokról
- **2023. évi XXVI. törvény** az igazgatási szünetről
- **2023. évi XXVII. törvény** egyes törvényeknek a köztársasági elnök jogállásával összefüggő módosításáról
- **2023. évi XXVIII. törvény** a családok ügyintézésének egyszerűsítésével összefüggő egyes törvények módosításáról
- **2023. évi XXIX. törvény** a közműszolgáltatások egyszerűsítésével összefüggő egyes törvények módosításáról
- **2023. évi XXX. törvény** a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény módosításáról
- **2023. évi XXXI. törvény** igazságügyi tárgyú törvények módosításáról
- **2023. évi XXXII. törvény** a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény, valamint az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény módosításáról
- **2023. évi XXXIII. törvény** a szakképzésben lezajlott átalakítás utólagos hatásvizsgálatából adódó törvénymódosításokról
- **2023. évi XXXIV. törvény** a szövetkezetekkel összefüggésben egyes törvények módosításáról
- **2023. évi XXXV. törvény** a Délkelet-európai Rendőri Együttműködési Egyezmény Felei között létrejött, a DNS-adatok, a daktiloszkópiai adatok és a gépjármű-nyilvántartási adatok automatizált cseréjéről szóló Megállapodás kihirdetéséről
- **2023. évi XXXVI. törvény** a Délkelet-európai Rendőri Együttműködési Egyezmény Felei között létrejött, a DNS-adatok, a daktiloszkópiai adatok és a gépjármű-nyilvántartási adatok automatizált cseréjéről szóló Megállapodás Végrehajtási Megállapodásának kihirdetéséről
- **2023. évi XXXVII. törvény** a Délkelet-európai Rendőri Együttműködési Egyezmény Felei között létrejött, a DNS-adatok, a daktiloszkópiai adatok és a gépjármű-nyilvántartási adatok automatizált cseréjéről szóló Megállapodás módosításáról szóló Jegyzőkönyv kihirdetéséről
- **2023. évi XXXVIII. törvény** a hivatásos szolgálati jogviszonnyal összefüggő, valamint a nyilvántartásokkal kapcsolatos egyes törvények módosításáról
- **2023. évi XXXIX. törvény** a gazdaság versenyképességének növelése érdekében történő törvénymódosításokról
- **2023. évi XL. törvény** egyes közlekedési tárgyú törvények módosításáról
- **2023. évi XLI. törvény** az innovációs és tudományos eredmények gazdasági hasznosításának elősegítése érdekében szükséges egyes törvények módosításáról
- **2023. évi XLII. törvény** Magyarország Kormánya és a Horvát Köztársaság Kormánya között a Magyar Köztársaság Kormánya és a Horvát Köztársaság Kormánya között a határokat átlépő bűnözés elleni harcban történő együttműködésről szóló Megállapodás módosításáról szóló Megállapodás kihirdetéséről
- **2023. évi XLIII. törvény** az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása során, Strasbourgban, 1981. január 28. napján kelt Egyezménynek a Strasbourgban, 2018. október 10. napján kelt módosító Jegyzőkönyve kihirdetéséről
- **2023. évi XLIV. törvény** egyes törvényeknek az agrárminiszter feladatkörét érintő módosításáról
- **2023. évi XLV. törvény** a körforgásos gazdasággal összefüggő törvénymódosításokról

- **2023. évi XLVI. törvény** az egyes gazdasági, vagyongazdálkodási és postaügyet érintő törvények módosításáról
- **2023. évi XLVII. törvény** a nagy távolságra jutó, országhatárokon áterjedő levegőszennyezésről szóló 1979. évi egyezményhez kapcsolódóan a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról szóló jegyzőkönyv és az egyezmény Végrehajtó Testülete 2009/1., 2009/2. és 2009/3. számú határozatai kihirdetéséről
- **2023. évi XLVIII. törvény** a 2007. évi XXI. törvénnyel kihirdetett, a nagy távolságra jutó, országhatárokon áterjedő levegőszennyezésről szóló 1979. évi Genfi Egyezményhez csatolt, a nehézfémekről szóló, Aarhusban, 1998. június 24-én elfogadott Jegyzőkönyvnek az Egyezmény végrehajtó testülete által elfogadott 2012/5. számú és 2012/6. számú határozatainak kihirdetéséről
- **2023. évi XLIX. törvény** a Magyar Corvin-lánchról és a Magyar Corvin-lánc Testületről
- **2023. évi L. törvény** a vendégmunkások magyarországi foglalkoztatásáról
- **2023. évi LI. törvény** a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény módosításáról

### VESZÉLYHELYZETI KORMÁNYRENDELETEK

- **3/2023. (I. 12.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt egyes büntetés-végrehajtást érintő rendelkezések eltérő alkalmazásáról
- **4/2023. (I. 12.) Korm. rendelet** a köznevelési intézmények működését érintő egyes veszélyhelyzeti szabályokról
- **8/2023. (I. 17.) Korm. rendelet** a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény hatálya alá tartozókra vonatkozó egyes veszélyhelyzeti intézkedésekről
- **9/2023. (I. 17.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet során az egyes áruk, szolgáltatások és anyagi értéket képviselő jogok vámhatárt vagy országhatárt átlépő kereskedelméről szóló 52/2012. (III. 28.) Korm. rendelet eltérő alkalmazásáról
- **11/2023. (I. 20.) Korm. rendelet** a takarmány- és élelmiszer ellátásbiztonság szempontjából stratégiai jelentőségű mezőgazdasági termékek kivitelével kapcsolatos bejelentési eljárásról és kapcsolódó intézkedésekről szóló 83/2022. (III. 5.) Korm. rendelet hatályon kívül helyezéséről
- **12/2023. (I. 20.) Korm. rendelet** egyes intézmények földgázbeszerzéseivel kapcsolatos veszélyhelyzeti szabályokról
- **14/2023. (I. 25.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet során a személytaxi-szolgáltatás hatósági árának megállapításával kapcsolatos eltérő rendelkezésekről
- **15/2023. (I. 25.) Korm. rendelet** a közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítványok által fenntartott felsőoktatási intézményeknek és a nemzetiségi önkormányzatok gazdasági társaságainak földgázbeszerzéseivel kapcsolatos veszélyhelyzeti szabályokról, valamint az egyes intézmények földgázbeszerzéseivel kapcsolatos veszélyhelyzeti szabályokról szóló 12/2023. (I. 20.) Korm. rendelet módosításáról
- **16/2023. (I. 27.) Korm. rendelet** a munkába járás címén adható költségtérítés egyes szabályainak veszélyhelyzetben történő alkalmazásáról
- **17/2023. (I. 27.) Korm. rendelet** az Ukrán Országos Önkormányzat által köznevelési intézmény tanítási év közbeni alapításának veszélyhelyzeti szabályairól
- **21/2023. (I. 30.) Korm. rendelet** a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény veszélyhelyzet ideje alatt való eltérő alkalmazásáról, továbbá a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, valamint a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról szóló 521/2022. (XII. 13.) Korm. rendelet alapján elrendelt felszámolási eljárások veszélyhelyzet ideje alatti részletszabályairól
- **22/2023. (I. 31.) Korm. rendelet** a villamosenergetikai beruházások előkészítésével és megvalósításával összefüggő szabályok veszélyhelyzet ideje alatti eltérő alkalmazásáról
- **23/2023. (II. 1.) Korm. rendelet** a természetes személyek adósságrendezéséről szóló egyes jogszabályok veszélyhelyzetben történő eltérő alkalmazásáról

- 24/2023. (II. 1.) **Korm. rendelet** a földgáztárolási díj meghatározásával kapcsolatos veszélyhelyzeti szabályokról
- 25/2023. (II. 1.) **Korm. rendelet** a vagyombiztosítási szerződésekre alkalmazandó egyes veszélyhelyzeti szabályokról
- 26/2023. (II. 1.) **Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a szomszédos országban fennálló humanitárius katasztrófára tekintettel érkező személyek elhelyezésének támogatásáról és az azzal kapcsolatos egyéb intézkedésekről szóló 104/2022. (III. 12.) Korm. rendelet módosításáról
- 27/2023. (II. 1.) **Korm. rendelet** az egyes intézmények földgázfelhasználásának szabályozásáról szóló 354/2022. (IX. 19.) Korm. rendelet módosításáról
- 28/2023. (II. 1.) **Korm. rendelet** a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, a Bérgarancia Alapról szóló 1994. évi LXVI. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról, továbbá a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, valamint a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról szóló 521/2022. (XII. 13.) Korm. rendelet alapján elrendelt felszámolási eljárások részletszabályairól
- 29/2023. (II. 1.) **Korm. rendelet** az egyes közigazgatási hatósági eljárásokkal összefüggő szabályok megállapításáról szóló 566/2022. (XII. 23.) Korm. rendelet hatályon kívül helyezéséről
- 30/2023. (II. 3.) **Korm. rendelet** az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról
- 31/2023. (II. 8.) **Korm. rendelet** a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról szóló 526/2022. (XII. 16.) Korm. rendelet módosításáról
- 32/2023. (II. 9.) **Korm. rendelet** a veszélyhelyzet során az energiahatékonyságról szóló 2015. évi LVII. törvény eltérő alkalmazásáról
- 34/2023. (II. 9.) **Korm. rendelet** a 2014–2020 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről szóló 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet és a 2021–2027 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről szóló 256/2021. (V. 18.) Korm. rendelet egyes rendelkezéseinek veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról szóló 445/2022. (XI. 7.) Korm. rendelet módosításáról
- 36/2023. (II. 10.) **Korm. rendelet** a Magyarország 2023. évi központi költségvetésének a veszélyhelyzettel összefüggő eltérő szabályairól szóló 613/2022. (XII. 29.) Korm. rendelet módosításáról
- 39/2023. (II. 16.) **Korm. rendelet** a gazdaság újraindítása érdekében fizetendő kiegészítő bányajáradékról szóló 404/2021. (VII. 8.) Korm. rendelet módosításáról
- 40/2023. (II. 20.) **Korm. rendelet** a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény hatálya alá tartozókra vonatkozó egyes veszélyhelyzeti intézkedésekről szóló 8/2023. (I. 17.) Korm. rendelet és az ahhoz kapcsolódó további kormányrendeletek módosításáról
- 41/2023. (II. 20.) **Korm. rendelet** az intézmények villamosenergia-beszerezéseivel kapcsolatos veszélyhelyzeti szabályokról
- 57/2023. (II. 27.) **Korm. rendelet** a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény eltérő alkalmazásáról szóló 405/2021. (VII. 8.) Korm. rendelet módosításáról
- 58/2023. (II. 28.) **Korm. rendelet** az ideiglenes védelemre jogosultként elismert személyekkel kapcsolatos veszélyhelyzeti szabályokról, továbbá a közfoglalkoztatásról és a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó, valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi CVI. törvény szabályainak eltérő alkalmazásáról szóló 86/2022. (III. 7.) Korm. rendelet módosításáról
- 59/2023. (II. 28.) **Korm. rendelet** a Magyar Export-Import Bankot érintő egyes veszélyhelyzeti szabályokról
- 62/2023. (II. 28.) **Korm. rendelet** az extraprofit adókról szóló 197/2022. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról
- 64/2023. (III. 1.) **Korm. rendelet** a többségi befolyás alatt álló gazdálkodó szervezetek felszámolásának veszélyhelyzeti szabályairól
- 67/2023. (III. 8.) **Korm. rendelet** a veszélyhelyzettel összefüggő kormányrendeletek módosításáról
- 78/2023. (III. 13.) **Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a szomszédos országban fennálló humanitárius katasztrófára tekintettel érkező személyek elhelyezésének támogatásáról és az azzal kapcsolatos egyéb intézkedésekről szóló 104/2022. (III. 12.) Korm. rendelet módosításáról

- **81/2023. (III. 14.) Korm. rendelet** Budapest Főváros Önkormányzatának az ASP.ADÓ számítógépes nyilvántartó rendszerhez való csatlakozásának egyes szabályairól
- **84/2023. (III. 16.) Korm. rendelet** az egyes intézmények földgázfelhasználásának szabályozásáról szóló 354/2022. (IX. 19.) Korm. rendelet módosításáról
- **87/2023. (III. 22.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt egyes közigazgatási hatósági eljárásokra és hatósági ellenőrzésekre vonatkozó eltérő közlési szabályokról
- **88/2023. (III. 22.) Korm. rendelet** a vasúti közlekedésről szóló 2005. évi CLXXXIII. törvény veszélyhelyzet ideje alatti eltérő alkalmazásáról
- **89/2023. (III. 22.) Korm. rendelet** gazdasági, finanszírozási tárgyú intézkedésekről
- **92/2023. (III. 29.) Korm. rendelet** a mezőgazdasági termelést érintő időjárási és más természeti kockázatok kezeléséről szóló 2011. évi CLXVIII. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról
- **93/2023. (III. 29.) Korm. rendelet** a jövedéki adóról szóló 2016. évi LXVIII. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról
- **94/2023. (III. 29.) Korm. rendelet** a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról szóló 526/2022. (XII. 16.) Korm. rendelet módosításáról
- **101/2023. (III. 29.) Korm. rendelet** a különleges földgázkészlet létrehozásáról szóló 260/2022. (VII. 21.) Korm. rendelet módosításáról
- **110/2023. (III. 31.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet során a földgáz biztonsági készletezéséről szóló 2006. évi XXVI. törvény eltérő alkalmazásáról
- **112/2023. (III. 31.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet idején a háztartási méretű kiserőművek közcélú hálózatba történő feltáplálásának kérdéseiről szóló 413/2022. (X. 26.) Korm. rendelet végrehajtásának szabályairól
- **113/2023. (IV. 5.) Korm. rendelet** a Magyarország 2023. évi központi költségvetéséről szóló 2022. évi XXV. törvény módosításával összefüggésben egyes kormányrendeletek hatályon kívül helyezéséről
- **114/2023. (IV. 5.) Korm. rendelet** a távhőtermelők veszélyhelyzeti átmeneti földgázellátásának biztosításáról
- **120/2023. (IV. 5.) Korm. rendelet** a közfeladatok és közszolgáltatások biztosításával összefüggő jogviszonyok egyes szabályainak veszélyhelyzetben történő alkalmazásáról
- **121/2023. (IV. 5.) Korm. rendelet** az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény veszélyhelyzet ideje alatti eltérő alkalmazásáról
- **122/2023. (IV. 11.) Korm. rendelet** a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény egyes szabályainak veszélyhelyzetben történő eltérő alkalmazásáról
- **126/2023. (IV. 17.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt az egyetemes szolgáltatásra jogosultak körének meghatározásáról szóló 217/2022. (VI. 17.) Korm. rendelet módosításáról
- **127/2023. (IV. 17.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet idején a villamos energia és földgáz egyetemes szolgáltatás változatlan feltételek szerinti nyújtását biztosító rezsivédelmi szolgáltatásról szóló 289/2022. (VIII. 5.) Korm. rendelet módosításáról
- **128/2023. (IV. 17.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet idején a villamos energia és földgáz egyetemes szolgáltatás változatlan feltételek szerinti nyújtását biztosító rezsivédelmi szolgáltatásról szóló 289/2022. (VIII. 5.) Korm. rendelet módosításáról
- **129/2023. (IV. 17.) Korm. rendelet** a felszámolási eljárás során az adós gazdasági tevékenysége folytatása érdekében való értékesítés veszélyhelyzeti szabályairól
- **130/2023. (IV. 18.) Korm. rendelet** az Ukrajnából származó egyes mezőgazdasági termékek fuvarozásával kapcsolatos intézkedésekről
- **138/2023. (IV. 20.) Korm. rendelet** egy nemzetközi szervezet székhelyével kapcsolatos veszélyhelyzeti intézkedésekről
- **142/2023. (IV. 24.) Korm. rendelet** az árak megállapításáról szóló 1990. évi LXXXVII. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról szóló 6/2022. (I. 14.) Korm. rendelet módosításáról
- **144/2023. (IV. 24.) Korm. rendelet** az extraprofit adókról szóló 197/2022. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról

- **145/2023. (IV. 24.) Korm. rendelet** a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény hatálya alá tartozókra vonatkozó egyes veszélyhelyzeti intézkedésekről szóló 8/2023. (I. 17.) Korm. rendelet módosításáról
- **146/2023. (IV. 27.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt egyes szervezetek működésére vonatkozó, továbbá egyes közigazgatási eljárási szabályok megállapításáról
- **148/2023. (IV. 27.) Korm. rendelet** az embercsempészés bűncselekmény miatt elítéltek reintegrációs őrizetéről
- **156/2023. (IV. 27.) Korm. rendelet** egyes befektetési alapok befektetési szabályairól
- **157/2023. (IV. 27.) Korm. rendelet** energetikai tárgyú veszélyhelyzeti rendeletek módosításáról
- **158/2023. (IV. 28.) Korm. rendelet** a Magyarország 2023. évi központi költségvetéséről szóló 2022. évi XXV. törvény veszélyhelyzet ideje alatti eltérő szabályairól
- **159/2023. (IV. 28.) Korm. rendelet** az öregségi nyugdíj és egyes más ellátások folyósításának, valamint a nyugdíjkorhatárt betöltött személyek továbbfoglalkoztatásának veszélyhelyzeti szabályairól szóló rendeletek módosításáról
- **160/2023. (IV. 28.) Korm. rendelet** az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról szóló 525/2022. (XII. 16.) Korm. rendelet módosításáról
- **162/2023. (V. 5.) Korm. rendelet** a háborús élelmiszerár-infláció csökkentése érdekében szükséges intézkedésekről
- **163/2023. (V. 8.) Korm. rendelet** az árfigyelő rendszer létrehozásáról és működéséről
- **164/2023. (V. 8.) Korm. rendelet** a Kossuth Lajos téri Igazságügyi Palota és Agrárminisztérium épület rekonstrukciójával kapcsolatban az államháztartási szabályok eltérő alkalmazásáról
- **165/2023. (V. 8.) Korm. rendelet** az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXXVII. törvény, valamint az egyes adó-törvények és más kapcsolódó törvények, valamint a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról szóló 2010. évi CXXII. törvény módosításáról szóló 2016. évi LXVI. törvény veszélyhelyzet ideje alatti eltérő alkalmazásáról
- **166/2023. (V. 8.) Korm. rendelet** a gazdaság újraindítása érdekében meghozandó, az építőipari ellátásbiztonság szempontjából stratégiai jelentőségű nyersanyagok és termékek kivitelével kapcsolatos regisztrációs eljárásról és egyéb intézkedésekről szóló 402/2021. (VII. 8.) Korm. rendelet módosításáról
- **174/2023. (V. 12.) Korm. rendelet** egyes beruházásokat érintő veszélyhelyzeti szabályokról
- **175/2023. (V. 12.) Korm. rendelet** a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény veszélyhelyzetben történő eltérő alkalmazásáról szóló 782/2021. (XII. 24.) Korm. rendelet módosításáról
- **176/2023. (V. 12.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzetre tekintettel a mikro-, kis- és középvállalkozásokat érintő negatív gazdasági hatások mérséklése érdekében szükséges intézkedésekről szóló 415/2022. (X. 26.) Korm. rendelet módosításáról
- **177/2023. (V. 12.) Korm. rendelet** az Ukrajnából származó egyes mezőgazdasági termékek fuvarozásával kapcsolatos intézkedésekről szóló 130/2023. (IV. 18.) Korm. rendelet módosításáról
- **178/2023. (V. 12.) Korm. rendelet** a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény egyes szabályainak veszélyhelyzetben történő eltérő alkalmazásáról
- **182/2023. (V. 17.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a harmadik országbeli állampolgárok magyarországi foglalkoztatására vonatkozó különleges szabályokról szóló 320/2022. (VIII. 18.) Korm. rendelet módosításáról
- **186/2023. (V. 19.) Korm. rendelet** a felszámolási eljárás során a hitelezői gyűlés, a beszámítás, a jogutódlás és a telekalakítás veszélyhelyzeti szabályairól
- **187/2023. (V. 19.) Korm. rendelet** a felszámolási eljárás során az adós gazdasági tevékenysége folytatása érdekében való értékesítés veszélyhelyzeti szabályairól szóló 129/2023. (IV. 17.) Korm. rendelet módosításáról
- **188/2023. (V. 22.) Korm. rendelet** a kormányzati igazgatási szervek, valamint meghatározott gazdasági társaságok egyes szerződéseinek veszélyhelyzeti szabályairól
- **201/2023. (V. 31.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a szomszédos országban fennálló humanitárius katasztrófára tekintettel érkező személyek elhelyezésének támogatásáról és az azzal kapcsolatos egyéb intézkedésekről szóló 104/2022. (III. 12.) Korm. rendelet módosításáról

- **202/2023. (V. 31.) Korm. rendelet** az energiahatékonyságról szóló 2015. évi LVII. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról szóló 671/2021. (XII. 2.) Korm. rendelet módosításáról
- **203/2023. (V. 31.) Korm. rendelet** az Országos Kórházi Főigazgatóság által fenntartott kórházak egyes ingatlanüzemeltetési feladatainak átadásával kapcsolatos eltérő szabályokról
- **205/2023. (V. 31.) Korm. rendelet** a szociális hozzájárulási adóról szóló 2018. évi LII. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról
- **206/2023. (V. 31.) Korm. rendelet** az extraprofit adókról szóló 197/2022. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról
- **207/2023. (V. 31.) Korm. rendelet** az egyes közlekedési tárgyú törvények veszélyhelyzet ideje alatti eltérő alkalmazásáról szóló 574/2022. (XII. 23.) Korm. rendelet módosításáról
- **208/2023. (V. 31.) Korm. rendelet** az egyes befektetési alapok befektetési szabályairól szóló 156/2023. (IV. 27.) Korm. rendelet módosításáról
- **209/2023. (V. 31.) Korm. rendelet** a lakossági ügyfelek megtakarítására vonatkozó pénzügyi edukációs figyelemfelhívásról
- **210/2023. (V. 31.) Korm. rendelet** egy nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismeréséhez és kihirdetéséhez szükséges veszélyhelyzeti intézkedésekről
- **211/2023. (VI. 1.) Korm. rendelet** belügyi tárgyú veszélyhelyzeti kormányrendeletek hatályon kívül helyezéséről
- **213/2023. (VI. 1.) Korm. rendelet** a behozott kőolaj és kőolajtermékek biztonsági készletezéséről szóló 2013. évi XXIII. törvény egy rendelkezésétől való eltérésről
- **224/2023. (VI. 6.) Korm. rendelet** az Ukrajnából származó egyes mezőgazdasági termékek fuvarozásával kapcsolatos intézkedésekről szóló 130/2023. (IV. 18.) Korm. rendelet módosításáról
- **232/2023. (VI. 8.) Korm. rendelet** a felszámolási eljárás során az adós gazdasági tevékenysége folytatása érdekében való értékesítés veszélyhelyzeti szabályairól szóló 129/2023. (IV. 17.) Korm. rendelet módosításáról
- **233/2023. (VI. 8.) Korm. rendelet** a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló 314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet, valamint az üvegházhatású gázok közösségi kereskedelmi rendszerében és az erőfeszítés-megosztási határozat végrehajtásában történő részvételről szóló 2012. évi CCXVII. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról
- **234/2023. (VI. 16.) Korm. rendelet** egyes államháztartási szabályoknak a veszélyhelyzet ideje alatt a Bethlen Gábor Alappal összefüggésben történő eltérő alkalmazásáról
- **236/2023. (VI. 16.) Korm. rendelet** az állami erdészeti társaságok általi tűzifa alapanyag lakossági forgalmazásának egyes kérdéseiről szóló 355/2022. (IX. 19.) Korm. rendelet hatályon kívül helyezéséről
- **237/2023. (VI. 19.) Korm. rendelet** a Széchenyi Pihenő Kártya felhasználásának veszélyhelyzetben történő eltérő alkalmazásáról
- **238/2023. (VI. 19.) Korm. rendelet** a villamos energia versenypiaci árazásával kapcsolatos kérdésekről
- **239/2023. (VI. 19.) Korm. rendelet** önálló szabályozó szerv gazdálkodására vonatkozó eltérő szabályok veszélyhelyzet ideje alatt történő alkalmazásáról
- **240/2023. (VI. 20.) Korm. rendelet** a Magyar Honvédség veszélyhelyzeti működési rendjéről
- **244/2023. (VI. 22.) Korm. rendelet** a digitális Covid-igazolvány kiadásának fenntartásához szükséges intézkedésekről
- **245/2023. (VI. 22.) Korm. rendelet** a fémkereskedelemtől szóló 2013. évi CXL. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról
- **251/2023. (VI. 22.) Korm. rendelet** az egyes intézmények földgázfelhasználásának szabályozásáról szóló 354/2022. (IX. 19.) Korm. rendelet módosításáról
- **252/2023. (VI. 22.) Korm. rendelet** az árfigyelő rendszer létrehozásáról és működéséről szóló 163/2023. (V. 8.) Korm. rendelet módosításáról
- **254/2023. (VI. 23.) Korm. rendelet** a közlekedési hatósági jogalkalmazással összefüggő egyes közlekedési tárgyú jogszabályok eltérő alkalmazásáról szóló 577/2022. (XII. 23.) Korm. rendelet módosításáról

- **255/2023. (VI. 26.) Korm. rendelet** a turisztikai térségek fejlesztésének állami feladatairól szóló 2016. évi CLVI. törvény veszélyhelyzet ideje alatti eltérő szabályairól
- **257/2023. (VI. 26.) Korm. rendelet** gazdasági, finanszírozási tárgyú intézkedésekről
- **260/2023. (VI. 28.) Korm. rendelet** a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény alapján nyújtható egyes támogatások kötelezettségvállalási szabályainak veszélyhelyzet ideje alatti eltérő alkalmazásáról
- **265/2023. (VI. 28.) Korm. rendelet** a felszámolási eljárás során az adós gazdasági tevékenysége továbbfolytatása, a függő követelések, a beszámítás veszélyhelyzeti szabályairól, valamint az üvegházhatású gázok közösségi kereskedelmi rendszerében és az erőfeszítés-megosztási határozat végrehajtásában történő részvételről szóló 2012. évi CCXVII. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról
- **266/2023. (VI. 28.) Korm. rendelet** a felszámolási eljárás során az adós gazdasági tevékenysége folytatása érdekében való értékesítés veszélyhelyzeti szabályairól szóló 129/2023. (IV. 17.) Korm. rendelet módosításáról
- **267/2023. (VI. 29.) Korm. rendelet** a felszámolási eljárás során az adós gazdasági tevékenysége folytatása érdekében való értékesítés veszélyhelyzeti szabályairól szóló 129/2023. (IV. 17.) Korm. rendelet alapján zajló értékesítési eljárás részlet-szabályairól
- **278/2023. (VI. 29.) Korm. rendelet** az Észak-Pesti Centrumkórház – Honvédkórház egyes ingatlanüzemeltetési feladatainak ellátásával kapcsolatos eltérő szabályokról
- **279/2023. (VI. 29.) Korm. rendelet** az élelmiszerár-stop kivezetésével kapcsolatos intézkedésekről
- **288/2023. (VI. 30.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a szomszédos országban fennálló humanitárius katasztrófára tekintettel érkező személyek elhelyezésének támogatásáról és az azzal kapcsolatos egyéb intézkedésekről szóló 104/2022. (III. 12.) Korm. rendelet módosításáról

#### IM RENDELETEK

- **1/2023. (I. 12.) IM rendelet** egyes büntetőjogi tárgyú igazságügyi miniszteri rendeletek módosításáról
- **2/2023. (II. 10.) IM rendelet** a szabadalmi bejelentés, az európai szabadalmi bejelentésekkel és az európai szabadalmakkal, illetve a nemzetközi szabadalmi bejelentésekkel összefüggő beadványok, valamint a növényfajta-oltalmi bejelentés részletes alaki szabályairól szóló 20/2002. (XII. 12.) IM rendelet és a használati mintaoltalmi bejelentés részletes alaki szabályairól szóló 18/2004. (IV. 28.) IM rendelet módosításáról
- **3/2023. (V. 22.) IM rendelet** a fejezeti kezelésű előirányzatok kezeléséről és felhasználásáról szóló 10/2015. (V. 29.) IM rendelet módosításáról
- **4/2023. (V. 31.) IM rendelet** a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés keretében eladott dolgokra vonatkozó szavatossági és jótállási igények intézésének eljárási szabályairól szóló 19/2014. (IV. 29.) NGM rendelet, valamint a dohánytermékek nyilvántartásba vételére és vizsgálatára, valamint a cigaretta kátrány-, nikotin- és szén-monoxid-kibocsátásának mérésére vonatkozó igazgatási szolgáltatási díjakról szóló 29/2017. (VII. 25.) NFM rendelet módosításáról
- **5/2023. (VI. 19.) IM rendelet** a békéltető testületi elnöki és tagsági feladat ellátására vonatkozó kiválasztási eljárás szabályairól és a békéltető testületi elnökök és tagok díjazásáról, képzéséről és a békéltető testületi alapvizsga szabályairól, valamint az online adásvételi vagy online szolgáltatási szerződéssel összefüggő határon átnyúló fogyasztói jogvita esetén eljáró békéltető testületek kijelöléséről
- **6/2023. (VI. 28.) IM rendelet** a jogi szakvizsgáról szóló 5/1991. (IV. 4.) IM rendelet módosításáról
- **7/2023. (VI. 28.) IM rendelet** az ügyvédi tevékenység gyakorlására jogosultak arcképes igazolványáról szóló 15/2017. (XI. 30.) IM rendelet módosításáról

\*\*\* A rovat zárása: 2023. június 30. \*\*\*





